

//////// **Organizatori**

Nacionalna i sveučilišna knjižnica
Hrvatsko knjižničarsko društvo – Sekcija za
narodne knjižnice
Gradska knjižnica Rijeka

Uz potporu

Ministarstva kulture Republike Hrvatske
Grada Rijeke
Primorsko-goranske županije

Programski odbor

Ljiljana Črnjar
Ankica Janković
Ivan Pehar
Ljiljana Sabljak
Jadranka Slobodanac
Branka Solina
Marija Šegota-Novak

Organizacijski odbor

Andreja Silić Švonja
Ljiljana Črnjar
Željka Jurčić-Kleković
Marija Šegota-Novak
Angelina Šikanjić
Suzana Šturm-Kržić
Ivana Vladilo
Dragana Vučinić

//////// **Nakladnik**

Gradska knjižnica Rijeka

Za nakladnika

Gorana Tuškan Mihočić

Urednica

Ljiljana Črnjar

Prijevod tekstova sa slovenskog i engleskog

Andreja Silić Švonja

Grafičko oblikovanje

Aljoša Brajdić / Sagita d.o.o Opatija

Lektura i korektura

Gordana Ožbolt

Tisak

xxx

Naklada

xxx

ISBN 978-953-97267-5-9

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem xxxx

Objavljivanje Zbornika sufinanciralo je
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

PREDGOVOR

////// O SAVJETOVANJU

Peto savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj *Narodne knjižnice za sadašnjost i budućnost: koncepti, arhitektura i tehnologija* održano je u Lovranu 3.–6. listopada 2007. u organizaciji Hrvatskoga knjižničarskog društva – Sekcija za narodne knjižnice te Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Gradske knjižnice Rijeka. Savjetovanje se bavilo temama vezanim uz izgradnju, planiranje, arhitekturu, arhitektonske koncepte, nove tehnologije i programe narodnih knjižnica, a sve u svjetlu prebrzih promjena, tehnološkog razvoja i dinamičnog okruženja u kojem se nalaze i knjižnice, tražeći odgovore u skladu sa svojim poslanjem. Savjetovanje je obuhvatilo pozvana izlaganja i prezentacije, prijavljena izlaganja i prezentacije te predstavljanje projekata na posterima.

Uvodno izlaganje ministra kulture mr. sc. Bože Biškupića, u kojem je nadahnuto iznio viziju i politiku Ministarstva prema narodnim knjižnicama, potkrijepljeno činjenicama, duhovitim komentarima, ali i prepoznavanjem slabih točaka sustava, unijelo je optimističnu energiju i ozračje koje se zadržalo sve vrijeme trajanja Savjetovanja.

Prvi je dan Savjetovanja preko pozvanih izlaganja naslovljenih *Realizirani i planirani projekti gradskih knjižnica od 2000. godine: dijalog knjižničar-arhitekt-osnivač*, te prijavljene kraće prezentacije pod nazivom *Uzduž i poprijeko po Hrvatskoj: veliki i mali projekti narodnih knjižnica od 2000. godine*, osvijestio velik pomak u standardu prostornih kapaciteta narodnih knjižnica, oblikovnim i estetskim *varijetetima*, što se posljedično očituje u stalnom napretku i razvoju programa i usluga koje, zbog boljih i ljepših uvjeta, knjižnice pružaju zajednici. Stručni dio prvoga dana završio je nezaboravnim filmskim uratkom Ante Mihića *Ča je to mala otočka knjižnica?*

Drugi dan Savjetovanja pozvani izlagači iz Hrvatske, Finske, Slovenije i Engleske analizirali su i/ili sintetizirali zadanu temu Savjetovanja. Posebno bismo izdvojili sustavno i pregledno izlaganje dr. sc. Dine Ožić-Bašić o razvoju arhitektonskih konceptata knjižnica tijekom vremena, s osobitim naglaskom na suvremene svjetske i europske primjere, te polemično i provokativno izlaganje Viljema Lebana koje je urodilo jednako tako živom raspravom. Vizualno lijepo oblikovanim i pregledno osmišljenim posterima prikazani su projekti novoizgrađenih, rekonstruiranih i novoopremljenih narodnih knjižnica u svim hrvatskim županijama te nekoliko pojedinačnih projekata.

U odnosu na prethodna, ovo je Savjetovanje imalo nekoliko prednosti.

Osim knjižničarskih stručnjaka, na Savjetovanju su izlagali, sudjelovali i diskutirali arhitekti, sociolozi, tehnolozi, pa čak i političari.

Savjetovanje je bilo bolje praćeno u medijima, a medijski pokrovitelj *Novi list* nekoliko je dana uzastopce objavljivao efektivni oglas u skladu s vizualnim identitetom Savjetovanja.

Najave i izvješća sa Savjetovanja prenijeli su i mnogi hrvatski i strani web-portali.

Spomenut ćemo i izložbu sponzora, domaćih i inozemnih (Engleska, Slovenija, Švicarska) vezanih za nove tehnologije i opremu knjižnica. Izložbu su pratile i komercijalne prezentacije primjene RFID tehnologije u knjižnicama te opreme za digitalizaciju knjižnične građe i dr. Svim sudionicima Savjetovanja Gradska knjižnica Rijeka darovala je dvije recentne, netom objavljene publikacije: *Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka na Klobučarićevu trgu: projektni zadatak za idejno rješenje* i *Grad i knjižnica: projekt nove gradske knjižnice u Rijeci* kojom se predstavlja i promovira projekt i novi vizualni identitet Gradske knjižnice Rijeka.

Uz ministra kulture koji je održao spomenuto uvodno izlaganje, sudionike su pozdravili predstavnici organizatora te zamjenica župana Primorsko-goranske županije Nada Turina-Đurić i gradonačelnik Grada Rijeke Vojko Obersnel. Uoči Savjetovanja, na koktelu dobrodošlice sudionike je pozdravio načelnik Općine Lovran Emil Gržin, a za glazbeno-scenski doživljaj pobrinula se uvijek atraktivna riječka skupina *Putokazi*.

Zadnji dan Savjetovanja sudionici su imali prigodu vidjeti tri različita projektna pristupa u narodnim knjižnicama u Bakru, Novom Vinodolskom i Bribiru te uživati u prirodnim i kulturnim ljepotama tih kvarnerska mjesta.

Za to su zaslužne ravnateljice tih triju knjižnica koje su se angažirale oko dočeka gostiju te čelnici Bakra, Novog Vinodolskog i Bribira koji su sponzorirali izlet.

Očaran otkrićem urbane ljepote Grada Bakra, kolega Mirko Marković iz Beograda postavio je virtualnu izložbu *Porte i portali starog grada Bakra* na web-stranici <http://www.biblioteke.info>

Na Savjetovanju je sudjelovalo 156 sudionika, većinom iz Hrvatske, te iz Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine, Finske, Engleske, Austrije i Švicarske.

Web-stranica Savjetovanja s prezentacijama i/ili sažecima izlaganja neprestano je bila ažurirana i dostupna: www.gkri.hr/savjetovanje, i prije i nakon njegovog održavanja.

////////// O ZBORNIKU RADOVA

Tekstove izlaganja koja su na Savjetovanju bila predstavljena uglavnom kao *powerpoint prezentacije*, prikupljali smo tijekom 2009. godine. S obzirom na to da je prošlo prilično vremena od održavanja Savjetovanja te da su se vjerojatno promijenile okolnosti vezano uz predstavljene projekte, zamolili smo autore da se u pisanju teksta pridržavaju izvornog koncepta predstavljenog na savjetovanju.

Posebno smo zahvalni ministru kulture mr. sc. Boži Biškupiću na dopuštenju da u zbornik radova uvrstimo njegovo uvodno izlaganje sa savjetovanja.

Zbornik slijedi programske cjeline Savjetovanja. Žao nam je što su izostali cjeloviti tekstovi izlaganja Maije Berndtson, Dine Ožić Bašić, Hrvoja Njirića i Nele Načinović.

Uz dopuštenje autora, u zbornik smo uvrstili *power point prezentacije* i/ili sažetke umjesto cjelovitog teksta.

Nastojeći da publikacija što obuhvatnije i informativnije predstavi temu kojom se Savjetovanje bavilo, u zbornik smo uvrstili i sažetke referata na posteru. Budući da je zbornik radova uglavnom namijenjen hrvatskoj knjižničarskoj zajednici, referate stranih autora s engleskog i slovenskog jezika uvrstili smo u hrvatskom prijevodu.

Tekstovi u zborniku objavljeni su prema *autorskom zapisu*, bez recenzija, uz lekturu.

U zadnjem dijelu zbornika umjesto zaključaka donosimo detaljnu analizu vrednovanja Savjetovanja.

Nadamo se da će ovaj zbornik radova s Petog savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj *Narodne knjižnice za sadašnjost i budućnost : koncepti, arhitektura i tehnologija* naći svoje čitatelje i korisnike te da će tema koju je Savjetovanje samo načelo, potaknuti na pisanje i objavljivanje sustavnije publikacije na hrvatskom jeziku.

Strategije razvoja narodnih knjižnica u Hrvatskoj), no činjenica je da se oni ne poštuju i to ne uvijek zbog stvarnih ograničenja (u prvom redu novčanih), već nerijetko upravo zbog nedovoljne obaviještenosti sredine u kojoj djeluju o ulozi i važnosti knjižnice za njezin ukupni razvoj. Narodne knjižnice nisu na mnogim mjestima bile prepoznate kao nezaobilazna kulturna i informacijska središta, bitan element društvenog standarda svake općine i grada. Razumijevanje i konkretna potpora ovoj djelatnosti kod nemalog broja lokalnih vlasti ni izbliza ne odgovara potrebama odgovarajuće lokalne zajednice. U nas su knjižnice iznimno cijenjene, a koristi ih razjerno mali postotak stanovnika. Davno smo se dogovorili o potrebi ozbiljnog istraživanja među korisnicima, ali i građanima općenito, kako bismo ispitali zašto je obuhvat stanovništva knjižničnim uslugama tako nizak.

U svome prvome mandatu kao ministar kulture posebno sam uzastojao na donošenju novog Zakona o knjižnicama (1997.) koji je uredio knjižničarstvo na nacionalnoj razini i koji je ponudio, prema mišljenju mnogih, optimalne solucije reorganizacije knjižnične mreže.

Nakon stjecanja nezavisnosti, u našoj su zemlji krenule brojne društvene, gospodarske i političke promjene, što nije zaobišlo ni knjižničare. Korak po korak naš je tradicionalni obrazovni sustav knjižničara, dijelom zahvaljujući i novom zakonu o knjižnicama, prerastao u suvremeni kurikulum knjižničko-informacijskog menadžmenta.

Postojanje javnih knjižnica prihvaćena je činjenica u svjetlu napretka, što je rezultiralo promijenjenim načinom gledanja političara na sveukupni razvoj i na mjesto knjižnice u tom razvoju, odnosno politiku vlada prema narodnim knjižnicama. Posebna je njihova odgovornost da budu maksimalno dostupne starijim građanima, osobama s posebnim potrebama i invalidima, bolesnima i drugim ciljanim grupama, među ostalim, odgovarajuće uređenim zgradama i pristupom zgradama.

Svega smo toga bili svjesni kada smo krenuli u ozbiljan "proboj" prema funkcionalnijim i ljepšim prostorima knjižnica. Znali smo koliko je važno kako je prostor opremljen i kako ga koristimo i koliko prostor odražava ugled koji knjižnica uživa u društvu, i kao sustav usluga i kao institucija. Poznato pravilo: ako te ne vide – ne postojiš, osobito je primjenjivo na knjižnicu – lijepa velika knjižnica ikona je cijele institucije i njezina statusa.

Počeli smo sa stvaranjem uvjeta za intervenciju i uključivanje Ministarstva kulture u opremanje i gradnju prostora za knjižnice.

Kriteriji ulaganja Ministarstva kulture definirani su Zakonom o financiranju javnih potreba u kulturi, a Pravilnik o izboru i utvrđivanju programa javnih potreba u kulturi propisuje postupak izbora kulturnih projekata i akcija – programa informatizacije ustanova, rekonstrukcije, sanacije, adaptacije, investicijskog održavanja i opremanja objekata od interesa za Republiku Hrvatsku. Za odabir programa značajno je opće zanimanje za kulturni razvitak, kao i posebni interesi prema područjima obrazovanja, znanosti, gospodarstva, turizma i sl., te podrška jedinica lokalne uprave i samouprave u ostvarivanju programa i financijska potpora iz drugih izvora.

Pri utvrđivanju javnih potreba u kulturi polazi se od konkretnih potreba i postignutog stupnja razvitka kulture i kulturnih djelatnosti.

U odnosu na knjižnice, Ministarstvo kulture ima poticajnu funkciju; inicijativa je uvijek na lokalnoj upravi i samoupravi, prioriteti se rangiraju u županijama. Na Poziv za predlaganje javnih potreba u kulturi, osnivači knjižnica podnose zahtjev za sufinanciranje programa obvezujući se na određeni, mogući, često proizvoljan udio u investicijskom zahvatu. Tijekom niza godina svjedoci smo i drukčije prakse: osnivač nudi ideju, a sveukupna realizacija je naša. Ovdje valja spomenuti cijeli spektar uobičajenih boljki s kojima se susrećemo:

- nepripremljenost programa – tek nakon što ishode sredstva potpore, investitori kreću u pravu investiciju
- nema cjelovitog programa investicije jer lokalna zajednica nema viziju pa iz godine u godinu treba dodavati sredstva
- umjesto da se odjednom planira završetak objekta, oprema se postupno naručuje, što poskupljuje investiciju.

Ministarstvo u pravilu financira 25–50% ukupnih troškova investicije, ovisno o mogućnostima lokalne zajednice, odnosno ovisno o lociranosti investitora u mjestu sa statusom područja od posebne državne skrbi. U uvjetima svakogodišnjih/jednogodišnjih financijskih planova, nema riječi o dugogodišnjem planu investicija, kao ni o unificiranom cjeniku – katalogu troškova koji bi nivelirao ulaganja i dao cjelovit uvid u potrebe.

Diljem svijeta, na kulturno i tehnološki sasvim oprečnim točkama, gradnja knjižnica ide u istom smjeru slijedeći sličnu misao vodilju. Spomenimo da je u samo nekoliko godina izgrađena velebna francuska nacionalna knjižnica, velika knjižnica u Šangaju, obnovljena Aleksandrina i nama na ponos nova Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu čiju 400. obljetnicu upravo ove godine slavimo. (Ovdje moramo podsjetiti na činjenicu da je Hrvatska mala zemlja koja je u jednom stoljeću izgradila dvije nacionalne knjižnice.)

Znali smo da knjižnice koje gradimo za 21. stoljeće trebaju prostor za staru knjigu i nove elektroničke medije, trebaju zidove i police, ali i djeluju u prostoru bez granica. Vrlo je malo objekata, najčešće manjih ograna, izgrađeno bez pomoći Ministarstva kulture. Zbog financijskih ograničenja neke smo zgrade financirali godinama. Ministarstvo se uključivalo financiranjem u različite faze realizacije projekta. Katkad je to bila ideja, katkad idejni projekt ili započeta gradnja, ali se uvijek vodilo računa da se započeto završi.

Trebalo je pratiti rješenja niza pitanja dizajna i gradnje relevantnih za knjižnice – i tehnologiju i arhitekturu i budžet i administrativna pitanja, da bi se razumjele namjere, odluke, rezultati i kompromisi ispresijecani u gradnji knjižnice.

Golem je prostor obnovljen i izgrađen od devedesetih godina naovamo, što u projektu obnove u ratu razrušenih ili oštećenih knjižnica, što u realizaciji novih trendova knjižničarstva i društva u cjelini. Naša se zemlja, izašavši iz rata, ma kako ranjena i ranjiva, okrenula izgradnji.

Ministarstvo obnove i razvitka obnavljalo je škole, a Ministarstvo kulture knjižnice i objekte u kulturi.

Godinama je pojam obnove značio doslovno obnovu stare zgrade knjižnice. Jednako smo bili skloni drevnim zdanjima koja su nastala na plemenitim vizijama naših starih koji su od davnih dana nastajanja čitaoničkog pokreta i razvitka knjižničarstva gradili prostore i zbirke i čuvali našu vrijednu baštinu. Potom su knjižnice počele nicati u novim četvrtima, prizemljima novogradnji, bivših trgovina... Knjižnice su u mnogim mjestima dio preuređenja samih gradskih jezgri ili način prenamjene dijela grada za kulturne potrebe jer one obogaćuju kulturni sadržaj grada. Više od spremišta knjiga i više od funkcionalnoga radnog mjesta, knjižnice traže nove načine smještaja svojih usluga, nove načine kojima privlače potencijalne korisnike na traženje nečega za što nisu ni znali da postoji u knjižnicama. Znatizelja i čuđenje pokretački su motivi učenja. Kada je riječ o knjižničnoj arhitekturi, oni vode do praktičnih i posebnih prostora.

Knjižnice su dale dušu i brojnim prostorima bivših vojarni. Gradovi u kojima su bile smještene vojne nekretnine, ali i predstavnici raznih privatnih sektora, često su bili vrlo zainteresirani za prenamjenu i uporabu zemljišta, zgrada, vojarni, hangara. Ti su prostori bili poželjni i zbog velike površine i zbog atraktivne lokacije. Kao rezultat dogovora s Ministarstvom obrane, brojni su vojni objekti dobili sasvim novu namjenu i značenje: Sveučilišni kampusi u Zagrebu i Rijeci, gradski centar za smještaj i rad stotinjak civilnih udruga u Puli, poticajna stanogradnja u Zadru i Zagrebu, državni arhivi u Dubrovniku i Zadru, višenamjenska sportska dvorana za 8.000 gledatelja u kojoj će se igrati i utakmice Svjetskoga rukometnog prvenstva u Zadru, Muzej Domovinskog rata u Vukovaru, sportska dvorana u Splitu, Sveučilište u Osijeku, studentski dom i Tehnološki park u Varaždinu, županijska gospodarska zona u Karlovcu, tek su neki od primjera kako su bivše vojarnje pretvorene u znanstvene, kulturne, sportske i poslovne sadržaje. U bivšim vojnim objektima našle su svoje mjesto knjižnice u Zadru, Šibeniku, Splitu, Malom Lošinj i Bjelovaru. Dojmljiv je broj novih narodnih knjižnica, velika je raznovrsnost koncepata, arhitekata i veličina. Kad se lokalni čelnici odluče na gradnju ili obnovu knjižnice, uvijek žele impresivan i visokokvalitetan rezultat.

Iz podataka koje smo prikupili u pripremi monografije o narodnim knjižnicama, koja je pred objavljivanjem, proizlazi da je narodnim knjižnicama na raspolaganju oko 72.000 m² prostora, uglavnom u posjedu gradova i općina u kojima knjižnice djeluju. To ni izdaleka ne zadovoljava propisane standarde

prostora, ali svi pokazatelji govore o trendu porasta. Od 2000. godine Ministarstvo kulture je u adaptaciju, gradnju i opremanje narodnih knjižnica uložilo ukupno 96,882.500 kuna, a samo ove, 2007., godine 19,873.000.

Što smo postigli, što je rezultat naših dugogodišnjih nastojanja?

Sredstvima Ministarstva kulture grade se, obnavljaju i preuređuju knjižnice u Karlovcu, Iloku, Splitu i Babinoj Gredi, koje su pred samim otvaranjem, potom u Kolanu na Pagu, Jelsi, Lekeniku, Lipovljanima, Mariji Gorici, Virju....

U novim ili potpuno obnovljenim prostorima djeluju knjižnice u Majuru, Popovači, Šibeniku, Benkovcu, Solinu, Otočcu te Hrvatska knjižnica za slijepe u Zagrebu.

Makar su sredstva Ministarstva osigurana, još uvijek nema pravog zamaha u Crikvenici, Ogulinu i Malom Lošinj, Hrvatskoj Kostajnici....

Samo smo ove godine uza značajna sredstva Ministarstva kulture otvorili knjižnice u Lipiku, Daruvaru, Virovitici, Novogradu, Bakru, Krku, Novom Vinodolskom, Imotskome, Donjoj Bistri, Gornjoj Rijeci i Dugopolju. A otvorit ćemo uskoro, u to čvrsto vjerujem, i novu Gradsku knjižnicu u Rijeci, kojoj smo ove godine osigurali sredstva za izradu dokumentacije.

Ono što nas je dugo vremena mučilo u knjižničarstvu, bio je zastarjeli vozni park i, slijedom toga, i prestanak rada bibliobusnih službi koje su bile nezamjenjive u područjima u kojima nema stacionarnih knjižnica. Danas imamo 11 bibliobusa s 336 stajališta i s ponosom možemo reći da ih je uza sredstva Ministarstva kulture od po 500.000 kuna u ovih sedam godina nabavljeno 6 – za knjižnice u Bjelovaru, Karlovcu, Koprivnici, Čakovcu, Vinkovcima i Zadru – te 1 bibliomobil za potrebe knjižnice u Belom Manastiru i 1 bibliokombi za knjižnicu u Križevcima.

U stalnom zalaganju za brz razvitak knjižničarstva, Ministarstvo kulture je prije nekoliko godina uspjele, zajedno s knjižničarima i lokalnom zajednicom, naći put prema zadovoljavanju zajedničkog cilja do kojeg smo došli postavljajući pitanja i dobivajući odgovore. Često smo sanjani prostor morali uokviriti granicom mogućnosti.

Gradnja knjižnica privukla je zanimanje javnosti i polučila pozitivan odjek u različitim raspravama. I ideja ovakvih savjetovanja začeta je na potrebi da se javnost lokalne zajednice senzibilizira za potrebe gradnje i uspostavljanja knjižnice.

Zajednički je nazivnik svih knjižnica taj da njihovi korisnici žele da su im dostupne, smještene u kontekstu drugih funkcija. Upravo je fizička blizina ljudima kojima su na usluzi, važan alat narodnih knjižnica – uzaludan je slobodni pristup kilometrima daleko. Demokracija počinje tu pored nas. Današnji su korisnici preuzeli prostor knjižnice koji je sada nalik na zahuktalu proizvodnu halu: jedni su za kompjutorom i traže informaciju, pretražuju kataloge, guglaju na prijenosnim računalima s bežičnom vezom, drugi razgovaraju s knjižničarima ili čekaju na informaciju, čavrljaju s drugim korisnicima, treći čitaju, četvrti razgledavaju police...

U knjižnici nam se otvara cijeli svijet, a knjižnica je otvorena svima ne samo u radno vrijeme, nego gotovo uvijek i – odasvud. Zgrade knjižnica su u funkciji potreba za suradnjom s drugim odgojnim, kulturnim i društvenim organizacijama i institucijama. U njih dolaze školska djeca, pričaju se priče, "čitamo im odmalena", uključuju se i političari kojima će pozitivna slika otvaranja nove knjižnice podignuti politički rejting.

Među pojedinim susjednim mjestima nastala je čak natjecateljska atmosfera – tko će prije imati knjižnicu i tko će imati bolju i ljepšu knjižnicu. Slika knjižnice kao posudionice knjiga iščeznula je i iz vizije mnogih starijih stanovnika koji se sada u knjižnicu dolaze upoznati s tajnama interneta da bi mogli stati uz bok svojih pametnih i vještih unučića.

Neki tvrde kako je paradoksalno graditi nove knjižnične zgrade u osvit virtualnog doba i potrebe i očekivanja suvremenih korisnika pretvarati u beton, čelik i staklo. Unatoč brojnim pitanjima o potrebi novih knjižničnih zgrada – tehnologija ih čini u najboljem slučaju upitnima jer korisnici iz svojih domova i

ureda mogu *on-line* doći do potrebne informacije – gradnja se ipak nastavlja – glasni su zagovaratelji važnosti knjižnica kao čuvarica akumuliranog znanja, izvora informacija i društvenih ustanova zbog trajne važnosti knjižničnog poslanja, odnosno pružanja informacija onima koji ih ne mogu drukčije naći.

Usprkos prizivanju elektroničkih, virtualnih, digitalnih knjižnica bez zidova, knjižničari i arhitekti predano rade na kreiranju uvijek novih, neponovljivih zidova. Ovakvo se proturječje može pripisati spoznaji da količina znanja na elektroničkim medijima još uvijek nije tolikog dosega da bi omogućila učenje bez oslonca u dobroj staroj tiskanoj knjizi jer su knjižnice ipak više od pukog repozitorija informacija i znanja i epitomiziraju veće aspiracije temeljne za opstanak naše civilizacije. Knjižnice nisu ugrožene jer one više nisu samo mjesta za posudbu i čitanje, nego i za rad. Automatizacija, nova tehnologija i internet promijenili su običaje i očekivanja korisnika u postmodernome knjižničnom svijetu. Korisnici današnje Europske knjižnice koriste web-tražilice, ali za svako naprednije pretraživanje nasušna je potreba kompetentan informator profesionalac.

Knjižničarska struka uključena je u obnovu – knjižničari i arhitekti surađuju na arhitektonskim rješenjima koja gravitiraju zadovoljavanju korisničke populacije; projektna rješenja poštuju gabarite okoliša i tradicijske gradnje.

Možemo reći da smo kao dio Vlade ove države surađivali s knjižničnim sektorom na uspostavljanju jedne dobre politike gradnje i restiliziranja knjižnica, na korist knjižničnog sustava, ali, što je još važnije, na dobro svih hrvatskih građana, a time i građana Europe. Dapače, čvrsti smo u namjeri da i dalje:

- jačamo suradnju i dijalog između Ministarstva, knjižnica i arhitekata u gradnji knjižnica
- financijski potpomažemo investiranje i održavanje nužne infrastrukture i inovacija knjižničnih usluga u odgovarajućim zgradama
- podržavamo uključenje knjižničara i njihove prosudbe u idejno osmišljavanje, konstruiranje i gradnju narodnih knjižnica
- pomažemo uključivanje javnih knjižnica kao važnih javnih prostora u planove razvitka novih središta grada
- potičemo suradnju javnih knjižnica s drugim javnim službama na kreativnom korištenju prostora knjižnica.

Ako se narodne knjižnice protežu na prostoru od oko 72.000 m², onda sa zadovoljstvom možemo reći – pobrojimo li sve gradove i općine u kojima smo intervenirali na opremanju, uređenju dječjih i studijskih odjela, nabavi svih vrsta opreme u knjižnicama – da je Ministarstvo kulture samo u ovih sedam godina dalo potporu u barem 35.000 m².

Ovih se dana u nas čula krilatica "Hrvatska je mala zemlja velikog znanja". Kad dovršimo započeto, kad se i posljednja bijela područja na knjižničnom zemljovidu povežu u knjižnični sustav, znanje će biti i veće.

A društvu znanja težimo.

ZBORNİK RADOVA //////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

REALIZIRANI I PLANIRANI PROJEKTI

GRADSKIH KNJIŽNICA OD 2000. DO 2007. GODINE:

DIJALOG KNJIŽNIČAR – ARHITEKT – OSNIVAČ

POZVANA IZLAGANJA //////////////////////////////////////

Nikolina Radić Štivić, Grad Rijeka
Marija Šegota-Novak, Gradska knjižnica Rijeka

**NOVA KARTOGRAFIJA KLOBUČARIĆEVA TRGA: // PROJEKT NOVE ZGRADE GRADSKA KNJIŽNICE RIJEKA **

OD IDEJE DO ARHITEKTONSKOG PROJEKTA \\\

KRATKA KRONOLOGIJA //

////// Kao osnivač Gradske knjižnice Rijeka, Grad Rijeka je 2001. uočio da su postojeći prostorni uvjeti u kojima ova ustanova djeluje već pedeset i pet godina kočnica njezina daljnjeg razvoja. U skladu s tim, Poglavarstvo Grada Rijeke je krajem te godine donijelo odluku o gradnji nove zgrade. Prvi korak u tom procesu bio je zaključak o osnivanju *Povjerenstva za pronalaženje odgovarajućeg prostora za preseljenje centralnog odjela Gradske knjižnice Rijeka*.¹

Odjel gradske uprave za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljištem proveo je analizu pojedinih gradskih prostora, građevina i prostornih planova na osnovi niza unaprijed postavljenih kriterija koji su se odnosili na smještaj prostorno i urbano zahtjevnog programa kao što je Gradska knjižnica Rijeka te ih *Povjerenstvu za pronalaženje odgovarajućeg prostora za preseljenje centralnog odjela Gradske knjižnice Rijeka* predložio kao moguće rješenje. Jedna od tri predložene lokacije bila je i lokacija na Klobučarićevu trgu, smještena između Agatićeve ulice i Ulice žrtava fašizma, a iznad podzemne garaže koja je, usprkos tome što do tada nije bila razmatrana za sadržaj drukčiji od poslovno-stambenog, prepoznata kao najprihvatljivija prema svim bitnim kriterijima.

Temeljem *Izvješća* toga *Povjerenstva*, Poglavarstvo Grada Rijeke donijelo je na sjednici održanoj u srpnju 2002. zaključak kojim se Klobučarićev trg u Starom gradu prihvaća kao lokacija za izgradnju nove zgrade Gradske knjižnice Rijeka. Nakon obavljenih potrebnih predradnji, Poglavarstvo Grada Rijeke je na sjednici u srpnju 2004., slijedom te odluke, donijelo odluku o sklapanju ugovora o osnivanju prava građenja s investitorom podzemne garaže. Tako je zadovoljen i posljednji kriterij koji se odnosio na vlasništvo odabrane lokacije.

Na sjednici Gradskog vijeća u studenome 2004., na prijedlog Poglavarstva Grada Rijeke, izgradnja Gradske knjižnice Rijeka uvrštena je među kapitalne projekte Grada Rijeke.

Nakon te odluke o suradnji Gradske knjižnice Rijeka, Odjela gradske uprave za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljištem i Odjela gradske uprave za kulturu, započelo se s izradom *Programske osnove za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka*, koja je početkom 2005. i završena. Tako je na sjednici Poglavarstva Grada Rijeke u svibnju 2005. donesena odluka o raspisivanju Javnog, državnog, općeg i pozivnog, projektnog, u jednom stupnju, anonimnog natječaja za izradu idejnog arhitektonskog rješenja Gradske knjižnice Rijeka.

Arhitektonski natječaj raspisao je Grad Rijeka u suradnji s Društvom arhitekata Rijeka 28. svibnja 2005. godine. Na natječaj je pristiglo 17 radova, od kojih je odlukom Ocjenjivačkog suda² prva nagrada dodijeljena radu arhitekta prof. Hrvoja Njirića.

Ugovor o izradi idejne, glavne i izvedbene dokumentacije Gradske knjižnice Rijeka potpisan je 16. svibnja 2006. s Arhitektonskim uredom njirić+ arhitekti d.o.o. iz Zagreba. Time je završena prva faza realizacije projekta preseljenja Gradske knjižnice Rijeka, a započela ona druga koja će rezultirati završetkom izgradnje i preseljenjem te stvaranjem primjerenih uvjeta za uspješan rad ove važne gradske kulturne ustanove.

- 1 Povjerenstvo za pronalaženje odgovarajućeg prostora za preseljenje centralnog odjela Gradske knjižnice Rijeka: mr. sc. Ivica Plišić, Marija Šegota-Novak, knjižničarska savjetnica, Maja Franković, prof., Ivanka Persić, prof., Hrvoje Giaconi, dipl. ing. arh., dr. sc. Tripo Grahovac, dr. sc. Nataša Zrilić, Željka Marković, dipl. iur., Srđan Škunca, dipl. ing. arh. i građ., Helena Semion-Tatić, prof. i Ivica Nikolac, prof.
- 2 Ocjenjivački sud natječaja za izradu idejnog arhitektonskog rješenja Gradske knjižnice Rijeka djelovao je u sljedećem sastavu: predsjednik mr. sc. Vojko Obersnel; članovi: Nikola Bašić, dipl. ing. arh., mr. sc. Neno Kezić, Nenad Kocijan, dipl. ing. arh., Milorad Milošević, dipl. ing. arh., Silvije Novak, dipl. ing. arh., Nikolina Radić Štivić, dipl. ing. arh., Marija Šegota Novak, knjižničarska savjetnica, mr. sc. Idis Turato; zamjenici: Tatijana Rakovac, dipl. ing. arh., Srđan Škunca, dipl. ing. arh. i građ.; tehnička komisija: Lillian Stošić, dipl. ing. arh., Tomica Štivić, dipl. ing. arh., Marin Franolić, dipl. ing. arh.; tajnica natječaja: Eda Rumora, dipl. ing. arh.

Marija Šegota-Novak
Gradska knjižnica Rijeka

NOVA KARTOGRAFIJA KLOBUČARIĆEVA TRGA: // PROJEKT NOVE ZGRADE GRADSKA KNJIŽNICE RIJEKA \\\\\\\\\\\\\\\\\\\

////////// UVODNO

O novoj Gradskoj knjižnici u Rijeci dugo se sanja, još od integracije svih riječkih narodnih knjižnica u jedinstvenu ustanovu¹ i od **privremenog** preseljenja središnjeg odjela u *Palazzo Modello*,² gdje se i danas nalazi.

U riječkim kulturnim kuloarima tema se povremeno, ali sramežljivo pojavljivala u različitim idejama i prijedlozima – kamo preseliti i kako prikladnije riješiti udomljenje te važne gradske ustanove koja baštini tradiciju svojih respektabilnih prethodnika – Narodne čitaonice riječke i Gradske biblioteke Sušak³ – a istovremeno u drugoj polovici 20. stoljeća često prednjači u razvojnim inicijativama i inovacijama.⁴ Stručne analize usporednih pokazatelja prostornih kapaciteta kojima Knjižnica raspolaže, prema broju korisnika i potencijalnih korisnika, već godinama pokazuju zaostajanje u odnosu na većinu ostalih gradskih knjižnica u Hrvatskoj. Krajem devedesetih godina prošlog stoljeća i početkom novog tisućljeća, zamahom preseljenja u nove namjenski rekonstruirane prostore ili širenjem i preoblikovanjem knjižničnih prostora diljem Hrvatske,⁵ zaostajanje se riječke knjižnice produbljivalo.

Sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća Knjižnica je u svoje strateške prioritete stavila rješavanje temeljnih infrastrukturnih preduvjeta. Među prvima na listi bilo je rješavanje prostora.

Radi podizanja javne i političke svijesti o nužnosti, korisnosti i potrebi stavljanja rješenja toga problema među gradske prioritete u kapitalnom investiranju, Knjižnica je neprekidno i planski poduzimala niz marketinških akcija i kampanja.⁶

Grad Rijeka, kao osnivač Gradske knjižnice Rijeka, intenzivnije se uključio u rješavanje ovoga gradskog problema 2001. godine.⁷

O LOKACIJI

Klobučarićev⁸ trg, uže je središte Rijeke, na spoju Ulice žrtava fašizma i Agatićeve ulice. Lokacija je obrađena u sklopu *Detaljnog plana uređenja Stari grad*. Trg je smješten na dijelu slobodne površine ispred današnje Osnovne škole *Nikola Tesla*, odnosno sa sjeverne strane crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije.⁹

Građevinska čestica predviđena za knjižnicu ima oblik nepravilna trapeza, dimenzija 27 x 48 m, površine 1.274 m², ispod koje se nalazi podzemna garaža.

Povijesni prostor Staroga grada i sam topos Klobučarićeva trga imaju visoku razinu urbane, kulturne i ambijentalne kvalitete.

-
- 1 Odluka Skupštine Općine Rijeka iz srpnja 1963.
 - 2 Godine 1966.
 - 3 Narodna čitaonica riječka osnovana je 1949, a Gradska biblioteka Sušak 1930. godine.
 - 4 Smještaj građe u otvorenom pristupu, bibliobusna služba, internet, sudjelovanje u međunarodnim projektima, model rada s mladima...
 - 5 Slavonski Brod, Koprivnica, Bjelovar, Zadar, Pula, Šibenik, Split, Karlovac...
 - 6 U pripremi je stručni članak posvećen toj temi.
 - 7 Kronologija odluka i događanja koje je Grad Rijeka kao osnivač Knjižnice poduzimao od 2001. i dalje, a vezano uz projekt izgradnje nove zgrade, prikazana je u tekstu arhitekture Nikoline Radić-Štivić.
 - 8 Ivan Klobučarić, prior augustinskog samostana u Rijeci, poznati kartograf iz 16. stoljeća, koji je, među ostalim, radio na kartiranju Rijeke i okolice za potrebe bečkog dvora.
 - 9 Zborna crkva, nazivana i Vela crkva.

Gradska knjižnica na Klobučarićevu trgu pridonijet će obnovi Staroga grada i istovremeno činiti njegovo reprezentativno pročelje, uklapajući se u niz građevina od javnog značenja, koje su smještene duž današnje Ulice žrtava fašizma. Nova Knjižnica nastavit će taj niz, ali će ujedno stvoriti ambijentalno predvorje Staroga grada, odnosno novu urbanu kvalitetu na razini *arhitekture* i na razini *javnog prostora*.

Šire područje Klobučarićeva trga karakteristično je po svojoj povijesnoj slojevitosti. Buduća građevina nalazit će se u neposrednoj blizini ostataka riječkoga srednjovjekovnog zida. Zborna crkva nosi u sebi slojevitost u rasponu od antičke supstrukcije do barokne i rokoko dekoracije, kao i uspomenu na glagoljaška ishodišta Riječke nadbiskupije.

U neposrednoj blizini, uokolo zvonika crkve,¹⁰ otkriven je ranokršćanski mozaik. Sami nazivi ulica i trgova memorijalnog su karaktera.¹¹ Dakle nova Knjižnica izrast će na mjestu zgusnutih slojeva povijesne memorije i ojačati je suvremenim značenjima.

Građevina se locira unutar mreže trgova i ulica Staroga grada, grada 19. i 20. stoljeća. Stari grad, kao pješačka zona, otvara se na ovome mjestu prema potencijalno atraktivnom prostoru Školjića i prema dubini kanjona Rječine.

Klobučarićev trg postaje središnjim mjestom kompleksa koji će zgrada Knjižnice činiti sa zgradom osnovne škole. Trg je okupljalište školske djece, ali i mjesto prolaza u tkivo Staroga grada. Trg je nastavak parkovne površine smještene između kvalitetnih višestambenih građevina, na suprotnoj strani Ulice žrtava fašizma. U vizuru trga ulazi i srednjovjekovni Kosi toranj, srednjovjekovni gradski zid i duž njega Fiumara, ulica uz Mrtvi kanal, ali i kompleks trsatskog kaštela.

PROGRAM I KONCEPT NOVE KNJIŽNICE

U skladu sa svojim strateškim opredjeljenjem, a u namjeri da bude korak ispred, stručni je tim Knjižnice i prije odluke o izboru konkretne lokacije radio na programskom konceptu i programskom sadržaju za novu zgradu Knjižnice. Prva verzija programa pisana je prema stručnim parametrima, oslonjena je na standarde i smjernice za narodne knjižnice, uvažavajući broj potencijalnih korisnika zajednice i funkciju knjižnice u hrvatskom knjižničnom sustavu, uz projekciju potreba za idućih dvadeset godina. Taj optimalni program zahtijevao je bruto-prostor od 8.640 m². Zbog izbora lokacije za Knjižnicu na Klobučarićevu trgu, a na traženje gradskih urbanista vezanih na limite lokacije, u natječajnoj je dokumentaciji za idejno rješenje programski zahtjev bio postavljen na 6.665 m².¹²

U daljnjem radu na izradi idejnog projekta, koji predstavljamo na ovom Savjetovanju, program je *stisnut* na 5.700 m² bruto-površine.¹³ No unatoč smanjenju kvantifikacijskih parametara, zadržan je prvotno usvojen programski koncept i sadržaj.

Osnova oblikovanja programskih smjernica za djelovanje Gradske knjižnice Rijeka u novoj zgradi proizlazi iz shvaćanja knjižnice kao informacijskoga, komunikacijskog, obrazovnog, kulturnog i socijalnog središta zajednice. *Filozofija* Gradske knjižnice Rijeka u novom prostoru sažeto je opisana ključnim riječima: vidljiva, korisna, fleksibilna, i formalna i neformalna, uzbudljiva, inspirativna i inovativna, slobodna, otvorena, dostupna ili, kazano u sintagmama: Knjižnica kao dnevni boravak grada; Knjižnica kao afirmacija javnoga nasuprot pseudojavnom. Dobra protočnost, funkcionalnost i jednostavnost "manifestno su istaknuti u planiranju i *dizajniranju zgrade*".¹⁴

U takvu konceptu Knjižnica postaje mjesto susreta, komunikacije, igre, mjesto u kojem svaki pojedinac može biti sam sa sobom, ali i s drugima (upoznati se s drugim idejama, iskustvom, proširiti duhovne obzore), mjesto za pojedinca i različite grupe, obiteljsko mjesto, otvorena svima, mjesto koje približava

10 Popularni naziv zvonika – Kosi toranj.

11 Uz spomenutoga Ivana Klobučarića, Ivan Agatić, 17. st., Riječanin, senjsko-modruški biskup.

12 Objavljeno kao brošura 2007. godine.

13 Neto-korisna površina: 4.700 m²; volumen 14.900 m³; investicija 6.820.000 eura (+ oprema 1.900.000 eura), s katnošću građevine P + 5. Sa svih strana bit će omogućen pješački pristup preko trga površine 2000 m² ispod kojega se nalazi podzemna garaža s 350 parkirnih mjesta.

14 Nikola Bašić, Gradska knjižnica u Rijeci – osvrt na arhitektonsko natječajno rješenje // Grada i knjižnica, Rijeka, 2007., str. 13.

nove tehnologije, mjesto u kojemu se promišljeno provodi slobodno vrijeme, osiguravaju uvjeti za cjeloživotno učenje, prostor za transfer znanja, pristup zbirkama građe i informacijama. U novom prostoru trebaju se osigurati preduvjeti za praćenje inovacija u knjižničarstvu te postaviti temelji za virtualnu knjižnicu odnosno *hibridnu knjižnicu* – mjesto na kojemu knjiga i računalni zaslon opstojе u ravnopravnom i nadopunjujućem skladu.

Sve zainteresirane za arhitektonsku interpretaciju projekta, njegove posebnosti u oblikovanju vanjskog izgleda i interijera, konstrukciji i sl., upućujemo na publikaciju *Grad i knjižnica*¹⁵ kojoj je upravo cilj javnosti predstaviti idejni projekt nove Gradske knjižnice Rijeka na Klobučarićeveu trgu.

Za ovu prigodu ipak treba izdvojiti nekoliko značajki i posebnosti projekta, koje uspješno slijede programska polazišta:

- Jednostavnost pravokutnog volumena građevine kao namjeran odmak od trapezoidne građevinske čestice s elementarnim ortogonalnim rasterom zadanim garažnom konstrukcijom
- Probijanje pročelja pokazivanjem unutarnjeg sadržaja kao ekranima kojima knjižnica komunicira s okolinom
- Artikulacija prizemlja knjižnice u kojem je ostvaren potpuna povezanost Trga i unutarnjeg prostora knjižnice
- Naglašena komunikacijska povezanost prostornih etaža i prostornih cjelina
- Dinamika i koegzistencija otvorenih i zatvorenih modularnih clustera
- Ritmičnost pojedinih funkcija provedena kroza sve katove, osim tehničke i konstrukcijske opravdanosti, pridonosi i lakšem snalaženju u prostoru
- Javni vidikovac na krovu, tj. zadnjoj etaži knjižnice
- Projektne pretpostavke za različite režime otvorenosti za javnost: 8–20 (ili 22) sati za svakodnevne redovite programe i usluge; 8–24 sata prizemlje i javni sadržaji s terasom na krovu; 0–24 razduživanje knjižnične građe.¹⁶

PROCES PLANIRANJA I PROJEKTIRANJA

U procesu planiranja, projektiranja i izgradnje ovakvog tipa javnoga objekta sudjeluju tri aktera, tri subjekta: osnivač ustanove, ujedno i investitor, projektant/i i korisnik/ci.

U našem slučaju, to su Grad Rijeka, Njirić i arhitekti te Gradska knjižnica Rijeka.

To je izazov za svakoga od aktera, a za Knjižnicu, tj. knjižničare, možda ponajviše. I to u organizacijskom, stručnom, komunikacijskom pogledu.

Prvi put, nakon stoljeća i pol postojanja, Knjižnica se našla pred tako velikim izazovom i to u vrijeme najbržih sveopćih promjena, a sve uz nedovoljno izgrađenu institucionalnu infrastrukturu i logistiku. Zajednički je cilj svih sudionika uspjeh projekta. Na putu koji zajednički odrađuju i usklađuju, međutim, počesto ih razdvajaju parcijalni i trenutačni, ali različiti interesi, različita gledišta, različita predznanja i iskustva... Zbog toga su među njima počesto javljaju napetosti, a probleme koji iskrsavaju potrebno je razriješiti argumentiranim dijalogom. O kvaliteti toga dijaloga u konačnici ovisi uspjeh i završnica projekta. Za ovu prigodu spomenut ću tri naša iskustvena primjera:

- Kako programski sadržaj razvijen na više od 6.600 m smjestiti na 5.700 m²
- Kako prevladati inicijativu osnivača da zbog privlačenja potencijalnoga privatnog partnera za privatno-javno partnerstvo u financiranju, traži prostore za komercijalne sadržaje unutar zgrade na već ionako smanjenoj površini
- Kako postići kompromis između projektanta i Knjižnice u oblikovanju komunikacijskog slogana.¹⁷

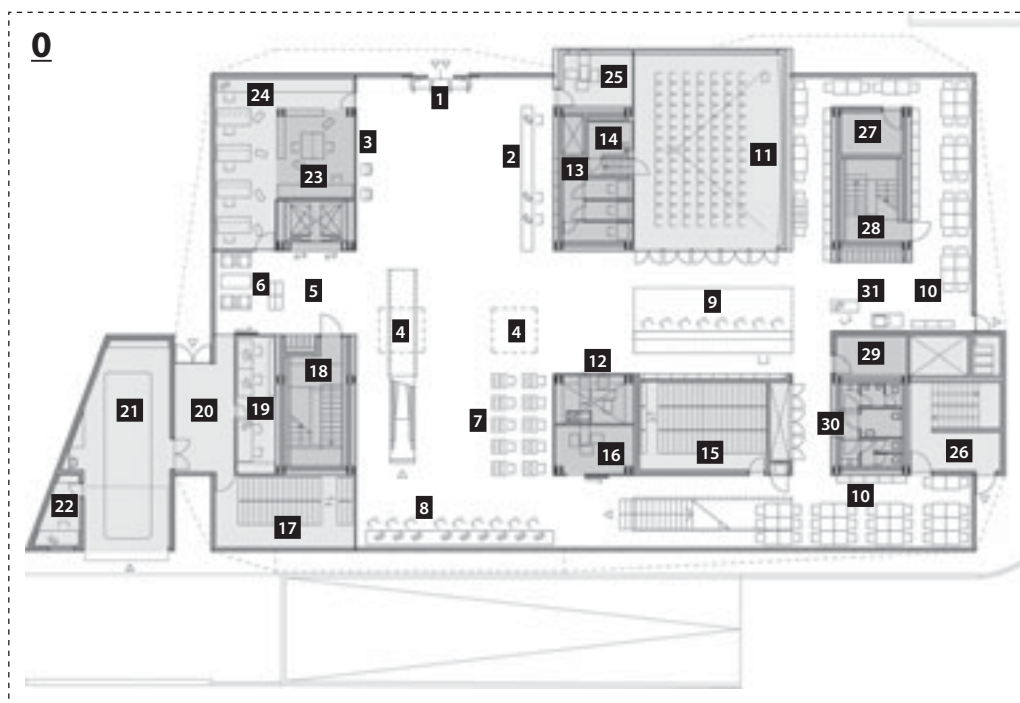
15 U knjizi se nalaze eseji Aljoše Pužara, Nikole Bašića, Hrvoja Njirića, Maroja Mrduljaša, Marije Šegota-Novak, tlocrti etaža, presjeci, grafičke simulacije...

16 U jednoj fazi projekta bile su planirane i tzv. samice za noćni rad (radni stol, računalo s internetom) u koje bi se moglo ući s članskom iskaznicom. No zbog reduciranja prostora od toga se moralo odustati.

17 Za sada smo formulu našli u dodatnom proširenju i pojašnjenju supermarket znanja kao alternativa pseudojavnim mamcima trgovačkih centara.

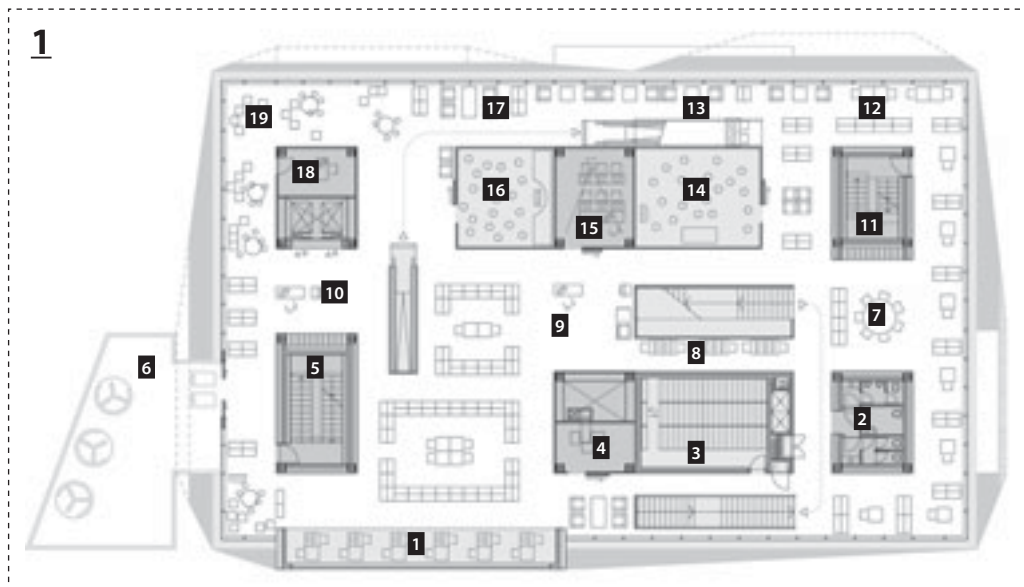

PROGRAMSKI SADRŽAJI PO ETAŽAMA:¹⁸

1 Glavni ulaz // **2** Priručna zbirka; Info pult; Portir; Videonadzor // **3** Knjigomati za posudbu građe // **4** Izložbe // **5** Garderoba i liftovi // **6** EU kutak // **7** Internet pultovi // **8** Mjesto za slijepe i slabovidne // **9** Cyber café; Privremena garderoba // **10** Čitaonica časopisa i revija općih sadržaja // **11** Višenamjenska dvorana // **12** Knjigomati za vraćanje građe // **13** Prevoditelji // **14** Projektor // **15** Kompaktusi // **16** Kolica za distribuciju // **17** Spremište bibliobusa (kompaktusi) // **18** Požarno stubište; Invalidi // **19** Ured za knjižničara; Informatička služba // **20** Ulaz djelatnika // **21** Garaža bibliobusa // **22** Ured za knjižničara // **23** Distribucija; Služba za tehničku opremu // **24** Služba za obradu i nabavu // **25** Kolica za distribuciju građe; Vanjski knjigomat // **26** Stubište postojeće garaže // **27** Spremište // **28** Požarno stubište // **29** Sprinkler stanica // **30** Sanitarije // **31** Garderobni ormarići

¹⁸ Tlocrti su preuzeti iz publikacije Grad i knjižnica, Rijeka, 2007.

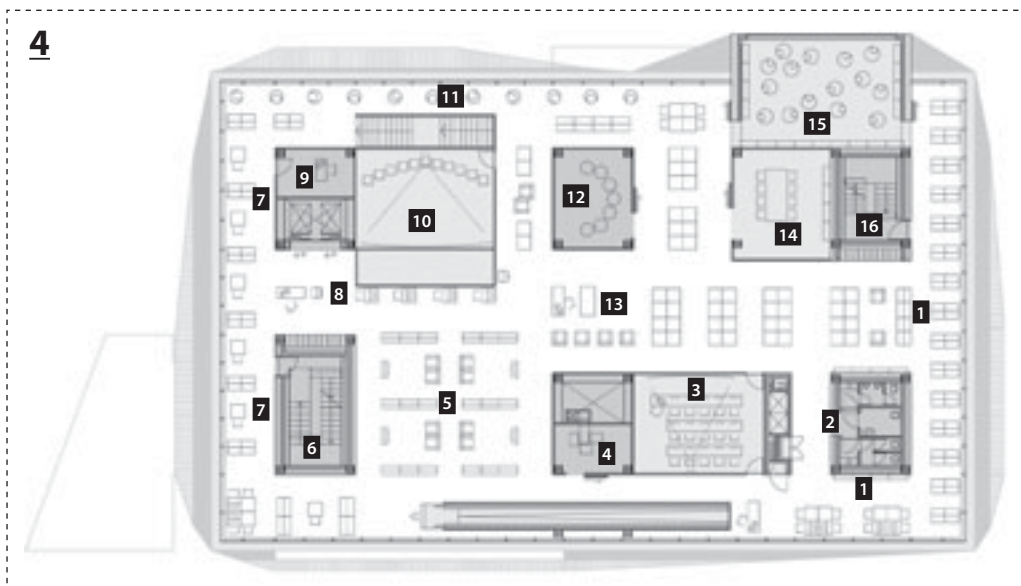
1 Pisanje domaće zadaće za učenike nižih razreda /// **2** Sanitarije korisnika /// **3** Kompaktusi /// **4** Kolica za distribuciju /// **5** Požarno stubište; Invalidi /// **6** Terasa za igru /// **7** Područje za poseban rad s osnovnoškolcima viših razreda /// **8** Mjesto za slijepce i slabovidne /// **9** Područje za osnovnoškolke nižih razreda /// **10** Garderoba; Knjižničar; Liftovi /// **11** Požarno stubište /// **12** Kutak zdrave hrane /// **13** Područje za osnovnoškolke viših razreda /// **14** Višenamjenska dvorana /// **15** E-učionica za osnovnoškolke viših razreda /// **16** Soba za priče za malu djecu /// **17** Kutak za roditelje /// **18** Ured za knjižničara /// **19** Područje za predškolsku djecu

1 Književnost na stranim jezicima /// **2** Jezici; Učenje /// **3** Sanitarije korisnika /// **4** Kompaktusi /// **5** Književnost riječkih nacionalnih manjina /// **6** Kolica za distribuciju /// **7** Hrvatska književnost /// **8** Požarno stubište; Invalidi /// **9** Poezija; Klavir /// **10** Garderoba; Knjižničar; Liftovi /// **11** Ured za knjižničara /// **12** Studijska mjesta; Čitaonica /// **13** Stručna literatura o književnosti /// **14** Strana književnost /// **15** Studijska čitaonica za tihi rad /// **16** Mjesto za slijepce i slabovidne /// **17** Požarno stubište

3

1 Odgoj i obrazovanje /// **2** Sport /// **3** Sanitarije korisnika /// **4** Kompaktusi /// **5** Internet pultovi /// **6** Kolica za distribuciju /// **7** Tehnika; Primijenjene znanosti; Prirodne znanosti; Medicina; Zdravlje /// **8** Požarno stubište; Invalidi /// **9** Povijest; Arheologija; Geografija; Etnologija /// **10** Garderoba; Knjižničar; Liftovi /// **11** Ured za knjižničara /// **12** Općenito /// **13** Bibliotečna zbirka /// **14** Studijska čitaonica za tihi rad /// **15** Poljoprivreda; Kućni ljubimci; Domaćinstvo /// **16** Politika; Pravo; Službene informacije /// **17** Ekonomija; Trgovina; Poslovanje; Turizam /// **18** Požarno stubište /// **19** Filozofija; Psihologija; Sociologija; Religija

4

1 Posebne zbirke /// **2** Sanitarije korisnika /// **3** Internet učionica /// **4** Kolica za distribuciju /// **5** Film /// **6** Požarno stubište; Invalidi /// **7** Umjetnost /// **8** Garderoba; Knjižničar; Liftovi /// **9** Ured za knjižničara /// **10** Soba za filmske projekcije /// **11** Slušanje glazbe sa slušalicama /// **12** Soba za slušanje glazbe /// **13** Glazba /// **14** Rad sa mladima (savjetovanja, diskusije) /// **15** Odjel za mlade; Stripoteka /// **16** Požarno stubište

1 Ravnatelj /// **2** Tajnik /// **3** Računovodstvo /// **4** Sanitarije /// **5** Požarno stubište /// **6** Arhiva /// **7** Dvorana za sastanke /// **8** Službe /// **9** Javna terasa /// **10** Terasa marendarija /// **11** Marendarij /// **12** Sanitarije /// **13** Računalo srce /// **14** Garderoba /// **15** Požarno stubište; Invalidi /// **16** Sanitarije korisnika; Liftovi /// **17** Café-bar; Čitaonica /// **18** Vrt /// **19** Polujavna terasa /// **20** Plinska kotlovnica /// **21** Kotlovnica /// **22** Plinski agregat

ORGANIZACIJA KNJIŽNIČNE GRAĐE

Prvotna želja bila nam je omogućiti otvoren pristup cjelokupnoj građi. No zbog zadanosti lokacije (nemogućnost izdvojenoga zatvorenog spremišta) i ograničenosti prostora, rješenje smo pronašli u *compactusima* smještenim na istoj poziciji u prizemlju te na prva tri kata.

Kao relativnu novinu u hrvatskoj praksi narodnih knjižnica, treba spomenuti da smo građu planirali smjestiti tematski, neovisno o režimu posudbe i vrsti medija, a signaturno označavanje temeljiti na novoj klasifikaciji iskazanoj prirodnim jezikom, razumljivijoj i vizualno čitkijoj prosječnim korisnicima, a ne na UDK oznakama.

Poseban naglasak u organizaciji prostornih cjelina dali smo poeziji, glazbi, filmu i likovnim umjetnostima – kako bismo poticali doživljaj umjetničke ljepote i stvaralaštva.

POSLOVNA ORGANIZACIJA

U postavljanju poslovne organizacije koja je među važnijim ulaznim podacima za projektiranje, od početka smo se rukovodili načelima ekonomičnosti i racionalnosti – do granice koja neće ugroziti kvalitetu usluge koju želimo pružiti korisnicima.

Kada je projektni program trebalo razviti na značajno manje prostora, najviše smo štedjeli na račun prostornih standarda zaposlenika. Bili smo gotovo radikalni u otvorenosti prostora javnosti, i doslovno i metaforički. U skladu s prije rečenim, planiranjem računalnih i drugih tehnologija namjeravamo što je moguće više smanjiti rutinski i manualni rad osoblja u svim poslovima koja dobro, ili još bolje, mogu zamijeniti tehnologije. Posebno bih tu istaknula rutinske poslove zaduživanja i razduživanja građe, što nerijetko i kod korisnika i opće javnosti stvara nepoželjan stereotip knjižničara kao manualnog radnika koji *pegla* knjige. Knjižničari bi se u potpunosti trebali posvetiti svojoj temeljnoj ulozi educiranja, savjetovanja i informiranja korisnika, pripremi i proizvodnji informacija te kulturnih edukacijskih i drugih programa. I to jednako korisnicima u prostoru Knjižnice kao i onima iz virtualnog prostora.

TEHNOLOGIJA

Budući da se knjižnica gradi u 21. stoljeću za 21. stoljeće, podrazumijeva se visoka razina implementacije

tehnoloških dostignuća. Koliko i kako će u zgradi biti primijenjen *Building Management System* – BMS, u ovoj fazi razrade projekta još je teško govoriti.

S knjižničarskoga gledišta, važno je istaknuti da je u projektu anticipirana primjena dviju tehnologija važnih za funkcioniranje poslovanja i oblikovanje interijera – primjena RFID tehnologije za automatsku identifikaciju knjižničnih jedinica uz *samoposluživanje* pri posuđivanju i vraćanju građe, te automatizirani vertikalni transportni sustav za razvrstavanje vraćene knjižnične građe.

Uvođenje tih tehnoloških rješenja nema svrhu pratiti suvremene tehnološke trendove, već knjižničara od rutinskih i mehaničkih poslova maksimalno osloboditi za potpunu posvećenost korisnicima u pripremi, obradi i korištenju informacija te u organizaciji kulturnih i obrazovnih programa.

ZAKLJUČNO

Nakon izrade idejnog projekta, slijedi izrada glavnog i izvedbenog projekta u kojem trebati još intenzivnije komunicirati i rješavati probleme kojih će sigurno biti u trokutu spomenutih aktera.

Uz to, pred Knjižnicom je odluka o izboru novog integralnog knjižnično-informacijskog sustava (LMS/LIS), uz konverziju stare kataloške baze. Nužno je dovršiti pripremu nove organizacije poslovanja, permanentno educirati i pripremati osoblje za *novu i promjene*.¹⁹ Podrazumijeva se postupno kadrovsko ekipiranje. Jednako je tako važna kvalitetna, pravodobna komunikacija s javnošću i medijima o tijeku projekta. Sigurni smo da će realizacija ovoga, za sada, dobro planiranog, vođenog i koordiniranog projekta imati dalekosežne dobrobiti za Grad, Knjižnicu i knjižničare, a ponajprije za građane. Realizacije ovakvih projekata bude društveni optimizam te afirmiraju javno i opće u istinskom značenju tih riječi.

Ponovit ću misao u koju iskreno vjerujem. Kroz institucije određenog društva lako se može čitati i (o) *gledati* i društvo samo. Takvo *čitanje* i (o) *gledanje* moguće je izvesti promatrajući povijest i sadašnjost narodnih ili javnih knjižnica. Usudila bih se reći da javne knjižnice mogu poslužiti kao mjerni instrument demokratske razine pojedinoga povijesnog razdoblja ili nekoga kutka svijeta.

LITERATURA

1. Gradska knjižnica Rijeka: 1850.–1930.–2000. Rijeka, Gradska knjižnica Rijeka, 2000.
2. Natječaj za izradu idejnog arhitektonskog rješenja Gradske knjižnice u Rijeci: javni, državni, opći i pozivni, projektni, u jednom stupnju, anonimni: katalog izložbe. Rijeka, Grad Rijeka, 2005.
3. Programska osnova za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeke na Klobučarićevu trgu: projektni zadatak za idejno rješenje. Rijeka, Gradska knjižnica Rijeka, 2007.
4. Grad i knjižnica: projekt nove gradske knjižnice u Rijeci. Rijeka, Grad Rijeka, 2007.
5. Virtualni prikaz idejnog rješenja nove zgrade Gradske knjižnice // Grad Rijeka - Gradski projekti. <http://www.rijeka.hr/Default.aspx?art=7872> (15.07.2009.)

Nikolina Radić Štivić, dipl. ing. arh., Grad Rijeka, Odjel gradske uprave za kulturu, ravnateljica Direkcije za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara

Diplomirala je 1994. na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1995. do 2002. zaposlena je u arhitektonskim biroima u Beču i Zagrebu. Ovlaštena arhitektica je od 1998. godine. Od 2002. zaposlena je u Gradu Rijeci, a od 2007. ravnateljica je Direkcije gdje radi na koordinaciji realizacije izgradnje novih objekata ustanova u kulturi Grada Rijeke i realizacije programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara u vlasništvu Grada.

Urednica je i autorica uvodnih tekstova knjižnog niza koje izdaje Grad Rijeka *Palača sećerane u Rijeci*, 2008. i *Tarsatički principij – kasnoantičko vojno zapovjedništvo*, 2009.

Urednica je i autorica uvodnih tekstova kataloga izložaba i izložbe *Natječaj za izradu idejnog arhitektonskog rješenja uređenja Arheološkog parka i okolnih javnih prostora u Starom gradu u Rijeci*, održane 2007. i 2008. u Malom salonu u Rijeci.

Marija Šegota-Novak, knjižničarska savjetnica, Gradska knjižnica Rijeka, ravnateljica (do rujna 2008.)

Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zadru. U knjižničarskoj struci od 1977. Bavila se temama zavičajnih zbirki, edukacijom korisnika, specijalnim knjižničarstvom, organiziranjem poslovanja i razvojem. Objavila niz stručnih radova te izlagala na domaćim i međunarodnim skupovima. Dobitnica *Kukuljevićeve povelje* 2003.

19 Ne jednom, svjedočili smo neskladu i konfuziji mehaničkih preseljenja stare organizacije i starih mentaliteta bilo u nove prostore ili u novo vrijeme.

Milivoj Zenić

Gradska knjižnica Juraj Šižgorić Šibenik

NOVI ŽIVOT VITIĆEVA ZDANJA: // PROJEKT ŠIBENSKE KNJIŽNICE //

//////// Grad Šibenik, prvi put spomenut u jednoj darovnici hrvatskoga kralja Petra Krešimira IV. 1066. godine, od najranijih je vremena jedno od važnih kulturnih žarišta na istočnoj obali Jadrana. Već u 15. stoljeću, kada započinje gradnja velebne gotičko-renesansne katedrale, remek-djela europskoga graditeljstva koje je 2000. godine uvršteno u Uneskov popis svjetske baštine, u gradu djeluju mnogi istaknuti pjesnici, filozofi, teolozi, kipari, slikari i graditelji. Na čelu je šibenskoga humanističkog kruga pjesnik, ali i prvi hrvatski sakupljač narodnoga blaga, Juraj Šižgorić Šibenčanin, koji u Veneciji 1477. objavljuje svoje latinske stihove u knjizi *Elegiarum et carminum libri tres* (Elegije i pjesme), prvoj hrvatskoj tiskanoj zbirci pjesama. Njemu uz bok stoji osebniji, "ovjencani pjesnik" i polihistor Ivan Polikarp Severitan, autor brojnih tiskanih knjiga, među ostalim i *Monoregije* iz 1522., koja je "najstarije političko djelo jednog Hrvata, posvećeno političkoj filozofiji i ratnom umijeću".¹ I u sljedeća dva stoljeća nisku šibenskoga humanističkog kruga rese sjajna imena brojnih Divnića, a osobito trojica Vrančića: latinski pjesnik Mihovil, briljantan diplomat, epistolarni pisac, povjesnik i visoki crkveni dostojanstvenik Antun, naposljetku, Faust, pisac prvoga hrvatskog rječnika iz 1595. i autor najmaštovitije i najraskošnije hrvatske knjige – *Machinae novae* (Novi strojevi). Njima svakako treba pridodati Dinka Zavorovića, prvoga hrvatskog historiografa, kontroverzna i intrigantna Ivana Tomka Mrnavića te baroknoga slavitelja žena Jakova Armolušića. Svaki, makar i najkraći, repertorij hrvatske kulturne baštine mora uvrstiti i šibenski skladateljski trolist – Julija Skjavetića, Ivana Lukačića, tvorca glasovite zbirke moteta *Sacrae cantiones*, tiskane u Veneciji 1620., i Ivana Šibenčanina, te trolist šibenskih grafičara, minijaturista i kartografa – Martina Kolunića Rotu, Natala Bonifacija i Horacija Fortezzu, koji je u rodnome gradu do vrhunca doveo *ars libraria*, opremivši četiri bratimske matrikule srebrenim reljefnim aplikama.²

No pojava pisane riječi u knjizi kao mediju širenja kulture vezuje se i u Šibeniku uz onaj svijet crkvenih ustanova koji će stoljećima svojom svekolikom djelatnošću biti uključen u neposrednu društvenu svakodnevnicu grada – svijet samostana i redovništva. U razvoju srednjovjekovnoga društva, a i poslije, samostani su bili naša spojnica s europsko-mediteranskim svijetom zapadnoga kršćanstva. Mreža samostana, tih "otoka reda", s vremenom će prekriti Šibenik i njegovo područje pa bez njih nije zamisliva ni povijest šibenske pismenosti, naobrazbe, školstva, a ni povijest šibenske knjige.³

Među šibenskim rukopisnim i knjižnim blagom osobito se izdvaja knjižnica samostana sv. Frane. U knjižnici se danas čuva oko 150 rukopisnih knjiga ili kodeksa, od kojih neki pripadaju samim vrhuncima umijeća pisanja i umjetnosti iluminirane knjige. Među njima, kao dragulj u kruni koji desetljećima plijenio zanimanje znanstvenika iz različitih disciplina, ističe se *Liber sequentiarum* ili *Šibenski kodeks*, pisan karolinom, iz 11. stoljeća. Kulturno-povijesnim značenjem odskaače *Breviarum franciscanum de Breberis*, nazvan *Bribirski nekrologij* jer su u njemu 1303. upisani brojni članovi obitelji Šubić, te *Liber sermonem II.* u kojem je fra Pavao Šibenčanin – prvo poznato ime hrvatske latiničke književnosti – 1380-ih zapisao antologijsku šibensku molitvu, prvi hrvatski, latinicom zapisan, pjesnički tekst. Knjižnica šibenskih franjevac kontinualaca, prema navodima zaslužnoga hrvatskog inkunabulista Šime Jurića, sadrži i 147 prvotisaka, od kojih su neki rijetkosti u svjetskim okvirima. S kodeksima, inkunabulama i rijetkim knjigama iz prvih stoljeća Gutenbergove galaksije, ova knjižnica, koja je stoljećima nastajala s velikim marom i odricanjem, a sačuvana do naših dana uz veliku skrb i pažnju, pripada među najznačajnije i najbogatije hrvatske spomeničke knjižnice.⁴

1 Zenić, Milivoj. U pohvalu od grada Šibenika. Šibenik : Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2002. Str. 81.

2 Isto, str. 180.

3 Raukar, Tomislav. Hrvatsko srednjovjekovlje. Zagreb : Školska knjiga, 1997. Str. 238.

4 Vidi: Kulturna baština samostana svetog Frane u Šibeniku. Zadar : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1968.

Zlatno doba Šibenika, a i njegove kulture, prošlo je sredinom 17. stoljeća što zbog posljedica Kandijskoga rata, što zbog strašne kuge iz 1647. godine koja je, prema zapisima suvremenika, odnijela 12 tisuća žitelja, pa je dotad najnapučeniji grad u Dalmaciji spao na tisuću i petsto stanovnika. Premda se život u gradu brzo obnovio, pa će u 17. i 18. stoljeću cvasti književnost i knjiga u Franjevačkom samostanu sv. Lovre, trebalo je gotovo dva stoljeća da se grad u cijelosti oporavi. Taj će oporavak biti utjelovljen u liku "oca modernoga Šibenika" Ante Šupuka, koji je kao vođa Narodne stranke pobijedio na općinskim izborima i 1873. postao načelnik prve hrvatske općinske uprave. U pobjedi narodnjaka i sloma autonomnašma nemjerljivu je ulogu odigrala Slavjanska narodna čitaonica, utemeljena 1866. godine na poticaj kanonika Josipa Mrkice.

Prema tiskanome pravilniku, Čitaonica je promicala "narodni slavjanski odgoj čitanjem dnevnika, knjiga, predavanjima, raspravama, igrom i plesom i glazbenim zabavama". Među počasnim članovima bili su namjesnik barun Filip Filipović, đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer, potom "dika Šibenika" Nikola Tommaseo i neki šibenski pisci značajni za zavičajnu kulturnu povijest.

Među brojnim knjižnicama koje su u Šibeniku djelovale između dva svjetska rata, treba izdvojiti Knjižnicu *Pavlinović* koju je, kao prvu stručno vođenu knjižnicu, 1917. utemeljio neumorni šibenski povjesničar don Krsto Stošić, te Gradsku knjižnicu koja je osnovana 17. veljače 1922. i "nakon mnogo napora, truda i natezanja konačno udomljena u Sokolani na Poljani". Već nakon godinu dana djelovanja Gradska knjižnica ima 406 članova i 2.681 knjigu, pa možda i zato "konkurentska" Knjižnica *Pavlinović* daje oglas u šibenskim novinama kojim "upozoruje" građanstvo da nema "ništa zajedničko s tzv. Gradskom knjižnicom koja je ovih dana poduzela akciju oko sakupljanja knjiga i novčanih doprinosa, jer smo doznali da su neki građani iz neupućenosti dali doprinos ovoj knjižnici, misleći da je isto što i Knjižnica *Pavlinović*."⁵

U Gradskoj knjižnici radi i prvi profesionalni knjižničar Matko Milin, inače pisac nekoliko romana pod pseudonimom Milko Min, na koja su se znala osvrnuti i kritičarska pera poput Tina Ujevića. Milin, koji je predlagao i uvođenje Knjižnoga dana, u predgovoru romana *Preko sebe*, tiskanom u Šibeniku 1928., s gorčinom opisuje svoj knjižničarski i književnički usud, koji rječito ilustrira onodobni položaj knjižničara, a možda, gdjegdje, uspostavlja analogiju i s današnjicom: „(...) što danju što noću, svakoga bogovetnog dana bijah i književnik i knjižničar, i knjigovođa i knjigoveža – ama sve, za što se vezuje ili nadovezuje prva riječ ovih udesnih složenica.“

Bolji tretman knjižnice i knjižničara nije došao ni s novim režimom iza Drugoga svjetskog rata. Fond knjižnice sporo se obnavlja, a tek 1968., nakon nekoliko selidbi u staroj gradskoj jezgri, Gradska knjižnica seli u prostor tzv. plavoga nebodera, u novoj gradskoj četvrti. Dvije godine prije, 1966., Gradska knjižnica objedinjena je s Naučnom bibliotekom, koja je – utemeljena 1955., s javnim djelovanjem započela 1962. godine.

Novi prostor u prizemlju nebodera ne samo da nije bio dovoljan (obuhvaćao je 729 četvornih metara, od kojih dvjestotinjak podrumskih nije bilo upotrebljivo), već je i svojom arhitekturom, niskim stropovima, nedostatkom svjetla itd., bio zoran primjer birokratskoga rješavanja smještaja kulturne ustanove u neprikladan i nehuman prostor. Odmah po otvaranju knjižnice mladi suradnik šibenskoga omladinskog glasila *Glas mladih* sarkastično se osvrnuo na prostor knjižnice i zbog toga bio sankcioniran od gradske organizacije Saveza omladine. No stanje će ostati nepromijenjeno sljedećih tridesetak godina, u kojem je razdoblju knjižnica sa svojim znanstvenim, narodnim i dječjim odjelom te s petnaestak djelatnika bila puka posudbaonica knjiga, bez mogućnosti ikoje druge ponude ili sadržaja. Jedino je neko vrijeme djelovala igraonica, što je u ono vrijeme bio *novum* u hrvatskome knjižničarstvu.

Koncem osamdesetih godina ipak se počelo razmišljati o rješavanju problema prostora knjižnice, ali su ubrzo ratne okolnosti onemogućile bilo kakve aktivnosti. Štoviše, nakon Domovinskoga rata Grad Šibenik i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske okrenuli su se obnovi teško stradalih objekata kulture, osobito Šibenskoga kazališta, čija je dugotrajna i skupa obnova praktički zaustavila sve važnije kulturne projekte (knjižnica, arhiv) na duže razdoblje. Ipak, druga polovica devedesetih korištena je za veliku, premda neizravnu, promidžbu knjižnice i njezina statusa. Naime, knjižnica se okreće nakladništvu,

5 Gradska pučka knjižnica "Pavlinović". // Narodna straža 2, 34(1922), 3.

objavljuje mnoštvo naslova kojima popularizira šibensku kulturnu baštinu i potiče suvremeno stvaralaštvo. Važni znanstveni zbornici, nastali nakon skupova u organizaciji Gradske knjižnice *Juraj Šižgorić*, monografije i kritička izdanja starih pisaca, dovode knjižnicu u središte medijske pozornosti, što se koristi za stalno upozoravanje na problem prostora, pa se može reći da je upravo nakladništvo – unatoč svojedobnoj skepsi stanovitih, pa i knjižničarskih krugova – sjajno promicalo i knjigu i kulturu čitanja u Šibeniku, ali i nužnost novoga prostora knjižnice.

Knjižnica nije imala neki svoj *kairos*, sretan trenutak, kojim bi se na vremenskoj skali mogao odrediti začetak ideje ili pak početak ostvarenja projekta preseljenja. Dugo bi se morale objašnjavati sve društvene okolnosti, političke mijene na državnome i lokalnome planu (tu se pojavljuju i povjerenici što ih imenuje Vlada u trenucima krize vlasti u gradu, a koji su posve izvan knjižničnih aktivnosti oko prostora), nerazumijevanje politički utjecajnih ljudi pa i dijela javnosti, razne opstrukcije projekta u svim fazama, pa i pred samo useljenje, ali objašnjenje svih tih zbivanja morala bi pratiti zakučasta studija mentaliteta, zamorna sociopolitička analiza, dosadna kronologija i naporna financijska razglabanja. U šibenskim – politički, društveno i gospodarski – turbulentnim vremenima, neke odluke bitne za ostvarenje projekta nikad nisu formalno donesene. Danas je *post festum* teško reći koliko je za sretan završetak priče zaslužna ipak većinska, opća potpora šibenske javnosti, a koliko su bili presudni potezi pojedinaca i ustanova izvan Šibenika koji su ključnim odlukama (primjerice, plaćanjem izrade projekta arhitektonske obnove) anticipirale, odnosno sugerirale gradskoj upravi njezino promišljanje i odluke. Odgovor na to pitanje vjerojatno nikad nećemo znati jer je razvidno da je svačije iskustvo u oblikovanju svijesti o važnosti knjižnice u nekoj sredini jedinstveno i neponovljivo budući da su u igri zamršene koordinate često neuhvatljivih interesa našega vremena i apscise zadanih povijesnih uvjetovanosti.

Bilo kako bilo, 1999. godine stvoreno je ozračje za "osvajanje" bivšeg Doma JNA, a sljedeće godine tvrtka *Sinopsis d.o.o.*, tj. arhitekt mr. Tomislav Krajina, izradili su idejno rješenje preseljenja knjižnice u spomenuti objekt. Tiskan je i atraktivno dizajnerski katalog *Area librorum*, kojim je populariziran idejni projekt, a budući da je tiskan u nakladi od 1.500 primjeraka i raspačavan ciljano – svima koji su na bilo koji način sudjelovali u javnome životu, može se reći da je odigrao ključnu ulogu u senzibiliziranju i animiranju Šibenčana u prihvaćanju ideje o preseljenju knjižnice u središte grada. Katalog, uz tekstove ravnatelja šibenske te Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sadrži i poticajan tekst uvaženoga teoretičara šibenskoga urbanizma, mr. Gustava Červara, člana gradske uprave za urbanizam. U njegovu tekstu pledoajeu za knjižnicu u zgradi bivše vojske, sažima se povijest osporavanja toga objekta koji je 1962. projektirao poznati hrvatski arhitekt Ivan Vitić, rođenjem Šibenčanin: "Rijetko je, međutim, koja kuća, ovdje, kao ova, izazvala toliko osporavanja, a nakon našeg posljednjeg ratnog iskustva i toliko odiuma, da taj slučaj neosporno svjedoči o njenoj neizmjerljivoj simbolici. S druge strane, osporavanje te kuće, kao, uostalom, i mnogih drugih Vitićevih kuća, hranilo se općim odbijanjem paradigme tzv. moderne arhitekture."⁶

Vitićeva zgrada, izgrađena na Poljani, jednom od najznačajnijih javnih prostora u Šibeniku, na rubu povijesnoga grada, 60-ih je godina prošloga stoljeća bila dočekana s krajnjim nepovjerenjem, proglašavana "demonstrativno suvremenom gestom", presmionim "eksperimentom" itd. Njezina gradnja podrazumijevala je rušenje jednokatne građevine eklektičkih stilskih obilježja, sagrađene 1866., u kojoj je svojedobno djelovala Slavjanska narodna čitaonica. Čin rušenja shvaćen je kao "militantni duh prijezira" prema toj vrsti arhitekture i prema dragocjenome historičističkom spomeniku, ponajprije lokalne političke i kulturne povijesti, koji bismo danas obnavljali s velikim kulturnim i domoljubnim žarom.⁷ Osporavanja su kulminirala početkom 90-ih godina izazvana simboličnim konotacijama koje su, doduše, dijelom izlazile izvan područja arhitekture, ali i argumentima da građevina Doma kvadraturom premašuje mogućnosti osjetljive lokacije, pa se čak zahtijevala njezina razgradnja.

Danas, petnaestak godina poslije, pristup Vitićevu stvaralačkom djelu kojim je rano probijao uske granice arhitekture socijalističkoga realizma (autor je, među ostalim i Doma armije u Splitu i Doma kulture u Komiži, objektima koji također dobivaju knjižničarske sadržaje), prošao je – kako se ističe u uvodnoj

6 Červar, Gustav. Pripadnost umjetničkom patrimoniju. // *Area librorum*. Šibenik : Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2001. Str. 15.

7 Isto.

riječi uredništva časopisa *Arhitektura* koji je u cijelosti posvećen njegovu bogatu opusu – “kroz filtar teoretskih i realnih događanja koja je arhitektura za to vrijeme prošla, a ta nisu bila ni mala ni beznačajna”.⁸ Riječju, danas se uvažava da je Vitić arhitekt koji govori idiomom moderne, ali moderne koja je od 60-ih godina prošlog stoljeća ublažila svoj radikalizam: “Njegovi su ga zadatci, naime, suočili s pitanjima za koje teorija moderne arhitekture nije imala odgovore. Ova građevina, smještena na rubu povijesnoga grada, koja se gotovo fizički sudara s nekoliko spomenika kulture, svojom potencijalnom funkcijom javnog gradskog sadržaja i, rekli smo, nedvojbeno predimenzioniranim projektnim programom, zahtijevala je metodološku inovaciju koju je arhitekt Vitić nadahnuto riješio.”⁹ Ne ulazeći u kompleksnu problematiku današnje recepcije arhitekture moderne, koja se riješila dogmatskoga modernog diskursa, dovoljno je kazati kako je Vitić stvaralački iskoristio gradske zidine na koje je “posjeo” zgradu, kontrastirao staklene opne tijela zgrade i osobite krovne plohe, koje su zapravo strukturalni niz armirano-betonskih navoda, specifičnih karakteristika stabilnosti, što je i za naše ondašnje, ali i današnje, prilike nedosegnuta tehnička inovacija.¹⁰ Ti nabori svojom dinamikom parafraziraju fugu okolnih krovova i daju doživljaju gradskoga tzv. petoga pročelja, novu vizualnu dimenziju. Suvremena kritika ističe kako je i unutarnji prostor slojevit i bogat vizurama, osobito atrijski prostor, koji zaprema središnji dio građevine od prizemlja do vrha. Ukratko, ocjenjuje se da “ovaj zahvat u stari grad, uz jasno čitljivu nadopunu novim nije samo rezultirao novim posve prirodnim ‘rastom u cjelinu’, već da je grad u ovom osjetljivom i nadaleko vidljivom dijelu stekao skladnu dovršenost. Novosagrađeno djeluje u ansamblu kao jednakovrijedni sastavni dio, a staro i novo zajedno čine apsolutno novu kvalitetu”.¹¹

Nova funkcija zgrade kao knjižnice ili – kako se iz taktičkih, animatorskih razloga znalo kazivati – multi-medijalnoga centra, zahtijevala je određene građevinske preinake kako bi knjižnica mogla ostvariti svoje sadržaje i funkcije. Taj je zadatak, *Rekonstrukcije i prenamjene Doma JNA, 1961., u Gradsku knjižnicu ‘Juraj Šižgorić’, 2005.* dobio arhitekt mr. Tomislav Krajina koji je kao Šibenčanin dobro razumijevao lokaciju, dotadašnju recepciju Vitićeve zgrade i njezinu važnost u povijesti hrvatske arhitekture druge polovice 20. stoljeća, ali i ideju knjižnice, njezinu ulogu u kulturnome i javnome životu grada. Krajinin “osnovni motiv nije novi dizajn u nadmetanju sa zatečenom arhitekturom, nego optimalni međuodnos novih sadržaja koji se aklimatiziraju u ovom vrijednom zdanju”.¹² Naravno, arhitekt je trebao pomiriti mnoge zahtjeve knjižnice s ograničenom površinom zgrade, koja unatoč veličini nije u cijelosti omogućavala sve knjižnične sadržaje. Stoga je Krajina uspješno i s respektom prema Vitićevu djelu dogradio prostor velike dvorane umetanjem galerije u funkciji studijske čitaonice. Premda galerija donekle “redefinira volumen” dvorane, stručna je kritika ipak uvažila da se ta intervencija ne može sagledavati “isključivo iz estetskog rakursa” i da treba razumjeti arhitekta koji se suočio s rješenjem problema širokoga programa knjižnice sa zadanim prostorom. Arhitekt Krajina uspješno je prilagodio i malu dvoranu koja je imala visoko postavljenu, posve nefunkcionalnu, galeriju, tako da ju je podijelio po visini. Na taj način dobio se odgovarajući prostor za znanstveni odjel, a na katu višenamjenska dvorana. Obje te intervencije nisu izazvale veću pozornost pristalica rigidnih pogleda na arhitekturu kao nedodirljiv autorski rad, štoviše, prevladalo je uvjerenje suvremenih teoretičara da i za ovu zgradu vrijedi onaj postulat prema kojemu “da bi građevina živjela u vremenu, nužne su stanovite funkcionalne prilagodbe”.¹³ Dapače, Krajina je poštovao i “najvažniji segment Vitićeve vertikalne geometrije: povezanost ulaznog prostora, stubišta i vizualne komunikacije prema gornjim etažama”.¹⁴ Naposljetku, golem rad arhitekta Tomislava Krajine na rješavanju mnoštva problema u prilagodbi bivšeg Doma u Gradsku knjižnicu *Juraj Šižgorić* u Šibeniku, koja je uostalom bila i znatno devastirana početkom 90-ih godina, najbolje je – u već spomenutom tematskom broju *Arhitekture* – potvrđen zaključkom kako se čini da je “građevina tek u današnje doba susrela svoje vrijeme”.¹⁵

8 Uvodna riječ uredništva. // *Arhitektura* 54, 1(2005), 7.

9 Červar, Gustav. Govor moderne arhitekture. // *Area librorum* 2. Šibenik : Gradska knjižnica “Juraj Šižgorić”, 2005. Str. 25.

10 Červar, Gustav. Pripadnost umjetničkom patrimoniju. // *Area librorum*. Šibenik : Gradska knjižnica “Juraj Šižgorić”, 2001. Str. 15.

11 Achleitner, Friedrich. Neka pitanja uz djelo Ivana Vitića. // *Arhitektura* 54, 1(2005), 15.

12 Rako, Damir. Vitić u novom ruhu. // *Oris* 8, 38(2006), 58.

13 Červar, Gustav. Govor moderne arhitekture. // *Area librorum* 2. Šibenik : Gradska knjižnica “Juraj Šižgorić”, 2005. Str. 31.

14 Rako, Damir. Nav. dj., str. 63.

15 Grimmer, Vjera. Radikalnost dijaloga. // *Arhitektura* 54, 1(2005), 80.

Da je projekt obnove arhitekta Tomislava Krajine u dijalogu s Vitićem dobio "jednu novu dimenziju sadržajnosti i korisnosti", zaslužni su svakako i šibenski knjižničari koji su, zajedno s matičnim službama Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Knjižnica grada Zagreba te arhitektom, osmislili funkcionalnu organizaciju i oblikovanje novoga prostora Knjižnice. Prema projektu, u objekt se ulazi s Poljane, pokraj portirnice iz koje se upravlja rasvjetom, telefonijom, termoelektrom i videonadzorom. U središnjem predvorju smješten je glavni pult za upis korisnika, računalno zaduživanje i razduživanje knjižnične građe te davanje svih vrsta informacija. Lijevo od ulaza smješteni su čitaonica dnevnoga tiska s računalima za pristup internetu, kojima se koriste i turisti. Nasuprot čitaonici smješten je dječji odjel s likovnom radionicom i igraonicom, koja je opremljena i s računalima za djecu do 8 godina. Kako je Šibenik grad Međunarodnoga dječjeg festivala, ovi sadržaji dječjega odjela omogućuju da se i dio festivalskoga programa (radionice, izložbe, predstave itd.) održava u odjelu ili na terasi prema Oš Fausta Vrančića. Desno od ulaza, uz garderobu i sanitarne prostorije, smještena su dva ureda – matična i informatička služba te računalna radionica za djecu od 8 do 14 godina. Ovaj potonji sadržaj, s mogućnošću igre i učenja, posve je nov i naišao je na golemo zanimanje šibenskih osnovaca.

Na prvom katu smješteni su narodni i znanstveni odjel te zavičajna zbirka. Od glavnoga pulta u velikoj dvorani stubište vodi u galeriju u kojoj je smještena studijska čitaonica s referentnom zbirkom. Pristup galeriji moguć je i rampom s drugog kata, do kojega se dolazi dizalom, pa je korištenje studijske čitaonice dostupno i invalidnim osobama. Svi su ti prostori opremljeni brojnim računalima koji pružaju korisnicima razne mogućnosti, od korištenja interneta do obrade teksta, zvuka i slike. Na drugom su katu uredi i knjižnične službe te višenamjenska multimedijalna dvorana u kojoj se svakodnevno provode različiti programi (predstavljanja knjiga, predavanja, tribine, predstave, projekcije itd.).

U podrumu je smješten audiovizualni odjel koji korisnicima nudi glazbene i filmske sadržaje. U njegovoj blizini nalazi se galerija u kojoj se stalno održavaju likovni programi. Duga uzdužna prostorija u kojoj je nekoć bila kuglana, spretno je pretvorena u hemeroteku i spremište narodnoga odjela. Ostatak podruma zauzimaju tehnički prostori i spremište znanstvenoga odjela.

Šibenski su knjižničari dugo surađivali s arhitektom Krajinom i na projektu opreme knjižnice, a jednako tako i na zahtjevnome projektu informacijskih tehnologija koji je izradio, s mnogo mara i uvažavanja najnovijih svjetskih iskustava, Krunoslav Rendulić, voditelj Odsjeka informacijskih tehnologija u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Oprema, koju je nakon provedenoga javnog natječaja osigurala tvrtka *Prometal d.o.o.* iz Velike Gorice, izrazito je funkcionalna, ali i elegantna i prozirna, te uvelike pridonosi ugodnome ozračju knjižnice. Oprema je stajala 5 milijuna kn, informatička, sa stotinu računala, 2,5 milijuna kn, a sigurnosna oprema 2 milijuna kn. Budući da su građevinsko-obrtnički radovi stajali 16 milijuna kuna, ukupno je za novu knjižnicu utrošeno oko 25,5 milijuna kuna. Uz Ministarstvo kulture, sredstva je većim dijelom osigurao Grad Šibenik, što svjedoči da je grad bogate kulturne baštine prepoznao, i to u gospodarski nepovoljnim vremenima, značenje knjižnice kao "javne pristupne točke sveukupnom dostupnom svijetu znanja i informacija".¹⁶

Kada je knjižnica otvorena 20. prosinca 2005., izazvala je nezapamćeno zanimanje šibenske javnosti pa je već prve godine rada upisano 8.347 članova, što za Šibenik kao jedinicu lokalne samouprave s 51.553 stanovnika znači 16,1 posto, a za Šibenik kao naselje s 37.060 stanovnika 22,5 posto. Svakodnevnim programima, znatnom nabavom knjižnične građe, stalnim ulaganjem u tehnologiju i stručno osoblje, knjižnica je do danas zadržala zanimanje svojih korisnika, kao i namjernika i turista koji posjećuju Šibenik, te postala, moglo bi se reći, kulturno mjesto okupljanja i susretište Šibenčana, osobito mladih. Na taj način potvrdile su se proročanske riječi ispisane, sada već davne 2001.: "Kao što je svojedobno katedrala zauvijek dala neizbrisiv biljeg Šibeniku i njegovom urbanom i kulturnom identitetu, tako će i nova knjižnica (...) dati neizbrisiv pečat Šibeniku u 21. stoljeću: njegovom kulturnom, obrazovnom, znanstvenom, pa i gospodarskom, potencijalu, ali i presudno doprinijeti njegovom ukupnom razvoju."¹⁷

16 Stipanov, Josip. Šibenska knjižnica i novi informacijski krajolik. // Area librorum. Šibenik : Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2001. Str. 5.

17 Isto.

LITERATURA

1. Achleitner, Friedrich. Neka pitanja uz djelo Ivana Vitića. // *Arhitektura* 54, 1(2005), 9-19.
2. Červar, Gustav. Pripadnost umjetničkom patrimoniju. // *Area librorum*. Šibenik : Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2001.
3. Červar, Gustav. Govor moderne arhitekture. // *Area librorum* 2. Šibenik : Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2005.
4. Gradska pučka knjižnica "Pavlinović". // *Narodna straža* 2, 34(1922), 3.
5. Grimmer, Vjera. Radikalnost dijaloga. // *Arhitektura* 54, 1(2005), 79-93.
6. Grubišić, Slavo. Šibenik kroz stoljeća. Šibenik : Muzej grada Šibenika, 1974.
7. Kulturna baština samostana svetog Frane u Šibeniku. Zadar : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1968.
8. Rako, Damir. Vitić u novom ruhu. // *Oris* 8, 38(2006), 56-65.
9. Raukar, Tomislav. Hrvatsko srednjovjekovlje. Zagreb : Školska knjiga, 1997.
10. Stipanov, Josip. Šibenska knjižnica i novi informacijski krajolik. // *Area librorum*. Šibenik : Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2001.
11. Uvodna riječ uredništva. // *Arhitektura* 54, 1(2005), 7.
12. Zenić, Milivoj. U pohvalu od grada Šibenika. Šibenik : Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić", 2002.

Milivoj Zenić, dipl. knjižničar, Gradska knjižnica Juraj Šižgorić Šibenik, ravnatelj
Zaposlen u Gradskoj knjižnici Juraj Šižgorić od 1979. Među ostalim, pokrenuo je nakladničku djelatnost Knjižnice, s više od stotinu izdanja. Kao urednik niza Baščina, objavio je osamnaest knjiga s djelima šibenskih humanista i franjevačkih pisaca šibenskoga kraja. Autor je knjige U pohvalu od grada Šibenika: pisana riječ od najstarijih vremena do danas i vodiča Šibenska katedrala.

Nela Načinović

Gradska knjižnica i čitaonica Pula

535 KORAKA DO NOVE GRADSKOJ KNJIŽNICI I ČITAONICE PULA

SAŽETAK

Dolično udomljivanje Gradske knjižnice i čitaonica Pula u zgradi nekadašnje austrougarske vojarne, odnosno Tiskare, započelo je 2001., nastavilo se u ožujku 2004. i završilo s radovima pred Božić 2004. godine. Najveća i najvažnija investicija u kulturi grada Pule privedena je tako svom završetku, a Gradska knjižnica je nakon godina uvjeravanja i dokazivanja svečano otvorila svoja nova vrata na novoj adresi u Ulici Sv. Ivana 1, na devet puta većoj površini od prijašnje – 1.873 m². Zbilo se to 5. travnja 2004., kada su nakon 47 godina zatvorena vrata stare Knjižnice i otvorena nova da bi kroz njih u Knjižnicu i Pulu ušao duh modernog knjižničarstva i pružio korisnicima multikulturalne sadržaje.

Ulaskom u prostor Knjižnice, korisnik se susreće s modernim dizajnom u kojem se kamen, drvo, staklo i metal skladno nadopunjuju stvarajući ugodan interijer: počevši od prostranog foajea, posudbenog odjela s čitaonicom i izložbenim prostorom... Prizemlje je namijenjeno najmlađima i mladima, a prostor oblikovan amfiteatralnim ugođajem; u nastavku je višenamjenska dvorana, "kafeterija", spremišni prostor, kancelarije matičnih službi. Središnji prostor Knjižnice namijenjen je odjelu beletristike i općeznanstvenom odjelu u čijem se produžetku nalaze glazbena, referentna, likovna i zavičajna zbirka. U nastavku je hodnik-galerija, iskorišten za trajni postav djela likovnih umjetnika, a na samome su kraju uredske prostorije. U zgradi, opremljenoj svim sadržajima koji čine boravak korisnicima preglednim i udobnim na razini standarda suvremenih javnih ustanova, Knjižnica i čitaonica Pula otvorila je vrata svojih posudbenih, informacijskih, studijskih i zabavnih prostora svim strukturama građana i gostiju. Posebno ističemo brigu za osobe s posebnim potrebama, za koje je izgrađeno dizalo koje povezuje tri razine Knjižnice omogućavajući nesmetano kretanje i komunikaciju svim korisnicima. S novom knjižnicom ubrajamo se u narodne knjižnice Hrvatske koje zadovoljavaju knjižnični standard gotovo u svemu, osim u broju djelatnika kojih nedostaje.

Unatoč tome, od otvorenja 2004. do sada, Knjižnica u svome knjižničnom radu postiže zavidne rezultate (rast broja članova, posuđene građe, informacija, korištenja interneta...) i ugošćujući brojne književnike, glazbenike, likovne umjetnike, čime znatno obogaćuje kulturnu ponudu Grada Pule. Posjećenost svim našim brojnim programima govori da Knjižnica nije samo to, već prerasta u centar ili dom knjige, znanja i cjeloživotnog učenja.

u zgradi Ljubljanske banke. Prostor je uređen za potrebe knjižnice i u potpunosti opremljen novim namještajem. No i taj prostor tijekom godina postaje pretijesan. Djelatnici i vodstvo knjižnice, u suradnji s korisnicima i medijima, ponovno upozoravaju na kronični nedostatak prostora i krajem šezdesetih godina traže se nova rješenja za smještaj knjižnice.

Dugogodišnji kontinuirani problemi s prostorom nametnuli su traženje kvalitetnog i dugotrajnijeg rješenja. Krajem šezdesetih godina razmatraju se različita rješenja i kao najbolje se nameće ideja o izgradnji nove zgrade za potrebe knjižnice. Gradska knjižnica, u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom (NSK), predložila je 1970. godine građevinski program koji predviđa izgradnju zgrade koja bi zadovoljila potrebe knjižnice i grada za sljedećih pola stoljeća. Građevinski program sastavio je dr. Matko Rojnić, tadašnji ravnatelj NSK iz Zagreba. Gradnja je predviđena u etapama, a trajala bi dvije-tri godine. Naravno, najveći problem i tada je bilo financiranje. Prema prvim grubim procjenama, za izgradnju je potrebno oko 3,5 milijuna dinara. Prodajom zgrada u Gundulićevoj i Banjavčičevoj mogla bi se osigurati otprilike polovica potrebnog iznosa, a ostatak bi se sakupio, prema preporuci Skupštine općine Karlovac, od pasivnih kamata radnih organizacija. Zbog prodaje zgrade u Gundulićevoj, fond knjižnice je 1971. preseljen u Banjavčičevu 8 (u tom su prostoru od 1964. godine bili studijski odjel i diskoteka, otvorena 1965.). No kalkulacije na papiru razlikuju se od stvarnosti pa je osiguravanje sredstava za izgradnju potrajalo još nekoliko godina. Ali najvažnije od svega bilo je da je odluka Općine Karlovac o gradnji zgrade knjižnice donesena. O velikom zanimanju za sudbinu knjižnice svjedoče brojni novinski članci koji sljedećih godina prate razvoj događanja oko izgradnje nove zgrade knjižnice te o, i tada, velikom utjecaju medija na lokalnu i širu zajednicu. Osim financiranja izgradnje, raspravljalo se i o lokaciji na kojoj bi se gradilo. Radna zajednica Gradske biblioteke sazvala je 1971. skup građana na kojem su izneseni prijedlozi mogućih lokacija za novu zgradu knjižnice, a bilo ih čak devet, od kojih je najveći broj predlagao prostor u starom dijelu grada, dok su neki predlagali novi centar koji je bio u nastajanju. Konačni izbor za mjesto izgradnje knjižnice bio je novi centar, vjerojatno zato što u starom dijelu grada nije bilo zemljišta s potrebnom kvadraturom. U siječnju 1972. završen je natječaj za arhitektonska (idejna) rješenja za zgradu knjižnice, na koji su pristigla četiri rada (autori su inženjeri arhitekture Radovan Nikšić, Milan Bijelić, Slavko Jelinek i Mladen Vodička). Zanimljiv je podatak da je u *Zorin domu* otvorena izložba svih radova pristiglih na natječaj kako bi građani mogli vidjeti izgled buduće knjižnice. Osim projekta knjižnice, autori su u svojim radovima dali i viđenje urbanističkog rješenja kompletnog novog centra.

Nakon provedenog natječaja, izabran je projekt arh. Mladena Vodičke s kojim je potpisan ugovor i krenulo se u razradu projekta. Odlučeno je da prva etapa gradnje, nakon odabira izvođača radova, počne u jesen 1972. godine. U toj etapi knjižnica bi dobila zgradu površine 1600 m² (1537 m² korisne površine). Prikupljanje sredstava za gradnju potrajalo je još pune dvije godine i radovi su započeli u srpnju 1974. godine. Predviđeni završetak radova bio je prosinac 1975., ali knjižnica je dovršena i otvorena korisnicima 1976. godine. Bila je to prva namjenski građena narodna knjižnica u Hrvatskoj i u ovom dijelu Europe.

Sagrađena zgrada bila je projektom predviđena za spremište knjiga, ali kako nije bilo dovoljno novaca za cijeli projekt, do izgradnje preostalih etapa u taj su prostor smješteni svi odjeli i službe. Zgrada ima četiri etaže (svaka površine 400 m²), građena je od betona, ostakljena kaljenim i izopan staklom, a podovi su od keramičkih pločica – tavelica. U najdonjoj je etaži (1,30 m pod zemljom) spremište za knjige, knjigovežnica i u izdvojenom dijelu glazbeni odjel s dvoranom (oko 80 mjesta). Od 1978. u tom je prostoru smještena i bibliobusna služba. Na drugoj etaži (prizemlje) smješten je informativno-posudbeni odjel i čitaonica za dnevni tisak; na trećoj (prvi kat) je dječji odjel, odjel nabave i stručne obrade, tajništvo i kancelarija ravnatelja, a na četvrtoj etaži (drugi kat) studijski i zavičajni odjel. Oko petnaest godina ovaj je prilagođeni prostor u potpunosti ispunjavao sve uvjete potrebne za rad narodne knjižnice, da bi se sredinom devedesetih, povećanjem knjižnog fonda, ponovno počeo javljati problem nedostatka prostora. Dio periodike i knjiga privremeno je "udomljen" u susjednom Arhivu kako bi se rasteretio prostor knjižnice. Dovršenje projekta arhitekta Vodičke ponovno je postalo aktualno, ali u početku nije bilo pravog odaziva na potrebe knjižnice.

Od 2000. godine počinje se sustavnije raditi na boljoj promociji knjižnice i upoznavanju korisnika, suradnika, gradskih vlasti i medija o svim potencijalima kojima knjižnica raspolaže i što sve može ponuditi građanima Karlovca. Brojne aktivnosti, redovito popraćene u lokalnim medijima, pridonose afirmaciji

knjižnice i knjižničarske struke. Godišnje se u prostorima Knjižnice, na svim odjelima, postavi 50-ak različitih izložaba (od toga 20-ak u Izložbenom salonu *Ljudevit Šestić*) i održi više od 300 tematski raznovrsnih predavanja iz različitih područja društvenih, prirodnih i tehničkih znanosti. Brojne promocije istaknutih hrvatskih književnika i predavanja privlače u knjižnične prostore sve veći broj posjetitelja. Iz godine u godinu broj korisnika knjižnice se povećava pa je pojačana nabava knjiga kako bi se zadovoljili zahtjevi svih vrsta korisnika, u što knjižnica ulaže i velik dio vlastitih prihoda. Osim tih aktivnosti, od 2000. godine počinje i redovita izdavačka djelatnost Gradske knjižnice. Izdavanjem djela karlovačkih književnika i onih tematski vezanih za Karlovac, Knjižnica nastoji obogatiti svoju Zavičajnu zbirku, sačuvati ljude i događaje od zaborava, pružiti priliku nadarenim sugrađanima da objave svoja djela i poticati stvaralaštvo među mlađim korisnicima. Sva ta aktivnost nije ostala nezamijećena kod gradskih vlasti. Redovita komunikacija s predstavnicima Grada putem izvješća i osobnim kontaktima bivše ravnateljice Nade Elete, kao i brojna medijska izvješća o iznimnoj aktivnosti knjižnice, donose pozitivne rezultate – Grad Karlovac 2003. godine donosi odluku o nastavku gradnje Gradske knjižnice *Ivan Goran Kovačić*, tj. završetku projekta započetog prije gotovo trideset godina.

Osim Grada, projekt je podržalo i Ministarstvo kulture obećavši sufinanciranje izgradnje, pa slijedi opsežan posao stvaranja kontakata i prikupljanja sve potrebne dokumentacije. U dogovoru s vlasnikom projekta, Arhitektonskim fakultetom iz Zagreba, dogovaraju se manje izmjene projekta arhitekta Vodičke iz 1974. godine. Da bi građevina zaživjela u sadašnjem vremenu, nužne su neke funkcionalne promjene. U trideset godina knjižničarstvo se razvijalo u skladu s društvenim promjenama pa je bilo potrebno uskladiti prvobitni projekt i prostor sa zahtjevima struke koja teži većoj otvorenosti prema korisnicima. Na idejnom rješenju rade dr. sc. Boris Morsan i dr. sc. Dražen Juračić, koji se ubrzo zbog brojnih drugih obveza povlači iz projekta. Dr. Morsan izrađuje idejni projekt, a na izradi glavnog projekta pridružuje mu se dipl. arhitekt Relja Šurbat. Glavni projekt završen je 2005. godine kada su dobivene lokacijska i građevinska dozvola. Nakon provedenog natječaja za izbor izvođača radova, koji dobiva tvrtka *Kolos* iz Duga Rese, kamen temeljac položen je uoči Dana Domovinske zahvalnosti, 4. kolovoza 2006. godine. Prva faza radova završena je u prosincu iste godine, a druga faza, projektiranje interijera i opreme, započinje u ožujku 2007. Uređenje interijera, izmještanje odjela, preseljenje knjiga i djelomično unutarnje uređenje starog prostora bit će završeno do 15. listopada 2007. godine kada je, u povodu nacionalne manifestacije Mjesec hrvatske knjige, predviđeno svečano otvaranje dograđenog dijela.

Dograđeni dio knjižnice ima površinu od 2000 m² na dvije etaže. U prizemlju je predviđen prostor za informativno-posudbeni odjel, višenamjensku dvoranu, spremište i prostor za rad za djelatnike bibliobusne službe, garaža za bibliobus i mali kafić za potrebe korisnika knjižnice. Na katu su odjel za djecu i mladež, igraonica i glazbeni odjel. Novi dio je, u skladu sa starim, modernog arhitektonskog oblika i vedrih boja, a stari i novi dio kvalitetno su povezani u jedinstveni prostor.

ZAKLJUČAK

Prateći osnivanje i razvoj Gradske knjižnice *Ivan Goran Kovačić*, obišli smo gotovo cijeli Karlovac. Ako pogledamo plan Grada, vidimo da se u početnom razdoblju Čitaonica/Knjižnica nalazila uvijek u starom dijelu Karlovca, odnosno, osim *Tkalčeve kuće*, *Zorina doma* i lokacije u Gundulićevoj, u staroj gradskoj jezgri, Zvijezdi. Knjižnica je svojim lokacijskim smještajem pratila razvoj grada i potrebe stanovnika.

Izgradnja knjižnice u Novom centru bio je logičan izbor za odabrani projekt jer se uklapao u modernu arhitekturu zgrada koje su nicala u novom dijelu grada. Projekt arhitekta Mladena Vodičke, suvremeno arhitektonsko djelo, bio je umjetnička vizija prostora knjižnice jednog arhitekta 20. stoljeća za 21. stoljeće. Bila je to prva namjenska građena narodna knjižnica u Hrvatskoj, savršeno uklopljena u prostor, pomalo usamljena u početku (kao i sve što je novo), ali je sa sobom donijela živost i kulturna događanja u dio grada koji je tek nastajao i, vjerujemo, pomogla njegovu rastu i razvoju. Danas je Novi centar izgrađeni dio grada s velikim brojem stanovnika kojima je knjižnica redovito sastajalište. Nakon trideset godina završeni projekt nastavit će živjeti sa svojim gradom, na radost i ponos svih Karlovčana, jer će svatko u tom hramu kulture moći pronaći kutak za sebe.

Naš moto, "Knjižnica – vaš drugi dom", i moto Grada, "Karlovac – grad ugodnog življenja", ispunjavaju se i nadopunjavaju u ovom suvremenom kulturnom i informacijskom središtu.

LITERATURA

1. 160 godina Gradske knjižnice Karlovac : 1838. - 1998. / priredili Nada Eleta i Ivan Jurković. Karlovac : Gradska knjižnica I. G. Kovačić, 1998.
2. Karlovac 1579-1979 : zbornik radova / urednici Tomislav Majetić, Katica Miholović. Karlovac : Historijski arhiv u Karlovcu, 1979.
3. Ivo Tržok. Karlovački ilirizam i rad Karlovačke narodne čitaonice. // Karlovac-radovi i građa iz dalje i bliže prošlosti. Karlovac : Historijski arhiv u Karlovcu, 1970.
4. Milica Radovinović. Nova zgrada Gradske biblioteke "Ivan Goran Kovačić" Karlovac. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 22, 1-4(1976), 55-57.
5. Karlovački tjednik. Hemeroteca GK IGK.

Frida Biščan, viša knjižničarka, Gradska knjižnica Ivan Goran Kovačić Karlovac, ravnateljica
 Prisutna više godina u knjižničarskoj struci, radila na poslovima katalogizacije i klasifikacije, informatizacije i automatizacije knjižničnog poslovanja. Bila je voditeljica matične službe Karlovačke županije, suradnica u izdavačkoj djelatnosti Knjižnice. Od siječnja 2007. na mjestu ravnateljice.

Autorica je knjige Knjižnice Karlovačke županije i dva stručna priručnika o korištenju modula nabave i modula posudbe u sustavu CROLIST te nekoliko stručnih članaka. Sudionica je brojnih stručnih skupova, članica HKD-a, HČD-a, Kulturnog vijeća za knjigu i nakladništvo, dopredsjednica Komisije za opremanje i izgradnju knjižnica HKD-a, predsjednica Stručnog vijeća Udruge knjižnica Konzorcija CROLIST. Organizirala je stručne skupove, predavanja i seminara za knjižničare Karlovačke županije, a 2006. bila je članica programskog i organizacijskog odbora 2. međunarodnog stručnog skupa Knjižnica – središte znanja i zabave.

////////////////////////////////////

UZDUŽ I POPRIJEKO PO HRVATSKOJ:

VELIKI I MALI PROJEKTI

NARODNIH KNJIŽNICA OD 2000. DO 2007. GODINE

IZLAGANJA / PREZENTACIJE PROJEKATA //////////////////////////////////

Drugi je primjer novoosnovana **Knjižnica Čavle** u Općini Čavle, uređena 2007., koja je također smještena u zaštićenom objektu – tzv. *Čebuharovoj kući* koja je dobila ime po Ivanu Janezu Čebuharu, graditelju Lujzijanske ceste, koji je 1843. sagradio kuću za sebe i svoju obitelj.

Izgled kuće, prilaz i interijer dočaravaju 19. stoljeće. U prizemlju su knjižnični prostori a na katu općinski uredi. Takav model “suživota” prostora lokalne samouprave i narodne knjižnice čest je u skandinavskim zemljama. Prostor same Knjižnice veličine je 180 m², što prema broju stanovnika Općine ne zadovoljava Standarde. Dio prostora ima mogućnost biti otvoren neovisno o ostalom dijelu te su tu predviđeni programi koji će se održavati izvan uobičajenoga radnog vremena Knjižnice. Posebnost su i zanimljiva rješenja natpisa u prostoru, izvedena na drvenoj podlozi, prema zamislima arhitekta Ivana Juretića. Knjižnica je opremljena najsvremenijom informatičkom opremom i već prvi mjeseci rada pokazali su veliko zanimanje građana za korištenje knjižničnih usluga. Projekt je izradio Arhitektonski studio ART-ING Rijeka, a dobavljač opreme je Škrinjica d.o.o. Zagreb.

Ova iskustva pokazuju da se objekti spomeničke baštine mogu prilično uspješno prenamijeniti u knjižnične prostore, poštujući naravno zahtjeve konzervatora.

Pozitivne strane takvih projekata su:

- revitalizacija i zaštita objekata spomeničke baštine
- pomoću knjižničnih sadržaja ovi objekti dobivaju još jednu kulturnu dimenziju.

Negativni aspekti su:

- dug put dobivanja potrebnih dozvola
- ograničene mogućnosti rekonstrukcije, što se često odrazi na funkcionalnost prostora knjižnica
- veći troškovi zbog zadatosti materijala koji se mogu koristiti (primjerice, posebne vrste kamena i drva).

REKONSTRUKCIJA I PRENAMJENA DRUGIH VRSTA OBJEKATA

Najveći broj realiziranih projekata odnosi se na rekonstrukciju, uređenje i opremanje prostora koji su prvobitno imali drugu namjenu. To su najčešće stare škole, domovi kulture, nekadašnji trgovački prostori i dr. Primjerice, **Narodna knjižnica i čitaonica Bribir** nove je prostorije dobila u nekadašnjoj školi. Uz središnji trg nekadašnjeg staroga grada Bribira, nasuprot frankopanskog kaštela, zgrada je osnovne škole izgrađena 1878. godine. Godine 2003. tu je otvorena narodna knjižnica. Zgrada ima tri etaže, suteran, prizemlje i kat. Iako iz druge polovice 19. stoljeća, nije zaštićeni objekt. Kat je u razini glavnog trga – jezgre staroga grada Bribira, uz koji se nalazi spomenik kulture Bribirska kula te zgrada Općine Vinodolske. Knjižnica je smještena na katu tako da se otvorio ulaz s trga, a manja visinska razlika riješena je stubištem i rampom za invalide. Knjižnica je veličine 277 m² i premašuje zadane minimume Standarda. Osim odjela za djecu i odrasle, korisnicima je na raspolaganju čitaonica tiska te dvorana u kojoj se organiziraju raznovrsna događanja. Dvorana je ujedno, kao i čitaonica i hodnik, mjesto za izložbe. Projekt potpisuje

Studio Remik iz Rijeke, a dobavljač opreme je TVIN Virovitica. Na donjoj etaži planira se muzejska zbirka, čime bi se najbolje dopunila i zaokružila nova namjena ovog objekta.

Narodna knjižnica Krk preseljena je 2007. iz stare gradske jezgre u noviji dio grada u prizemlje stambene zgrade, u prostor nekadašnjeg salona namještaja koji je rekonstruiran i uređen za njezine potrebe. Prostor je veličine 220 m² i zadovoljava dvije trećine Standarda. Potpuno je ostakljen s jedne strane, svijetao, pregledan. Projekt uređenja izradio je Građevno-projektni zavod Rijeka, a dobavljač opreme je Prometal d.o.o. Zagreb. Preseljenjem ove Knjižnice, jedine profesionalno organizirane narodne knjižnice na otoku Krku, konačno je omogućen pristup knjižničnim sadržajima i invalidima i teže pokretnim osobama, a postojeće zbirke, usluge i programi obogaćene su novima (čitaonica, odjel za djecu, zbirka neknjižne građe i dr.).

Pozitivni aspekti prenamjene starih škola, domova kulture, trgovačkih prostora i sličnih objekata su:

- najčešće dobra lokacija, u središtu mjesta
- veličina objekta uglavnom primjerena za smještaj knjižnice
- većinom dobre mogućnosti funkcionalne prilagodbe unutarnjeg prostora.

Negativni aspekti koji se mogu javiti su:

- upitna statika kod starijih objekata
- problem vlage i sl.

IZGRADNJA NOVIH OBJEKATA – PRIMJER URBANISTIČKOG PLANIRANJA

Projekt koji zasluhuje pozornost kao primjer planiranja narodne knjižnice, uz ostale sadržaje u novome stambenom naselju, novi je prostor Ogranak *Drenova* Gradske knjižnice Rijeka. Riječ je o novome sveučilišnom naselju u kojem je u prizemlju jedne od stambenih zgrada Grad Rijeka kupio prostor za knjižnični ogranak, veličine 159 m² i financirao njegovo građevinsko uređenje. Projekt potpisuje mr. sc. Olga Magaš s Građevinskog fakulteta u Rijeci, a dobavljač opreme je Prometal d.o.o. Zagreb prema projektu opreme ing. Tanje Baković-Kukoč. Za samo nekoliko mjeseci Ogranak je postao društveno središte, došlo je do znatnog priljeva članstva, čemu su pridonijeli i novi sadržaji: glazbena i filmska zbirka, redovite izložbe i drugo.

RIJEČ, DVIJE O KNJIŽNIČNOJ OPREMI

Najveći broj novouređenih knjižnica opremljen je tipskim namještajem nekog od specijaliziranih dobavljača knjižnične opreme standardne izvedbe. Prednosti toga izbora su: brzina isporuke, mogućnost naknadne nabave pojedinih elemenata, veći izbor dodatne opreme: visećih natpisa i natpisa za police, držača i stalaka za knjige i dr. Manji broj knjižnica opremljen je namještajem radioničke izrade, prema projektu, najčešće zbog mogućnosti rada po mjeri i maksimalne iskorištenosti prostora, izbora boja i oblika odnosno *unikatnosti* rješenja. Negativne strane mogu biti: skuplja i sporija izvedba, neusklađenost sa Standardima u pojedinim elementima, teškoće u naknadnoj nabavi, sužen izbor dodatne opreme.

VIZUALNI IDENTITET – BITNA ODREDNICA PREPOZNTLJIVOSTI KNJIŽNICA

Sve veću pozornost knjižnice posvećuju vizualnom identitetu kao važnom oblikovnom elementu i bitnoj odrednici prepoznatljivosti svake knjižnice. Stoga se često, već tijekom projektne faze, odlučuju na kreiranje vizualnog identiteta i ugrađuju ga u različite segmente oblikovanja prostora i opreme.

Primjerice, logotip **Narodne čitaonice i knjižnice Novi Vinodolski** koji predstavlja stilizirano glagoljsko slovo, implementiran je na čitanu na stolicama, na staklena vrata, natpisnu ploču. Posebnost su novljanske knjižnice i kombinacije jarkih boja podova i zidova te dio polica koje imaju polukružne oblike. Logotip **Gradske knjižnice Bakar** stilizirana je knjiga i obrisi grada Bakra, a njegove dominantne boje – bijela, plava i zelena – prevladavajuće su boje i u interijeru. Implementiran je i na visećim natpisima koji označavaju funkcionalne cjeline u prostoru. Kreiranje vizualnog identiteta, odnosno njegova primjena i razrada pruža dodatne oblikovne mogućnosti pri uređenju i opremanju novih knjižničnih prostora.

TKO JE SLJEDEĆI?

Dinamika realizacije knjižničnih projekata u razdoblju od 2000. godine na ovamo, od kojih je čak pet realizirano 2007., stvara dojam pozitivnoga natjecateljskog ozračja među općinama i gradovima Županije: tko će imati veću, opremljeniju i *ljepšu* knjižnicu! Zamah se nastavlja: proširuje se prostor Narodne knjižnice Kostrena, izrađeni su ili su u tijeku projekti za nove prostore knjižnica u Crikvenici, Malom Lošnju, Rijeci... Već se, s radošću i nestrpljenjem pitamo: tko je sljedeći?

LITERATURA

1. Črnjar, Ljiljana. Narodne i školske knjižnice Primorsko-goranske županije : pogled županijske matične službe. Rijeka : Gradska knjižnica Rijeka, 2005.
2. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine, 58 (9.lipnja 1999.), 2056-2063.
3. Materijali iz arhive županijske matične službe

Ljiljana Črnjar, viša knjižničarka, Gradska knjižnica Rijeka, voditeljica županijske matične službe
 Diplomirala hrvatski jezik i književnost na Pedagoškom fakultetu u Rijeci. Stekla zvanje diplomirane knjižničarke 1993., a više knjižničarke 2008. U Gradskoj knjižnici Rijeka zaposlena od 1994., na sadašnjem radnome mjestu od 1998. Dobitnica Nagrade Eva Verona, HKD-a 1998. Za knjigu Narodne i školske knjižnice Primorsko-goranske županije: pogled županijske matične službe dobila Nagradu Zaklade dr. Ljerka Markić Čučuković za 2005. godinu. Sudjeluje na stručnim skupovima i objavljuje članke i priloge u hrvatskim stručnim knjižničarskim glasilima. Predsjednica Komisije za narodne knjižnice HKD-a od 2006.

kutak, prostor za posebne zbirke (zavičajna zbirka i zbirka Vladislavić). Svečano otvorenje novih prostora upriličeno je 4. svibnja 2007., čime je nakon više od desetljeća stagnacije otvoreno novo poglavlje u povijesti knjižničarstva na području Bakra, na zadovoljstvo svih građana.

Knjižnica je tek jedan u nizu projekata gradske vlasti, osmišljenih pod motom: *udahnuti Gradu svježinu i nov život*. Suvremena, lijepa i funkcionalna, Knjižnica je vrijedan doprinos mijenjanju slike grada Bakra, dugi niz godina zapostavljanog, industrijalizacijom devastiranog, a ipak, grada s tradicijom, s dugom i burnom poviješću. Tijekom izgradnje Knjižnice bilo je i svakojakih reakcija građana – od onih sa svesrdnom podrškom do onih koji su smatrali da su gradu potrebni drugi sadržaji poput trgovine i ambulante. (Osluškujući bilo javnosti, KUD Primorka iz Krasice izveo je na otvorenju Knjižnice kratak duhoviti igrokaz-skeč o toj temi.) Čitav projekt izgradnje Knjižnice kontinuirano je i zadovoljavajuće medijski praćen od ideje do realizacije, a najbrojniji su bili članci u tisku, uglavnom riječkom *Novom listu*: “Bakrani konačno dobivaju knjižnicu”, “Knjižnica pod krovom”, “Gradska knjižnica otvara vrata”, “Kulturno središte na Primorju bb” i sl.

U promišljanju vizualnog identiteta Knjižnice htio se prikazati Bakar u neraskidivoj vezi s kulturom tijekom stoljeća, vezanost za čitaonice, čitanje, prosvječivanje, knjige... Nametnule su se boje bakarske zastave (bijela, žuta, plava) te motiv samoga grada Bakra i knjiga koja predstavlja knjižnicu. Stilizacijom obrisa grada Bakra s pojačanim konturama planina Bakarskog zaljeva naglašena je otvorena knjiga s gradom u sredini. Simbolika odabranih boja dopunjuje ispričanu priču; bijela – apsolutna boja, početak i svršetak svega; zelena – buđenje, početak života, povratak nade; plava – dubina, duboko značenje, nematerijalno, duhovno, put u beskonačno. Knjiga – simbol znanja i mudrosti, simbol svijeta; otvorena – onaj tko je čita shvatio je njezin sadržaj i pronašao odgovor na pitanje zašto *grad u knjizi*.

Prvi mjeseci rada Knjižnice opravdavaju uloženo – više od 400 članova, svakodnevna posjećenost i korištenje, najbrojniji i najčešći korisnici djeca i mladi, bogat kulturni program za djecu (lutkarske predstave s radionicama i izložbom fotografija), književni susreti za odrasle, izložbe te brojni grupni posjeti dječjih vrtića i razrednih odjeljenja škola. Suvremena knjižnica, Gradska knjižnica Bakar na ponos je gradskoj vlasti, lokalnoj zajednici i knjižničnoj djelatnosti. Bakrani su doista dobili mjesto na kojem mogu pristupiti znanju i obavijestima, mjesto okupljanja s raznolikim kulturnim sadržajima, mjesto gdje se potiče osoban kreativni razvoj i kojim je svakako poboljšana kvaliteta života u zajednici. I, na kraju, *drukčije je mjesto koje ima knjižnicu*.

Dolores Paro-Mikeli, dipl. knjižničarka, Gradska knjižnica Bakar, ravnateljica

Diplomirala hrvatski jezik i književnost, smjer: organizacija kulturnih djelatnosti na Pedagoškom fakultetu u Rijeci te 2003. knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 2004. radi, najprije kao privremena ravnateljica, a danas ravnateljica Gradske knjižnice Bakar na svim poslovima u vezi s osnivanjem, projektima izgradnje, opremanja i organizacije rada Knjižnice. Aktivna je članica Knjižničarskog društva Rijeka.

Tomislav Klarić, Grad Bakar, gradonačelnik

Obavljao dužnost potpredsjednika, a zatim i predsjednika Gradskog vijeća Grada Bakra. Do 2005. zaposlen u Hrvatskim željeznicama. Od redovitih višestranačkih izbora 2005., profesionalno obavlja dužnost gradonačelnika Grada Bakra. Tijekom obavljanja ovih dužnosti, posebnu pozornost u svom radu, među ostalim, usmjerava na pokretanje knjižnične djelatnosti na području Bakra, što rezultira izgradnjom i osnivanjem Gradske knjižnice Bakar 2007. godine.

Barbara Kalanj Butković

Narodna čitaonica i knjižnica Novi Vinodolski

**PRASAK BOJA I OBLIKA //
NARODNA ČITAONICA I KNJIŽNICA NOVI VINODOLSKI **

//////// Narodna čitaonica i knjižnica Novi Vinodolski osnovana je davne 1845. godine na inicijativu novljanskog svećenika Josipa Mažuranića. Vrlo brzo postala je kulturno središte čitavoga vinodolskog kraja, čijem je djelovanju zamah dao i rad slavni Novljana-iliraca, braće Antuna, Ivana i Matije Mažuranića. Znamenita kulturna povijest Novog ogleda se u činjenici da je upravo u ovom gradu donesen najstariji pravni kodeks, Vinodolski zakon.

Novi je bio i značajno središte glagoljaške aktivnosti i pismenosti pa nije čudno što je upravo u takvom ozračju naprednih misli i kulture osnovana jedna od najstarijih knjižnica u Hrvatskoj. O povijesti knjižnice, ali i cijelog kraja, saznajemo iz zapisnika Narodne čitaonice koji se čuvaju u Narodnom muzeju. Od osnutka 1845. do danas Knjižnica je središte kulturnog života grada. Njezina prvotna funkcija okupljanja građanstva, i danas je zadržana. U svome kraju poznata je po održavanju mnogobrojnih književnih večeri, izložaba i koncerata te po izdavačkoj djelatnosti. Novljani čitaonicu doživljavaju kao svojevrstan "dnevni boravak grada" u kojem uživaju u različitim manifestacijama. Sve smo to imali na umu pri oblikovanju novog prostora, točnije pazili smo da Knjižnica i dalje bude dnevni boravak grada kao što je to bila tijekom stoljeća. Knjižnica je smještena u središtu grada, na glavnome gradskom trgu, u prizemlju frankopanskog kaštela koji je zaštićeni spomenik kulture pa se uvijek moramo ponašati u skladu s pravilima Konzervatorskog zavoda. To znači da većih intervencija u prostoru ne smije biti, a to se odnosi i na obnovu pročelja, stolarije itd.

Godine 2004. provela sam anketu radi poboljšanja poslovanja i pružanja knjižničnih usluga. Gotovo svaki od ispitanih korisnika kao gorući je problem naveo potrebu za proširenjem prostora Knjižnice. Otad smo započeli pregovarati s gradskim vlastima da nam se ustupi prostor tadašnjega Matičnog ureda kako bi se proširio prostor Knjižnice. Ukupan prostor Knjižnice do tada je iznosio 160 m², od toga je 80 m² bila veličina same knjižnice, a 80 m² veličina čitaonice. Konačno se 2006. godine iselio Matični ured i dobiveno je još 120 m². Na površini od 300 m², projektnim rješenjem trebalo je predvidjeti sve sadržaje koje treba imati suvremena narodna knjižnica. Cijelokupno uređenje frankopanskog kaštela potpisuje arhitekt Željko Vukušić s Građevinskog fakulteta u Rijeci, pa tako i prostor Knjižnice i čitaonice. Dobrom organizacijom prostora dobiveni su svi sadržaji koje Knjižnica do tada nije imala, a to su: odjeli za djecu i mladež, mjesta za studentski rad, info-punkt, sanitarni čvorovi za djelatnike, korisnike i invalide. Dobro slušajući zahtjeve i potrebe naše struke, razigrani duh arhitekta poigrao se oblicima i bojama, što je rezultiralo knjižnicom potpuno drukčijeg i modernog izgleda.

Osebujnom oblikovanju prostora pridonijela je projektirana oprema koju je izradila tvrtka *Prometal* iz Zagreba. Uz pregrade koje ujedno služe i kao izložbeni prostor, arhitekt je napravio iskorak i u oblikovanju polica tako da u knjižnici postoje i manje uobičajene police ovalna oblika. Posebna pažnja pridala se i izboru boja. U prostoru u kojem je smješten dječji odjel, odjel za tinejdžere te lijepa književnost, zidovi i namještaj su ljubičaste, a pod narančaste boje. Obrnuto je u prostoriji u kojoj je smještena stručna literatura, popularno-znanstvena te referentna građa; namještaj i zidovi obojeni su u narančastu boju, a pod u ljubičastu. Igra ovih ugodnih i veselih boja te njihova izmjena pridonosi atraktivni prostora. Upravo zbog njihova izbora, prostor Knjižnice djeluje ugodno, vedro i razigrano. Prostor čitaonice koji sam na početku nazvala "dnevni boravak grada", zauzima 80 m². U njemu se nalazi tridesetak masivnih i udobnih fotelja, trosjed s niskim stolovima te starinski ormar u kojem se čuva zavičajna zbirka. I u ovoj su prostoriji naglašene boje pa je pod crveni, zidovi bijeli budući da se radi i o izložbenom prostoru, a fotelje crne s utkanim logotipom Knjižnice, stiliziranim glagoljskim slovom. Čitaonica ima i zaseban ulaz pa može biti otvorena bez obzira na radno vrijeme Knjižnice.

Da je moguć izvrstan spoj starog i novog potvrđuje upravo ovo preuređenje i proširenje prostora novljanske Knjižnice. Zahvaljujući dobroj suradnji arhitekta i knjižničara, dobivena je reprezentativna, moderna i nadasve funkcionalna Knjižnica, koja svojim izgledom privlači i domaće korisnike i mnogobrojne turiste u ljetnim mjesecima. Naime, Knjižnica je dugo bila jedino javno mjesto u gradu na kojem se pružala mogućnost pretraživanja interneta svim zainteresiranim. S obzirom na dobar položaj, osobito u ljetnim mjesecima, Knjižnica je pravo informacijsko središte. Prasak boja i oblika – pravi je opis za nju!

Ulogu i značenje ove značajne institucije vinodolskog kraja prepoznale su gradska vlast, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Primorsko-goranska županija te izdvojili sredstva za proširenje i preuređenje prostora – Grad je izdvojio 700.000,00 kn, Ministarstvo 600.000,00 kn, a Primorsko-goranska županija 300.000,00 kn. Dana 4. svibnja 2007. Knjižnicu je otvorio ministar kulture mr. sc. Božo Biškupić, uz predstavnike Grada i Županije te mnogobrojne kolega i građane. Tako je jedna od najstarijih knjižnica nakon mnogo godina dobila potpuno nov izgled. Sada je to *moderna dama* koja se i dalje osjeća dobro u starom ruhu frankopanskog kaštela.

Barbara Kalanj Butković, Narodna čitaonica i knjižnica Novi Vinodolski, ravnateljica

Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Rijeci hrvatski jezik i književnost te knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1999. radi u Narodnoj čitaonici i knjižnici Novi Vinodolski; na mjestu ravnateljice od 2001. Članica Knjižničarskog društva Rijeka i predsjednica Komisije za zavičajne zbirke Hrvatskoga knjižničarskog društva.

Branka Miočić

Narodna knjižnica i čitaonica Halubajska zora, Viškovo

NOVO SVITANJE HALUBAJSKE ZORE //**/////// KNJIŽNICA TIJEKOM POVIJESTI**

Osnivanje čitaonice u Sv. Mateju, današnjem Viškovu, datira od 1904. godine. Učitelj Božo Dubrović, koji je aktivno sudjelovao u radu kastavske *Čitalnice*, jedan je od glavnih pokretača osnivanja Halubajske zore. Do 1941., kada se zbog Drugoga svjetskog rata, gasi rad Čitaonice, Knjižnica nekoliko puta mijenja ime (Čitaonica Halubajska zora, Narodna čitaonica Halubjan Sveti Matej, Narodna knjižnica i čitaonica Halubljan Sveti Matej od 1933.). Godine 1992. novoosnovano Povjerenstvo Matice hrvatske u Viškovu obnavlja rad nekadašnje knjižnice koja je u to doba smještena u jednoj prostoriji Općine Viškovo. Profesionalizacija knjižnične djelatnosti počinje 1999. odlukom o osnivanju Javne ustanove Narodne knjižnice i čitaonice Halubajska zora Viškovo. Tijekom kolovoza 1999. Knjižnica seli u preuređeni i novoopremljeni prostor pomoćne zgrade pokraj Osnovne škole Sveti Matej, veličine 43 m², što je prihvaćeno kao privremeno rješenje. Knjižnica je u to vrijeme za korisnike bila otvorena dva puta u tjednu po dva sata.

PROVEDBA SOCIOLOŠKE STUDIJE O MOGUĆEM SMJEŠTAJU KNJIŽNICE

Poglavarstvo Općine Viškovo odlučilo se 1999. godine na poseban i uistinu pohvalan korak koji ne nalazimo često u knjižničarskoj praksi. Gradskoj knjižnici Rijeka naručena je izrada *Elaborata o mogućem smještaju, sadržajima i uslugama buduće, suvremene narodne knjižnice Općine Viškovo*. Voditelj projekta bila je ravnateljica Gradske knjižnice Rijeka Marija Šegota-Novak, autori dr. sc. Vesna Turčin i Željko Maurović, dipl. sociolog, a suradnice dr. sc. Jasna Horvat, dipl. knjižničarka Ljiljana Črnjar i knjižničarka Irena Ribarić-Francetić. Sociološko istraživanje obavljeno je anketom na mješovitom uzorku populacije Viškova, analizom koje je potvrđeno da će stanovnici Viškova u velikoj mjeri prihvatiti novu lokaciju središnje suvremene narodne knjižnice u Marinićima, najvećem naselju Općine Viškovo, uz zadržavanje postojećeg prostora u središtu Viškova kao ogranka. Stanovnici Viškova su se u anketi pozitivno izjasnili o ponudi novih usluga i sadržaja buduće Knjižnice u Marinićima.

PROJEKTIRANJE, UREĐENJE I OPREMANJE NOVOG PROSTORA

Idejnu koncepciju rekonstrukcije Doma Marinići izradila je tvrtka *Kukin&Kocijan* iz Rijeke. Prizemlje Doma projektirano je u idejnom i glavnom projektu za potrebe buduće suvremene narodne knjižnice. S uređenjem prostora započelo se 2002., opremanje je uslijedilo tijekom 2003., a Knjižnica je svečano otvorena za korisnike 1. listopada 2003. godine. Zbog pružanja usluga na dvjema lokacijama, zaposlena je još jedna djelatnica, diplomirana knjižničarka, pa je ogranak za korisnike tjedno otvoren 28 sati, a središnja knjižnica 33 sata. U adaptaciju prostora od 180 m² uložene su 1.481.315,72 kn. Od toga za idejni projekt 15.481,81 kn, za glavni projekt 92.232,00 kn, za građevinske radove 1.223.168,59 kn, za opremu 150.433,32 kn. Osnivač, Općina Viškovo, sudjelovao je s 1.161.315,72 kn, a Ministarstvo kulture s 320.000,00 kn. Izvođač radova bila je tvrtka *Slaving* Viškovo, a dobavljač opreme *Linea-Cod* Čakovec. Prostor Knjižnice opremljen je alarmnim sustavom koji je povezan sa zaštitarskom tvrtkom.

NOVE USLUGE I SADRŽAJI U NOVOM PROSTORU

Knjižnica je funkcionalno organizirana na sljedeći način – u studijskoj čitaonici koja je opremljena s dva računala, omogućen je pristup internetu te pisanje i ispis (referata...), što se često koristi. Čitaonica koja svakodnevno nudi dnevni, tjedni i mjesečni tisak (u ponudi su 23 naslova) ugodno je mjesto boravka za sve dobne skupine korisnika. Na dječjem odjelu koji je djelomično izdvojen, na dva računala mladi članovi mogu *surfati* internetom i igrati edukativne igre. Roditeljski kutak u kojem su izdvojeni naslovi s priručnom literaturom za odgoj djece, medicinu, provođenje slobodnog vremena, redovito posjećuju roditelji, dok njihova djeca traže knjige i slikovnice koje će posuditi.

U kutku za najmlađe, koji je opremljen edukativnim igračkama i knjigama (i za djecu od nepunih godinu dana), lutkama za igrokaze, DVD uređajem, TV-om, najmlađi korisnici Knjižnice provode svoje slobodno vrijeme u igri, čitanju i druženju.

U glazbenoj slušaonici korisnici mogu u zasebnom kutku uživati u različitim glazbenim izričajima. Zbirka CD-a se ne posuđuje izvan Knjižnice, može se samo slušati u glazbenoj slušaonici, dok se DVD-i i videokasete mogu posuditi uz knjigu na pet dana. Nabava novih medija pridonijela je povećanju članstva, osobito predškolske djece, ali ipak nije zamijenila klasičnu posudbu knjižnične građe jer se, npr., slikovnice posuđuju puno više nego prije. Novi, veći prostor omogućio je i niz novih usluga i programa. kao što je organiziranje likovnih radionica, stalna akcija *I bebe trebaju knjige* – besplatan upis za djecu s navršenih godinu dana i uz to nabava edukativnih igračaka i knjiga namijenjenih toj dobi, izložbe, organizirani posjeti djece iz vrtića i škola.

Knjižnica u Glasniku Općine Viškovo i obavijesnim plakatima u vrtićima i ambulantom opće medicine i kod pedijatra marketinški nastoji afirmirati svoju djelatnost i privući što više potencijalnih korisnika, nudeći svoje usluge i izvan svog prostora. Knjižnica preko web-stranice obavještava svoje korisnike i sve potencijalne korisnike o svom radu, novitetima, događanjima. Odnedavna se putem interneta može pretraživati baza Knjižnice i rezervirati građu, što se uvelike koristi. Usporedba stanja 2002. sa stanjem 2006. godine pokazuje da su se povećali svi parametri: članstvo, broj nabavljenih i broj posuđenih knjiga. Govoreći u brojkama, broj članova se od 2002. godine utrostručio, posjeta je pet puta više, broj nabavljenih jedinica knjižnične građe je četiri puta veći, a broj posuđenih jedinica je utrostručen. Sve to govori u prilog činjenici da je ulaganje u novi prostor bilo itekako opravdano.

Branka Miočić, Narodna knjižnica i čitaonica Halubajska zora, Viškovo, ravnateljica

Profesorica hrvatskog jezika i književnosti, diplomirana knjižničarka. Radila u nekoliko školskih i narodnih knjižnica. Od 2000. na mjestu ravnateljice Knjižnice. Sudjelovala u svim fazama osnivanja Knjižnice, u izradi Elaborata o smještaju današnje Središnje knjižnice u Marinićima, u uređenju i opremanju prostora, u informatizaciji i sveukupnom osmišljavanju njezina budućeg rada. Područja interesa: informacijska služba u knjižnici, informacijska i komunikacijska tehnologija u knjižnici i dr.

Elli Pecotić

Gradska knjižnica Marka Marulića Split

SPLIT TUŽNA PRIČA SA SRETNIM ZAVRŠETKOM //

//////// Split je, nadam se da ćemo se složiti, osobito lijep grad. Organiziran je kao grad već više od 1.700 godina, s brojnim kulturnim sadržajima, a povijest knjižnica, vjerujući znanstvenicima, može se neprekidno pratiti do antičkih vremena. No taj je isti Split 21. stoljeće dočekaao gotovo bez knjižnice. Od antike do 21. stoljeća, a onda odjednom prekid, jer 2000. imali smo tek područnu knjižnicu *Meje* s fondom od oko 30.000 jedinica građe i *Dječju knjižnicu* s oko 15.000 jedinica građe.

- 2000. – 240 m² 2 knjižnice u mreži
- 2007. – 5 750 m² 10 knjižnica u mreži

A ŠTO SE DOGODILO?

Krajem 1998. Split je imao, uz spomenute, i svoju Središnjicu knjižnicu te knjižnicu Bol Plokite. No zbog rješavanja imovinsko-pravnih problema, prostor u kojem se nalazila Središnja knjižnica Gradske knjižnice Marka Marulića punih 30 godina, morao se vratiti vlasnicima. Odluka je došla naglo, gotovo nenajavljeno, tek, morali smo spakirati fond od oko 60.000 jedinica građe, uz 5.000 jedinica uvezane periodike, arhivu... Sva naša nastojanja da se preseljenje odgodi dok se ne pronađe odgovarajući zamjenski prostor, nisu donijela rezultata. Knjige su popisane, spakirane i preseljene u spremište gdje su ostale punih 10 godina. Građanima Splita ostala je na raspolaganju nešto manja i slabije opremljena knjižnica Bol Plokite, no ne za dugo! Nakon otprilike godine dana uslijedilo je ponovno zatvaranje, seljenje, skladištenje građe. Ovaj put razlog nije bila gradska odluka već – viša sila. Došlo je do pucanja vodovodne cijevi i izlivanja vode s kata iznad. Još jednom nismo znali kamo ćemo, kojim sredstvima ćemo obnoviti knjižnicu, kada ćemo ponovno moći započeti s radom... No zbog istrošenosti instalacija, podova, stropnih obloga, popravak nije dolazio u obzir već temeljita rekonstrukcija. I tako je, eto, Split ostao bez svojih knjižnica. A onda su, na sreću, zaredali bolji dani...

Danas, 2007. godine, Gradska knjižnica Marka Marulića u Splitu raspolaže s 5.750 m² i mrežom od 10 knjižnica.

KAKO?

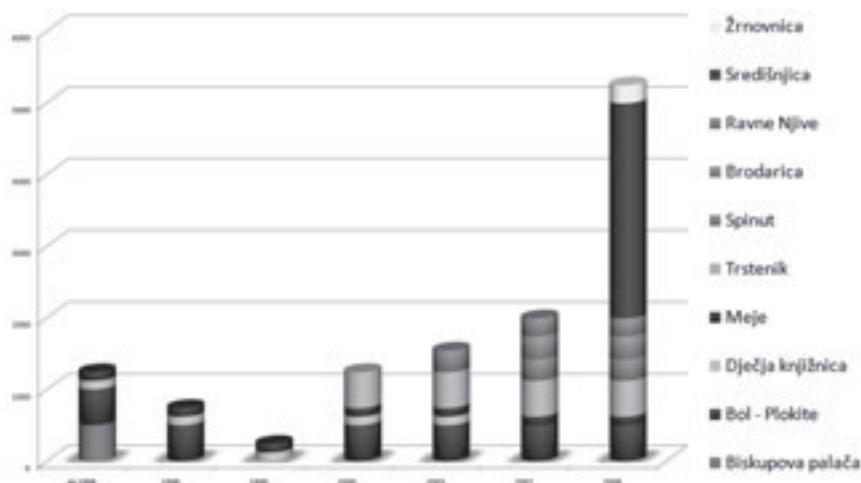
1. Upornim, kontinuiranim radom na informiranju i senzibiliziranju javnosti za naše probleme.
2. Predlažući rješenja, pronalazeći, koliko je bilo moguće, vlastite izvore financiranja.
3. Osiguravajući inicijalna sredstva za projekte.
4. Osiguravajući istovremeno više izvora financiranja (Grad, Ministarstvo kulture, sponzori, vlastita sredstva).

Konkretno, izradili smo projekt o potrebnom broju knjižnica u našem gradu pod nazivom *13 knjižnica grada Splita*, kako se ne bi gradile stihijski i neekonomično, te za realizaciju pridobili poznate Splitskane, intelektualce, ljude od pera, političare, umjetnike... Na svim našim okruglim stolovima, tribinama, bili su obvezno i Jakša Fiamengo, Jurica Pavičić, Đermano Senjanović, Boris Dežulović, Ante Tomić, Jerko Rošin, Renato Baretić, Robert Pauletić, da spomenemo samo neke. Svi oni postali su naši iskreni i odani suradnici u borbi za knjižnice. U svojim kolumnama ili knjigama o tome su pisali, sa svojim suradnicima, poznanicima, prijateljima raspravljali, širili glas o problemu i nužnosti njegova rješavanja. I mnogi su sugrađani, naši članovi, svima kojima je knjižnica na srcu, potpisivali naše peticije, raznosili letke i ostali promidžbeni materijal, dali svoj vrijedan doprinos senzibiliziranju političke javnosti. Pronalazili smo i sponzore, primjerice za Knjižnicu Bol Plokite osigurali smo 1/3 ukupne investicije iz AID-a, fonda koji osigurava Vlada SAD-a. S nekim gradskim kotarima uspostavili smo dobre odnose te su nam za smještaj knjižnice ustupili dio svojih prostorija. I tako, primjerice, svega osam mjeseci nakon zatvaranja, ponovno je otvorena, u potpunosti obnovljena knjižnica Bol Plokite, zatim je otvorena nova knjižnica Trstenik, pa nova Knjižnica Spinut i potpuno je preuređena Dječja knjižnica. Nastavljali smo širiti mrežu, pred nama je opremanje Knjižnice Brodarica, Knjižnice Ravne Njive i Knjižnice Žrnovnica, a sredinom mjeseca studenoga 2007. očekujemo i završetak opremanja Središnjice, bez lažne skromnosti, za sada najveće i najmodernije knjižnice u Hrvatskoj.

I na kraju što reći?

I ako je iz Splita – dobro je!

Kako smo rasli: 1998.–2008.

Jasenka Bešlić

Gradska knjižnica i čitaonica Požega

SECESIJA I KNJIŽNIČARSTVO ZA 21. STOLJEĆE// MOGU LI ZAJEDNO?//

//////// Gradska knjižnica i čitaonica Požega nalazi se u zgradi Prve požeške štedionice koja je sagrađena u duhu secesije 1907. godine. Zgrada je fizički u lošem stanju, a budući da je razvoj Knjižnice posljednjih godina toliko intenzivan, stanje je postalo alarmantno: ili nova zgrada ili adaptacija postojeće.

Kako grad Požega u svojim razvojnim planovima ne predviđa izgradnju nove zgrade za Knjižnicu, kao jedino rješenje ostala je adaptacija postojeće zgrade u funkcionalno novu knjižnicu.

Pripreme su počele 2007. prema Programskoj osnovi za adaptaciju zgrade Prve požeške štedionice za potrebe Gradske knjižnice i čitaonice Požega, koju su priredili prof. dr. sc. Tatjana Aparac-Jelušić, Anica Grošinić, viša knjižničarka, Branko Šimunović, voditelj Županijske matične službe, i Jasenka Bešlić, dipl. knjižničarka.

Parcela na kojoj se zgrada nalazi formirana je u prvoj polovici 19 stoljeća na dotad neizgrađenome zemljištu u podnožju tvrđavske stijene. Stiješnjena je između stijene u kojoj je dijelom ukopano omanje dvorište s urušenim gospodarskim zgradama i ulične regulacije. Zgrada je građena od opeke. Ima prizemlje, kat i potkrovlje.

Podignuta je prema projektu arhitekata Honisberga i Deutscha na mjestu starije prizemnice. Njezino reprezentativno pročelje upućuje na elemente secesije. Od vremena izgradnje zgrada ima javnu namjenu. Danas je cijeli kompleks u vlasništvu Grada Požega i u funkciji Gradske knjižnice i čitaonice.

Zgrada u kojoj je smještena Knjižnica reprezentativna je, osobito izvana. Smještena je u atraktivnome gradskom središtu. S obzirom na položaj zgrade i postojeće otvore, očekivati je da će prostor knjižnice imati dovoljno svjetlosti.

Prema već izrađenoj arhitektonskoj snimci postojećeg stanja (projektant Josip Kovač, dipl. ing. arh.), vidljivo je da je riječ o zgradi koja ima prizemlje, prvi kat i visoko neiskorišteno potkrovlje. Ukupna površina je oko 1.200 m², s mogućnošću postizanja veće kvadrature razigravanjem potkrovlja, galerijskim ugradbama u prizemlju te dogradnjom objekata u dvorištu i ukopavanjem u stijenu.

Pri oblikovanju sadržaja i adaptaciji prostora nužna je suradnja arhitekata i knjižničara, a na temelju postavljene programske osnove.

No kako se radi o zgradi od kulturno-povijesnoga značenja, potrebno je voditi računa o maksimalnom zadržavanju, odnosno vraćanju izvornih rješenja na vanjskim dijelovima zgrade i unutarnjem stubištu. Osnova su za oblikovanje usluga i programa te organizaciju djelatnosti Knjižnice u adaptiranoj zgradi Zakon o knjižnicama, UNESCO/IFLA smjernice za rad narodnih knjižnica, minimum Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, Etički kodeks HKD-a i niz drugih zakonskih i podzakonskih akata, koji se izravno ili neizravno odnose na knjižničarstvo.

Uvažavajući sve navedeno, tvrtka *Tablinum* iz Zagreba izradila je Projekt obnove i dogradnje zgrade Prve požeške štedionice za potrebe Gradske knjižnice i čitaonice Požega. Glavni projektant je BorisVučić-Šneperger, dipl. ing. arh.

Slijedi opis namjeravanog zahvata. Ovim zahvatom planira se rekonstrukcija glavne zgrade Knjižnice i zamjena pomoćnih dvorišnih zgrada novima identične površine.

Rekonstrukcijom glavne zgrade – nužnim intervencijama u vanjskom izgledu i vraćanjem izvornih elemenata – postižu se bolji prostorni odnosi i funkcionalna dispozicija za rad suvremene knjižnice.

Potporni zid na sjevernoj strani parcele, ukopan u brdo, necjelovit je i urušavajući te je potrebna njegova zamjena.

Intervencijom na glavnoj zgradi obuhvaćeno je sljedeće:

- sanacija i rekonstrukcija krovišta te izrada ležajeva za buduće nosače staklenog pokrova
- promjena namjene potkrovlja
- sanacija i rekonstrukcija glavnog pročelja zgrade
- izmjena unutarnjeg rasporeda
- izmjena svih instalacija
- dogradnja dizala
- rušenje postojećih dvorišnih krila glavne zgrade i izgradnja novih.

U prizemlju glavne zgrade prostor se oslobađa od svih nepotrebnih dijelova da bi se postigla što veća homogenost. Glavni ulaz ostaje kroz ulaznu vežu.

Na kat se dolazi trokrakim postojećim stubištem smještenim u središnjem dijelu kuće ili dizalom smještenim s vanjske strane. Pored dizala za evakuaciju korisnika i zaposlenika, dograđuje se s dvorišne strane rampa koja vodi na terasu pomoćne građevine.

Stepenice dalje vode na gornju, potkrovnju etažu do koje se može doći i vanjskim dizalom i servisnim stepenicama. Tu su smještene zajedničke prostorije, prostorije tehničke i informatičke službe, višenamjenska dvorana i garderoba.

Na uličnom pročelju intervenira se s ciljem sanacije svih postojećih elemenata. Zbog kvalitetnije rasvjete unutarnjeg prostora potkrovlja, predlaže se povišenje vijenaca i ubacivanje više prozora.

Najviše zahvata odradit će se u dvorištu u kojem će biti smještene gospodarske prostorije, sanitarije, spremište, na katu – terasa sa stubištem, podrum ukopan u brdo i nova dvorišna građevina.

Novi krov unutarnjeg dvorišta, zajedno s novim zabatnim dvorišnim zidovima, stvara novu prostornu cjelinu ulaznog hola, zatvorenu i zaštićenu, s vlastitim sustavom grijanja i hlađenja.

Uređenjem i transformacijom Gradske knjižnice i čitaonice Požega u suvremeno središte knjižnično-informacijske djelatnosti u Županiji, dobivaju se višestruko pozitivno usmjereni razvojni elementi:

- ulaskom RH U Europsku uniju omogućava se najširem sloju stanovništva uvid u procese uzajamnog protoka informacija o Europi i Hrvatskoj
- potiču se demokratski procesi kroz otvorenost knjižnice, te dostupnost svim oblicima informacija
- potiče se sudjelovanje građana u odlučivanju osiguravanjem informacija o djelovanju lokalne uprave
- pružaju se uvjeti za osiguravanje poslovnih informacija te razvoj poduzetništva
- omogućava se kvalitetno bavljenje s mladima i pruža alternativa porocima i ostalim oblicima nekvalitetno iskorištenog vremena
- osigurava se prostor za susrete grupa, pojedinaca i različitih društvenih skupina
- podiže se ugled grada u cjelini, kvaliteta života građana, razvija se osjećaj lokalne i globalne pripadnosti.

A grad Požega dobit će atraktivno nezaobilazno mjesto posjeta ne samo građana Požege i Županije, već i turista koji posjećuju naš grad. Secesijsko pročelje i futurističko dvorište izvrsno su se spojili u funkciji Gradske knjižnice i čitaonice Požega.

U ovom trenutku dovršava se zahtjevni potporni zid u dvorištu zgrade.

LITERATURA

1. Programska osnova za adaptaciju zgrade Prve požeške štedionice za potrebe Gradske knjižnice i čitaonice Požege / priredili: prof. dr. sc. Tatjana Aparac-Jelušić, Jasenka Bešlić, Anica Grošinić, Branko Šimunović. Požega : Gradska knjižnica i čitaonica Požega, 2005.
2. Projekt obnove i dogradnje zgrade Prve požeške štedionice za potrebe Gradske knjižnice i čitaonice Požege / glavni projektant Boris Vučić-Šnepereger. Zagreb : Tablinum.
3. Potreba, Filip. Povijest knjižnica Požeške kotline; 2. dopunjeno i prošireno izdanje. Jastrebarsko: Naklada Slap, 1995.
4. Vodič kroz knjižnice Požeško-slavonske županije / glavna urednica Jasenka Bešlić. Požega : Gradska knjižnica i čitaonica Požega, 1997.
5. Zakon o knjižnicama.// Narodne novine, 105(9. listopada 1997.), 3403-3409.
6. Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za razvoj službi i usluga. Zagreb / priredila radna skupina Sekcije za narodne knjižnice na čelu s Philipom Gillom; [s engleskoga prevela Irena Kranjec] : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.

Jasenka Bešlić, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica i čitaonica Požege, ravnateljica Profesorica komparativne književnosti i diplomirana knjižničarka, posljednjih godina obnaša funkciju ravnateljice Knjižnice. Predstavlja Knjižnicu i njezin razvoj na stručnim skupovima, bavi se izdavačkom djelatnošću. Pokrenula je i uređuje Biblioteku Baština Zavičajne zbirke Posegana, u kojoj su objavljeni pretisci najpoznatijih požeških knjiga.

OD IDEJE DO REALIZACIJE STARA ŠKOLA – NOVA KNJIŽNICA

PRVE GODINE RADA KNJIŽNICE U SASTAVU GRADA BENKOVCA I OSAMOSTALJENJE

Odlukom Gradskog vijeća Grada Benkovca od 23. ožujka 1999. osnovana je Gradska knjižnica Benkova, budući da su bili ispunjeni osnovni uvjeti za osnivanje (knjižnična građa, prostor i stručno knjižnično osoblje).

Rad u knjižnici od srpnja 1996. do početka 2000. odvijao se u sastavu Općine Benkovac, poslije Grada Benkovca, da bi nakon osnivanja i provedenih pravnih regulativa Gradska knjižnica Benkovac započela samostalno s radom 2000. godine.

Zahvaljujući izvrsnoj suradnji s osnivačem, nabava knjižnične građe tekla je prema planu i programu na temelju Ugovora s Ministarstvom kulture u 100%-tnom iznosu. Radno vrijeme pratilo je potrebe korisnika, no osnovni je problem u radu bio prostor. Smještena u nacionaliziranoj obiteljskoj kući na površini od 92 m², Knjižnica je plaćala najam u visini od 2.000 kn. Unutarnji raspored prostorija na staroj lokaciji bio je neprimjeren, skučen, preturban, prepun vlage i opasnosti od zapaljenja električnih instalacija, propadanja knjiga i, dakako, nedovoljnog prostora za korisnike. Prostor je više izgledao kao skladišni nego kao knjižnični jer je na 92 m² bilo smješteno približno 30.000 knjiga. Osnovni je problem u radu Gradske knjižnice Benkovac, dakle, bio problem nedovoljnog prostora za rad s korisnicima i pružanja sadržaja koje moderna i funkcionalna knjižnica treba pružiti. Grad Benkovac problem je prostora uočio, prepoznao i započelo se s njegovim rješavanjem.

Osnivači su već u samom početku prihvatili prijedlog da zgrada stare škole bude zgrada nove knjižnice te se započelo s realizacijom projekta *Stara škola – Nova knjižnica*. Kako je zgrada "stare škole" bila pravno u vlasništvu Grada Benkovca, prenamjenom je prostor dodijeljen za korištenje Knjižnici. Prostor je bio idealan jer je razmješten na tri etaže (prizemlje, kat i potkrovlje) s ukupnom površinom od približno 600 m². Dakle, površina prostora nove knjižnice zadovoljava standarde za narodne knjižnice za idućih dvadeset godina.

ADAPTACIJA ZGRADE BUDUĆE GRADSKO KNJIŽNICE BENKOVAC

Znači, usporedno s osnivanjem, osnivač je prepoznao nedostatak prostora tadašnje Knjižnice i radio na iznalaženju odgovarajućeg prostora koji bi zadovoljio Standarde za narodne knjižnice.

Program adaptacije zgrade stare škole koja je prenamijenjena za Gradsku knjižnicu Benkovac, realiziran je u početku sredstvima Ministarstva kulture i Grada Benkovca. U prvoj fazi zgrada je zaštićena od vanjskih vremenskih utjecaja i propadanja.

U suradnji s matičnom službom Zadarske županije, Grad Benkovac je pristupio izradi nove projektne dokumentacije koja je usklađena sa Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Za to vrijeme, od 2000. do 2001., radovi na adaptaciji su stali te su usmjereni na novu projektnu dokumentaciju u skladu sa svim važećim standardima, što stara projektna dokumentacija nije imala.

Grad Benkovac je 1. kolovoza 2001. podnio zahtjev za izdavanje građevinske dozvole za gradnju-rekonstrukciju stare škole u buduću zgradu Gradske knjižnice Benkovac, a nedugo zatim, 9. siječnja 2002., dozvola je i dobivena.

Glavni projekt koji je sastavni dio građevinske dozvole, obuhvaćao je:

- **glavni arhitektonsko-građevinski projekt**, izradio AG-STUDIO d.o.o. Zagreb
- **statički proračun**, izradio AG-STUDIO d.o.o. Zagreb
- **glavni projekt instalacija vodovoda i kanalizacije**, izradio Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za arhitekturu, Zagreb

- **glavni projekt grijanja i hlađenja**, izradio Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za arhitekturu, Zagreb
- **glavni i izvedbeni projekt električne instalacije**, izradio PROJEKTING d.o.o. Zagreb.

Nakon izdavanja dozvole raspisan je natječaj za izvođača radova na adaptaciji zgrade, na kojem je izabrana tvrtka *Plotter*. Od 2002. do sredine 2005. godine nastavljeni su radovi na adaptaciji zgrade, a obuhvaćali su građevinske radove, klimatizaciju i grijanje, sustav videonadzora, sustav vatrodojave i uređenje okoliša. Nakon završetka tih radova, pristupilo se opremanje prostora, a kao najpovoljniji ponuditelj izabrana je tvrtka *Prometal* d. o. o. iz Velike Gorice.

U povodu *Mjeseca hrvatske knjige* 15. listopada 2005., Gradska knjižnica Benkovac otvorena je za javnost. Ministar Božo Biškupić svečano je otvorio nove prostore, a nadbiskup zadarski msgr. Ivan Prenda blagoslovio ih je u nazočnosti brojnih uzvanika i gostiju.

Danas je Gradska knjižnica Benkovac moderna ustanova i po svome arhitektonskom izgledu i po sadržajima koji se nude korisnicima. I dok je u nekadašnjim prostorima od 92 m² korisnik, a i knjižničar, imao osjećaj da se nalazi u skladištu, danas Knjižnica mijenja sliku grada na bolje i ljepše. Tijekom posjeta i boravka u Knjižnici, korisnici – tamošnji stanovnici i turisti, prepoznali su je kao nositelja kulturnog i pozitivnog ozračja grada, središte zajednice, ali i obiteljskog okupljanja i druženja u današnjemu ubrzanom i modernom društvu.

U novim prostorijama Knjižnica radi cijeli dan od 8 do 19 sati i subotom od 8 do 12 sati, a u njoj je stalno zaposleno pet stručnih djelatnika. Za sada nema ogranaka, no namjeravaju se osnovati područne knjižnice u većim seoskim mjestima. Od nekadašnjih 600 korisnika, danas usluge koristi više od 1.000 članova. Nabava knjižnog fonda kreće se oko 4.300 knjižnih jedinica u vrijednosti od 450.000 kn.

Ukupna površina knjižnice je 600 m², s rasporedom i razmještajem na tri etaže: prizemlje, kat i potkrovlje. U prizemlju su smješteni: kompjutorska radionica, glazbeni odjel i videoteka, dječji odjel i multi-medijalna dvorana, a izvan knjižnice Mini amfiteatar i ljetna pozornica. Prvi kat čini studijska čitaonica, čitaonica dnevnog i tjednog tiska, odjel za odrasle i odjel za predškolski uzrast. U potkrovlju se nalazi spremišni prostor s četiri zasebne prostorije te radni prostor za djelatnike i ravnatelja.

PRILOG: PODACI O PROJEKTU

Projektni zadatak - članovi tima: Neven Vuksan, ing. građ., Mirko Erstić, dipl. oec.

Idejni projekt – članovi tima: AG-STUDIO d.o.o. – Zagreb (Gordana Mirković, dipl. ing. građ. i Andrea Salopek, dipl. ing. građ.)

Glavni projekt – članovi tima: AG-STUDIO d.o.o. – Zagreb (Gordana Mirković, dipl. ing. građ. i Andrea Salopek, dipl. ing. građ.)

Izvođač radova: Ploter d.o.o. – Zadar

Oprema (dobava i montiranje): Prometal d.o.o. – Velika Gorica

Financiranje

Ukupna investicija :	4.493.385,00 kn
Idejni i glavni projekt :	146.400,00 kn
Građevinski radovi :	3.189.898,00 kn
Oprema :	1.157.087,00 kn

Izvori sredstava

Grad Benkovac :	2.093.385,00 kn
Zadarska županija :	450.000,00 kn
Ministarstvo kulture :	1.950.000,00

Mile Marić, diplomirani knjižničar, Gradska knjižnica Benkovac, ravnatelj

Profesor hrvatskog jezika i književnosti, diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zadru. Godine 1999. imenovan za ravnatelja Gradske knjižnice Benkovac gdje i danas radi.

Ilija Pejić, viši knjižničar, Narodna knjižnica P. Preradović Bjelovar, voditelj županijske matične službe Književni kritičar i kulturni djelatnik, urednik i priređivač knjiga. Završio je studij hrvatskog jezika i južnoslavenskih književnosti 1983. Diplomirani knjižničar od 1995., a viši od 2001. Autor je šest tiskanih knjiga (Izgubljeni govor, 1994., Zavičajna zbirka Narodne knjižnice "P. Preradović" Bjelovar, 1996., Književno-jezične i metodičke rasprave, 1997., Narodne knjižnice na kraju 20. stoljeća, 2000., Neodoljiva moć riječi: studije i osvrti, 2002., Prožimanja: književnopovijesne studije i ogledi, 2008.) i jedne elektroničke (Pjesnik i pripovjedač Đuro Sudeta, 2007.). Od tema iz knjižničarstva posebice ga zaokupljaju poslovanje narodnih i školskih knjižnica te uređenje i vođenje zavičajnih zbirki, o čemu je pisao u tridesetak stručnih i znanstvenih radova. Dobitnik je Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića 1996., Pečata Grada Bjelovara 2007. i Kukuljevićeve povelje 2008.

Ivan Zelenbrz, diplomirani knjižničar, Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, ravnatelj (do 2008.) Diplomirao hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Posljednjih dvanaest godina bio je ravnatelj virovitičke Gradske knjižnice i čitaonice. Sudjelovao je u društvenom i kulturnom životu svoga zavičaja kao član Matice hrvatske i dugogodišnji predsjednik Matičina ogranka u Virovitici. Bavi se književnošću i znanstvenim radom, povremeno piše stihove i prozne tekstove te istražuje virovitičku zavičajnu kulturnu baštinu. Pokretač je i urednik časopisa Zavičaj i nakladničkog projekta Virovitička zavičajna knjižnica. Autor je niza članaka u raznim listovima i časopisima te monografije Povijest čitaonica i knjižnica u Virovitici, a surađuje na izradbi Virovitičke bibliografije i Virovitičkog leksikona. Prikupio je građu za Virovitičku zavičajnu čitanku i kulturnu povijest Virovitice. U mirovini je od 2008. godine.

Matija Turkalj, Virovitica, snimatelj

Po završetku školovanja počinje raditi u obiteljskome fotografskom obrtu. Izlagao fotografije na pet skupnih izložaba. Snimao i montirao nekoliko promidžbenih filmova o Virovitičko-podravskoj županiji, od kojih je jedan nagrađen za najbolju montažu na 11. ITF CRO 2008. (Međunarodni festival turističkog filma).

Davorka Bastić, Knjižnice grada Zagreba
Tatjana Nebesny, Knjižnice grada Zagreba

**KNJIŽNICE GRADA ZAGREBA // IZGRADNJA SUVREMENE MREŽE NARODNIH KNJIŽNICA **

///// UVOD

Knjižnice grada Zagreba suvremena su mreža narodnih knjižnica koja funkcionalno djeluje na području cijeloga grada, na 42 lokacije područnih knjižnica i ogranaka i na prosječno godišnje 70-ak bibliobusnih stajališta. Središte mreže, Gradska knjižnica, osnovana prije stotinu godina, započela je 60-ih godina 20. stoljeća. integraciju pojedinih knjižnica tadašnjih općina, 70-ih godina integrirala se s Radničkom bibliotekom (danas Knjižnica Božidara Adžije) u novu ustanovu. Otvoren je prvi ogranak u prekosavskom naselju, zatim su planski otvarane knjižnice u novim naseljima, stručno i organizacijski konsolidirala se mreža knjižnica u cijelom gradu. Od 2007. godine sve narodne knjižnice u Zagrebu djeluju kao jedinstvena ustanova.

Iako u Zagrebu još nije izgrađena ni jedna namjenska zgrada za narodnu knjižnicu, svi su prostori uređivani u skladu s aktualnim stručnim knjižničnim, arhitektonskim i dizajnerskim rješenjima. Vodio se računa o udobnosti prostora za korisnike i funkcionalnosti za knjižničare te o primjerenom uvođenju novih usluga.

Knjižnice grada Zagreba već nekoliko desetljeća imaju u svojoj matičnoj službi knjižničara specijaliziranog za opremanje i izgradnju knjižnica, koji surađuje s arhitektima, izvođačima radova i proizvođačima opreme za knjižnice pri svakom projektu u Zagrebu, a često je pozivan kao stručni savjetnik i u druge knjižnice u Hrvatskoj. Zahvaljujući takvoj suradnji, mnoga su od općeprihvaćenih rješenja za uređenje prostora knjižnica prvi put osmišljena upravo pri opremanju zagrebačkih knjižnica i poslije su doživjela, u često poboljšanoj i modernijoj inačici, primjenu u knjižnicama širom Hrvatske.

Danas Knjižnicama grada Zagreba, bez obzira na rasprostranjenost mreže, nedostaje prostora, i u odnosu na hrvatske, a pogotovo na europske standarde. U 2007. godini, kada Knjižnice grada Zagreba obilježavaju 100. obljetnicu Gradske knjižnice, 80. obljetnicu Knjižnice Božidara Adžije, 60. obljetnicu Knjižnice Bogdana Ogrizovića, 50. obljetnicu Knjižnice Savski Gaj, 50. obljetnicu Knjižnice Ivana Gorana Kovačića i 30. obljetnicu Čitaonice Vladimira Nazora, planiralo se otvaranje novih knjižničnih prostora u Zagrebu, daljnje uređenje postojećih, ali i senzibiliziranje građana i gradskih vlasti za primjeren smještaj Gradske knjižnice u kontekstu izgradnje suvremene mreže narodnih knjižnica u velikom gradu.

PRETPOSTAVKE ZA IZGRADNJU MREŽE KNJIŽNICA

Da bi djelovale kao jedinstvena mreža narodnih knjižnica u Zagrebu, koja svim svojim građanima omogućuje jednak pristup knjižničnoj usluzi, bez obzira na to u kojem dijelu grada žive ili rade, Knjižnice grada Zagreba morale su ostvariti nekoliko temeljnih pretpostavki. U prvom redu bilo je potrebno povezati sve knjižnice u jedinstvenu ustanovu koja bi zajedničkim planovima i programima rada mogla ujednačeno djelovati na čitavome gradskom području, komplementarno ostvarujući pojedine programe i usluge. O takvoj su koncepciji godinama bili izrađivani elaborati u sklopu godišnjih ili srednjoročnih programa rada i ukazivano je na djelotvornost takva ustrojstva koji bi i knjižničarima i korisnicima omogućio kvalitetnije sadržaje.

Analizirajući rad i korištenje narodnih knjižnica, matična je služba izrađivala planove za širenje mreže u gradskim četvrtima u kojima nisu postojale knjižnice, a posebno u novoizgrađenim naseljima.

Temeljem suvremenih tendencija, u narodnom se knjižničarstvu neprestano moderniziralo poslovanje, uvodile su se nove usluge i usavršavale postojeće. S obzirom na razgranat broj ogranaka, objedinjavanjem stručnih, administrativnih i ostalih rutinskih poslova nastojala se postići bolja kvaliteta službi i usluga te racionalnije poslovanje.

Naposljetku, Knjižnice grada Zagreba zamišljene su kao razgranata mreža sa središnjom, Gradskom knjižnicom, najvećom i stožernom institucijom koju treba smjestiti u primjeren prostor, višestruko veći od onoga u kojem djeluje.

Za kvalitetnu su organizaciju mreže Knjižnice grada Zagreba imale dobru podlogu u dugoj tradiciji knjižničarstva u Zagrebu. Gradska knjižnica spada u najstarije narodne knjižnice u Hrvatskoj i od osnutka neprekidno radi. Osnovali su je početkom 20. stoljeća, u jeku pokreta hrvatske kulturne javnosti za osnivanjem narodnih knjižnica, vodeći zagrebački intelektualci i uz pomoć gradske uprave osigurali građanima Zagreba javnu knjižničnu uslugu temeljenu na najmodernijim načelima tadašnjeg europskog i svjetskoga narodnoga knjižničarstva. S ponosom se još i danas navode članci prvih knjižničnih pravila iz 1908. godine, koji kažu da je "Knjižnica kr. i slob. glavnoga grada Zagreba... slobodna, javna, moderna biblioteka, osnovana i uređena za sve slojeve pučanstva grada Zagreba".

Knjižnica Božidara Adžije, specijalizirana za zbirke iz područja društvenih znanosti, osnovana je kao javna knjižnica 1927. godine. Pedesetih su godina prošlog stoljeća osnovane tzv. rajonske knjižnice u različitim dijelovima grada, koje su prerasle u općinske knjižnice sa svojim, poslije otvaranim, ograncima.

Bibliobusna služba započela je rad 1976. uvođenjem prvog bibliobusa. Sedamdesetih su se godina počele otvarati knjižnice u novoizgrađenim naseljima i otad je do 2000. u Zagrebu otvoreno 15 narodnih knjižnica.

Razdoblje od 2000. do 2007. godine vrijeme je u kojem se intenzivno modernizira mreža: obnavljaju se postojeći prostori, intenzivno se radi na informatizaciji cjelokupne mreže, proširuju se i inoviraju knjižnične usluge, uvodi nova građa u knjižnice.

Cjelovitom informatizacijom mreže sva su računala povezana u jedinstven sustav, na svakom se računalu mogu raditi svi poslovi, dostupni su svi servisi, baze podataka i pomoćni programi cijele mreže. Na svakoj lokaciji najmanje jedno računalo namijenjeno je korisnicima za pregledavanje baza i povezivanje na internet.

Osnovano je nekoliko novih AV zbirki i odjela, s mogućnošću posudbe i korištenja u knjižnicama.

Jedinstvena mreža omogućuje Zagrepčanima da s jednom iskaznicom koriste sve knjižnice mreže koja, uz Gradsku knjižnicu i Knjižnicu Božidara Adžije, okuplja 13 područnih knjižnica s 27 ogranaka i dva bibliobusa.

UREĐENJE PROSTORA KNJIŽNICA

Modernizacija poslovanja, uvođenje novih vrsta građe, proširivanje usluga, a, napokon, i dugogodišnje korištenje zahtijevalo je obnovu i uređenje mnogih knjižnica, pa čak i nekih koje su otvarane prije "samo" dvadesetak godina.

U razdoblju od 2000. do 2007., uz manje preinake i uređenja, veće su adaptacije obavljene u Knjižnici Božidara Adžije, Knjižnici Silvija Strahimira Kranjčevića, Gradskoj knjižnici, Knjižnici Ante Kovačića, Knjižnici Gajnice, Knjižnici Savski Gaj, Knjižnici Dugave, Knjižnici Novi Zagreb, Knjižnici Voltino, a u planu je skora adaptacija još nekih knjižnica. Jedan je od najčešćih oblika uređenja zamjena dotrajalog i nefunkcionalnog namještaja. Karakteristične su u tom smislu zamjene nekadašnjih posudbenih pultova (s utorima za knjižne listiće, npr.) koji su uvođenjem računalnog poslovanja izgubili svoju funkcionalnost, zatim se moralo knjižnice opremiti novim policama za multimedijalnu građu, novim stolovima koji omogućuju lakše korištenja računala i korisnicima i knjižničarima u njihovim internim prostorima te stalno osvježavati dječje odjele, a i redovito ličiti i uređivati zidove, izloge i ulazne prostore knjižnica koji su prilagođeni invalidnim osobama, gdje je god bilo tehnički izvedivo.

U svim je knjižnicama koje su imale veću adaptaciju, dotrajala tekstilna podna podloga (tapison) zamijenjena novom podnom masom, kaučukom.

Do 2007. godine osigurana je klimatizacija 22 knjižnice, a očekuje se da će već iduće godine prostori svih knjižnica biti u potpunosti klimatizirani.

Najveće je uređenje, u koje je utrošeno najviše sredstava koje su Knjižnice grada Zagreba osigurale

iz gradskog proračuna dobrovoljno se te godine odrekavši svih ostalih uređenja u mreži, adaptacija Knjižnice Božidara Adžije 2003. godine. Knjižnici je osiguran novi kvalitetan ulaz za korisnike s glavnog pročelja zgrade (lagan pristup dizalom i invalidnim osobama), postavljena su sigurnosna vrata, povećan je ukupan prostor proširenjem na susjednu dvoranu koja dotad nije bila knjižnični prostor. Time je, uz veći slobodan pristup, proširena i studijska čitaonica, uvedena su računala za brzo pretraživanje kataloga, ali i desetak računala sa sjedećim mjestima za korištenje interneta ili rad na računalu.

Veći broj korisnika i veća posudba građe nakon adaptacije te knjižnice s dugom tradicijom i specifičnim zbirkama te iskazano zadovoljstvo korisnika svjedoči o potrebi ulaganja u takva uređenja.

Za veliku mrežu Knjižnica grada Zagreba brojne adaptacije iz godine u godinu tražile velika novčana sredstva koja je prema planiranim zahtjevima osiguravao Grad Zagreb. Sve su adaptacije pomno planirane i dogovorno su utvrđivani prioriteta kako bi se u nedostatku sredstava obavili najznačajniji, najhitniji i najpotrebniji radovi, osim, naravno, onda kada to nije bilo moguće! Tako se, npr., netom lijepo i kvalitetno uređenu Knjižnicu Novi Zagreb moralo za nekoliko mjeseci hitno sanirati i ponovno uređivati zbog poplave s viših katova stambene zgrade u kojoj je smještena!

Vrijedno je ipak istaknuti sve te napore na uređenju postojećih prostora jer je i u europskoj teoriji i praksi utvrđeno, a novim smjernicama za narodne knjižnice i potvrđeno, kako knjižnice već odavna nisu mjesta na kojima korisnici samo kratko borave posuđujući i vraćajući knjižničnu građu, već upravo mjesta gdje sve više provode (ili bi trebali provoditi) svoje slobodno vrijeme. Povećan broj korisnika koji željno narupe u svaku knjižnicu koja je neko vrijeme zbog preuređenja bila zatvorena, svjedoči da i korisnici zagrebačkih knjižnica cijene taj napor ulaganja u ugodniji i ljepši prostor svojih knjižnica.

ŠIRENJE MREŽE KNJIŽNICA

Zadnjih godina prosječan se broj knjiga po stanovniku u gradu Zagrebu postupno povećava pa je tako 2006. iznosio 2,68 sveska po stanovniku, a 2007. godine 2,73 sveska.

Iako svi građani mogu koristiti bilo koju knjižnicu u gradu, ipak se većina populacije, pogotovo djeca, koristi onom najbližom mjestu stanovanja. Stoga zabrinjava činjenica da neki dijelovi grada još uvijek nemaju knjižnice. Ukupan prostor od oko 17.000 četvornih metara, što ga imaju knjižnice u Zagrebu, nedovoljan je za smještaj sve građe te se taj manjak djelomično nadoknađuje iznajmljivanjem dodatnih spremišta na katkad udaljenim lokacijama za smještaj trenutno manje tražene građe.

Karta Zagreba s ucrtanim knjižnicama jasno pokazuje kako je većina knjižnica smještena u širem središtu grada pa stanovnici nekih sjeveroistočnih i južnih područja s manjim brojem knjižnica imaju na raspolaganju prosječno svega 1,5 knjigu po stanovniku. Na krajnjim rubnim jugoistočnim i zapadnim područjima te na sjevernim obroncima grada uopće nema knjižnica. Knjižničnu uslugu u tim dijelovima osigurava bibliobusna služba, ali matična služba KGZ-a u godišnjim planovima neprestano upozorava na to i traži nove prostore.

Često se građani pojedinih gradskih četvrti javljaju tražeći da se u njihovu naselju otvori knjižnica, što, dakako, nije u ovlasti Knjižnica grada Zagreba, ali se u takvim slučajevima upozorava gradska uprava i vode razgovori s predstavnicima pojedinih gradskih četvrti. Matična služba pomno prati rasprave novih urbanističkih planova (GUP-ova) i upozorava na to da u novim naseljima treba planirati i izgradnju narodne knjižnice. Tako je uspješnom intervencijom dopunjen projekt novog naselja Sopnica (istočni dio grada), u kojem je naknadno za narodnu knjižnicu planirana manja samostojeća zgrada u središtu naselja. Ostvarena je suradnja matične službe s projektantom, surađivalo se u pripremi projektne dokumentacije i uskoro se očekuje početak rada na izvedbenom projektu.

U naselju Kozari putevi (jugoistočni dio grada), u sklopu višenamjenskoga kulturnog centra, projektiran je prostor za knjižnicu, a s vijećem gradske četvrti Oranice (zapadni dio grada – Črnomerec) već se neko vrijeme vode razgovori i surađuje na izradi projektne dokumentacije za smještaj knjižnice u novom objektu u kojem se planiraju prostori za kulturne djelatnosti ovog naselja.

Uz širenje mreže otvaranjem novih ogranaka, na osnovi analize rada postojećih knjižnica, razmatra se pitanje racionalnog postojanja i iskoristivosti jednog broja iznimno malih ogranaka te eventualno njihovo

ukidanje i zamjena manjim brojem prostorno većih ogranaka. Katkad i neki vanjski i neugodni čimbenici mogu potaknuti ostvarenje davno planiranih proširenja. Tako je, npr., povrat prostora Knjižnice Augusta Cesarca i njezina malog ogranka dječjeg odjela, privatnim vlasnicima doveo do žurnog osiguranja novog, znatno većeg prostora od oko 800 četvornih metara u neposrednoj blizini i na prilično atraktivnoj lokaciji.

GRADSKA KNJIŽNICA

Jedan je od najvećih prostornih problema cjelokupne mreže smještaj središnje, Gradske knjižnice. Od osnutka 1907. do danas, ta je najveća narodna knjižnica u Hrvatskoj bila neprikladno smještena: 1907. na Kamenitim vratima, od 1937. "privremeno" u zgradi Novinarskog doma na Rooseveltovu trgu, a od 1995. u lijepom, ali nedovoljnom i za knjižnicu nefunkcionalnom prostoru Starčevićeva doma i dijelu susjedne zgrade. Gradska je knjižnica osnovana s oko 7.000 sv. knjiga, već nakon godinu dana broj se knjiga udvostručio te iz godine u godinu povećavao, tako da je prostor u kojem je knjižnica bila smještena ubrzo postao tijesan i neprimjeren. Nakon tri desetljeća knjižnica je "privremeno" preseljena na prvi kat novoizgrađenoga Novinarskog doma i tek je 1994. konačan povrat cjelokupne zgrade vlasnicima, Društvu novinara, primorao gradsku upravu da hitno pronađe novi smještaj.

Povećanje zbirke, proširivanje poslovanja, otvaranje novih odjela i razvoj novih službi kojima je Gradska knjižnica uvijek išla u korak sa suvremenim zbivanjima u narodnom knjižničarstvu, neprestano su povećavali potrebu za iznalaženjem novog, većeg prostora. Više od četiri desetljeća vode se rasprave i borba za adekvatan smještaj Gradske knjižnice, tu neizbježnu potrebu koje su godinama bili svjesni i knjižničari i gradska uprava, ali do povoljnog rješenja nikako nije dolazilo.

Prigodom izgradnje nove zgrade gradske uprave, još je 1961. u Birou Ostrogović izrađen kvalitetan projekt za knjižnicu od gotovo 9.000 četvornih metara, koja bi bila smještena uza zgradu gradske uprave na Trgu Stjepana Radića.

Od izgradnje se odustalo zbog nedostatka novca, a projektna dokumentacija svjedoči da je riječ o zanimljivom i funkcionalnom projektu koji je udovoljavao svim kvalitetnim knjižničnim i arhitektonskim zahtjevima.

Nekoliko se šuta (1972., 1986., 1994.), tj. od trenutka kad su počeli radovi na izgradnji nove zgrade za Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu, raspravljalo o mogućnosti preseljenja Gradske knjižnice u zgradu na Marulićevu trgu. Iako prekrasna secesijska zgrada nije projektirana za narodne knjižnice, ipak se raspravljalo o mogućnosti da to, uz neke dogradnje i dopuštene preinake, bude prostorno rješenje za sveukupne zbirke Gradske knjižnice.

Kao jedno od mogućih rješenja za kvalitetan smještaj Gradske knjižnice bilo je i razmatrano proširenje na cijelu zgradu Novinarskog doma pa su 1982. i 1987. izrađivani projekti koji bi arhitektonski vrlo zanimljivu zgradu uspješno adaptirali u funkcionalan prostor knjižnice. Ni to nije ostvareno, a preseljenje u Starčevićev dom bilo je samo nužno, ali ne i povoljno i trajno rješenje za Gradsku knjižnicu. Iako je trostruko povećanje prostora (od 800 četvornih metara u Novinarskom domu do 2.600 u Starčevićevu domu i obližnjem prostoru u kojem je smješten Odjel za djecu i mlade) donijelo stanovito olakšanje, u taj prostor ipak se ne može smjestiti više od 300.000 sv. knjiga i ostala brojna građu koju Gradska knjižnica posjeduje te pružiti sve planirane usluge korisnicima. Stoga su već preseljenjem u takav prostor počeli razgovori s gradskom upravom o mogućem trajnom rješavanju smještaja Gradske knjižnice, bilo izgradnjom nove zgrade ili uređenjem kojeg od postojećih objekata primjerene veličine.

U takvu ozračju Knjižnice grada Zagreba koncem 2007., obilježavajući stotu obljetnicu Gradske knjižnice, pripremaju stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem, na kojem bi uz kolege knjižničare iz Hrvatske i iz inozemstva te urbaniste, arhitekta i gradske dužnosnike, upozorili na prostorne potrebe Gradske knjižnice i razmotrili mogućnosti njezina trajnog prostornog rješavanja.

Tatjana Nebesny, knjižničarska savjetnica, Knjižnice grada Zagreba, voditeljica matične službe i pomoćnica ravnateljice

U knjižnici je radila kao bibliotekarica-informatorica, voditeljica informacijske službe, stručna suradnica za bibliografsko-referalne poslove u matičnoj službi te urednica stručnih izdanja Knjižnica grada Zagreba. Od 1992. do 2000. bila glavna urednica Društvenih izdanja Hrvatskoga knjižničarskog društva i uredila deset stručnih publikacija u nakladi HKD-a, a u istom razdoblju bila i jedna od urednica glasila Novosti Hrvatskoga knjižničarskog društva. Objavila je nekoliko bibliografija i stručnih radova o organizacijskim pitanjima narodnih knjižnica, informacijskoj djelatnosti u narodnim knjižnicama, problemima izgradnje knjižnih zbirki u narodnim knjižnicama Od osnutka CSSU-a članica je njegova Programskog odbora te predavačica. Dobitnica Kukuljevićeve povelje Hrvatskoga knjižničarskog društva.

Davorka Bastić, viša knjižničarka, Knjižnice grada Zagreba, ravnateljica

U sklopu KGZ-a bila je voditeljica Knjižnice Tina Ujevića, i voditeljica bibliobusne službe. Posebno se bavi pitanjima organizacije narodnih knjižnica, knjižničnog poslovanja i izgradnje knjižničnih zbirki. Aktivna je u Hrvatskome knjižničarskom društvu, radila je na donošenju Standarda za pokretne knjižnice (1990.) i Standarda za narodne knjižnice (1999.), objavila nekoliko stručnih radova i nagrađena je stručnim nagradama te Kukuljevićevom poveljom. Od 2003. predsjednica je Hrvatskoga knjižničnog vijeća pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske. Od 1980. do 1985. bila je članica IFLA-ina Okruglog stola za pokretne knjižnice i radila je na donošenju Standarda za pokretne knjižnice te bila dopisna članica Stalnog odbora IFLA-ine Sekcije za narodne knjižnice od 1996. do 1998. Od 2001. aktivna je u INTAMEL-u, sada IFLA-inoj Sekcija za knjižnice velikih gradova, gdje je od 2007. članica Stalnog odbora.

Jasna Jednačak

Narodna knjižnica i čitaonica Sisak

O PROJEKTIMA NARODNIH KNJIŽNICA U SISAČKO-MOSLAVAČKOJ ŽUPANIJII

“Cijeli ustroj pčelinje zajednice ovisi o komunikaciji – urođenoj sposobnosti slanja i primanja poruka te kodiranja i dekodiranja informacija.”

Ovaj citat iz knjige *Tajnoviti život pčela*, autorice Sue Monk Kidd, savršeno oslikava moj osnovni princip 19-godišnjeg rada na razvoju knjižnica u Sisačko-moslavačkoj županiji. Uspjeh u razvoju knjižnične djelatnosti zahvaljujem uspješnoj komunikaciji s predstavnicima lokalne samouprave, Ministarstvom kulture Republike Hrvatske, arhitektima, kolegicama i kolegama na terenu i knjižničarima Narodne knjižnice i čitaonice Sisak.

Ova županiji ima 13 općina i 6 gradova. U njima se nalazi 18 narodnih knjižnica, smještenih na 21 lokaciji. Za potpunu mrežu narodnih knjižnica potrebno je otvoriti još samo knjižnicu u Lekeniku, koja je, iako još u izgradnji, sada već pod vlastitim krovom.

Do 2000. godine adaptirane su po dvije knjižnice godišnje: Hrvatska Kostajnica, Petrinja, Novska, Glina, Dvor, Sunja, Topusko, Gvozd, Kutina, NKČ Sisak – Odjel u Capragu, dječji odjeli u Sisku i Popovači.

Nakon 2000. prvi put su osnovane knjižnice u Jasenovcu, Martinskoj Vesi, Hrvatskoj Dubici, Donjim Kukuruzarima i Majuru.

Svaki od projekata ovih općinskih knjižnica tražio je svojevrsnu *vidovitost*, motivaciju, kreativno razmišljanje, pregovaranje pa čak i sreću.

I lobiranje je jedno od sredstava koje se koriste u kampanjama zagovaranja. Zadatak matične službe bilo je lobiranje za projekte koji su i realizirani: u općinama Martinska Ves, Hrvatska Dubica, Donji Kukuruzari i Majur.

Adaptacija novog, reprezentativnog prostora u Općini Popovača trajao je od 2000., a realiziran je 2005. godine.

Što reći o dugogodišnjem zagovaranju za gradnju knjižnice u Lekeniku i Lipovljanima?

Opisati kampanju lobiranja u Općini Martinska Ves znači biti spreman na dugotrajno uvjeravanje o koristi knjižnice i multimedijskog prostora u nerazvijenome poljoprivrednom kraju. Otvoreno partnerstvo i financijsko ulaganje Ministarstva kulture pritom je bio najvažniji čimbenik. Projekt uređenja stare škole tražio je hitno rješavanje, a dosegnuti izgled novog prostora doprinos je kulturi izgradnje društvene kohezije u toj zajednici. Tako se danas u neposrednoj blizini nove Osnovne škole *Braća Radić* nalazi suvremeno uređena Knjižnica i čitaonica Martinska Ves koja osobitu pozornost posvećuje djeci odabirom knjižnog fonda, sadržajima multimedijskog odjela i animatorskim aktivnostima kroz dramsku i likovnu sekciju.

Knjižnica i čitaonica *Ivan Kozarčanin* u Hrvatskoj Dubici nastala je u težnji za novim i ljepšim sadržajima. Brza reakcija Županijske matične službe na vijest o započetoj gradnji Hrvatskog doma, rezultirala je općim zadovoljstvom koristi od ulaganja u kulturu. Prostor je do tada imao više namjena, a time i puno malih sobica. Srećom, nakon uspješnoga radnog sastanka s predstavnicima Općine Hrvatska Dubica, projektom je predviđeno rušenje zidova, čime se dobio funkcionalan prostor za Knjižnicu.

Vrijednost naših Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj velika je pomoć kojom se može dokazati potreba za stvaranjem novih knjižnica, što je pridonijelo i u ovom slučaju. Veliko povjerenje u struku i plan realizacije građevinskih radova doveli su razmjerno brzo do okončanja projekta.

U svom radu i viziji novih prostora uvijek sam težila prema raznolikosti. Za izgled svake knjižnice tražila

sam inspiraciju u osnovnim bojama općinskih ili gradskih grbova koje su dominantne u zadanom prostoru. Vodeći računa o svim detaljima uređenja interijera, posebno sam isticala odabir dodatnih estetskih elemenata koji su unijeli još više topline u svaku knjižnicu.

Općina Donji Kukuruzari namijenila je za knjižnicu ratom opustošen prostor nekadašnjega Mjesnog odbora Mečenčani, područja koje je nakon 1995. godine doživjelo promjenu sastava stanovništva doseljnjem Hrvata iz Bosanske Posavine. Došavši u zapušten i neuredan prostor, u mislima sam već vidjela uređenu i opremljenu novu knjižnicu koja je ubrzo postala drugi dom ovih vrijednih ljudi. U prostoru veličine 60 m² uređeni su svi odjeli, a tople boje prostora pozivaju korisnike na igru i čitanje.

Nešto drukčije bilo je u Općini Majur. Prvi susret s prostorom koji je vrijedno stanovništvo Majura nakon povratka adaptiralo, tražio je od matične službe određenu maštovitost. Ulaz u Knjižnicu ravno s ceste i jedna izdužena prostorija tražila je odgovarajući raspored polica (tzv. češalj), funkcionalan veliki pult i zaseban prostor za djecu, s fondom i multimedijom.

Kad se počeo uređivati prostor, stanovništvu Općine Majur nije bila potpuno jasna potreba za knjižnicom kao središnjim kulturnim punktom jedne male zajednice od 1.500 stanovnika. Ta se percepcija u nepune dvije godine promijenila. Njihova djeca rastu uz taj kulturni prostor koji im omogućava prozor u svijet.

U Općini Popovača, u *Mjesecu hrvatske knjige 2005.*, nakon razdoblja od pet godina za vrijeme kojeg su se mijenjale političke opcije i izradila dva idejna projekta, konačno je otvoren uređeni prostor veličine 280 m². Bivša trgovina namještaja postala je suvremena lijepo uređena Knjižnica u samom središtu. Cijeli je projekt stajao 4.000.000, 00 kn. Županijska matična služba aktivno je surađivala s projektantom iz tvrtke MKM Inženjering iz Zagreba. Osobita je pozornost posvećena funkcionalnosti, mogućnosti povećanja knjižnog fonda, preglednosti prostora i estetskom izgledu interijera.

Ideja o gradnji knjižnice u Općini Lekenik traje tridesetak godina. Zadnjih deset godina matična služba je stalno nailazila na otpor lokalne vlasti. Dolaskom na čelo Općine novog agilnog načelnika, započeo je projekt uređenja Knjižnice. Prvotna ideja tamošnje vlasti bila je montažna kuća za koju se tražila suglasnost matične službe. Razmatrajući ponudu na tržištu, zajedničkim se dogovorom ipak došlo do boljeg rješenja, a to je izgradnja zasebne zgrade za knjižnicu te je 19. rujna 2006. postavljen kamen temeljac. Danas je to suvremeni objekt pod krovom i u završnoj fazi izgradnje. Zgrada je smještena uz magistralnu cestu Sisak – Zagreb u neposrednoj blizini osnovne škole *Mladost* Lekenik i Dječjeg SOS sela.

Godine 2008. očekuje se završetak radova i dovršenje opremanja svih funkcionalnih cjelina Knjižnice.

Knjižnica u Općini Lipovljani nije slijedila primjer Općine Lekenik. Idejni je projekt u samom početku sadržavao zamisao o očuvanju stare mjesne jezgre unutar koje je trebala biti i središnja knjižnica za 18 nacionalnih manjina. Iako odobrena, nemarom lokalne vlasti, namjenska sredstva Ministarstva kulture nisu utrošena za potrebe izgradnje knjižnice. Unatoč postojećem stanju, matična služba i dalje sustavno inzistira na realizaciji ovog nadasve važnog projekta za lokalnu zajednicu.

Knjižnica se danas nalazi u neprihvatljivom, malom i vlažnom prostoru u kojem se građanima ne može pružiti kvalitetna usluga.

Svaki od ovih prostora tražio je upornost, snagu uvjeravanja, diplomaciju, idejno skiciranje i neprestane kontakte s Ministarstvom kulture i ministrom koji je uvijek, kada su knjižnice u pitanju, davao svoju nesebičnu podršku.

Knjižnice sam skicirala kao duhovne prostore koji obogaćeni knjigama čekaju oslobađanje. Završila bih s citatom autorice s početka ovog izlaganja: *"Pčelinja zajednica u kojoj nema matice jedna je i melankolična..., no čim se uvede nova matica u zajednicu nastupa nevjerojatna promjena."*

Koliko samo mogućnosti pružaju prostori iz kojih se granaju putovi znanja... Za pet godina netko će se drugi brinuti o ovim knjižnicama...

Jasna Jednačak, diplomirana knjižničarka, Narodna knjižnica i čitaonica Sisak, voditeljica županijske matične službe. Diplomirala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu francuski jezik i komparativnu književnost. U Narodnoj knjižnici i čitaonici Sisak zaposlena od 1977. Stručni ispit za zvanje knjižničara položila 1982. Od 1989. na radnome mjestu voditeljice matične službe. Inicirala i realizirala otvaranje šest novih knjižnica, osmislila adaptaciju i opremanje svih preostalih. Potaknula osamostaljivanje svih narodnih knjižnica koje su bile u sastavu narodnih sveučilišta. Danas je Sisačko-moslavačka županija jedina županija pokrivena mrežom narodnih knjižnica u svakome svome gradu i općini.

Nela Načinović

Gradska knjižnica i čitaonica Pula

ČA KUP: STARI PROSTOR, NOVA NAMJENA//**//////// SAŽETAK**

Glavna Skupština Ujedinjenih naroda prihvatila je Rezoluciju 46/91 koja sadrži Načela Ujedinjenih naroda za starije osobe. Svrha je Načela poboljšati život u starijoj dobi. Potiču se vlade svih zemalja da uključe Načela u svoje nacionalne programe kada je god moguće.

U Načelima je istaknuto da starijim osobama treba omogućiti:

1. neovisnost
2. duševno sudjelovanje
3. skrb
4. samoispunjenje
5. dostojanstvo.

Inicijativom Gradske knjižnice u Puli, Grad Pula je, poštujući Načela, prepustio Knjižnici osmišljavanje programa, uređenje i opremanje prostora. Odlukom Poglavarstva Grada, kao najbolji prostor izabrana je bivša lokacija Gradske knjižnice i čitaonice u središtu grada, te je na 200 m² 2006. godine započela realizacija programa za osobe treće životne dobi. Grad je u proračunu za 2006. godinu planirao potrebna sredstva – prvotno za 100 m², da bi tijekom razgovora i uvjeravanja odobrio sredstva za preostalih 100 m². U realizaciji projekta koji smo nazvali Čitaonica Kluba umirovljenika ili skraćeno KUP, uz Grad Pulu i Ured gradonačelnika, sudjelovale su i političke stranke i drugi sponzori. Svečano otvorenje održano je 29. prosinca 2006. uz nazočnost svih relevantnih osoba iz Grada i Županije, između njih i saborskih zastupnika.

Zajednički nam je cilj bio da u KUP dolaze ljudi treće životne dobi, da svoje mirovinom stečeno slobodno vrijeme korisno i kreativno iskoriste te da i dalje ostanu što aktivniji u društvenoj zajednici u kojoj žive. Da smo to postigli, dokazujemo time što se u prvom polugodištu 2007. učlanilo 1.172 korisnika, a posjeta je bilo 20.730. U tom je vremenu posuđeno 17.484 tiskovina svih vrsta, a korišteno je 613 društvenih igara. U zajedničkim druženjima najviše su zanimanja pokazali za glazbene programe i predavanja o zdravlju, koje organiziramo gotovo svakog tjedna.

Sretni smo što smo svojim zalaganjem, i Grad i mi kao Knjižnica, uspjeli stvoriti uvjete kako bi naši umirovljenici i dalje aktivno živjeli jer osmišljeno živjeti znači stvarati, a svaka aktivnost pozitivno utječe na zdravstveno i sociopsihološko stanje. Otvaranjem KUP-a ostvaruju se i razne želje i sklonosti.

////////////////////////////////////

**SINTEZE, TRENDVI, ISTRAŽIVANJA,
PRIMJERI DOBRE PRAKSE**

POZVANA IZLAGANJA //////////////////////////////////////

dr. sc. Dina Ožić Bašić
Tatjana Nebesny
Građevinsko-arhitektonski fakultet Split

SVJETIONICI URBANOG HORIZONTA//////////

//////// SAŽETAK

Intenzivan razvitak računalnih informacijskih i komunikacijskih tehnologija koncem 20. stoljeća omogućio je uspostavu **virtualnih knjižnica** kao elektroničkih baza podataka kojima se korisnici koriste putem elektroničkih komunikacijskih mreža iz vlastitog doma ili ureda. Automatizacija funkcija knjižnice promijenila je *ulogu knjižničara*; poslužitelj knjigom postao je organizator i izdavač informacija i znanstvenih podataka dostupnih preko elektroničkih komunikacijskih mreža u tzv. *informacijskom društvu*.

Elektronička komunikacija uvela je demokratičniji pristup informaciji i znanju, ali i intenzivirala globalne procese *individualizacije i fragmentacije društva* na početku 21. stoljeća. Slijedom tih događanja, zgrade suvremenih knjižnica svjesno se grade kao **mjesta susreta i druženja korisnika** orijentiranih na cjeloživotno obrazovanje i usavršavanje u tzv. *znanstvenom društvu*. Oblikuju se kao poticajni fizički prostor koji ohrabruje pristup tradicionalnim zbirkama te predviđa različite pristupe i oblike organizacije *korisničkih mjesta za učenje i čitanje* pomoću elektroničkih medija, različite oblike *obuke putem elektroničkih medija* kroz osposobljavanje za obavljanje složenih zadataka uporabom sofisticiranih tehnologija, *druženje* u kojem pojedinac istovremeno ostvaruje i *pripadanje zajednici* i učenje najosnovnijih oblika verbalne i pisane komunikacije.

Nov *način korištenja* knjižnice, nove *funkcije knjižničara*, kao i novi *uvjeti elektroničkog spremanja* knjižnične građe uvjetovali su **novu funkcionalnu organizaciju prostora knjižnica**. Jednodvoranski koncept knjižnice 19. stoljeća mijenja se u *prostor preraspodijeljen fleksibilnim pregradama u manje funkcionalne jedinice*. *Fleksibilnost tlocrtno organizacije* osigurava mogućnost neprekidnog usklađivanja s utjecajima razvitka računalnih tehnologija na prostorne zahtjeve. Knjižnica poprima oblik kućišta računala čiji klasteri podržavaju učenje i poučavanje, ostvarujući **novu arhitekturu** koja nastaje kao **hibrid** između *zgrada supermarketa* (samoposluživanje zbirkom otvorenog postava), *uredskih zgrada* (sobe za skeniranje, soba za računalno srce, uredi knjižničara, uredi računalnih inženjera), *zgrada za visoko obrazovanje* (sobe za individualni rad, sobe za grupni rad, laboratorijske učionice, dvorane za daljinske konferencije) te *virtualne arhitekture računala*.

Dr. sc. Dina Ožić Bašić, dipl. ing. arh., Građevinsko-arhitektonski fakultet Split

Diplomirala 1994. na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Doktorirala 2006. na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta Zagrebu temom *Arhitektura suvremenih sveučilišnih knjižnica* (mentor: profesor emeritus dr. sc. Nikola Filipović). Autorica je većeg broja stručnih i znanstvenih članaka, sudionica brojnih izložaba te dobitnica nekoliko nagrada i priznanja za radove s područja urbanizma i arhitekture. U razdoblju od 1994. do 1998. zaposlena je u Gradskom zavodu za planiranje razvoja grada i zaštitu okoliša u Zagrebu te u Zavodu za urbanizam Grada Splita. U razdoblju od 1998. do danas zaposlena je na Građevinsko-arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Splitu.

5. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj :
narodne knjižnice za sadašnjost i budućnost : koncepti-arhitektura-tehnologija

Svjetionici urbanog horizonta

Dina Ožić Bašić
Sveučilište u Splitu • Građevinsko-arhitektonski fakultet
dina.ozic.basic@gradst.hr

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

1

sadržaj

- funkcionalni koncepti suvremenih knjižnica
- koncepti arhitektonskog oblikovanja suvremenih knjižnica
- resume

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

2

Atenska škola (Filozofija)

Bibliotheca Apostolica Vaticana

Raffaello Santi (1483.-1520.)

- *Ako imaš vrt i knjižnicu, imaš sve što ti treba.* – Marcus Tullius Ciceron (106.p.K.-43.)
- *Kad imam nešto novca onda kupujem knjige, a ako mi nešto novca preostane, kupujem i hranu, pa i odjeću.* - Desiderius Erasmus Rotterdamski (1466.-1536.)

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

3

1. FUNKCIONALNI KONCEPTI KNJIŽNICA

- funkcionalni koncepti knjižnica kroz povijest
 - društveni uvjeti određenog povijesnog razdoblja
 - tehničke mogućnosti prenošenja i skladištenja znanja
- pregled razvitka suvremenih knjižnica
 - koncept knjižnice postindustrijskog doba (1960.-1990.) : automatizacija knjižničarskih funkcija i novi mediji
 - koncept knjižnice informacijskog doba (1990.-2000.) : virtualna knjižnica
 - koncept knjižnice znanstvenog doba (2000.-) : središte cjeloživotnog obrazovanja i mjesto susreta i okupljanja

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

4

1.1. koncept knjižnice postindustrijskog doba

- klasična trodjelna podjela knjižnice XIX. st. - prva automatizacija
 - čitaonica (55%), spremišta za knjige i druge medije (33%) i uredi (12%)
- funkcija unaprijeđena primjenom računala
 1. elektronički katalog knjižnice
 - računala u procesu zaprimanja i registracije knjige ili drugog medija
 - prostor opremljen računalima - 3 m²
 2. trodjelni pult za samoposudbu / samopovrat
 - elektronička baza zaprima i bilježi sve podatke o kretanju knjige ili medija
 - postavlja se na strateško mjesto na ulazu u knjižnicu po logici postava blagajne u supermarketu
 - 1.5 m² za smještaj pulta i korisnika : 20 m² potrebnih za klasični pult
 3. sigurnosni sustavi na ulazima ili izlazima
 - veći stupanj sigurnosti knjige i drugih medija

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

5

prva automatizacija funkcija knjižnice

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

6

1.2. koncept knjižnice informacijskog doba

- virtualna knjižnica - druga automatizacija
 - skeniranje starih knjiga i časopisa (EU : do 2009. 50% stručnih časopisa)
 - presnimavanje glazbe, filma i fotografije u elektronički medij (novi AV sadržaji)
 - korisnik : putem osobnog računala pristupa elektroničkim bazama podataka pomoću elektroničkih mrežnih sustava u knjižnici / domu ili uredu (katalog knjižnice, tekstovi knjiga, članci, znanstveni radovi, banke audio i video zapisa)
 - knjižničar / informatičar : organizator elektroničkih baza podataka (skeniranje, priprema podataka u multimedijalnom obliku i web-stranica s informacijama vezanim za rad knjižnice, razvijanje elektroničkih vodiča za mrežnu navigaciju)
 - računalni inženjer : oblikuje i stalno upotpunjuje elektroničke baze podataka i elektronički portal s društvenim informacijama knjižnice, održava pristup lokalnoj i globalnoj mreži kao i elektroničku poštu, osuvremenjuje alate za rukovanje i korištenje elektroničkih baza podataka, obučava knjižničare i korisnike kako koristiti nove pretraživačke alate i elektroničke baze podataka

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

7

materijalni prostori virtualne knjižnice

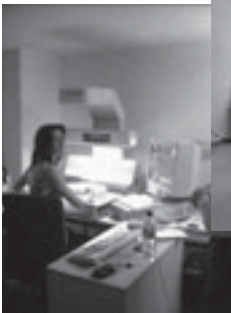
- zgrade knjižnica kao arhitektonski hibrid : supermarket, uredska zgrada, virtualna arhitektura računala : sustav soba različite namjene
 1. soba za skeniranje papirnate građe
 - skener vezan za računalo : najmanje ured veličine 10 m²
 - osoba koja okreće stranice i upravlja računalom
 - automatski skener (skenira 1500 str. / h formata od A2 do A5)
 - prostor za smještaj automatskog skenera najmanje površine 12 m²
 2. soba za računalne poslužitelje (za baze podataka i mreže)
 - EU - četiri ormara smještena na 12 -16 m²
 - ventilirani ormarić 80 x 80 cm
 - podignuti pod, izolirane stjenke (temperatura, zvuk), mali broj otvora (prašina)
 3. ured knjižničara / informatičara i ured računalnih inženjera : ured 10 m²
 - radni stol, stol s računalnom opremom, uredske police, ormarići za smještaj priručnog materijala, dokumenata i osobnih stvari

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

8

druga automatizacija funkcija knjižnice

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

9

1.3. koncept knjižnice znanstvenog doba

- središte cjeloživotnog obrazovanja i mjesto susreta i okupljanja : individualizacija
 - nezaustavljiv tehnološki napredak i globalizacija
 - samostalna elektronička poduka putem interaktivnih modula

- korisnik : prostor gdje će steći opće prenosive vještine
 - osposobljavanje u pronalaženju različitih izvora za učenje i istraživanje putem računala
 - svladavanje komunikacijskih vještina sudjelovanjem u timskom radu
 - svladavanje upravnog pisanja i govorničkih vještina
 - usavršavanje stranih jezika
 - obuka u vještinama organizacije i upravljanja

- zgrade knjižnica kao arhitektonski hibrid
 - fleksibilan tlocrt : neprekidna adaptacija uslijed razvitka računalnih tehnologija
 - izmjenjiv i različit pristup organizaciji korisničkih mjesta

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

10

mjesto cjeloživotnog obrazovanja

■ različiti oblici obuke

1. sobe za individualni rad : radni stol, stolica, polica i računalo za potrebe korisnika
 - soba veličine oko 4 m² opremljena raznim tehničkim pomagalima
2. sobe za grupni rad (timski rad) : grupno pregledavanje audio ili vizualnih zapisa
 - radni stol i korisničke stolice za 10 do 15 ljudi u sobi veličine 16-25 m²
 - tehnička pomagala: bijela ploča, ormarić za tehničku opremu, LCD
3. lab-učionice - AV izlaganja (film, video, slajdovi, predavanja, seminari i radionice)
 - stolovi i stolice, složena računalna oprema i audio-vizualna pomagala
 - informacijsko društvo : poduka u načinu i mogućnostima korištenja računala
 - znanstveno društvo : opće prenosive vještine

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

11

mjesto učenja

4. konferencijske dvorane : sjedalice slušača složene u redove, pulp i sjedalice predavača, ploča za pisanje, tehnička oprema i platno za vizualne prikaze, tračnice na zidovima ili stropu za izložbe

- informacijsko društvo : modul korisničkog mjesta - 1.5 m² / stolica
 - male dvorane za sastanke 4 - 12 osoba
 - seminarske dvorane za tečaj do 40 osoba
 - višenamjenske dvorane za 200 - 300 osoba
- znanstveno društvo : dvorane za daljinske konferencije : web-konferencijska, tele-konferencijska i video-konferencijska dvorana
 - daljinsko učenje, tečajevi i sastanci različitih timova, održavanje kratkih seminara i izlaganja / izložbe
 - metode interaktivnog informiranja : brza i učinkovita komunikacija putem dvorana korisnike vraća u prostor zgrade knjižnice

mjesto susreta i okupljanja

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada 2007.

13

2. ARHITEKTONSKI KONCEPTI U OBLIKOVANJU KNJIŽNICA

- arhitektura kao znak
- arhitektura velikog krova
- arhitektura kontejnera
- arhitektura defragmentiranog pročelja
- topografska arhitektura teritorija

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada 2007.

14

2.1.1. zgrada knjižnice kao znak

semantika arhitektonskog znaka

izraz: oblik zgrade ostvaren u nekoj materiji koju čovjek percipira

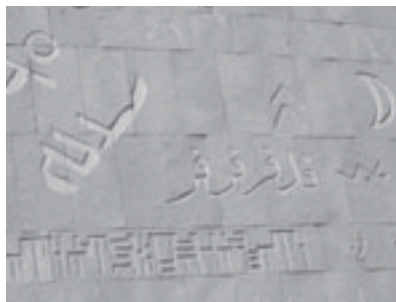
sadržaj: preslika fenomena arhitektonskog koncepta i ideje

- Biblioteca Rector Ferrate, Barcelona, 1996.
- BnF, Pariz, 1995.
- portal kao znak ulaza u kampus : simbol ulaza u "svijet znanja"
- arhitektura tornjeva nalik na otvorene knjige : simbol nove „katedrale znanja“
- danju uvlači vanjski prostor u knjižnicu : noću zrači svjetlost u gradski pejzaž

2.1.2. znak na pročelju knjižnice

- Bibliothèque Sainte Geneviève, Pariz, 1850.
- Bibliotheca Alexandrina, Aleksandrija, 2002.
- povijesna paradigma kroz arhitekturu rimskih termi : "kupanje u znanju"
- pročelje ispisano imenima pisaca i znanstvenika
- suvremena reinterpretacija zgrade kao medija
 - simbol rukopisa i knjiga koji tek trebaju biti pročitani
 - slovni znak kao semantem u sintaksi pročelja
 - lokalno značenje : hijeroglifi egipatskih hramova
 - globalno značenje : prisutnost 120 svjetskih jezika
 - hommage antici: elektronički portal afričkog kontinenta

2.1.3. računalno proizveden arhitektonski znak : elektroničko oglašavanje na pročelju knjižnica

- Zentrum fur Kunst und Medientechnologie, Karlsruhe, 1989.
- preispitivanje dinamičkih mogućnosti komunikacije opne pročelja zgrade s okolišem putem novih medija

- oblikovanje koje pokušava objediniti materijalno i virtualno
- informacija zaprimljena putem elektroničke komunikacijske mreže vidljiva je na ekranu pročelja
- promjena staklenog zida u video-zid proizvodi jednostranu komunikaciju zgrade suživot - ne i razumijevanje između dva arhitektonska medija : arhitektura hibrida

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada 2007.

17

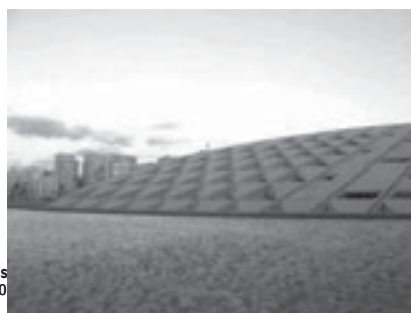
2.2. arhitektura velikog krova

- British Library, London, 1998.
- veliki kosi krov izranja iz svojeg povijesnog okruženja kao postmodernistički citat
 - integrativna primjena : objedinjuje prostore knjižnice
 - simbolička primjena : zgrada koja sadrži nacionalno pisano i tiskano blago mora biti spomenička u odnosu veličina
- Universiteit bibliotheek, Delft, 1998.
- veliki kosi krov pridržan stošcem
 - simbol peripatetičkih škola : prohodna zelena ploča sa stazicama : ekološki i etički pristup
 - simbol nove uloge knjižnice računalne ere : mjesto cjeloživotnog obrazovanja

2.2. arhitektura velikog krova

- BnF, Pariz, 1995.
- veliki ravni krov : javni gradski prostor : mjesto događanja
 - neoracionalističko aktiviranje petog pročelja : drvom obložen gradski vidikovac
- Bibliotheca Alexandrina, Aleksandrija, 2002.
- veliki kosi krov : posebna razina postmoderne višeznačnosti
 - bog Sunca Raai : euklidska geometrija "sunčevog diska" krova
 - arhitektura Čipova : tradicija arapske drvene Čipke kroz računalno modelirane trokute hiperboloidnih ljuski

2.3. arhitektura kontejnera

- kontejner knjižnice 90-tih : materijalizacija društvene kritike u potrazi za novim prostorima pojavnosti i kulturne stvarnosti
 - ljudska vrsta treba „mjesto otjelovljenja, razgovora, geste i susreta“
 - stvarni prostor s konačnim granicama horizonta u kojem se pojedinac „fizički nalazi i prepoznaje u očima drugih“
 - dinamika javnog prostora : pomoću niza različitih oblika : mostovi, šetnice i stubišta
 - dinamika konstrukcije : trajno i povremeno sagledavanje prostora u vremenu : iskrivljenje konstruktivnih rastera, postavljenje pomičnih ili rotirajućih zidova
 - dinamika optičko-haptičkog iskustva nastalog kretanjem ljudskog tijela kroz prostor i vrijeme : zgrada se gradi iz materijala koji se mogu dodirnuti i omirisati, ima gustoću i transparentnost kako bi bila i sveobuhvatno saglediva i u suglasju s rezonancom ljudskog tijela koje se kreće kroz prostor
- kontejner knjižnice 90-tih : osjetilno iskustvo koje nudi složeni niz *eshеровskih* ili *piranesijevskih* prostora prepunih neprekinutih vizura i dijagonalnih perspektiva nalik na kinematografske sekvence : odgovor na višedimenzionalnost vremena u kojem živimo i mogućnosti virtualne stvarnosti

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

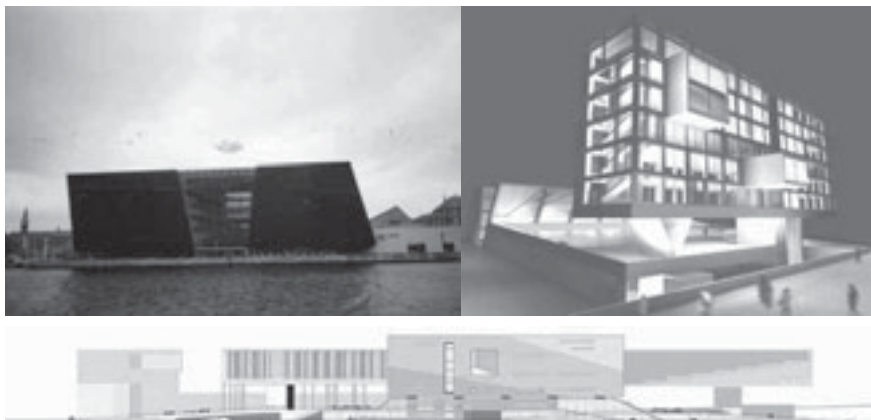
20

2.3. arhitektura kontejnera

Det Kongelige Bibliotek, København, 1999.

Sveučilišna knjižnica, Split, 2007.

Biblioteca Europea di Informazioni e Cultura, Milano, 2006.

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

21

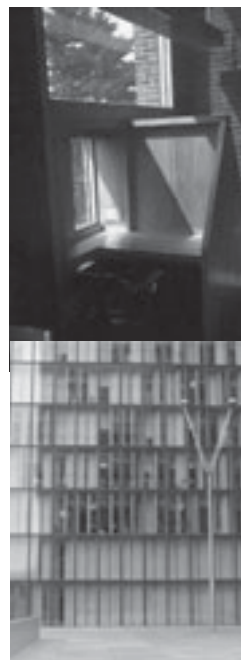
2.4. defragmentirano pročelje

- znak kroz semantiku ovojnice kontejnera generira defragmentaciju pročelja

2.4.1. svjetlo : staklo

- svjetlo može odrediti značenje i svrhu nečega postajući izražajni jezik i gradbeni materijal
- Exeter Library, New Hampshire, 1967.-1977.
 - jedinstveno pročelje zgrade : drvena sjenila
 - niz prozora uz karele : korisnik regulira dnevno svjetlo na radnoj plohi i stupanj vizualne veze s okolišem
- Bibliothèque nationale de France, Pariz, 1995.
 - jedinstveno pročelje zgrade : staklena opna
 - komunikacija s okolišem - igra otvorenih i zatvorenih drvenih panela : stupanj popunjenosti spremišta

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada
2007.

2.4.2. fotografija

- dvodimenzionalna površina fotografije krije složena značenja
- računalna era, u kontekstu višedimenzionalnosti, interpretira opnu zračne praznine kontejnera kao kućište ili zaslon računala : neutralni okoliš neovisan o sadržaju kontejnera i konstrukciji katova u njegovoj unutrašnjosti
- Bibliothek der Fachhochschule Eberswalde, 1999.
 - tehnika kserografije : poništena razlika u materijalu panela opne
 - novi doživljaj mjerila zgrade
- Universiteit Bibliotheek Utrecht, 2004.
 - otiskivanje / utiskivanje fotografije u oblogu
 - simbol kulturnog identiteta
 - egzotični motiv papirusa : delftska čipke / oslikani porculan
 - ruralni kontekst : motiv biljke

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada 2007.

23

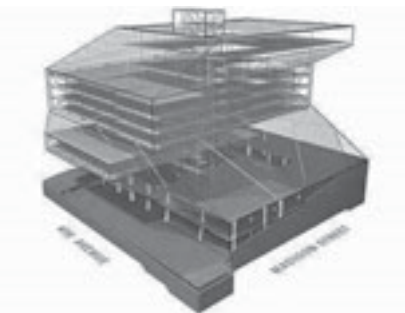
2.4.3. računala

- fizički nedostupni računalni dokumenti pregovaranjem postaju fizički događaji : sučelje kao medij osjećajnih iskustava, granica stvarnog i virtualnog svijeta
- SLUB, Dresden, 1995.-2003.
 - simbolika iz rječnika računalnog jezika : "titranje" pročelja : defragmentacija
- Multimedijateka, Ito, Sendai, 1995.-2000.
 - opna = interaktivno sučelje računala : informacija i komunikacija : izložen sadržaj i smisao
 - računalno regulirano zasjenjenje južnog pročelja
 - sinteza modernističke funkcionalnosti : oblik iz funkcije i postmodernističke intertekstualnosti : visoka tehnološka svijest japanskog društva

2.5. arhitektura teritorija

- istraživanje važnosti prirodnog u okvirima urbanog okoliša kroz objedinjenje urbanih oblika i prirodnog pejzaža : stvaranje fizičkog okoliša sagledivog samo iz ptičje perspektive u kojem priroda nestaje izmiješana s vektorskim teritorijem : „ciceronovski moderni vrt čovječanstva“
- prijelaz s „tipološkog na topološko“ : odustajanje od sagledavanja prostora kao znaka
 - prostor : polje ili teritorij koji se širi „geometrijom pejzaža na horizontu konstrukcije“ utemeljen na sustavu dijagrama zasnovanih na trajektoriji čovjekova kretanja
- Public Library, Seattle, 2005.
- staklena opna pridržana dijagonalnom čeličnom konstrukcijom
- kontinuirana rampa : trajektorija kretanja duž spiralne osi unutrašnje ulice : penjanje ili spuštanje omogućava promjenu doživljaja horizonta promjenom kuta sagledavanja prostora pri kretanju
- prostor urbane pauze u „hramu multimedijalne komunikacije i supermarketu informacija“

- knjižnice ne nestaju : opstaju kao zgrade uslijed zahtjeva za fizičkom komunikacijom koja je svojstvena čovjeku : postaju mjesta okupljanja za ljude koji koriste usluge knjižnice i najsuvremeniju informacijsku i računalnu opremu koja omogućava i ohrabruje novi pristup kako tradicionalnim zbirkama i uslugama, tako i novim elektroničkim medijima
- veza između arhitektonskog i virtualnog prostora : elektroničke komunikacijske mreže uvjetuju preraspodjelu prostora knjižnice u manje funkcionalne jedinice
- knjižničari : urednici i izdavači, slažu i uređuju podatke za potrebe samostalnog učenja i rada korisnika
- pojavnost europskih knjižnica : jedinstvo fizičkog oblika i simboličkog značenja
 - odraz temeljnog principa europske kulture : *Vjera u znanje!*
 - svjesno se reinterpretiraju kao komunikacijska molekula urbanog tkiva

resume

Lovran, Hotel Excelsior, 3.-6. listopada 2007.

Dragutin Katalenac
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek

**PREDVORJA SLOBODE: ////////////////////////////////////// HRVATSKE NARODNE KNJIŽNICE ZA 21. STOLJEĆE **

//////// SAŽETAK

Pravo na informaciju jedan je od temeljnih stupova suvremenih demokratskih društava, a osiguravanje pristupa informacijama na jednakopravnoj osnovi svim stanovnicima određenog područja, države, jedan je od osnovnih zadataka suvremenih narodnih knjižnica. Narodne knjižnice svojim djelovanjem najneposrednije podupiru izgradnju i razvoj civilnog društva, osobnih sloboda i demokracije. Upravo stoga je ovo stajalište prihvaćeno kao polazište u radu kojem je namjera u osnovnim crtama prikazati glavne značajke razvoja narodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj od Domovinskog rata do danas.

Rad se temelji na uvjerenju o sukladnosti ideje demokracije i misije narodnih knjižnica te zastupa tezu prema kojoj se stupanj demokratizacije društva može posredno odrediti stupnjem razvijenosti narodnih knjižnica, pri čemu ulaganje u razvoj narodnih knjižnica i vrsnoću njihovih resursa, službi i usluga, ali i ulaganje u razvoj mreže, u cjelini neposredno utječe na demokratizaciju društva.

Sučeljavanjem dviju paradigmi narodnog knjižničarstva – jednoobraznog modela tradicionalne narodne knjižnice i dinamičnog, programski raznorodnog modela suvremene narodne knjižnice, u radu se upućuje na osnovne trendove i glavne značajke promjena u shvaćanju i očitovanju misije hrvatskih narodnih knjižnica i rađanje modela nove hrvatske narodne knjižnice za 21. stoljeće, te uspostavlja mogući okvir za buduće opširnije i temeljitije analize razvoja hrvatskih narodnih knjižnica od 90-ih do danas.

Temeljni je zaključak rada da se hrvatske narodne knjižnice u još uvijek nedovoljno gostoljubivoj sredini sve uspješnije od tradicionalistički zatvorenih "otoka" pretvaraju u suvremena čvorišta računalima i komunikacijama umreženih narodnih knjižnica.

UTEMELJENJE SUODNOSA NARODNIH KNJIŽNICA I DEMOKRACIJE

"Knjižnice imaju temeljnu ulogu u našem društvu. To su sakupljači i čuvari naše baštine; one su organizatori znanja u knjigama koje sakupljaju – dodajući im nove vrijednosti putem njihove katalogizacije, klasifikacije i opisa – i, kao javne ustanove, one osiguravaju jednakost u pristupu svim građanima. Knjižnice (pre)uzimaju znanje prošlosti i sadašnjosti i osiguravaju ga za budućnost."

Viviane Reding: The Role of libraries in the Information Society (2005)

U više od 150 godina svoga postojanja narodne knjižnice su se razvile u nezaobilazne, često ključne informacijske ustanove svojih lokalnih zajednica, zorno očitujući i zastupajući ideju o pravu svakog pojedinca na pristup knjigama i drugim izvorima informacija potrebnim za njegov kulturni, obrazovni, općedruštveni i drugi razvoj i napredovanje, bez obzira na društveni, imovinski, politički, rasni, vjerski ili bilo koji drugi položaj i uvjerenje. Počivajući od svojih početaka do danas na tim osnovnim idejnim utemeljenjima, koja su identična utemeljenjima na kojima počiva i ideja demokracije, odnosno povijesnih i suvremenih demokratskih društava, misija narodnih knjižnica mogla bi se u najopćenitijem obliku odrediti kao "podupiranje demokracije". Pritom, kao što se ideali demokracije u društvu moraju neprekidno iznova potvrđivati, osvajati i braniti, jednako su tako i narodne knjižnice, iako neospornog položaja i značenja u društvu, stalno prinuđene iznova dokazivati svoju društvenu korisnost, opravdanost i vrijednost.

Polazišta na kojima se temelji ovo izlaganje mogu se stoga sažeti u sljedeća očitovanja:

- Narodne knjižnice svojim djelovanjem najneposrednije podupiru izgradnju i razvoj civilnog društva, osobnih sloboda i demokracije u svojim lokalnim zajednicama, kao i društvu u cjelini.
- Pravo na informaciju jedan je od temeljnih stupova suvremenih demokratskih društava. Osiguravanje pristupa informacijama na jednakopravnoj osnovi svim stanovnicima određenog područja, države, jedan je od osnovnih zadataka suvremenih narodnih knjižnica i ujedno izvor njihove primarne

kompetencije – niti jedna druga javna ili privatna ustanova, služba ili organizacija ne može ovaj zadatak uspješnije obaviti od narodnih knjižnica.

- Stupanj demokratizacije određenog društva/države, pa tako i hrvatskoga, odnosno Republike Hrvatske, može se mjeriti na temelju stupnja razvijenosti narodnih knjižnica i njihovih mreža, odnosno ulaganje u razvoj narodnih knjižnica neposredno utječe na demokratizaciju društva.

Kako su narodne knjižnice, koje se javljaju u prvoj polovici 19. stoljeća, po svom nastanku jedan od najmlađih tipova knjižnica, može se postaviti i pitanje je li i veza između narodnih knjižnica, odnosno knjižnica u cjelini i ideja demokracije¹ realtivno “mlada” ili se radi o odnosima koji počivaju na samim temeljima knjižnica kao jednih od najstarijih (javnih) ustanova.

Dobro je prisjetiti se ishodišta, izvora i prethodnica narodnih knjižnica od antičkih vremena, razdoblja humanizma i renesanse do prosvjetiteljstva, kako bi se zaključilo da je proces demokratizacije, odnosno otvaranja knjižnica sve širem krugu korisnika središnji dio, matica glavnog tijeka razvoja knjižnica u cjelini, te da se narodne knjižnice pojavljuju kao svojevrsni vrhunac ovoga razvoja. Pritom ne smijemo smetnuti s uma da knjižnice uvijek slijede, a u pojedinim trenucima i navještaju, ukupne promjene u društvu. Iz bogate povijesti suodnosa narodnih knjižnica i društva, navedimo samo dva primjera:

1. U antičkom Rimu, prema zamisli i sredstvima Gaja Julija Cezara, Asinius Pollio gradi 39. g. pr. Krista javnu knjižnicu poznatu pod nazivom ATRIUM LIBERTATIS.²
2. U pravilima Bostonske narodne knjižnice (SAD) iz 1852. godine, izrijeком se navodi: “... od iznimnog je značenja proširiti izvore općih informacija kako bi najveći mogući broj osoba mogao (pro)čitati i razumjeti pitanja koja leže u samoj osnovi društvenog poretka ... o kojima bi mi kao pojedinci trebali odlučivati i odlučujemo s mudrošću ili neznanjem ...”

Suvremeno utemeljenje suodnosa narodnih knjižnica i ideje demokracije, odnosno suvremenih demokratskih društava, počiva na nizu, za narodne knjižnice iznimno značajnih, dokumenata u kojima je početna, tradicionalna misija narodnih knjižnica preoblikovana u suvremeni koncept narodne knjižnice kao “vrata u slobodu = gateway to freedom”:

- UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice iz 1994.
- Kopenhaška deklaracija iz 1999.
- IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga narodnih knjižnica iz 2001.
- mnogobrojni dokumenti IFLA-e, FAIFE-a te drugih međunarodnih i nacionalnih knjižničarskih i srodnih tijela, udruga, nacionalnih programa i sl.
- dokumenti Europske zajednice o ulozi i značenju javnih (narodnih) knjižnica
- dokumenti nastali u sklopu programa Europske zajednice PUBLICA, PULMAN i CALIMERA.

U svim tim dokumentima narodne se knjižnice definiraju kao ustanove s važnom društvenom ulogom i ciljem, kako je to, među ostalim, sažeto navedeno i u IFLA-inim i UNESCO-im smjernicama za razvoj službi i usluga narodnih knjižnica iz 2001. godine. Prema Smjernicama narodne knjižnice su:

- *an agency for change* – tj. javne ustanove u službi razvoja društva
- *access for all* – ustanove koje osiguravaju univerzalni pristup izvorima informacija bez obzira na to jesu li informacije pohranjene u knjižnici ili izvan nje
- ustanove koje se aktivno zalažu za slobodu (pristupa) informacijama
- ustanove koje osiguravaju mjesne informacijske, ali i druge (kulturne, obrazovne, rekreacijske, društvene i sl.) potrebe/*local needs*

1 Ovdje je potrebno ukoliko izložiti temeljne postavke suvremene ideje demokracije, kojima ćemo se voditi u ovom izlaganju:

- Demokracija = civilno društvo: pojedinac u središtu, osnovne društvene vrijednosti su: pravednost, otvorenost, odgovornost, poštenje, udruživanje, socijalna osjetljivost...
- Utemeljenost suvremene ideje demokracije: Opća deklaracija o ljudskim pravima UN iz 1948.
- Središnji zahtjevi: 1. mir, 2. sloboda, 3. jednakost, 4. bratstvo, 5. ekološko/ekološka čistća
- Pravni oblik: 1. pravo na opstanak i sigurnost, 2. osobna prava na slobodu, 3. politička prava sudjelovanja, 4. socijalna (građanska) prava, 5. ekološka i globalna prava
- Mehanizmi: 1. i 2. ustavna država (suverenost, neotuđivost ljudskih prava, parlamentarizam), 3. pravna država i politička demokracija (opće i jednako pravo glasa), 4. socijalna država/suvremena država blagostanja, 5. “novi svjetski poredak”

2 Naziv Atrium Libertatis nije se, naravno, odnosio na današnje, pa čak ni onodobno poimanje slobode i demokracije, nego je označavao fizičko mjesto knjižnice – u atriju (predvorju) hrama boginje slobode. Ipak, znakovito je da je jedan od suvremenih naziva za narodne knjižnice i “gateway to freedom” ili “vrata u slobodu”.

- ustanove koje su čuvari i promicatelji mjesne kulture u digitalnom svijetu/*local culture*
- ustanove kulturnih korijena – na bogatoj tradiciji grade uspješne nove usluge i službe otvorene sadašnjim i budućim potrebama svojih korisnika
- “knjižnice bez zidova” koje se preoblikuju u najvažnija socijalna mjesta svojih lokalnih zajednica i mostove uključenosti ovih zajednica u suvremeno globalno društvo u cjelini/*libraries without walls*.

Zaključimo stoga sljedeće:

Postoji jasan suodnos između ideje demokracije i misije narodnih knjižnica, koji se očituje u sukladnost ovih ideja, pri čemu je narodna knjižnica “idealna” i temeljna ustanova za promicanje i razvijanje vrijednosti demokracije te stoga možemo ponoviti tezu prema kojoj se stupanj demokratizacije društva može, među ostalim, iščitati i mjeriti i na osnovi ocjene o stupnju razvijenosti narodnih knjižnica u određenoj sredini, državi. U skladu s navedenim, svako ulaganje u razvoj narodnih knjižnica i visoku vrsnoću njihovih službi i usluga, ali i mreže u cjelini, neposredno pozitivno utječe na demokratizaciju društva.³

STANJE MREŽA NARODNIH KNJIŽNICA U REPUBLICI HRVATSKOJ PRIJE I NAKON RATA

Pokušajmo izložene pretpostavke i utemeljenja primijeniti na hrvatske narodne knjižnice u razdoblju od devedesetih do danas.

Razdoblje prije Domovinskog rata odlikovala je nejednolikost u stupnju razvoja narodnih knjižnica i njihovih mreža u Republici Hrvatskoj, kao i nesuglasje između proklamirane strategije razvoja narodnog knjižničarstva i uloge narodnih knjižnica u (socijalističkom) društvu s jedne strane i stvarnog stanja narodnih knjižnica s druge strane. Pritom su sredine sa zapostavljenim narodnim knjižnicama u pravilu bile i u konceptualnom smislu zaostale, tj. njihove su narodne knjižnice djelovale u suženim tradicionalnim okvirima, kao i obrnuto – nedostatak vizije i saznanja o suvremenoj ulozi narodnih knjižnica, kako kod knjižničnih djelatnika tako i kod drugih koji su o njima odlučivali, dovela je do stagniranja i nazadovanja narodnih knjižnica u tim sredinama.

Nejednolikost u stupnju razvoja narodnih knjižnica dovela je do podjele prostora hrvatskoga narodnog knjižničarstva i knjižnica na:

- knjižnično razvijene sredine sa suvremenim narodnim knjižnicama koje su bile ograničene na gradske knjižnice velikih gradova i njihove mreže
- knjižnično nerazvijene sredine s narodnim/gradskim knjižnicama (manje ili više tredicionalnim u djelovanju) kao knjižnicama u sastavu drugih javnih ustanova (narodnih sveučilišta, centara za informiranje i kulturu i sl.) bez mreže
- velika područja (općine) – tzv. bijele zone – bez knjižnične djelatnosti.

Pri kraju ovog razdoblja, neposredno pred izbijanje Domovinskog rata, dolazi do raspada postojećih stacionarnih i pokretnih mreža narodnih knjižnica kao posljedice promjena u društvu (sustav, teritorijalno ustrojstvo, početak srpske pobune i izbijanje Domovinskog rata, te okupacija znatnog dijela hrvatskog teritorija).

Sudbina narodnih knjižnica u Domovinskom ratu izrazito je tragična, osobito na područjima pod privremenom okupacijom te područjima u zoni ratnih zbivanja, uz bojišnicu i na njoj. Posljedice rata i ratnih razaranja narodnih knjižnica, koje su najbrojnije upravo kod ovog tipa knjižnica, nose sljedeća obilježja

3 Iako autor želi zadržati pozitivno, optimističko gledanje na ulogu, mogućnosti i perspektive narodnih knjižnica u društvu, ipak je nužno na ovome mjestu navesti i činjenice suprotnog predznaka:

- Nošene idejama prosvjetiteljstva kao svjetonazorom mlade građanske klase, narodne knjižnice pojavljuju se u razdoblju ranog kapitalizma – liberalizma očitujući, kao i drugi tipovi knjižnica prije njih, dvojni ili manihejski karakter: s jedne strane zastupaju ideje “slobode – bratstva – jedinstva”, odnosno društvenih promjena, a s druge strane podupiru vlast i potrebe ranog kapitala za obrazovanijom radnom snagom.
- Narodne knjižnice koje odlikuje javna uporaba, javno financiranje, javno dobro i opće zbirke, upravo su zbog tih odlika ovisne o “javnosti”, odnosno politici, što se i danas (negativno!?) očituje u odnosu narodnih knjižnica i njihovih osnivača i financijera (općine, gradovi, država) te one često umjesto da podupiru slobode, služe njihovu prikriivanju.
- U suvremenom društvu, koje često nazivamo globalnim informacijskim društvom, a koje je i društvo postmodernog neoliberalizma, društvo velike i često skrivene umrežene političke moći, društvo u kojem je informacija jedna od roba, i narodne su se knjižnice primorane tržišno ponašati te su izložene napadima koji su ne samo posljedica vanjskih napada na demokraciju (SAD 11. rujna), nego i unutarnjih “imperijalnih” odgovora na navedene “napade na demokraciju” (usp. Patriot Act u SAD-u i prikupljanje podataka iz narodnih knjižnica za potrebe FBI-a bez znanja i odobrenja korisnika i protivno pravilima knjižnica).

i značajke:

1. DIREKTNE RATNE ŠTETE: neposredna ratna razaranja, pljačka i drugi oblici uništavanja
2. INDIREKTNE RATNE ŠTETE: uništavanje (prostora, opreme, zbirke) zbog neodgovarajućih ili nepravodobnih mjera zaštite, odnosno sanacije šteta, propadanje na privremeno okupiranim područjima zbog zanemarivanja, prestanak rada knjižnica i njihovih matičnih ustanova, nedostatak stručnih djelatnika...
3. DRUGI IZVORI ŠTETA: globalne promjene u državi kao tranzicijskom društvu; gospodarska kriza; novo zakonsko i vlasničko određivanje knjižnica; novo teritorijalno ustrojstvo; izazovi novih tehnologija...

Može se uočiti sveobuhvatnost ratnih šteta:

- uništena ili oštećena knjižnična infrastruktura: – zgrade i prostori
– oprema: klasična i suvremena
- uništene ili oštećene cjelokupne zbirke, njihovi dijelovi ili pojedini vrijedni primjerci (rukopisi, rara, zavičajna građa, periodika, referantna literatura i dr.)
- djelatnici: ubijeni, prognani, izbjegli (PTSP)
- uništena cjelokupna mreža knjižnica pojedinih područja
- prekinuta, zaustavljena, reducirana djelatnost knjižnica.

Proces obnove započeo je već tijekom rata, pri čemu se od početka prihvatilo opredjeljenje o obnovi kao razvojnom poticaju – ne pristupa se samo otklanjanju ratnih šteta i obnavljanju postojećeg, već se stvara nov suvremeni koncept narodnog knjižničarstva, a narodne se knjižnice izgrađuju, uređuju i opremaju u skladu s novim suvremenim ulogama i zadacima.

Postignute rezultate uvjetno možemo podijeliti na:

1. *rezultate kojima su se ostvarivali kratkoročni ciljevi*: pokretanje rada knjižnica u uvjetima prognošta; osiguravanje kontinuiteta zbirke i osnovne djelatnosti; pokretanje niza akcija na nacionalnoj i drugim razinama s ciljem stvaranja preduvjeta za obnovu (skupljanje knjiga za rekonstrukciju uništenih zbirki, obavještanje stručne i šire domaće i svjetske javnosti o razmjerima šteta, pomoć u planiranju obnove, zbrinjavanje prognanih djelatnika i njihova edukacija za nove poslove na obnovi i sl.); preuzimanje niza zadataka uništenih, oštećenih ili okupiranih knjižnica od strane njima najbližih narodnih knjižnica na slobodnom području (nabava, obrada, zaštita i sanacija šteta idr.); organizacija temeljne knjižnične djelatnosti za potrebe prognanika i izbjeglica u mjestima njihova privremenog boravka; organizacija i provođenje psihosocijalnih programa za djecu i odrasle s PTSP-om i dr.
2. *rezultate kojima su se željeli postići dugoročni ciljevi*: cjelovita obnova/izgradnja uništenih i oštećenih gradskih knjižnica i njihovo pretvaranje u suvremene multimedijske informacijske centre svojih lokalnih zajednica – gradova (*local community integrated library resource*); obnova dijela nekadašnjih mreža i njihovih jedinica u okvirima novih zakonskih i teritorijalnih rješenja (podjela nekadašnjih općina na gradove i općine s vlastitom samoupravom); pokretanje novih bibliobusnih službi; izgradnja suvremenih knjižničnih sustava zasnovanih na korištenju zajedničkih knjižničnih softvera (CROLIST, ZaKi, MetelWin) i dr.

Na temelju *ad hoc* SWOT-analize, napravljene za potrebe ovog rada za razdoblje od 1991. do 2007. godine, može se sumarno konstatirati da su:

- **S** ili jake strane hrvatskoga narodnog knjižničarstva čine: novi suvremeno uređeni i opremljeni prostori, nova suvremena knjižnična i druga (informatička, reprografska, komunikacijska i sl.) oprema, obnovljene zbirke tiskane građe, kao i građe na drugim medijima; novi programi; nova kompetentnost knjižničnih djelatnika; postojanost tradicionalnih, ali i novih usluga; operativno planiranje i primjena drugih oblika rada suvremenoga knjižničnog menadžmenta i dr.
- **W** ili slabe strane hrvatskoga narodnog knjižničarstva čine: "otočnost" – nepovezanost narodnih knjižnica na županijskoj i nacionalnoj razini; nerazvijenost mreža knjižnica i njihovih ogranaka, uključujući i pokretne oblike i velika područja "bijelih zona" bez narodnog knjižničarstva; skroman obuhvat ukupnog stanovništva na lokalnoj i nacionalnoj razini; sve izraženiji problemi u financiranju ne samo razvoja i programa, nego i temeljne djelatnosti; kriza obrazovanja djelatnika za potrebe narodnih knjižnica (slabljenje primarnih knjižničarskih kompetencija i jačanje "rubnih" vještina i znanja); odsutnost strateškog planiranja na nacionalnoj, a dijelom, stoga, i na regionalnoj/županijskoj razini.
- **O** ili šanse, odnosno razvojne mogućnosti hrvatskoga narodnog knjižničarstva čine: sve veća

pozornost velikog broj narodnih knjižnica posvećena novim kategorijama korisnika (osobe s posebnim potrebama; socijalno ugrožene osobe, stariji korisnici, pripadnici treće životne dobi, nezaposleni, pripadnici drugih naroda i narodnosnih skupina i dr.); razvoj novih usluga; osiguravanje pristupa i uporabe interneta; stvaranje lokalnih digitalnih zbirki i knjižnica; povezivanje i udruživanje na različitim osnovama (pokušaj osnivanja Zajednice narodnih knjižnica Hrvatske; zajednice koje koriste isti knjižnični softver: ZaKi, CROLIST, MetelWin i sl.).

- **T** ili prijete razvoju hrvatskoga narodnoga knjižničarstva, koje čine: postupna samoizazvana degradacija profesije; još uvijek nedovoljan i često marginalan društveni ugled; nedefinirana strategija razvoja narodnog knjižničarstva u cjelini; sve prisutniji pad tradicionalnih knjižničarskih kompetencija te odsutnost sustava i mreža narodnih knjižnica.

Ipak, mora se konstatirati da je u razdoblju od 1991. do 2007. godine došlo do promjene unutar opće predodžbe o narodnim knjižnicama te da je paradigmu **tradicionalne narodne knjižnice** kao čuvara tradicije, mjesta kolektivne memorije društva s primarnom ulogom čuvanja, njegovanja i razvijanja nacionalne kulture, jezika i pismenosti, tj. knjižnice je izraza kolektivne (državne, odnosno plitičke), a ne individualne potrebe, smijenila paradigma **nove suvremene narodne knjižnice** kao lokalnog otvorenog knjižnično-informacijskog centra s korisnikom u središtu – knjižnice kao vrela svekolikih knjižničnih resursa, tj. jedna nova progresivna i razvojna uloga narodne knjižnice.

Misija⁴ ove nove narodne knjižnice, kao odgovor na pitanje: Zašto postojimo?, može se sažeto označiti kao:

- posredovanje informacija i
- navigacija izvora znanja.

Ona je utemeljena na viziji⁵ suvremene hrvatske narodne knjižnice u kojoj su sjedinjena iskustva i ideje suvremenoga svjetskog narodnog knjižničarstva na teorijskoj, konceptualnoj i praktičnoj razini s jedne strane te specifičnosti hrvatskih potreba i tradicija s druge strane, i obuhvaća ideju narodne knjižnice kao središnjega mjesta za posredovanje informacijama; mjesto cjeloživotnog učenja; lokalno kulturno i društveno središte; mjesto pouke o knjižničnim vještinama i vještinama pronalaženja informacija; mjesto potpore razvoju demokracije na lokalnoj, ali i nacionalnoj razini; mjesto potpore gospodarskom razvitku svojih sredina; mjesto izgradnje suvremenih knjižničnih mreža; mjesto osiguravanja javnog pristupa internetu; mjestu u sklopu kojega se ostvaruje nacionalni plan za korisnike – povećanje broja stanovnika korisnika knjižnica – ideju kreativne i kompetentne informacijske ustanove za 21. stoljeće.

U sklopu navedene zamjene vladajućih paradigmi, odnosno vizija narodnog knjižničarstva, posebno mjesto ima shvaćanje o promijenjenom karakteru i očekivanjima korisnika knjižnica. Tradicionalnog korisnika narodnih knjižnica kojega odlikuje orijentiranost k čitanju tiskanih izvora, koji je pasivan u odnosu na građu i usmjeren na usluge i pomoć knjižničarskog osoblja te je tradicionalno, ali ne i informatički pismen, sve više potiskuje i zamjenjuje suvremeni korisnik narodnih knjižnica koji je multimedijski orijentiran, aktivan u odnosu na građu, orijentiran na samouslugu i informacijski pismen, ali često tradicionalno polupismen.

U odnosu na ove nove korisnike, narodne knjižnice suočene su s nizom pitanja:

- Tko su suvremeni potencijalni korisnici narodnih knjižnica (identifikacija potencijalnih korisnika)?
- Kako prepoznati i zadovoljiti njihove temeljne potrebe (analiza potreba u [lokalnoj] zajednici)?
- Kako izgraditi kulturu suradnje i dijeljenja resursa (mreže, pristup službama i servisima i dr.) kao najučinkovitijeg puta zadovoljenja svekolikih potreba suvremenog korisnika?
- Pitanje društvene isključenosti znatnog dijela potencijalnih korisnika narodnih knjižnica.

Nova vizija donijela je i novo shvaćanje i nove zahtjeve u odnosu na prostore narodnih knjižnica. Ako je prostore tradicionalnih narodnih knjižnica odlikovala nefunkcionalnost, nenamjenski karakter (prije devedesetih izgrađena je samo jedna namjenski projektirana narodna knjižnica, ali samu u trećini izvornog projekta), nedovoljnost ukupnih površina kao prostornih sadržaja, neatraktivnost u izgledu i opremi te pretežito odsutnost planiranja, prostori suvremenih novouređenih i otvorenih hrvatskih

4 Misija je opća svrha i cilj neke knjižnice te temeljni zadaci knjižnice određeni u skladu s mogućnostima i izazovima određenog tipa knjižnica i u odnosu na okolinu i u odnosu na unutarnje snage same knjižnice.

5 Vizija je jasna i sažeta svijest o narodnoj knjižnici kojoj stremimo u budućnosti; programski okvir koji nas vodi pri planiranju, odlučivanju i akciji; kreativna snaga koja pokreće stalni proces unapređivanja i usavršavanja djelatnosti narodnih knjižnica.

narodnih knjižnica svjedoče o projektnom pristupu izgradnji, adaptaciji, uređenju i opremanju narodnih knjižnica, pri čemu su izvedene adaptacije funkcionalne po svojim rješenjima i u izvedbi, s očitim poštovanjem standarda, ali i suvremene strane i domaće knjižničarske teorije i prakse. Novi prostori nude fleksibilnost, udobnost, organiziranost, sigurnost i ekonomičnost te su iznimno uspješni primjeri narodnih knjižnica kao mjesta društvenog okupljanja i prepoznatljivih središta urbanog identiteta.

Promjene su se očitovale i u strategiji pri izgradnji ukupnih zbirki narodnih knjižnica. Dok su tradicionalne narodne knjižnice svoje zbirke većinom zasnivale na tiskanoj građi – knjigama i periodici (novinama, časopisima), a građa je na drugim medijima postojala tek u naznakama i samo u malom broju narodnih knjižnica, zbirke suvremenih hrvatskih narodnih knjižnica postaju sve kompleksnije i u odnosu na medije (papir/tisak, CD, CD-ROM, DVD, e-građa i sl.) i u odnosu na vlasništvo (posjedovanje i pristup), te obuhvaćaju: knjige, periodiku, polupublikacije, uključujući i službene publikacije, NBM – neknjižnu građu, mikrooblike, zvučne trake i CD, videokasete, DVD, laserske diskove, magnetske medije i optičke diskove, on-line baze podataka, digitalne informacije putem interneta, igre i igračke, građu za slijepe i slabovidne, grafičke mape i listove i drugu građu.

Najvažnije promjene dogodile su se u odnosu na službe i usluge, odnosno programe narodnih knjižnica. Dok su prije devedesetih većinom bili tipski i jednoobrazni u većini knjižnica, usmjereni korisničkoj većini, te tematski vezani uz knjigu i čitanje, odnosno njegovanje književne kulture i baštine, a u izvedbi tradicionalni (predavanja, tradicionalne promocije i sl.), suvremene hrvatske narodne knjižnice odlikuje programska raznolikost i individualnost. Programi su namijenjeni različitim korisničkim skupinama, krase ih suvremenost i aktualnost i po izboru tema i u izvedbi, te primjena nove tehnologije i novih medija. Individualizacija programa knjižnica pridonosi jačanju njihove osobnosti te knjižnice postaju prepoznatljivije među korisnicima, ali i unutar vlastite struke – postaju uvaženi centri izvrsnosti koji nude prepoznatljiv lokalni ugođaj i čitavu paletu različitih, dobrim dijelom originalnih, kreativnih i jedinstvenih programa. Stalni sadržaj većine stručnih i drugih sastanaka, savjetovanja, okruglih stolova i drugih oblika stručnog rada hrvatskih narodnih knjižnica čine svojevrsne burze programa na kojima se narodne knjižnice međusobno obavještavaju o programima koje provode u svojim sredinama – burze iz godine u godinu svjedoče o sve većem programskom bogatstvu i raznolikosti hrvatskih narodnih knjižnica.

Na kraju ovog pregleda možemo sažeti ocjenu – u razdoblju od 1991. do 2007. godine u Hrvatskoj je došlo do zamjene koncepta tradicionalne narodne knjižnice, koju su odlikovali tradicionalni prostori, tradicionalna djelatnost, tradicionalni korisnici, stara i nefunkcionalna oprema i tradicionalna misija, novim konceptom suvremene narodne knjižnice koju odlikuju novi prostori, nova djelatnost i nove usluge, novi korisnici, nova tehnologija zasnovana na računalima i internetu te nova misija.

S novim promjenama polagano se mijenjala i predodžba⁶ o hrvatskim narodnim knjižnicama. Tradicionalnu predodžbu o narodnim knjižnicama koju je karakterizirala nesvjesnost okoline o postojanju knjižnica, neznanje o mogućnostima i ulozi narodnih knjižnica, nesklonost pri odabiru i preferiranje drugih kanala zadovoljavanja informacijskih i drugih srodnih potreba, nizak stupanj uvjeravanja u korisnost knjižnica, pa stoga i nizak stupanj korištenja usluga i službi narodnih knjižnica, nevidljivost u užoj i široj okolini, profesionalna neprepoznatljivost, opterećenost predrasudama i pokroviteljskim ponašanjem okoline, zamijenila je predodžba o novoj suvremenoj narodnoj knjižnici koju krase osviještenost o vlastitom značenju i vrijednostima, poznavanje i prepoznavanje okoline u kojoj knjižnica djeluje, sklonost okoline njezinim programima i djelatnosti u cjelini (“knjižnica je moj izbor”), poistovjećivanje s knjižnicom i ponos i u odnosu na korisnike, uključujući i potencijalne korisnike, i u odnosu na djelatnike, intenzivno korištenje svih usluga i službi, pretvaranje knjižnice u središte urbanog identiteta svojih sredina, samosvjesnost i samopoštovanje djelatnika (“Ponosim se što sam knjižničar”), otvorenost i uvažavanje u društvu.

Iako prethodna razmatranja mogu upućivati i na primjenu ukupnog odnosa društva/ države, odnosno osnivača (lokalne zajednice: općina i gradova) i financijera (osnivači i Ministarstvo kulture), već površna

6 Predodžba (image) skup je vjerovanja, ideja i dojmova koje ima pojedinac ili skupina, a vezani su uz određeni predmet ili pojavu (i.e. knjižnicu, knjižničara, knjižničnu uslugu i sl.). Stavovi ljudi i aktivnosti prema određenom predmetu, proizvodu, odnosno usluzi uvelike su uvjetovani predodžbom o tom predmetu, proizvodu, odnosno usluzi.

analiza ulaganja u knjižnice govori suprotno i nastavlja negativne trendove iz ranijih razdoblja. U odnosu na ukupna ulaganja u narodne knjižnice i dalje najveći postotak odlazi na (jednokratno!) financiranje kapitalnih ulaganja u knjižnice ili HW (hardver), nešto manje na postojeće i nove službe i usluge, odnosno SW (softver), još manje na financiranje postojećih i pogotovo novih djelatnika ili LW (*liveware*), a najmanje na razvoj mreža i sustava ili OW (*orgware*).

Područja interesa financijera, ali nažalost i knjižnica, i dalje su ulaganja u infrastrukturu i izvori: prostor, oprema, zbirke, zatim u novu tehnologiju, osobito onu vezanu uz računala i internet, nove usluge i, na samome kraju, u skupne kataloge i baze te sustave kooperativnog rada i usluga (skupni katalogi, zajedničke knjižnične usluge tipa "Pitaj knjižničara" ili specijaliziranih portala i sl.).

Umjesto zaključka, treba upozoriti na očigledne neuspjehe i zapreke daljnjem uspješnijem razvoju, koji se na:

1. konceptualnoj razini ogledaju u nedovršenosti nacionalne strategija razvoja; nestrukturiranosti i nedefiniranosti hrvatskoga knjižničnog sustava, pa i podsustava narodnih knjižnica, te zaprekama u razvoju mreža narodnih knjižnica i problemima pri uklanjanju "bijelih zona" bez bilo kakva oblika knjižničarske djelatnosti narodnog karaktera
2. na razini infrastrukture u nejednolikoj razvijenosti infrastrukture i nedovoljnoj standardizacija postupaka i aktivnosti
3. na razini uloge narodnih knjižnica u društvu u neprilagođenosti, nepostojanju ili zapriječenosti u postojećoj zakonskoj regulativi, u još uvijek nepovoljnemu društvenom položaju i ugledu knjižničarske struke i djelatnika u cjelini, u neosvijestivosti na nacionalnoj i lokalnoj razini o značenju i ulozi narodnih knjižnica, u robovanju razvoju i trendovima, u nedovoljnom i neodgovarajućem financiranju knjižnica i djelatnosti u cjelini, osobito u odnosu na redovnu djelatnost
4. na razini djelatnosti u krizi profesionalnog obrazovanja i osposobljavanja, nedovoljnoj svijesti o potrebi institucionalizirane suradnje, gubitku tradicionalnih kompetencija, tradicionalizmu u ponašanju s često nepromjenjivim stavovima te u klanskoj organizaciji i mentalitetu.

Imaju li nakon svega hrvatske narodne knjižnice budućnost? Sigurno DA, ali ...

LITERATURA

5. Narodna knjižnica : IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga / priredila radna skupina Sekcije za narodne knjižnice na čelu s Philipom Gillom ; [s engleskoga prevela Irena Kranjec]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.
6. The Public Library Service : IFLA/UNESCO Guidelines for Development. Muenchen : K.G.Saur, 2001 (IFLA Publications 97). Dostupno na: <http://www.ifla.org/>
7. New Library : The People's Network. London : Library and Information Commission, 1997. Dostupno na: <http://www.ukoln.ac.uk/services/lic/newlibrary/>
8. Public Strategies for the Information Society in the Member States of the European Union. Bruxelles : ESIS, 2000. Dostupno na: <http://www.ispo.cec.be/esis/>
9. International Encyclopedia of Information and Library Science. London ; New York : 1997.
10. Revision of IFLA's Guidelines for Public Libraries. Dostupno na: <http://www.ifla.org/>
11. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine, 58(9. lipnja 1999.), 2056-2066.
12. UNESCO-v Manifest za narodne knjižnice 1994. // HBD Novosti, 5(listopad 1994.-veljača 1995.),

Dragutin Katalenac, knjižničarski savjetnik, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, ravnatelj

Diplomirao arheologiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1982. radi u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. Na mjestu ravnatelja Knjižnice je od 1992. Član je različitih stručnih komisija, odbora, timova, projektnih skupina i sl. pri Društvu knjižničara Slavonije i Baranje, Hrvatskome knjižničarskom društvu, Ministarstvu kulture, Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i dr. Od prosinca 2003. bio je nacionalni koordinator Republike Hrvatske za program CALIMERA. Predavač je na Katedri za knjižničarstvo Filozofskog fakulteta u Osijeku – predmet Mreže pučkih knjižnica i u CSSU; Modul II. - Marketing u knjižnicama u digitalnom okruženju. Sudjelovao je na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima sa stručnim priopćenjima, od kojih je većina publicirana ili u tisku. Za ukupan doprinos knjižničarskoj struci dodijeljena mu je 2006. *Kukuljevićeva povelja*.

dodati i činjenicu da se paralelno s građevinskim radovima u zgradi knjižnice, često u prašini i buci, obavljala intenzivna knjižnična djelatnost (tek na nekoliko mjeseci pronađena je alternativna lokacija u prostorima gradskoga Crvenog križa, a književne promocije i predavanja održavali su se jedno vrijeme u dvorani hotela). Projekt se odvijao u fazama i podfazama, ovisno o pritjecanju financijskih sredstava, a sve je u krajnoj točki ovisilo od upornosti i ustrajnosti knjižničara kao nositelja investicije. U konačnici, u adaptaciju i rekonstrukciju knjižnične zgrade u razdoblju od 1997. do 2003. godine uloženo je ukupno 4,8 milijuna kuna za građevinsko-obrtničke radove i 1,1 milijun kuna za uredsku i računalnu opremu. Prostor je udvostručen sa 550 m² na 1.058 m².

2. ISTRAŽIVANJE

Budući da se 2007. navršilo deset godina od početka unutarnje adaptacije i rekonstrukcije koja je trajala od 1997. do 2003., vremenska distanca omogućuje da koprivnička knjižnica posluži kao primjer za istraživanje pokazatelja korisnosti ulaganja u knjižnicu i njezin društveni utjecaj na život lokalne zajednice.

2.1. Hipoteza

U istraživanje se krenulo s osnovnom hipotezom da knjižnična zgrada, obnovljena ili potpuno nova, sama po sebi ne proizvodi pozitivnu korelaciju s korištenjem knjižnice i zadovoljstvom građana, nego tek u kombinaciji s kvalitetnim i raznolikim uslugama te educiranim stručnim osobljem. Knjižnična zgrada je pretpostavka, a knjižnični koncept, odnosno svjetonazor koji knjižnica njeguje glavni je čimbenik koji dovodi do zadovoljstva građana kao osnovnog cilja uspješne knjižnice.

2.2. Metoda

Za istraživanje društvenog utjecaja i korisnosti obnovljene i preuređene narodne knjižnice u lokalnoj zajednici na slučaju Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica primijenila se metoda anketiranja putem upitnika. Anketni upitnik sastojao se od 21 pitanja s ponuđenim i otvorenim odgovorima te mješovitim odgovorima (pet nezavisnih i 16 zavisnih varijabli). Anketiranje je provedeno usmenim kontaktima i elektroničkom poštom u srpnju, kolovozu i prvoj polovici rujna 2007. godine.¹

2.3. Uzorak

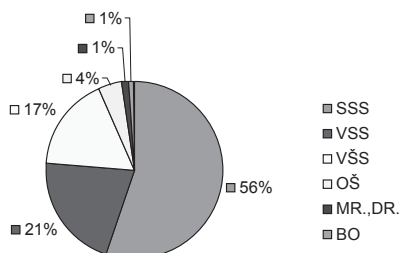
Istraživanje je provedeno na uzorku od 446 ispitanika (1,4% stanovnika Koprivnice – Grad Koprivnica ima 31.000 stanovnika). Uzorkom se obuhvatilo članove i ne-članove knjižnice, predstavnike tijela lokalne uprave i samouprave i predstavnike lokalnih sredstava javnog priopćavanja.

2.3.1. Profil ispitanika

Profil ispitanika dobiven je na temelju pokazatelja o stručnoj spremi, zanimanju, članstvu u tijelima lokalne uprave i samouprave, zaposlenosti u sredstvima javnog propćavanja, članstvu u knjižnici, dužini članstva u knjižnici.

Stručna sprema

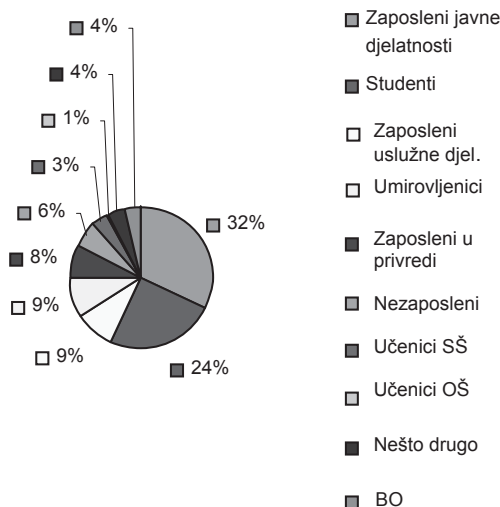
Od 446 ispitanika, najviše ih ima srednju stručnu spremu (295 ili 56%), zatim visoku stručnu spremu (115 ili 27%), višu stručnu spremu (91 ili 20%), osnovnu školu (23 ili 5%), znanstveni stupanj magistra ili doktora znanosti (6 ili 1%). Na pitanje nije odgovorilo 6 ispitanika (1%).

¹ Anketu je sastavila i dobivene rezultate analizirala autorica ovog članka. Distribuirali su je knjižničari i studenti-stipendisti Grada Koprivnice na društveno korisnom radu u koprivničkoj knjižnici. Ankete su statistički obradili Mirjana Batarilo, Zvezdana Trgovčević i Karlo Galinec. Dobivene statističke podatke grafički je obradio Karlo Galinec.

Zanimanje

Od 446 ispitanika, najbrojniji su zaposlenici u javnim djelatnostima (143 ili 32%), potom studenti (108 ili 24%), zaposlenici u uslužnim djelatnostima (42 ili 9%), umirovljenici (41 ili 9%), zaposleni u privredi (34 ili 8%), nezaposleni (27 ili 6%), učenici srednjih škola (15 ili 3%), učenici osnovnih škola (3 ili 1%), neka druga zanimanja (16 ili 4%). Na pitanje nije odgovorilo 17 ispitanika (4%).

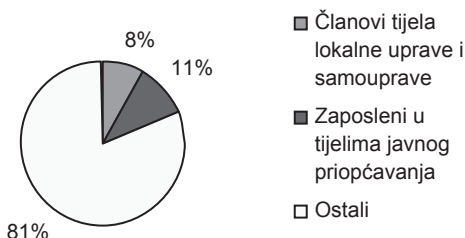

Predstavnici tijela lokalne uprave i samouprave

Istraživanjem se željelo obuhvatiti i donositelje političkih odluka, odnosno predstavnike tijela lokalne uprave i samouprave. Na anketni upitnik odgovorila su 2 od ukupno 7 članova Gradskog poglavarstva i 15 od ukupno 24 člana Gradskog vijeća te 10 predstavnika u nekim drugim predstavničkim tijelima (mjesnim zajednicama), dakle ukupno 37 ispitanika (8% od ukupnog uzorka).

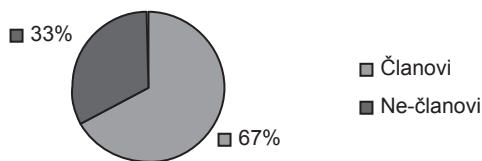
Predstavnici sredstava javnog priopćavanja

Uz donositelje političkih odluka, uzorkom se željelo obuhvatiti i predstavnike sredstava javnog priopćavanja zbog utjecaja na oblikovanje javnog mišljenja i percepciju knjižnice u javnosti. Na upitnik je odgovorilo 47 od ukupno šezdesetak zaposlenih u koprivničkim javnim medijima priopćavanja (11% od ukupnog uzorka).

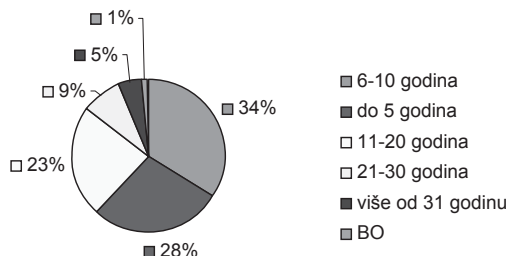
Članstvo u knjižnici

Budući da je članstvo u knjižnici važan čimbenik koji utječe na percepciju o koristi i društvenom utjecaju knjižnice, istraživanjem su obuhvaćeni članovi knjižnice (299 ispitanika ili 67%) i ne-članovi knjižnice (147 ispitanika ili 33%) od ukupno 446 ispitanika (100%).

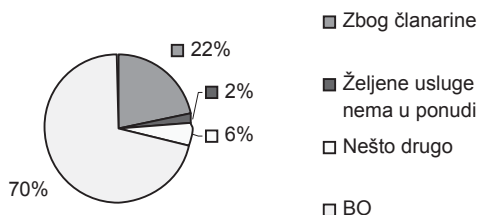

Dužina članstva u knjižnici

Od 299 članova knjižnice, najviše je onih koji koriste knjižnicu od 6 do 10 godina (101 ispitanik ili 34%), slijede oni koji je koriste do 5 godina (84 ispitanika ili 28%), potom od 11 do 20 godina (70 ispitanika ili 23%), od 21 do 30 godina (26 ispitanika ili 9%), više d 31 godinu (14 ispitanika ili 5%). Na ovo pitanje nisu odgovorila četiri ispitanika (1%).

Budući da je odlazak u knjižnicu dobrovoljan, a knjižnične se usluge traže ako ljudi osjete da su im bilo kako korisne, ovo smo istraživanje iskoristili radi strategije budućeg privlačenja ne-članova, koje smo, uz pokazatelje o članstvu u knjižnici, upitali o razlozima nekorisćenja knjižnice. Od 446 ispitanika, njih 147 nisu članovi knjižnice. Od toga se njih 98 (22%) ne koristi knjižnicom zbog članarine, njih 7 (1%) zbog toga što željene usluge nema u ponudi knjižnice, 25 ispitanika (6%) zbog nečega drugoga (neidentificiranog), a 17 nije odgovorilo na pitanje.

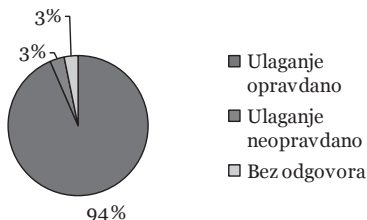
Profil prosječnog ispitanika

Rezultati istraživanja pokazuju da najveći broj ispitanika ima srednju stručnu spremu, uglavnom su zaposleni u javnom sektoru ili još studiraju, a najviše njih ima članstvo od 6 do 10 godina. Ocrtavanju profila ispitanika pridonijele bi još dvije nezavisne varijable – spol i dob, koje su greškom ispuštene u ovom istraživanju; taj propust bi iduća istraživanja svakako trebala ispraviti.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. Opravljanost ulaganja u knjižnicu s obzirom na sadašnje rezultate knjižnice

Dobiveni podaci pokazuju da 418 ispitanika (94%) smatra da je, s obzirom na sadašnje rezultate u radu, ulaganje u koprivničku knjižnicu opravdano, a 14 ispitanika (3%) smatra da nije opravdano. Na pitanje nije odgovorilo 14 ispitanika (3%).

Obrazloženja

Od ispitanika se u anketnom upitniku zatražilo da obrazlože svoj odgovor. Dobivena su čak 144 afirmativna obrazloženja i 6 negativnih obrazloženja o opravdanosti dosadašnjeg ulaganja u knjižnicu s obzirom na sadašnje rezultate rada.

Neka od afirmativnih obrazloženja:

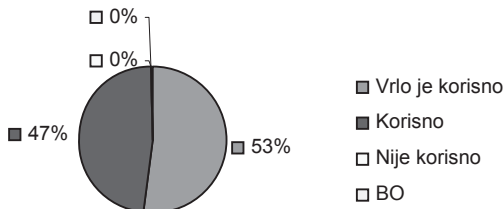
- Jako pametno uloženi novac. Imamo jako dobro organiziranu knjižnicu koja služi
- građanima svih životnih dobi. Na taj se način svi mogu kulturno uzdizati. Osim toga, nudi niz zabavnih popratnih sadržaja.
- Knjižnica je postala suvremenija, organiziranija, a nova oprema omogućuje korištenje niza novih usluga, čime su privučeni i brojni novi korisnici.
- Knjižnica je svojom bogatom i raznovrsnom ponudom svakodnevno otvorena i prisutna među stanovništvom Koprivnice i okolice.
- Suvremen, ugodan, moderno opremljen prostor sa svim potrebnim sadržajima i opremom za normalno sudjelovanje građana u razvoju kulture i informiranosti.
- Knjižnica je vrlo dobro opremljena, moderno uređena, prati tehnološki razvoj i uz sve to zadržala je duh starine, što je čini ugodnim i korisnim mjestom.
- Knjižnica i čitaonica je ustanova koja je temelj znanja i naobrazbe. Socijalna i društvena ustanova. Smatram opravdanim uložena sredstva.
- Zato što je ona ipak ponos našega grada.
- Važna mi je otvorenost knjižnice za sve inicijative koje pridonose razvoju grada u smislu educiranja i pomaganja stanovnicima u kvalitetnom provođenju vremena.

Neka od negativnih obrazloženja:

- S obzirom na veličinu prostora, smatram da su se navedene investicije trebale uložiti u novu zgradu.
- Pa, čini mi se da je uloženo malo previše novaca u adaptaciju samo građevinskog
- dijela, a premalo recimo u informatičku opremu.
- Bilo je potrebno odmah graditi novu knjižnicu.

3.2. Ocjena korisnosti dosadašnjih ulaganja javnih sredstava u rad knjižnice

Rezultati pokazuju da 233 ispitanika (52%) smatra da je dosadašnje ulaganja javnih sredstava u rad knjižnice vrlo korisno, 210 ispitanika (47%) smatra da je korisno, a svega 2 ispitanika (1%) da nije korisno.

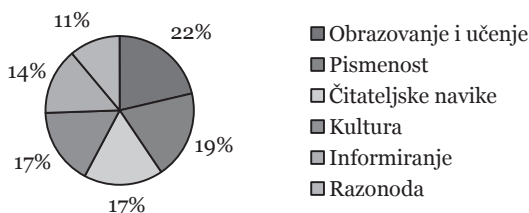

3.3. Područja u kojima knjižnica pridonosi kvaliteti života u lokalnoj zajednici

Prema sveukupno dobivenim odgovorima (1.514 ili 100%), koprivnička knjižnica pridonosi kvaliteti života u lokalnoj zajednici ponajviše u području obrazovanja i cjeloživotnog učenja (323 odgovora ili 21%) i u dostupnost knjizi (291 ili 19%), potom podjednako u razvijanju različitih oblika pismenosti

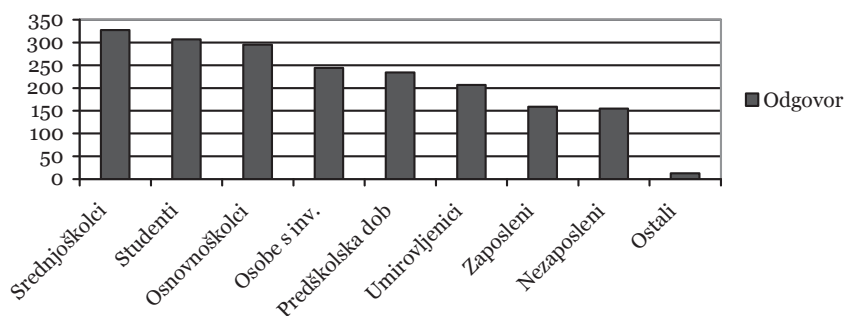
(elementarne, obiteljske, predškolske, književne, matematičke i dr.) i usvajanju čitateljskih navika i interesa (258 odgovora ili 17%) i u kulturi (253 odgovora ili 17%). Slijedi informiranje (217 odgovora ili 14%), a na posljednjemu mjestu u rangiranju u ukupnom zbroju odgovora stavljena je razonoda/provođenje slobodnog vremena (169 odgovora ili 11%).

Prema tome, ispitanici percipiraju doprinos koprivničke knjižnice u podizanju kvalitete života u lokalnoj zajednici ponajviše u obrazovanju i cjeloživotnom učenju. Koliko god da je ovaj podatak u trendu s vladajućom paradigmatom o društvu znanja i cjeloživotnom učenju kao motu, toliko upućuje na otklon od dosadašnje paradigme o knjižnici kao prvenstveno kulturnoj ustanovi. Istovremeno je to dragocjen podatak za buduće promišljanje strategije podjednakog doprinosa knjižnice u ostalim područjima društvenog života lokalne zajednice.

3.4. Skupine građana kojima je ulaganje u adaptaciju i rekonstrukciju knjižnice donijelo najviše koristi

Prema ukupnom broju odgovora (1.941 ili 100%), ispitanici smatraju da je ulaganje u adaptaciju i rekonstrukciju knjižnice donijelo najviše koristi srednjoškolicima (327 odgovora ili 17%), studentima (307 odgovora ili 16%), osnovnoškolskoj djeci (295 odgovora ili 15%), osobama s invaliditetom (244 odgovora ili 13%), djeci predškolske dobi (234 odgovora ili 12%), umirovljenicima (207 odgovora ili 11%), nezaposlenima (159 odgovora ili 8%), nezaposlenima (155 odgovora ili 8%), nekim drugim osobama (13 odgovora ili 0%). Ovakvo rangiranje u laganoj je koliziji sa strukturom članstva koprivničke knjižnice prema kojoj su djeca predškolske i osnovnoškolske dobi najbrojniji njezini korisnici (2006. godine čine čak 36% ukupnog članstva), a potom slijede ostale strukture korisnika, da bi srednjoškolci bili na trećem (11%), a studenti na petom mjestu (8%)². Istovremeno, dobiveni podaci pokazuju kojim skupinama građana treba ponuditi usluge da bi i za njih knjižnica bila korisnija nego što je sada (npr. nezaposlenima i umirovljenicima).

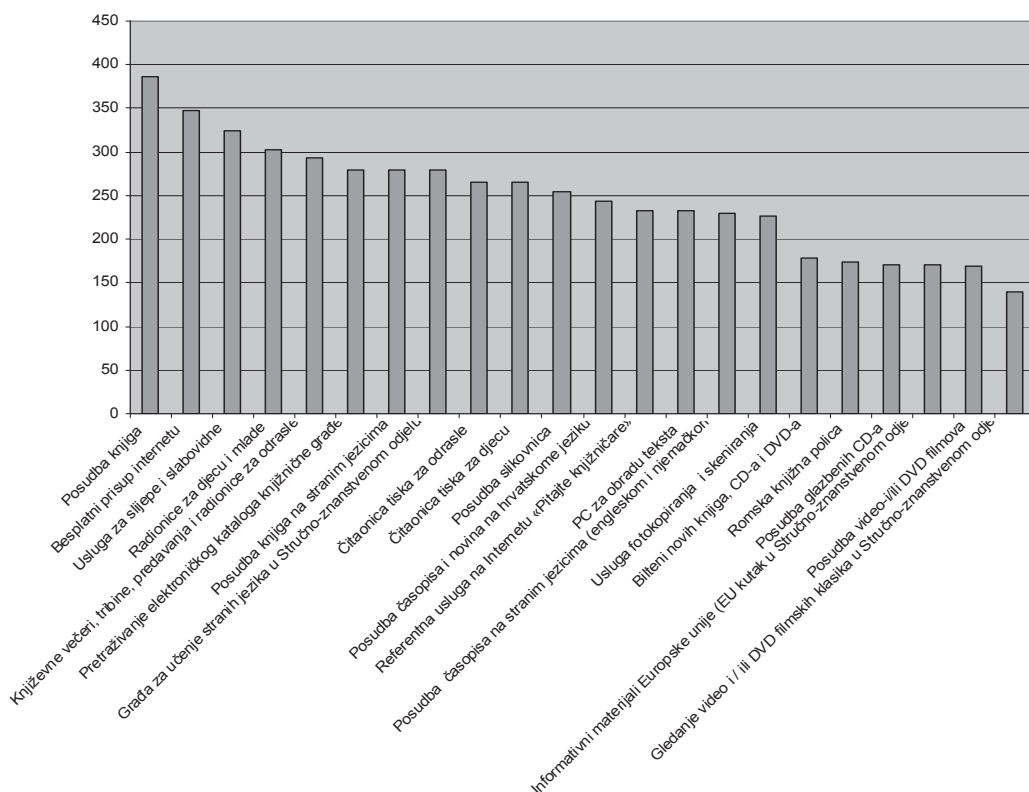

3.5. Ocjena važnosti 22 knjižnične usluge

U ukupno dobivenim odgovorima (5.691 odgovor ili 100%), ispitanici su po važnosti rangirali 22 knjižnične usluge na sljedeći način:

1. Posudba knjiga – 386 odgovora (7%)
2. Besplatan pristup internetu – 348 odgovora (6%)
3. Usluga za slijepe i slabovidne – 325 odgovora (6%)

4. Radionice za djecu i mlade – 303 odgovora (6%)
5. Književne večeri, tribine, predavanja i radionice za odrasle – 293 odgovora (6%)
- 6.–8. Pretraživanje elektroničkog kataloga knjižnične građe – 280 odgovora (5%)
- 6.–8. Posudba knjiga na stranim jezicima – 280 odgovora (5%)
- 6.–8. Građa za učenje stranih jezika u Stručno-znanstvenom odjelu – 280 odgovora (5%)
9. i 10. Čitaonica tiska za odrasle 265 odgovora (4%) i Čitaonica tiska za djecu – 265 odgovora (4%)
11. Posudba slikovnica – 255 odgovora (4%)
12. Posudba časopisa i novina na hrvatskome jeziku – 243 odgovora (4%)
- 13.-14. Referentna usluga na Internetu "Pitajte knjižničare" – 232 odgovora (4%)
- 13.-14. PC za obradu teksta – 232 odgovora (4%)
15. Posudba časopisa na stranim jezicima (engleskom i njemačkom) – 230 odgovora (4%) 16. Usluga fotokopiranja i skeniranja – 226 odgovora (4%)
17. Bilteni novih knjiga, CD-a i DVD-a – 179 odgovora (3%)
18. Romska knjižna polica – 174 odgovora (3%)
- 19.-20. Posudba glazbenih CD-a – 171 odgovora (3%)
- 19.–20. Informativni materijali Europske unije (EU kutak u Stručno-znanstvenom odjelu) – 171 odgovor (3%)
21. Posudba video-i/ili DVD filmova – 169 odgovora (3%)
22. Gledanje video i/ili DVD filmskih klasika u Stručno-znanstvenom odjelu – 139 odgovora (2%)
23. Nešto drugo – 23 odgovora (0%).

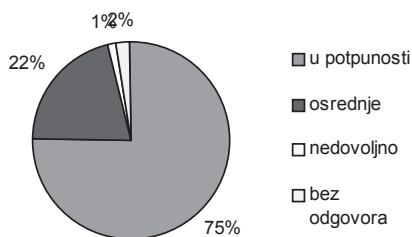

Posudba knjiga, besplatan pristup internetu i usluga za slijepe i slabovidne – usluge su koje su dobile najviše odgovora u rangiranju dvadeset i dvije ponuđene usluge koprivničke knjižnice. Uz tradicionalnu uslugu posudbe knjiga koja zauzima prvo mjesto, svakako su zanimljivi empirijski pokazatelji o prepoznatljivosti suvremenih usluga koje nudi knjižnica, ponajprije korištenje interneta i to bez naknade

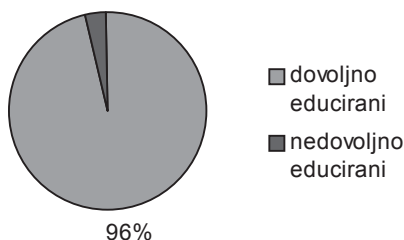
(koprivnička knjižnica javni je pristup internetu uvela 1996., među prvima u Hrvatskoj), a pogotovo pokazatelji o prepoznatljivost usluge za slijepi i slabovidni, inače pilot-usluge u Hrvatskoj, koja je u ponudu koprivničke knjižnice uvedena 2006. godine. Socijalna inkluzija slijepih i slabovidnih u lokalnu zajednicu i društvo općenito, prema dobivenim pokazateljima postigla je cilj te senzibilizirala videće za potrebe ravnopravnog pristupa izvorima znanja i informiranja onih sugrađana koji ne mogu čitati crni tisak.

3.6. Zadovoljstvo knjižničarima

Istraživanjem se želio dobiti uvid u korelaciju ulaganja u knjižničnu zgradu i zadovoljstva angažmanom knjižničara. Prema dobivenim rezultatima, 334 ispitanika (75%) smatra da su knjižničari u pružanju usluga iskoristili potencijale adaptiranog i rekonstruiranog prostora u korist lokalne zajednicu i njezinih građana, 96 ispitanika (22%) smatra da su to osrednje uradili, a 6 ispitanika (1%) nedovoljno, dok 10 ispitanika nije odgovorilo na ovaj upit (2%).

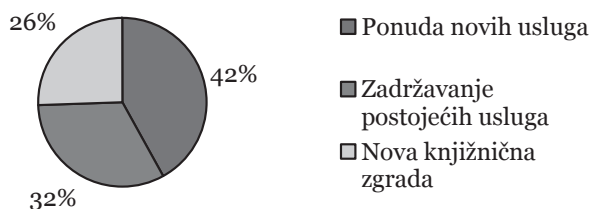
Da su knjižničari dovoljno educirani za pružanje takvih usluga koje opravdavaju ulaganje u adaptaciju i rekonstrukciju knjižnične zgrade smatra 405 ispitanika (91%), a svega njih 15 (3%) smatra da nisu.

Ovi empirijski pokazatelji u visokom postotku potvrđuju uspješnost nastojanja koprivničkih knjižničara da stalnim stručnim usavršavanjem prate promjene u društvu i tehnologiji te da ih primjenjuju u svakodnevnom radu kako bi što kvalitetnijim uslugama izašli ususret potrebama korisnika.

3.7. Očekivanja od knjižnice u budućnosti

Uz ocjenu dosadašnje opravdanosti ulaganja u knjižničnu zgradu na temelju rezultata postignutih u radu i zadovoljstva korisnika ponuđenim uslugama i uslugom knjižničara, od ispitanika se želio dobiti i uvid u njihova očekivanja od knjižnice ubuduće. Prema dobivenim odgovorima, od koprivničke knjižnice u budućnosti se očekuje ponuda novih usluga (231 odgovor ili 42%), zadržavanje postojećih usluga (178 odgovora ili 32%) te veći prostor u novoj knjižničnoj zgradi (141 odgovor ili 26%).

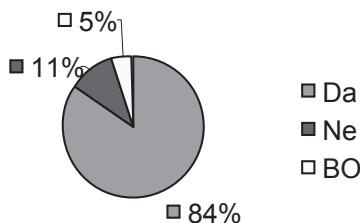
Ispitanici su pokazali visoku angažiranost u davanju čak 143 prijedloga kako bi knjižnica ubuduće mogla biti još korisnija za lokalnu sredinu i njezine građane.

Neki od dobivenih prijedloga:

- Održavanje nastavnih sati iz književnosti u knjižnici s profesorima i autorima
- Niža članarina za umirovljenike
- Povećati prostor Dječjeg odjela
- Više knjiga na stranim jezicima (ne samo engleski, njemački nego i ostali)
- Organizirati glazbene, filmske, likovne, književne radionice za odrasle te dovesti što više zanimljivih autora/umjetnika
- Provoditi ankete o željama građana u vezi s nabavom novih knjiga
- Nabavljati više knjiga na stranim jezicima
- Trebalo bi nabaviti još računala i osigurati prostor za studente u kojem će moći učiti i posuđivati knjige potrebne za ispit
- Svakako treba nastaviti proširivati zbirku za slijepe i slabovidne
- Ako će knjižnica dobiti veći prostor, trebalo bi povećati broj računala na Stručno-znanstvenom odjelu
- Treba uvesti usluge koje bi koristilo manje obrazovano stanovništvo, za nepismene
- Potreban je veći raspon usluga za djecu (posudba igračkica – od igračke do knjige...)
- Usluge za stariju grupu stanovništva
- Treba napraviti neko mjesto za druženje, za male i velike
- Još više knjiga
- Dulje radno vrijeme
- S korisnicima komunicirati o nabavi novih knjiga – pripremiti upitnike o nabavi novih knjiga (npr. sandučiće gdje bi se ubacivali prijedlozi)
- Veće audio- i DVD zbirke, filmovi umjetničke, a ne “kiosk” vrijednosti
- Pokušati se otvoriti jedan dan u tjednu u večernjim satima kao klub čitatelja dobre knjige i diskusija o pročitanom (naslovu ili autoru) s ciljem borbe protiv otuđenosti zbog utjecaja novih medija (npr. SMS kao način isključive komunikacije kod tinejdžera)
- Više susreta s književnicima, pjesnicima, glazbenicima iz cijele Hrvatske
- Trebalo bi dovesti što više stručnjaka medicinske struke te organizirati javne tribine.

3.8. Potpora izgradnji nove zgrade knjižnice

Budući da prostor postojeće knjižnice ubrzano postaje skučen za daljnje širenje usluga i uvođenje novih tehnologija, a prije svega pohranu novih knjiga, upitnikom se želio dobiti uvid u stavove građana prema izgradnji nove zgrade knjižnice. Izgradnju nove zgrade knjižnice podupire 378 ispitanika (85%), a 47 ispitanika (11%) ne podupire.

Ispitanici su dali 87 afirmativnih i 7 negativnih obrazloženje o ideji izgradnje nove knjižnice.

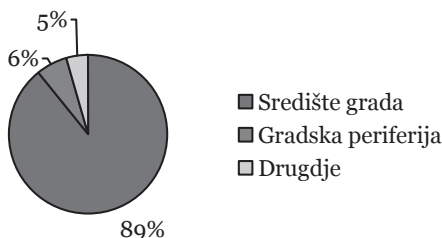
Neka od afirmativnih obrazloženja su:

- Svjedoci smo cjeloživotnog učenja, čemu pridonosi i ova ustanova, pa sam svakako za daljnje širenje koje bi moglo omogućiti nove usluge, ali svakako bi pridonijelo i novom zapošljavanju.
- Gradnja nove knjižnice stara je ideja za koju političari nisu imali sluha prije 30-ak godina.
- Knjižnica je živi organizam koji se širi, raste i normalno je očekivati veći prostor i novu zgradu.
- Budući da se grad širi, a djeca i studenti imaju sve veće obveze i potrebe, treba im omogućiti i što bolju knjižnicu.

- Nove investicije otvaraju nove mogućnosti i bez ulaganja nema poboljšanja usluga.
- Neka od negativnih obrazloženja:
 - Preskupa investicija (neprivredna). Postoji mogućnost prenamjene drugog neiskorištenog prostora.
 - Za Koprivnicu postojeća zgrada morala bi biti dovoljno velika.
 - Problem prostora može se riješiti reorganizacijom, smanjenjem opsega sadržaja koji se najrjeđe koriste.
 - Zbog lokacije.
 - Zato jer ovaj prostor u kojem se nalazi knjižnica zrači toplinom, pa kad boravite u njoj imate osjećaj kao da ste kod kuće.
 - U idućih pet godina ne bi, jer u gradu ima previše objekata i ustanova koje iziskuju bitna velika ulaganja. Knjižnica je od svih koprivničkih kulturnih ustanova u najboljem stanju.

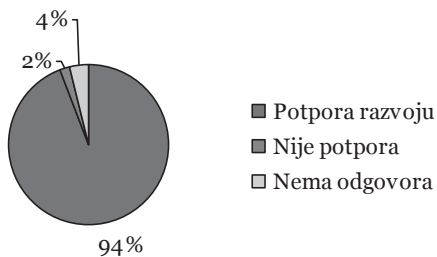
3.9. Lokacija nove knjižnice

Istraživanjem se želio dobiti uvid u razmišljanja građana o lokaciji nove knjižnice, s obzirom na glasna razmišljanja nekih političara da je se smjesti na gradskoj periferiji. Rezultati pokazuju da bi lokacija za 350 ispitanika (89%) trebala biti u središtu grada, za 25 ispitanika (6%) na gradskoj periferiji, a za 18 ispitanika (5%) negdje drugdje.

3.10. Potpora knjižnice razvoju lokalne zajednice

Prema dobivenim rezultatima, 420 (94%) ispitanika smatra da je knjižnica potpora razvoju lokalne zajednice i daje 100 obrazloženja u prilog svojeg stajališta. Svega 9 ispitanika (2%) smatra da knjižnica nije potpora lokalne zajednice, no ne daju obrazloženje. 17 ispitanika (4%) nije dalo odgovore.

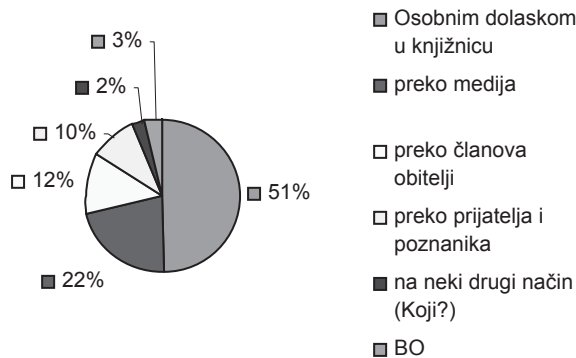

Neka od afirmativnih obrazloženja:

- S razvojem interneta i sličnih medija polako nestaje potreba da bilo koji čovjek, koji posjeduje odgovarajuću tehnologiju, napušta prostore svoje kuće ili ureda. Moderna knjižnica za pružanje svih vrsta informacija upravo mora ponuditi rješenje za taj nedostatak, tj. postaviti naglasak na socijalizaciju i informaciju!
- Odličan je promotor Koprivnice po Hrvatskoj i šire.
- Uvelike pridonosi prepoznatljivosti grada.
- Lokalna zajednica kroz knjižnicu i ponudu knjiga može postati još bogatija u znanju, informiranju, informatizaciji itd.
- Knjižnica je obrazovna institucija i služi općem razvoju građanstva.
- Organiziranjem kulturno-animacijskih sadržaja i edukativnih programa, predavanja i sl., knjižnica pridonosi ukupnoj kulturnoj ponudi grada te samim time povećava standard života u zajednici.

3.11. Načini informiranja o radu knjižnice

Istraživanjem se želio dobiti uvid u kanale informiranja o radu knjižnice. Najveći broj ispitanika obaveštava se o radu knjižnice osobnim dolaskom u knjižnicu (304 odgovora ili 50%), preko medija (133 odgovora ili 22%), preko članova obitelji (76 odgovora ili 12%), preko prijatelja i poznanika (63 odgovora ili 10%), na neki drugi način (15 odgovora ili 2%), a na pitanje nije odgovorilo 20 ispitanika (4%). Ukupno je dobiveno 611 odgovora (100%).

3.12. Komentari ispitanika na kraju ankete

Na kraju ankete 57 ispitanika dalo je svoje dodatne komentare. Neki od njih su:

- Nije sve u prostoru, već kako taj prostor učiniti još korisnijim i iskorištenim. Učinjeno je mnogo, ali još ima toliko neiskorištenih mogućnosti. Vaš rad je za pohvalu, ali imam neke prijedloge...
- Vrijeme je da ovaj grad dočeka nekoga tko ima viziju o njegovom budućem razvoju (zadnji takav bio je Vargović - op.a., gradonačelnik Koprivnice na početku 20. stoljeća). Na žalost, sada imamo samo parcijalna rješenja bez sinteze, pa je i pitanje knjižnice (njene budućnosti) jedno od takvih.
- Rad knjižnice ocjenjujem vrlo dobrim (4). Ocjena odličan ovisi o navedenim nedostacima, odnosno o njihovim ispravkama – knjižnica jednostavno treba novi prostor na novoj lokaciji uz potpuno novi koncept modernizacije usluga!

4. ZAKLJUČAK

Rezultati dobiveni na temelju provedenog empirijskog istraživanja pokazuju visok stupanj zadovoljstva ispitanika knjižnicom i njihovu pozitivnu ocjenu o radu knjižnice nakon ulaganja u adaptaciju i rekonstrukciju knjižnične zgrade.

Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* Koprivnica djeluje kao kulturno i informacijsko, multimedijalno središte Grada Koprivnice i Koprivničko-križevačke županije, koje građanima osigurava pristup znanju, informacijama i kulturnim sadržajima za potrebe obrazovanja, stručnog i znanstvenog rada, cjeloživotnog učenja, informiranja, odlučivanja i razonode. Vodi brigu o raznolikosti građe, kvaliteti usluga i programa, stalnoj edukaciji knjižničara u zemlji inozemstvu. Razvija široku mrežu kvalitetnih partnerskih odnosa s pojedincima, institucijama, ustanovama i organizacijama u lokalnoj zajednici, zemlji i inozemstvu. Posebna pažnja posvećuje se programima društvenog uključivanja ili socijalne inkluzije najšireg kruga građana, posebice depriviranih građana (starih, nezaposlenih i nemoćnih osoba te osoba s invaliditetom), posebice kroz suradnju s nevladinim organizacijama. Način njezina rada izražen je u načelima "knjižnica otvorena svima", "pismenost za sve", "dnevni boravak grada", "radna soba" grada.

Rezultati istraživanja potvrđuju početnu hipotezu da knjižnična zgrada, bila obnovljena ili potpuno nova, sama po sebi ne proizvodi pozitivnu korelaciju s korištenjem knjižnice i zadovoljstvom građana, već su to kvalitetne i raznolike usluge te educirano stručno osoblje. Knjižnična je zgrada pretpostavka, a knjižnični koncept, odnosno svjetonazor koji vodi zadovoljstvu korisnika – cilj uspješne knjižnice.

O tome govore i statistički podaci o knjižničnom poslovanju. Knjižnica je krajem 1995. godine, prije početka adaptacije i rekonstrukcije, imala fond od približno 68.000 svezaka knjiga, 4.449 članova, 31.649

posjeta, 58.539 posudbi i nabavu od 3.265 svezaka knjiga i 77 jedinica AV građe. Jedanaest godina poslije, dakle 2006., knjižnica posjeduje fond od 99.862 sveska knjiga i 3.916 jedinica neknjižne građe (audio- i videokasete, CD-i, CD-ROM-ovi, DVD-i, zemljopisne karte, igračke), 6.276 registriranih korisnika, 90.495 posjeta i 132.953 jedinice posudbi građe te nabavu od 8.002 sveska knjiga i 1.380 medijskih jedinica. U tom razdoblju broj zaposlenih porastao je s 12 na 22, kao i ponuda programa i projekata ponajprije usmjerenih na poticanje čitanja i pismenosti te na kulturno uzdizanje. Svakako da je ovom prosperitetu koprivničke knjižnice pridonio i status županijske matičnosti od 1995. godine, čime joj je omogućeno dodatno financiranje od strane Ministarstva kulture (u zapošljavanju voditelja Županijske matične službe, pokrivanju materijalnih troškova ove djelatnosti te u sufinanciranju nabave knjižnične građe, investicijama, investicijskom održavanju i provođenju knjižničnih programa i projekata županijske matične knjižnice).³

Koprivnička knjižnica danas je zatvorila jedan ciklus razvoja. Iza sebe ima iskustvo adaptacije i unutarnje rekonstrukcije u razdoblju 1997.–2003. godine, koje je poduzela kako bi ne samo zaštitila staru zgradu od propadanja, već i riješila problem skućenog prostora, nemogućnost uvođenja novih usluga i tehnologija, neriješene osnovne elemente infrastrukture (vlaga, elektroinstalacije, priključak na gradsku kanalizaciju i dr.). U ovom istraživanju potvrdilo se da građani prepoznaju nezamjenjivu ulogu knjižnice u životu lokalne zajednice, no isto tako da joj kao pretpostavku za daljnji razvoj što prije treba osigurati novi, veći prostor. Danas su svi prostorni potencijali knjižnične zgrade iskorišteni i knjižnica se nalazi na raskršću: kako i kamo dalje? Stoga je ovo istraživanje ne samo analiza utjecaja obnovljenog i preuređenog prostora narodne knjižnice na život lokalne zajednice i njezinih stanovnika, nego i temelj za analizu i pravovremeno promišljanje budućnosti narodne knjižnice u Koprivnici.

Ovo istraživanje otvara još nekoliko pitanja. Neupitno je, naime, da je Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* Koprivnica primjer stihijskog ulaganja u knjižnicu, čiji je rezultat, na sreću, ispaao na kraju dobro jer je cilj (zadovoljstvo građana) uspješno ostvaren. Međutim, ostaju ključna pitanja: Koliko su ulaganja u prostore knjižnica u Hrvatskoj stihijske pojave? Koliko su rezultat promišljenih društvenih i kulturnih strategija pojedinih lokalnih sredina i društva općenito? Temelje li se uopće na istraživanjima korisnosti, financijske isplativosti društvenog utjecaja?

mr. sc. Dijana Sabolović-Krajina, knjižničarska savjetnica, Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* Koprivnica, ravnateljica Ravnateljica Knjižnice od 1995., predsjednica Hrvatskoga čitateljskog društva od 1996. do 2005. i predstavnica u Europskom odboru Međunarodne čitateljske udruge od 1996. do 2007. Predsjednica Komisije za upravljanje HKD-a. Članica Međunarodne čitateljske udruge. Boravila studijski u Danskoj, Velikoj Britaniji, Njemačkoj i Finskoj kao stipendistica nekoliko ustanova. Bavi se sociološkim aspektima čitanja, menadžmentom i marketingom u narodnim knjižnicama, uvođenjem novih knjižničnih usluga, posebice socijalnih, s ciljem inkluzije i integracije ranjivih skupina građana u društvo. Koordinatorica u projektu *Knjižnična usluga za slijepce i slabovidne u Koprivnici i Koprivničko-križevačkoj županiji* koji je dobio donaciju Natječaja CARDS 2002. Sudjelovala na brojnim stručnim skupovima u zemlji i inozemstvu. Objavila tridesetak znanstvenih i stručnih radova. Nagrađena Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za posebne zasluge u kulturi Republike Hrvatske te *Kukuljevićevom poveljom* za dugogodišnji rad i zapažene rezultate u unapređenju knjižničarske djelatnosti.

3 Izvješće o radu Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica za 1995. godinu i Izvješće o radu Knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica za 2006. godinu.

Martin Palmer
Essex Libraries

ČAROBNE NALJEPNICE?//

///// KORIŠTENJE RFID TEHNOLOGIJE ZA POBOLJŠANJE KORISNIČKE USLUGE U KNJIŽNICAMA

POZADINA

Radiofrekvencijska identifikacija (RFID) nije nova tehnologija jer postoji u jednom ili drugom obliku već više od šezdeset godina, ali je nova u knjižnicama u kojima su se prvi eksperimentalni projekti (u SAD-u i Singapuru) događali prije desetak godina.

Ti projekti – zasebno u Sveučilištu Rockefeller i Bukit Batok – bili su pilot-projekti jer je RFID bila skupa tehnologija za koju nisu postojali standardi i koja je bila potpuno neproverena u kontekstu knjižnica. Unatoč tomu, činilo se da RFID ima mnogo potencijala u knjižničnom svijetu, uglavnom zato što je nudio kombinaciju dva osnovna područja knjižnične tehnologije – barkod i sigurnosnu naljepnicu – s dodatnom prednošću istodobnog, gotovo simultanog, čitanja više naljepnica bez potrebe za vidnom linijom.

Zahvaljujući ovoj kombinaciji karakteristika RFID unapređuje kontrolu i upravljanje fondom te mnogim drugim potencijalnim aplikacijama, no ubrzo je postalo jasno da će glavni zamah najvjerojatnije biti u području samokorištenja usluga od strane korisnika. Premda su knjižnice koristile sustave samokorištenja usluga zasnovane na barkodovima već dugo vremena, prema analizi iz Ujedinjenog Kraljevstva iz 2005. godine, samo je nekoliko knjižnica održalo visoku razinu takva korištenja u dužem razdoblju. Suprotno tomu, pilot-projekti su pokazali da se RFID može jednostavno i lako primijeniti za obavljanje većine transakcija samokorištenja, što se pokazalo vrlo popularnim kod korisnika knjižnica.

Kao rezultat toga, samokorištenje usluga uz pomoć RFID tehnologije počelo se primjenjivati u brojnim knjižnicama u čitavom svijetu, koje su željele poboljšati svoje usluge, a osoblje se istodobno oslobađalo mnogih rutinskih postupaka za pultom kako bi pružalo usluge s dodanom vrijednošću. Neke su knjižnice potpuno uklonile pultove, druge uz pomoć RFID-a omogućavaju pristup zbirkama u višenamjenskim zgradama bez knjižničnog osoblja.

Premda je RFID tehnologija očito velika prednost, ovakve promjene postavljaju brojna pitanja menadžerima knjižnica: koji će učinak tehnologija imati na broj zaposlenih, njihove zadaće i obrazovanje? Hoće li se time promijeniti radna kultura i praksa? Kako to utječe na zdravlje i sigurnost, zaštitu podataka i privatnosti? A što je s potrebama ljudi s teškoćama u kretanju? I, kako će se nove metode davanja usluge promicati i tržišno predstavljati?

Uz ova pitanja menadžmenta, postoje – što ne iznenađuje – brojni tehnički izazovi, od kojih je najvažniji ustanoviti kako će se RFID odraziti na knjižnični sustav upravljanja (*Library Management Sistem* – LMS) jer malo toga čini sam, osim što pruža alternativni način pristupa LMS-u koji nastavlja činiti sav posao vezan uz transakcije, zahtjeve i dr. Dva će sustava raditi zajedno ako se koristi protokol zvan SIP2 koji je razvila tvrtka 3M, ali kako ga različiti dobavljači nastoje različito koristiti, treba pažljivo ustanoviti kako će raditi u specifičnom kontekstu.

Sustavi koje su RFID-ovi dobavljači napravili za knjižnice razlikuju se po mnogo čemu, među ostalim i po tome što su pristupi usvojeni za količinu informacije koja se programira u naljepnicama vrlo različiti – u rasponu od jednostavnoga jedinstvenog identifikatora (što je najčešće, obično se koristi broj barkoda), poznatog kao metoda “licencijski tanjur”, do ekvivalenta punoga bibliografskog zapisa. Postoje i različiti načini uporabe naljepnica kao sigurnosnih mehanizama. Posljedično, ta varijacija između sustava znači

da je interoperabilnost među njima u sadašnjem trenutku mala, ako je uopće ima.

To je trenutačno možda najveći izazov pri izboru sustava – da postoji vrlo malo međunarodnih standarda na raspolaganju kao uporište, sa svim sadašnjim vlasničkim sustavima koji su u uporabi. To se, međutim, počinje mijenjati: Međunarodna organizacija za standarde (*International Standards Organisation* – ISO) mjesto je gdje će se regulirati način na koji naljepnice i skeneri međusobno komuniciraju (ISO/IEC 18000): premda to nije specifično samo za knjižnice, bavi se svim vrstama naljepnica koje knjižnice koriste.

Postoji i nacrt ISO standarda (ISO 28560) koji se odnosi posebno na knjižnični RFID. Taj nacrt daje protokol podataka za naljepnice – koji ujedno smješta “licencijski tanjur” kao i više podacima zgusnutih modela, prije navedenih, i specificira koja informacija treba biti uključena i gdje treba biti pohranjena. Nadamo se da će se 2009. to ratificirati. Shodno tomu, postaje sve važnije provjeriti jesu li sustavi kompatibilni ili mogu migrirati u postojeći ili koji drugi značajni novi standard čim se pojavi i postane raspoloživ za uporabu.

Sljedeći je otegotni čimbenik da RFID djeluje u različitim rasponima frekvencije pa se njegovo ponašanje prema tome razlikuje. Većina knjižničnih aplikacija radi na visokoj frekvenciji (HF), koristeći 13.56 MHz, premda su u nedavna neke knjižnice počele koristiti ultravisoku frekvenciju (UHF), no one su za sada malobrojne.

I ostala pitanja koja se odnose na tehnologiju i funkcionalnost sustava, pažljivo se moraju razmotriti – kako dugo traje obilježavanje knjige naljepnicom? Postoji li rješenje za CD-e i DVD-e? Koliko traje naljepnice? Postoji li ručna naprava za upravljanje fondom i ako postoji, kako radi?

Unatoč svim tim neizvjesnostima, prednosti koje nudi RFID dokazuju sve veću popularnost ove tehnologije u knjižnicama.

Drugi dio ovog rada opisuje iskustvo konkretne primjene RFID u jednoj knjižnici u Ujedinjenom Kraljevstvu.

STUDIJA PRIMJERA: ESSEX KNJIŽNICE I RFID

Essex je regija u jugoistočnom dijelu Engleske, blizu Londona, a knjižnična usluga pruža se populaciji od 1,3 milijuna stanovnika u 73 ogranka i 12 pokretnih knjižnica. Essex se prvi put zanimao za RFID sredinom 90-ih, kao načinom za rješavanje problema sa sigurnosnim sustavom koji se koristio u jednoj od uzornih knjižnica – Clochester knjižnici. No bilo je potrebno neko vrijeme da se pronađe rješenje (i novac kako bi se to platilo) te se rezultat nije ostvario do rujna 2006., kada je Clochester knjižnica krenula *uživo* s RFID samouslugom.

Uskoro je postalo jasno da ta tehnologija nije bila samo vrlo popularna u javnosti, već da pruža i osnovu za ponovno radikalno osmišljavanje radnih procesa. Ne samo da je oslobodila vrijeme osoblju, već je omogućila fleksibilnije korištenje zgrade te pružila knjižnici mnogo moderniji imidž. Kao rezultat ovog uspjeha iskoristila se prilika (uz planirana uređenja i preseljenja u nove prostore) za instaliranje RFID-a u još tri knjižnice tijekom sljedeće godine, u kojima su postignute dobrobiti slične razine.

Da bi se na tome dalje radilo, usvojen je poslovni plan da se RFID uvede u još 31 knjižnicu u razdoblju između siječnja 2006. i ožujka 2007. Za sada je, međutim, instalacija te tehnologije više postala platforma za širu promjenu, s programima koji se mnogo više tiču modernizacije knjižnične usluge s ciljevima poboljšanja iskustava korisnika, što se podržava u viziji Essex RFID knjižnica kako bi one:

- pružale dobrodošlicu
- bile jednostavne za korištenje
- bile poticajne
- suvremene.

To je uključilo čitav niz aktivnosti, među ostalim, razvoj i obrazovanje osoblja; razvijanje *branda*, imidža i prezentacije; uloge osoblja; marketinga i još mnogo toga. Podrška koja se pružala zaposlenicima bila je posebno važna jer im je omogućavala da mijenjaju uloge odmičući se od posla koji je primarno bio transakcijski – zaduživanje i razduživanje knjiga – k onom koji knjižničnim korisnicima pruža mnogo više

pomoći i usluga dodatne vrijednosti. Zgrade su se također intenzivno adaptirale, koristeći prostor dobiven postavljanjem mnogo manjih pultova za prominentnije i učinkovitije izlaganje fonda i uvođenjem šireg raspona usluga u partnerstvu s drugim organizacijama, pomažući pritom da se ispuni cilj kojim knjižnice postaju "ulazna vrata" zajednice.

Sve se to pokazalo vrlo popularnim u javnosti. Samozaduživanje je brojilo 69% ukupnih transakcija i 87,7% samorazduživanja u 35 knjižnica unutar nekoliko mjeseci od uvođenja, uzrokujući komentare korisnika poput ovih:

"To je poput magije..."

"Kakva sjajna ideja! – Lako se koristi."

"Veliko poboljšanje."

"Prostor i izgled su vrlo pogodni – atraktivan ambijent."

I ne samo to. U razdoblju instalacije RFID-a zadovoljstvo sveukupnom knjižničnom uslugom poraslo je za 5,8% (od 72% do 77,8%) – i nastavlja rasti. No nije poraslo samo zadovoljstvo, već je i korištenje usluga u uzlaznoj putanji, nakon stanovita pada u prvim godinama desetljeća, i u posudbama i u posjetima.

RFID tehnologija bitan je čimbenik doprinosa i glavna platforma za proces modernizacije koji je rezultirao kvalitativnim i kvantitativnim poboljšanjem usluga koje su knjižnice u Essexu pružale posljednjih pet godina. Ta je tehnologija sada postala standardna u svim nedavnim preuređenjima i seljenjima knjižnica u nove prostore, a trenutačno su dostupni planovi za proširenje uporabe ove tehnologije u svim područjima usluga u 2009. godini.

Martin Palmer, Essex Libraries, menadžer

Od sredine 70-ih radi u Odjelu za knjižnice pri Regionalnom vijeću Essex, Velika Britanija. Trenutačno je privremeni menadžer u istom odjelu gdje obavlja mnogobrojne zadaće, uključujući uvođenje RFID tehnologije zadnjih nekoliko godina. Ravnatelj je BIC-a (Book Industry Communication) te predsjedatelj Radne grupe RFID u knjižnicama, koju su osnovali BIC i CILIP (Chartered Institute of Library and Informational Professionals).

Maija Berndtson
Helsinki City Library

PROMIENJENA ULOGA FIZIČKOG PROSTORA KNJIŽNICE \\\

//////// SAŽETAK

Knjižnice, uključujući i narodne, tradicionalno su povezane s knjigama. Knjižnice su čak nazvane *kućama knjiga* i u knjižničnim prostorima police za knjige bile su dominantni dio interijera. U zadnjih petnaest godina računala su zauzela mjesto u knjižničnim prostorima i slika knjižničnog interijera se promijenila. Pitanje je, međutim, jesmo li dovoljno analizirali koje vrste promjena će biti potrebne u planiranju novih knjižničnih prostora.

Danas su knjižnice zaista sve više i više društvena mjesta, nalik na prodajna mjesta ili *robne kuće* ideja i informacija. To su višenamjenska mjesta i mjesta različitosti te je zbirka građe samo dio složenog sustava. To znači da planiranje prostora knjižnica treba pomaknuti od onoga orijentiranog na zbirke prema društveno, uslužno i korisnički orijentiranom planiranju. U prezentaciji ću, uz pomoć nekih primjera, inspirirati sve nas da uvidimo nove izazove i mogućnosti. Moja je glavna teza, međutim, da je promjena koju trebamo učiniti u postojećem načinu pružanju usluga tako radikalna kao kada se nekoć zatvoreni sustav promijenio u otvoreni pristup građi. Ako prijedemo na novu kulturu usluga, uloga fizičkog prostora knjižnice, njezine arhitekture i interijera radikalno će se promijeniti u odnosu na to što je ona danas.

Izmijenjena uloga fizičkog prostora knjižnice

Maija Berndtson
ravnateljica knjižnice u Helsinkiju

5. savjetovanje za narodne knjižnice u
Republici Hrvatskoj

Narodne knjižnice za sadašnjost i budućnost:

koncepti – arhitektura – tehnologija

Lovran, 3.–6. listopada 2007.

	Hrvatska	Finska
Površina - 1000 km ²	57	338
Broj stanovnika	4 442 000	5 219 000
Zaposleni	1 562 000	2 387 000
Nezaposleni	249 000	229 000
Indeks industrijske proizvodnje 2004.	138,1	156,5
BDP po stanovniku, 2004., US \$	7943	35 600
Indeks potrošačke cijene 2004.	105,6	105,3
Izvoz, mlrd. US \$	8	60,9
Uvoz, mlrd. US \$	16,6	50,7

Izvori: Državni zavod za statistiku : Statistički podaci 2006

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Mreža knjižnica Helsinki

Bibliobusi	2	172
Zbirke		
Ukupno	1.935.999	40.653.121
Naslovi	442.230	2.700.000
Posudba		
Ukupno	9.607.556	102.579.181
po stanovniku	17,13	19
Posjete		
Ukupno	6.331.038	59.525.889
po stanovniku	11,29	11,30
Virtualne posjete	6.155.749	53.049.331
Izdaci €, potrošnja		
ukupni izdaci	29.892.000	255.620.000
po stanovniku	53	49

Finnish Public Library Statistics, Culture and Media Division of the Ministry of Education

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Zakon o knjižnicama

2 §

Cilj knjižničnih i informacijskih usluga koje pružaju narodne knjižnice je promicanje jednakih mogućnosti svim građanima za osobni razvoj, literarno i kulturno uzdizanje, kontinuirani razvitak znanja, osobnih i građanskih vještina, multikulturalnost i doživotno učenje.

Knjižnične aktivnosti također imaju za cilj promicanje virtualnih i interaktivnih mrežnih usluga te njihovih obrazovnih i kulturnih sadržaja.

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Knjižnica Rikhardinkatu 1881

Nekadašnja glavna knjižnica Gradske knjižnice Helsinki prva je zgrada u skandinavskim zemljama projektirana za javnu knjižnicu.

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Knjižnica Kallio 1912

Pod utjecajem američkih knjižnica...

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Knjižnica Töölö 1970

Prvi glazbeni odjel u
Gradskoj knjižnici
Helsinki

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Knjižnica Itäkeskus 1984

Knjižnice u centrima kulture od 1980-tih – i veza s trgovačkim centrima

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Knjižnica Itä-Pasila 1986 nova glavna knjižnica izvan gradskog centra

Informacijski centar za mrežu od 36 knjižnica i 2 bibliobusa

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Gradska knjižnica Helsinki vizija 2010.

”Knjižnica bez granica
– izvor prosvjećivanja i
inspiracije tijekom
čitavog vašeg
života” (2005-)

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Kako će izgledati “nova” narodna knjižnica?

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Naše prednosti u Google svijetu

Nešto što Google nema:
fizički prostor i osobnu uslugu
korisniku

- ali trebamo novi način rada

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Od arhitekture i interijera orijentiranih na zbirke

Prema:

- Društveno orijentiranoj arhitekturi i interijeru
- Uslužno orijentiranoj arhitekturi i interijeru
- Korisnički orijentiranoj arhitekturi i interijeru

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Knjižnica: inteligentna zgrada za intelektualce

- Usmjerenost na ljude i komunikaciju
 - Više dijaloga između korisnika i knjižničara
- Korisnici: pojedinci koji trebaju personalizirane usluge
- Aktivan korisnik: sudjeluje u stvaranju usluga i/ili stvara svoje vlastite sadržaje

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Veliko dobro mjesto

”Srce društvene vitalnosti zajednice i korijeni demokracije”

Ray Oldenburg

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

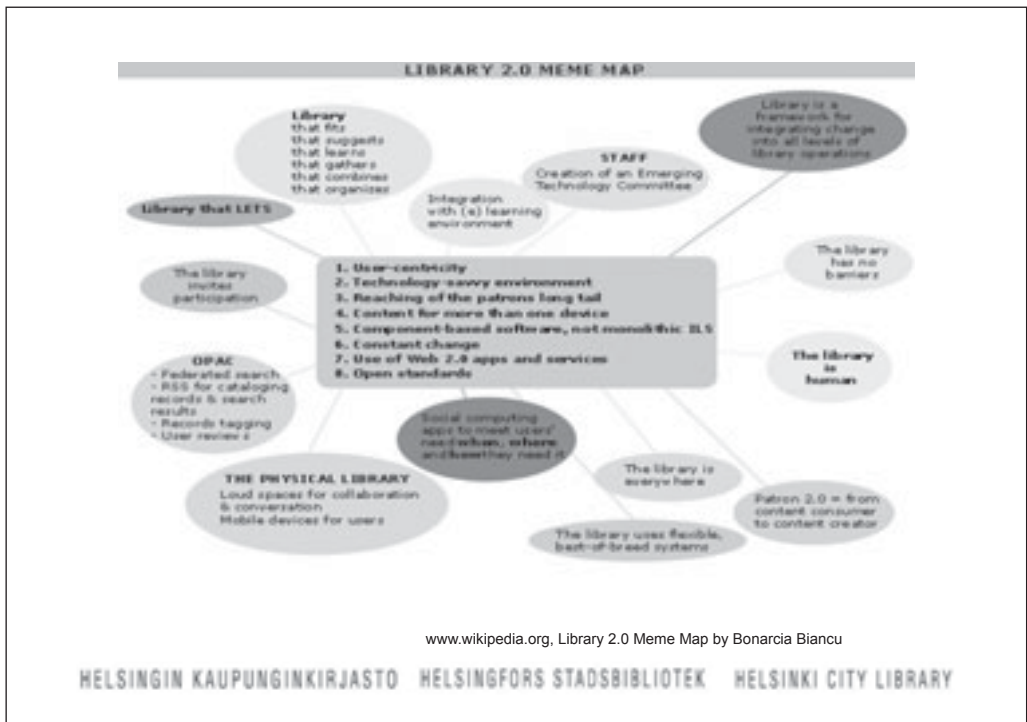
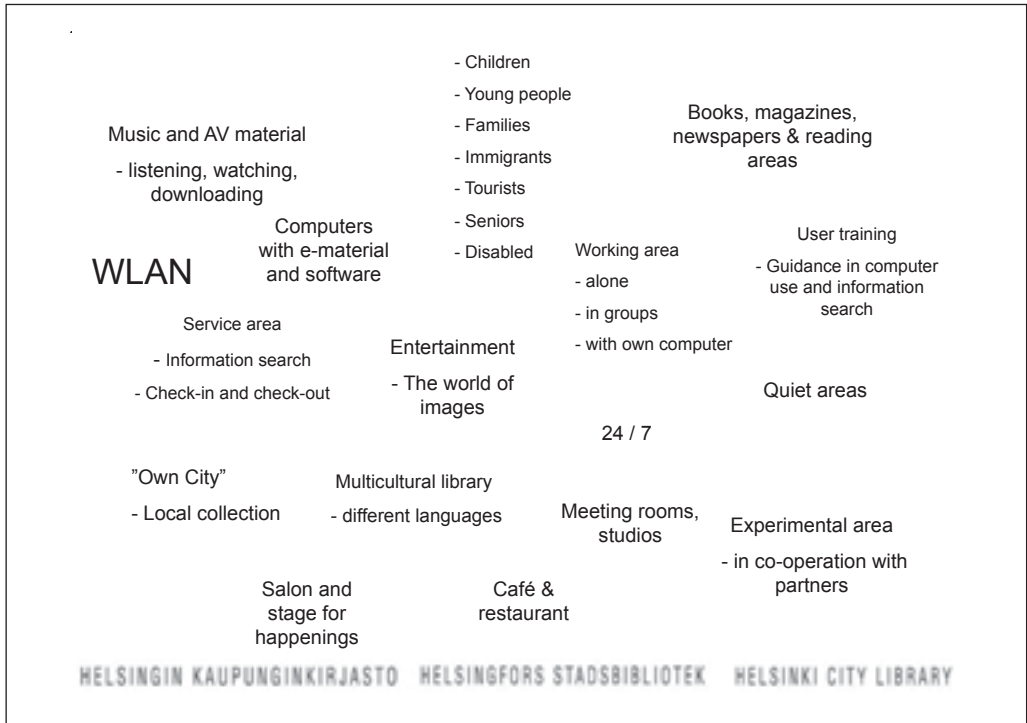
Zašto ne knjižnica kao treće mjesto?

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Paradoks složenosti narodne knjižnice

- Mladi korisnici – stari korisnici
- Obitelji – samci
- Većina – manjine
- Stara građa – nova građa
- Knjige – audiovizualna građa
- Buka – tišina
- Javno – privatno
- Red – kaos
- Usluga – samo-usluga
- Društveni kontakti - usamljenost

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

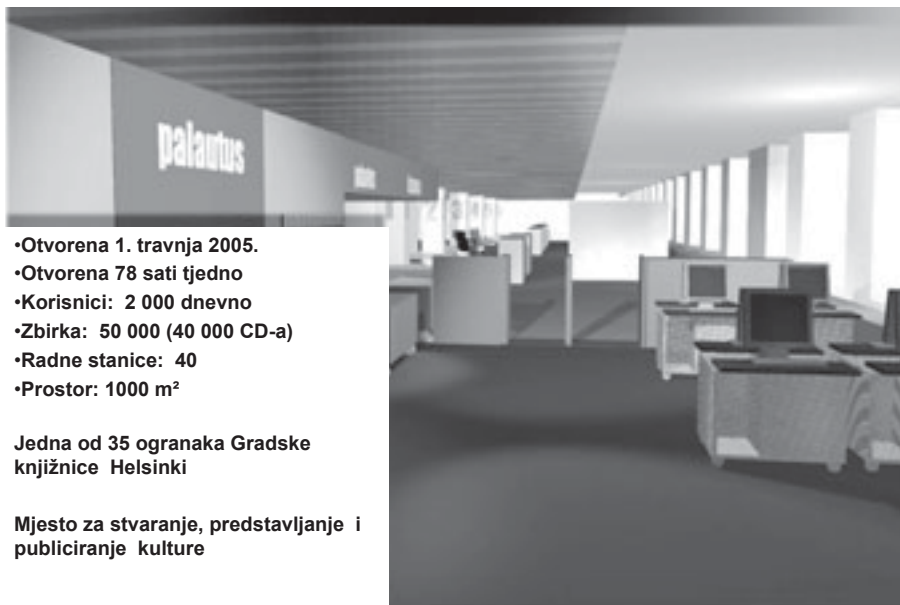
Knjižnica Pohjois-Haaga Library otvorena 1981. g.
u poslovnoj zgradi,
ponovno otvorena 5.2.2007

	1982.	1995.	2007. (veljača - kolovoz)
Područje	511 m2	511 m2	511 m2
Zbirka	22 000	40 200	27 100
Posudba	166 112	203 685	89 661*
Posjete	-	124 138	60 000*
Osooblje	5,5	-	5
Računala za korisnike	-	-	10
Tjedna otvorenost	58 h	-	52 h

* Samozaduživanje 72 %, samorazduživanje 90 %

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Knjižnica 10 kao interaktivni fizički prostor

- Otvorena 1. travnja 2005.
- Otvorena 78 sati tjedno
- Korisnici: 2 000 dnevno
- Zbirka: 50 000 (40 000 CD-a)
- Radne stanice: 40
- Prostor: 1000 m²

Jedna od 35 ogranaka Gradske knjižnice Helsinki

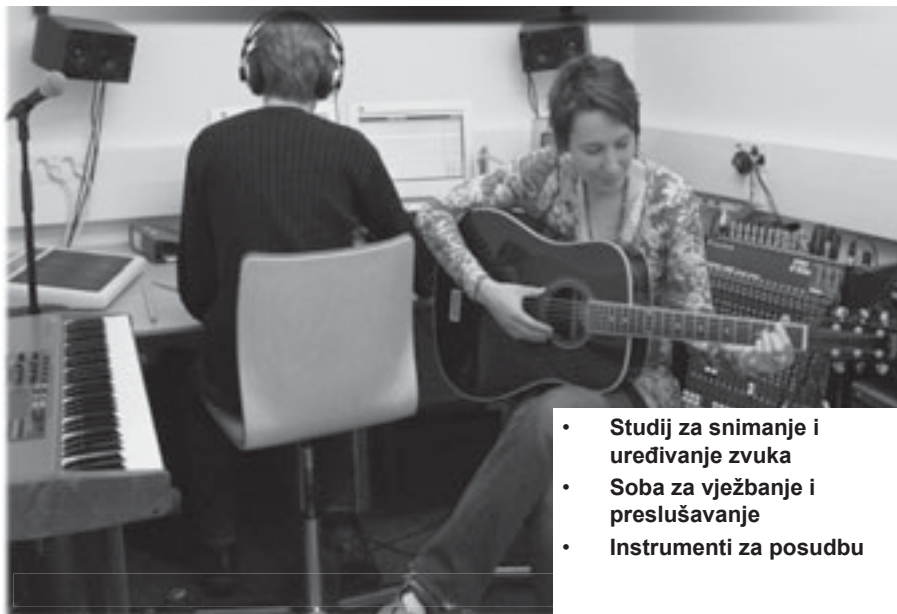
Mjesto za stvaranje, predstavljanje i publiciranje kulture

Neke misli o Knjižnici 2.0

- Uloga korisnika → od potrošača sadržaja do stvaratelja sadržaja
- Tradicionalne aktivnosti knjižnice i nove mogućnosti koje pruža web 2.0 i informacijska tehnologija zajedno
- Knjižnica pruža interaktivno okruženje gdje klijent može biti korisnik, producent, performer
- Obnova kulture → platforma za što je moguće manju participaciju

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Korisnik kao stvaralac sadržaja

- Studij za snimanje i uređivanje zvuka
- Soba za vježbanje i preslušavanje
- Instrumenti za posudbu

Demo toranj – korisnik kao stvaratelj sadržaja i producent

CD toranj s kojeg
možete slušati:

- Demo CD-e koje su ostavili korisnici
- Glazbu koju su producirali korisnici u knjižničnom studiju

HELSINGIN KAUPUNGINKIRJASTO HELSINGFORS STADSBIBLIOTEK HELSINKI CITY LIBRARY

Korisnik kao izvođač

Pozornica:

- **Koncerti, performansi i panel diskusije**
- **Izložbe**
- **Multimedijska predstavljanja**
- **Mobilni namještaj**
- **Akustični interijer**
- **PA-oprema**
- **Rasvjetni sustavi**
- **Online emitiranje**

Korisnik kao izdavač

- Tečajevi izdavaštva za udruge i organizacije
- Web 2.0 tečajevi za korisnike
- Posudba uređaja za snimanje

Knjižnica kao izdavač

- Koncerti, predavanja, panel rasprave, susreti s piscima, kompozitorima i dr. se snimaju
- Komunikacijski kanali: web emitiranje, mp3, radio
- Dostupnost sadržaja putem vlastitog servera ili weba 2.0

Suradnja u zajednici

Soba za grupni rad:

- Sjedala za 18 osoba
- 3M digitalna ploča
- Video konferencije
- Nije za komercijalno korištenje
- Za udruge i organizacije, posebice nevladine

Radio stanica

Mogućnost emitiranja:

- Vlastiti programi knjižnice
- Koncerti, predavanja i sl.
- Love-radio projekt realiziran 2007.

Knjižnica 10 je

- Knjižnična služba u centru grada
- Mjesto za stvaranje, prikazivanje i publiciranje kulture
- Javni gradski prostor

Maija Berndtson, magistrica knjižničarstva, Helsinki City Library, ravnateljica

Ravnateljica helsinške knjižnice od 1987. Aktivna sudionica u međunarodnim projektima unutar EU, primjerice PubliCA (Public Libraries Concerted Action), 1997.–1999. Članica Međunarodne mreže javnih knjižnica pri Bertelsmann fondaciji, 1988.–2001. Napisala izvješće *Management Self –Assesment* (Samoprocjena menadžmenta) 1999. te *Dreaming the future, Some Funky Ideas on Managing Tomorrow's Library* (Sanjajući budućnost – neke funky ideje o upravljanju knjižnicom sutrašnjice) 2001. Koautorica je publikacije *Virtual Impact on the Physical Library, Visions for Intelligent Change* (Virtualni utjecaj na fizički prostor knjižnica, vizije za inteligentnu promjenu), 2002. Autorica je brojnih članaka i sudionica mnogih međunarodnih konferencija diljem Europe te članica ocjenjivačkih povjerenstava za više arhitektonskih natječaja.

KNJIŽNICE U DOBA VIRTUALNIH PROSTORA

Od opće raširenosti interneta prošlo je već dobro desetljeće. Mreža nam stalno nudi nove i nove usluge i čini se da bi bez njih život stao. Možemo li uopće zamisliti komunikaciju u stručnim krugovima bez elektroničke pošte? Možemo li pratiti zadnja otkrića znanosti bez mrežnih časopisa? Čak smo za najuobičajenije svakodnevne odgovore upućeni na mrežu: što je rotavirus, koji je vozni red vlakova, kako ispeći pizzu... Štoviše, internet pregledavamo i kada nas ništa posebno ne zanima jer želimo pustiti "mozak na pašu". Internet je učinkovit "gutač vremena", kako ga je netko definirao prije više od deset godina.

Dakako, mnogo je onih koji se s ovim opisom neće složiti. Mi knjižničari smo općenito malo nepovjerljivi prema internetu, bar što se tiče njegove uporabivosti za traženje detaljnijih informacija. Lako se mogu čuti brojne primjedbe da je nepregledan, nepouzdan, da trebamo iznimno mnogo vremena kako bismo došli do pravih informacija, da one nisu temeljite itd. Među onima koji svaki dan upotrebljavaju internet, knjižničari su zasigurno najveći skeptici.

Uporaba interneta, međutim, iz godine u godinu snažno raste. Godine 2008. trebala bi ga upotrebljavati četvrtina stanovnika planete (1.600.000.000), što je 342% više nego 2000. godine. U Europi ga stalno upotrebljava 400.000.000, odnosno polovica svih stanovnika.¹

Mijenjaju se i navike korisnika. Ako smo još prije deset, dvadeset godina mi, knjižničari, samopouzdanog govorili o knjižnicama kao o informacijskim središtima društva, danas je potrebno pomnije promišljanje o ulozi knjižnica, sada i u budućnosti. Zadnjih su godina pozornost pobudili rezultati ankete koju je OCLC (Online Computer Library Center) objavio 2005. godine: *Percepcija knjižnica i informacijskih izvora* (Perceptions of Libraries and Information Resources).² Anketiranjem 3.300 informacijskih korisnika iz Australije, Kanade, Indije, Singapura, Ujedinjenog Kraljevstva i SAD-a željeli su dobiti informacije o potrebama, navikama i vrednovanjima suvremenih informacijskih potrošača. Istraživanje je posebno željelo predstaviti odnos tih korisnika prema knjižnicama u usporedbi s drugim izvorima informacija.

Rezultati su pokazali da knjižnice, pojednostavnjeno rečeno, nisu više glavni izvori ili mjesta na koja su korisnici usmjereni da bi zadovoljili svoje informacijske potrebe. Na upit koje bi informacijske izvore upotrijebili sljedeći put kada budu tražili informacije, među odgovorima (anketirani su mogli nabrojiti više izvora) najviše (91%) ih je navelo mrežne pretraživače, više od polovice (55%) navelo je knjižnice, nešto manje (42%) *on-line* knjižnice, a najmanje knjižare (37%) i *on-line* knjižare (30%). Upravo zbog tih razloga najviše iznenađuje negativan rezultat – da čak 45% anketiranih nije navelo knjižnice kao mogući izvor koji bi upotrijebili pri traženju informacija.

Isto tako, indikativni su odgovori na pitanje kojem izvoru informacija bi se najprije obratili (first choice) kada sljedeći put budu tražili informacije. Većina bi se najprije obratila mrežnim pretraživačima (80%), tek nešto više od desetine (11%) knjižnicama, još manje (6%) *on-line* knjižnicama i tek po 2% knjižarama i *on-line* knjižarama. Malo bolje su knjižnice prošle kod studenata jer bi se za mrežne pretraživače kao prvi izvor informacija odlučilo 72% anketiranih, za knjižnicu njih 14%.

Podaci istraživanja OCLC nedvojbeno potvrđuju da su se potrebe i navike informacijskih potrošača promijenile. Iako su knjižnice još uvijek shvaćene kao izvor za dobivanje informacija, svoju su središnju informacijsku ulogu u društvu nedvojbeno izgubile.

Tu sliku nadopunjuju i podaci o smanjivanju broja posuđenih jedinica građe u knjižnično razvijenim okruženjima i promijenjene navike posjetitelja knjižnica. Među ostalim, to određuje i informacijska ponuda

1 Preuzeto iz: www.internetworldstats.com/stats.htm (2. 6. 2009)

2 Perceptions of libraries and information resources, 2005. <http://www.oclc.org/reports/2005perceptions.htm>

jer u skupnom udjelu proizvedenih informacija u svijetu, na tiskanim medijima je tek 0,01%, a i u tom su udjelu knjige tek na četvrtome mjestu.³ Kako se knjižnice odazivaju na te promijenjene okolnosti? Brine li ih činjenica da su izgubile središnju ulogu ponuđača informacija? Kako prilagođuju svoje poslovanje i ponudu promijenjenim potrebama korisnika? Jesu li sposobne, ako kažemo radikalnije, preživjeti u svijetu koji postaje sve više virtualan?

Premda se u stručnim krugovima redaju rasprave, konferencije i razgovori na temu transformacije knjižnica, izgleda da ta razmišljanja nemaju velikog utjecaja na način djelovanja knjižnica. Zato bi se možda trebalo upitati i sljedeće: Žele li knjižnice preživjeti? Budući da to zamršeno pitanje ne mogu ovdje riješiti, daljnje razmišljanje gradit ću na pretpostavci potvrdnog odgovora.

U publikaciji *Nordijske javne knjižnice u društvu znanja* (Nordic Public Libraries in the knowledge society, 2006.)⁴ direktor Danske nacionalne knjižnične uprave (Danish National Library Authority) Jens Thorhauge razmišlja o mogućim promjenama u knjižnicama.

“Knjižnice su još uvijek predmet rasprava; neki predlažu virtualna rješenja, bolju suradnju među knjižnicama, arhivima i muzejima, virtualnim i stvarnim. Neki zagovaraju poboljšanu i profiliraniju ponudu knjižnično strukturiranih podataka kao alternativu Googlu... A ima i nekih, koji zagovaraju intenzivnu suradnju s Googlom tako da bi pretraživanje knjižničnih kataloga bilo integrirano u Googlov pretraživač.”

U slovenskoj stručnoj javnosti donekle je usamljeno ostalo razmišljanje dr. Matjaža Žaucera, direktora Središnje tehničke knjižnice, o potrebi promjena u knjižnicama (*Nužnost racionalizacije postupaka i rada u knjižnicama*, 2008.)⁵ Pregledom nekih pokazatelja knjižnica u svijetu, on također razmišlja o očekivanim promjenama u njima ubuduće. Vidi ih u tri smjera: neke će knjižnice postati muzeji knjiga, druge će se preoblikovati u društvene prostore oblikovane po mjeri korisnika, u trećima će biti naglašena posrednička uloga, premda će morati biti znatno bolje i racionalnije organizirane. U završnom poglavlju članka zaključuje: “Knjižničarstvo je tek potpora odnosno infrastruktura obrazovanju, znanosti, kulturi, profesionalnom radu i korištenju slobodnog vremena. Zlatno doba knjižničarstva... je prošlo, dolazi vrijeme zahtjeva za racionalizacijom, velikom učinkovitošću, fleksibilnog menadžmenta, još veće automatizacije, pojednostavljivanja postupaka i djelovanja za preživljavanje” (Žaucer 2008.).

Već same misli navedenih autora kazuju da je moguća budućnost knjižnica vrlo raznolika. Vjerojatno zaista nema jedinstvenog recepta kako se knjižnice trebaju preoblikovati i prilagoditi promijenjenim okolnostima. No crvena nit vodilja naših promišljanja morat će postati interes korisnika knjižnice. Od knjižnica koje su bile tradicionalno uređene po mjeri knjižničara i njihovih pravila, morat ćemo se usmjeriti na oblikovanje knjižnica koje će biti uređene po mjeri korisnika i koje će za primjerenu cijenu nuditi usluge koje korisnici trebaju. Pritom je sasvim svejedno koliko *svetih* knjižničarskih načela ćemo morati napustiti, ako više ne budu služila korisnicima, i koliko rada i postupaka promijeniti, ako se pokaže da je upotrebljivost našeg proizvoda zanemarivo malena. Lijep je primjer upotrebljivost UDK klasifikatora pri traženju informacija u OPAC-u. U slovenskom sustavu COBISS, među 10.000 korisnika koji traže informacije u OPAC-u, samo je 5 koji traže po UDK, pa i to su najvjerojatnije većinom knjižničari. Je li smisljeno održavati sustav UDK u takvom opsegu, ako ga upotrebljava tako mali broj korisnika?

Ako su, međutim, promjene neizbježne, pogledajmo u kojim bi se smjerovima trebalo, tu mislim prije svega na javne opće knjižnice, preoblikovati i čemu bi te knjižnice trebale posvetiti više pažnje ubuduće.

SADRŽAJNO ORIJENTIRANA KNJIŽNICA

Mi knjižničari uvjereni smo da smo sa slobodnim pristupom i smještajem građe temeljenim na UDK napravili dovoljno da korisnici dobiju građu i informacije iz određenog područja koje ih zanima. Pritom nismo opazili da smo sadržajno okupljanje građe (stavimo svu građu o medicini zajedno) izveli tek

3 Žaucer, M. (2008). Nužnost racionalizacije postupkov in dela v knjižnicah. <http://www.ctk.uni-lj.si/Users/Zaucer/nujnost-racionalizacije-v-knjiznicah.html> (4. 8. 2008). Preuzeto iz: How Much Information? 2003. <http://www.sims.berkeley.edu/research/projects/how-much-info-2003>.

4 Thorhauge, J. (2006). An introduction. V: *Nordic public Libraries in the knowledge society*, 2006. <http://www.bs.dk/publikationer/english/nnpl/index.htm>

5 Žaucer, M. Nužnost racionalizacije postupkov in dela v knjižnicah. 2008.

djelomično. U mnogim je knjižnicama građa još uvijek podijeljena po medijima odnosno po nosačima zapisa: zasebno je postavljena periodika, zasebno DVD-i, CD-i, posebno kasete, sve je većinom strogo odvojeno po UDK skupinama, na jednoj strani knjižnice je čitaonica, na drugoj internet i slično. Čak i slavna nova knjižnica u Seattlu ima građu postavljenu sasvim staromodno u spremištu koje je dostupno korisnicima.

Oblikovanje i uređenje prostora knjižnice moralo bi proizlaziti u cijelosti iz korisničkih potreba. Sadržajno orijentirana knjižnica morat će ponuditi na jednome mjestu izbor građe prema prevladavajućem interesu korisnika u određenom okruženju, omogućiti upotrebu te građe i dostup informacijama na mreži, ugodan prostor sa svom potrebnom opremom za izmjenu informacija, gledišta i mnijenja te za druženje korisnika koje zanimaju ista ili slična područja znanosti i kulture. Pri oblikovanju sadržajnih grupa knjižnice će morati biti puno fleksibilnije i slijediti prije svega promjenjive potrebe različitih interesnih grupa korisnika, a ne tradicionalna pravila razvrstavanje građe, primjerice po UDK postavkama.

PROSTOR ZA RAZLIČITE DJELATNOSTI

Narodne knjižnice su jedine javne ustanove koje su otvorene svim društvenim skupinama, u pravilu od jutra do večeri. To su jedine ustanove koje građani smiju upotrebljavati većinu dana u tjednu tijekom svih godišnjih doba i to bez ulaznice. Knjižnice su premalo svjesne toga svog posebnog položaja. Puno će bolje morati iskoristiti sve svoje potencijale kako bi postale stvarna društvena središta svojega područja. Knjižnice će morati srezati ograničenja, koja su većinom postavile same, o primjerenoj i neprikladnoj prirodi djelatnosti, koju procjenjuju u prostoru knjižnice, a prije svega će se morati više otvoriti različitim okupljanjima grupa koje će u prostorima knjižnice organizirati različite djelatnosti i susrete. Svaki posjetitelj događanja u knjižnici je potencijalna potpora knjižnici i njezin "advokat".

SREDIŠTE INFORMACIJSKE PISMENOSTI

Zbog svoje već omeđene široke dostupnosti i otvorenosti svim društvenim skupinama, knjižnice imaju mogućnost postati stvarna središta informacijskog opismenijavanja u svom okruženju. Danas se mnogo govori o informacijskoj uključenosti, o premošćivanju informacijskog jaza, o funkcionalnoj pismenosti u njezinu okviru, kao i o informacijskoj pismenosti. Kao javne ustanove, knjižnice u tim procesima mogu odigrati odlučnu ulogu. Time što će postati prepoznatljive kao ključni čimbenik informacijskog opismenijavanja za sve dobne i socijalne skupine, mogu jako osnažiti svoju ulogu i položaj u lokalnoj zajednici.

PROSTOR ZA UČENJE I STUDIRANJE

Tradicionalna funkcija knjižnice kao prostora za učenje i studiranje osnažuje se u knjižnično razvijenim okruženjima. Možda je to na prvi pogled iznenađujuće jer je danas na raspolaganju mnogo više prostora za te svrhe u različitim ustanovama nego ikad dosad. Pa ipak, interes za njima u javnim knjižnicama raste. Možda je uzrok upravo u više puta spomenutoj dostupnosti javnih knjižnica, možda isto tako u tehničkim mogućnostima koje nude knjižnice. Svakako je potrebno tu činjenicu uvažavati pri budućem razvoju i planiranju knjižnica te omogućiti veći broj mjesta za individualni i grupni rad. Razvijena društva su društva znanja i cjeloživotnog učenja, a knjižnice su najprimjereniji prostor za studiranje i učenje jer na jednome mjestu mogu ponuditi informacijske izvore, tradicionalne i nove, uz to i primjeren prostor, opremu i pristup svjetskoj mreži.

MJESTO SUSRETA

Kao prostor susreta knjižnice su već opredijeljene prema prethodno nabrojanim funkcijama. Unatoč tomu, potrebno je posebno istaknuti potrebu da se knjižnice oblikuju i kao prostor u kojem se ljudi druže ne samo zbog učenja, informacijskog opismenijavanja, izmjene informacija i slično, već radi druženja samog. Vrlo je važna mogućnost druženja dvije starosne grupe: mladež i stariji. Prvi uobičajeno odbijaju institucionalno organizirane i formalne oblike druženja, drugi su u pravilu društveno marginalizirani zato što se njihov socijalni život odvija prije svega u okviru udruga za starije i njihovih ustanova. Knjižnice bi morale postati i mjesto međugeneracijskog dijaloga i razmjene pogleda i iskustava.

VIRTUALNA KNJIŽNICA

Ako nisi na mreži, nema te – kaže danas već istrošena mudrost. Knjižnice se, naime, ne mogu natjecati s velikim ponuđačima mrežnih informacija, no mogu napraviti dvoje: integrirati svoju informacijsku ponudu u velike pretraživačke sustave i ponuditi zanimljive sadržaje koje drugi ne nude, recimo iz lokalnog okruženja. Takav je na primjer lokalni mrežni leksikon koji zajednički može graditi više knjižnica i drugih ustanova u lokalnom okruženju.

Uz nabrojane predložene smjerove budućeg razvoja narodnih knjižnica, svakako se postavlja pitanje njihovih kadrovskih i financijskih kapaciteta. Ne može se dakle očekivati veliko povećavanje sredstava koja države i lokalne uprave namjenjuju za djelovanje knjižnica. Prije će biti suprotno; u trenutku recesije financiranje knjižnica se smanjuje, u proračunima prednost dobivaju projekti koji jamče primjereno velik medijski odjek i koji bar na kratak rok oblikuju javno mišljenje koje je naklonjeno vlasti.

Zato će knjižnice morati potražiti unutarnje rezerve i promijeniti unutarnju organizaciju. Uvođenje tehnologija koje omogućuju samoposluživanje, vraćanje, transport i sortiranje građe, može uštedjeti do 50% rada pri evidenciji posudbe i vraćanja građe. Boljom organizacijom i podjelom rada možemo s istim brojem zaposlenih dosegnuti bitno bolje učinke. U mnogim knjižnicama još uvijek knjige po abecedi na police spremaju sveučilišno obrazovani knjižničari, iako bi taj isti posao mogao raditi netko tko je završio osnovnu školu.

Morat ćemo početi racionalizirati sve radne procese i prosuditi koji su postupci koje radimo smisleni i potrebni, a koji ne. Uštede, vremenske i financijske, morat ćemo investirati u preoblikovanje knjižnica, da stvarno budu oblikovane po mjeri korisničkih potreba. Bitno ćemo morati povećati broj posjetitelja knjižnica, povećati broj priredaba, privući i one stanovnike koji su možda sada uvjereni da u knjižnici nema ništa za njih, te za njih oblikovati nove ponude. Zaista ćemo se morati uključiti u projekte informacijskog opismenjivanja, ponuditi kvalitetan prostor za studiranje i cjeloživotno učenje te s lokalnim sadržajima zauzeti i dio virtualnog prostora na mreži.

Ukratko, knjižnice moraju postati tako živ i živahan prostor da nikome u lokalnoj zajednici ne padne na pamet pomisao da ih možda ne trebamo.

Viljem Leban, Osrednja knjižnica Kranj, ravnatelj

Profesor filozofije, diplomirao komparativnu književnost i položio stručni bibliotekarski ispit. Dodatno stručno znanje stječe na domaćim i međunarodnim stručnim skupovima i konferencijama. U Knjižnici Cirila Kosmača Tolmin zaposlen od 1991. do 2005. Od 1988. do 1989. te od 1991. do 1994. obavljao je posao dipl. knjižničara te voditelja projekta automatizacije. Jedanaest godina, od 1994. do 2005., bio je ravnatelj Knjižnice Tolmin. Od 2006. ravnatelj je Osrednje knjižnice Kranj. Svoj stručni rad usmjerio je na uvođenje informacijskih tehnologija, automatizaciju knjižnica, digitalizaciju glazbene i videograđe, izgradnju i opremu knjižnica, bibliobusnu službu te upravljanje knjižnicama. Za svoj stručni rad 2003. primio Čopovu diplomu (stručno priznanje koje dodjeljuje Savez knjižničarskih društava Slovenije).

////////////////////////////////////

GRADILI SMO, GRADIMO KNJIŽNICE!

ŽUPANIJSKI POSTERI //////////////////////////////////////

**SINTEZA I PRIKAZ PROJEKATA IZGRADNJE I OPREMANJA
HRVATSKIH NARODNIH KNJIŽNICA
PO POJEDINIM ŽUPANIJAMA OD 2000. DO 2007. GODINE**

BJELOVARSKO-BILOGORSKA ŽUPANIJA

SAŽETAK

Adaptacijama, proširenjima, preuređenjima i opremanjem narodnih knjižnica u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji nastojalo se primjereno smjestiti i zaštititi knjižničnu građu da bi bila lako dostupna i pretraživa i korisnicima i knjižničarima. Cilj uvođenja novih usluga i poboljšanja već postojećih bio je veća iskoristivost zbirki i povećanje članstva. Dakako, i priprema knjižnica za 21. stoljeće – stoljeće znanja u kojemu su informacije glavni resursi pa su zato ove knjižnice opremljene brojnim računalima i umrežene, građa im je računalno obrađena, a počelo se i s užurbanijom izgradnjom zbirki na novim medijima te digitalizacijom izabrane građe.

Preuređenjem i opremanjem zgrade u središtu grada, ukupne površine 1.080 m², za potrebe *Narodne knjižnice i čitaonice P. Preradović* 2001. godine, nastojalo se poboljšati cjelokupno njezino poslovanje. Prvo je trebalo riješiti skučenost prostora, potom razbacanost odjela po gradu (četiri lokacije) i napokon primjeren smještaj i zaštita građe, pretražive i lako dostupne i za korisnike i za knjižničare. Stvoreni su preduvjeti za bolju iskoristivost postojećih zbirki: knjiga (124.151 sv.), periodike (3.580 sv.), multimedija (5.122 jedinice), zavičajne zbirke (2.614 sv.), zaštićenog fonda (579 sv.)...i povećanje članstva (6.600).¹ U obnovljenom i opremljenom prostoru s tridesetak umreženih računala ponuđene su i nove usluge i sadržaji: internet, multimedija, posudba CD-a, CD-ROM-ova, DVD-a, slušaonica, proširen program igraonica, računalne igraonice, čitanje tiska, programi za građane (susreti, predstavljanja knjiga, izložbe...).

Proširenjem na susjedne prostorije, a potom preuređenjem i opremanjem namještajem i ostalom opremom *Gradske knjižnice i čitaonice S. Kolara u Čazmi* 2003., stvoreni su bolji uvjeti za smještaj, zaštitu i uporabu zbirki: knjiga (20.711 sv.) i multimedija (1.436 jedinica). Prostor je postao pregledniji, prozračniji, svjetliji, veći (s 140 m² na 220 m²) i ugodniji za boravak. Cilj je bio povećati broj korisnika, što se ubrzo i ostvarilo (u Knjižnici je 850 članova). Uz postojeće (dječji odjel i odjel za odrasle), dobiveni su i novi prostori za studijski odjel, čitaonicu tiska, spremište..., a Knjižnica može ponuditi korisnicima nove usluge. U mreži je 5 računala s pristupom internetu.

Preuređenjem 2006. i opremanjem 2007. godine prostor *Pučke knjižnice u Daruvaru* povećan je sa 140 m² na 780 m² te su konačno stvoreni svi potrebni preduvjeti za iskorak u 21. stoljeće. Ponajprije, omogućen je smještaj i zaštita knjižnične građe, olakšan je pristup, a potom i korištenje zbirki: knjiga (31.135 sv.), multimedija (1.565 jedinica) i zavičajne zbirke (105 sv.). Knjižnica je konačno ustrojila sve potrebne odjele i službe te može ponuditi korisnicima (1.467 učlanjenih) nove službe i usluge: internet (25 računala u mreži), posudbu multimedija, čitanje tiska, igraonice, računalne igraonice, susrete s piscima...

Proširenjem sa 140 m² na 230 m² i preuređenjem te opremanjem *Gradske knjižnice i čitaonice "M. Lovrak" u Grubišnom Polju* (započeto 2006., a dovršeno krajem 2008.) dobiven je ponajprije jedinstven, pregledan i dovoljno velik prostor za dječji odjel u prizemlju te za posudbeni odjel za odrasle sa studijskom čitaonicom na katu. Deset računala u mreži, nove usluge (internet, slušaonica glazbe, posudba multimedija...), nove čitaonice (za djecu i odrasle), nove igraonice (računalne i klasične), prostor za susrete s piscima, olakšan pristup svim zbirkama (u fondu je 23.280 sv. knjiga, 1.200 jedinica multimedije, 50 sv. u zavičajnoj zbirci)... preduvjeti su boljeg korištenja i zaštite knjižnične građe te povećanja članstva (ukupno 515 članova).

Hrvatska knjižnica Hercegovac (osnovana 6. veljače 1998.) djeluje u prizemlju Češkog doma. Prostor je ugodan za boravak, dobro opremljen namještajem i informatičkom opremom (3 su računala umrežena). Lako je dostupan i hendikepiranim osobama. Nažalost, prostor nije dovoljno velik (100 m²) s obzirom na potrebe smještaja knjižnične građe (6.873 sv. knjiga, 271 jedinica multimedija) i njezino korištenje (140 članova).

Hrvatska knjižnica "Đ. Sudeta" Garešnica s izradom projekta preuređenje, proširenja (dogradnje) započela je 2007. godine. Projekt je pri dovršenju. Djeluje na 370 m²: u prizemlju su dječji odjel i posudbeni odjel za odrasle, a na katu studijski odjel, otvoren 1998. godine. U fondu je 28.829 sv. knjiga, 1.203 jedinice multimedija, 241 sv. u zavičajnoj zbirci... Na kraju 2007. u knjižnicu je učlanjen 951 korisnik. U mreži je 6 računala koja imaju pristup internetu.

1 Podaci o zbirkama i članstvu za sve knjižnice zaključno s danom 31. prosinca 2007.

Ružica Junačko**BRODSKO-POSAVSKA ŽUPANIJA** /// **SAŽETAK**

U Brodsko-posavskoj županiji koja, prema teritorijalnom ustrojstvu, ima dva grada i 26 općina, djeluju dvije gradske knjižnice: Gradska knjižnica Slavonski Brod (matična knjižnica) i Gradska knjižnica Nova Gradiška, te pet općinskih narodnih knjižnica u općinama Brodski Stupnik, Gornji Bogićevci, Okučani, Oriovac i Vrpolje. Narodna knjižnica Oriovac i Hrvatska čitaonica Vrpolje imaju dugu tradiciju (osnovane su 1880. i 1893.), a s kraćim prekidima djeluju do danas. U zapadnom je dijelu županije došlo do bržeg razvoja knjižnica, dok na istoku radi samo jedna narodna knjižnica – Hrvatska čitaonica Vrpolje. Prije Domovinskog rata stanje je bilo obratno.

U razdoblju poraća, koje je bilo iznimno teško, radom je započelo svih pet općinskih knjižnica, od toga je od 2000. do danas jedna novoosnovana, a dvije su uređene i opremljene. Pri osnivanju knjižnica najvažnije je bilo osigurati temeljne uvjete za njihovo djelovanje i omogućiti stanovnicima, koji su se vraćali u svoje obnovljene domove, pristup knjizi i drugim kulturnim sadržajima koje knjižnice nude.

Tijekom godina, zajedničkim trudom, nastojali smo poboljšati uvjete rada i osigurati kvalitetu kako bi se što bolje pripremili za proces osamostaljivanja koji je u tijeku.

Spomenutom mrežom knjižnica obuhvaćeno je 101.096 stanovnika od ukupno 176.725, koliko ih živi u županiji, te je razvidno da znatan dio općina nema knjižnica. S obzirom na sadašnje nezadovoljavajuće stanje, za koje smatram da nije rezultat samo financijske prirode, nego dijelom i nezainteresiranosti lokalne uprave, a time i stavljanja osnovne kulture na margine, teško je predvidjeti dinamiku osnivanja novih knjižnica. Preko svojih aktivnosti matična će služba i dalje poticati razvoj narodnih knjižnica u Brodsko-posavskoj županiji.

Ružica Junačko, knjižničarka, Gradska knjižnica Slavonski Brod, voditeljica županijske matične službe (od 12. kolovoza v. d. ravnateljica)

Završila Pedagošku akademiju 1978., potom stekla i stručno zvanje knjižničara. Od 1975. zaposlena u Gradskoj knjižnici Slavonski Brod. Obavljala poslove informatorice i klasifikatorice, a od 1997. poslove voditeljice županijske matične službe za knjižnice Brodsko-posavske županije. U prosincu 2008. imenovana za v. d. ravnateljicu. Sudjelovala u programima promidžbe Knjižnice, vodila književne večeri, pisala priloge za stručna glasila. Članica Društva knjižničara Slavonski Brod, u nekoliko mandata i predsjednica Društva, članica komisija HKD-a.

DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA //

//////// SAŽETAK

Mrežu narodnih knjižnica Dubrovačko-neretvanske županije čine knjižnice u gradovima Dubrovnik, Metković, Ploče, Korčula i Opuzenu te u općinama Orebić, Ston, Blato i Vela Luka. Matična je knjižnica Dubrovačke knjižnice – Narodna knjižnica Grad, s ograncima Montovjerna, Cavtat, Lapad i Trpanj. Na otoku Lastovu knjižnica ogranka Matice hrvatske djelomično obavlja funkciju narodne knjižnice. Od samih početaka djelovanja, narodne knjižnice Dubrovačko-neretvanske županije imaju naglašen problem prostora. Do sredine devedesetih godina 20. stoljeća djeluju u raznim nenamjenskim prostorima u sklopu mjesnih zajednica, radničkih sveučilišta, domova kulture, konfisciranih privatnih kuća i samostana, a u tom su razdoblju bar jednom preseljavale u druge, jednako nenamjenske i neodgovarajuće prostore. Nakon stvaranja hrvatske države, rata i promjena društveno-ekonomskoga sustava, županijske narodne knjižnice došle su u nezavidnu situaciju, bar kada je o prostoru riječ. Od početnih manjih zbirki uglavnom darovanih knjiga, knjižnični su fondovi uvećani nekoliko puta. Zbog nepročišćavanja fondova u prethodnom razdoblju, stvoren je velik broj oštećene, dotrajale i nekoristene građe. Spremišta ne postoje ili su vrlo mala i nedovoljna za smještaj fonda. Zahtjevi za dodatnom opremom povećavaju se radi uvođenja novih sadržaja. Prostor se počinje doživljavati kao jedan od tri bitna uvjeta bez kojih nije moguće organizirati stručnu djelatnost knjižnica na prihvatljiv i zadovoljavajući način. Demokratski procesi početkom devedesetih, profesionalizacija struke popraćena odgovarajućim zakonskim rješenjima i posljedice razaranja knjižnica u vrijeme Domovinskog rata, kao i naslijeđeni derutni ili neprimjereni prostori iz prethodnog razdoblja, nitalagali su hitne sanacije i prelazak u nove prostore (Dubrovačke knjižnice, Narodna knjižnica Grad 1995./96. godine, Znanstvena knjižnica 2000.). Osuvremenjene standarde (donose se 1999.), čije odredbe uključuju prostor, veličinu, lokaciju, pristup, položaj u zgradi, vanjski izgled, unutarnje uređenje, raspored i opremu, u potpunosti zadovoljavaju samo dvije narodne knjižnice u Dubrovačko-neretvanskoj županiji – Narodna knjižnica Ston i Narodna knjižnica Orebić. Narodna knjižnica Ston je nakon razornog potresa 1996. dobila novi, namjenski izgrađen prostor, svečano otvoren 1998. godine. Narodna knjižnica Orebić je 1999. preselila u namjenski uređen i lijepo opremljen prostor na atraktivnome mjestu.

Ostale knjižnice, s prenatranim policama i bez odgovarajućih spremišta, nastavljaju s traženjem boljih prostornih rješenja i u idućem razdoblju, od 2000. do 2007. godine. Gradska knjižnica *Ivan Vidali* u Korčuli, suočena s dugogodišnjim problemima vezanima uz smještaj građe i konačnim rješenjem o povratu nacionaliziranog prostora vlasniku, preseljena je 2006. u nadograđeni kat rekonstruiranog Doma kulture u središtu grada. Knjižnica zauzima prostor od 246 m², u koji je smješteno oko 28.000 knjižne i 849 jedinica neknjižne građe. Opremljena je suvremenim namještajem i tehničkom opremom, a za svoje kulturno-animacijske djelatnosti koristi veliku dvoranu u prizemlju zgrade.

U ovom razdoblju osnovana je i jedna nova narodna knjižnica u Dubrovačko-neretvanskoj županiji: Gradska knjižnica i čitaonica Opuzen. Knjižnica u Opuzenu osnovana je 2003. na inicijativu tadašnjih čelnih ljudi Grada Opuzena. Nalazi se u prizemlju adaptiranoga bivšeg Doma kulture, u neposrednoj blizini glavnog trga. U suvremeno dizajniranom i opremljenom prostoru od približno 140 m² ističe se nadograđen polukružni prostor s ostakljenim pročeljem, u kojem se nalazi dječji odjel. Posebna je atrakcija ove knjižnice kip carice Livije pronađen na mjestu antičke Narone (Kula Norinska). U nedostatku odgovarajućeg smještaja, kip se zasad nalazi u drvenoj kutiji u prostoru knjižnice.

Od ostalih manjih "zahvata" treba spomenuti preseljenje Ogranka Gruž Narodne knjižnice u Dubrovniku u rekonstruirani nenamjenski prostor od oko 80 m² u neposrednoj blizini gruške luke. U zgradi se još nalaze uredi nekoliko udruga i kotara Gruž. U posljednje dvije godine obavljene su manje adaptacije

unutar postojeće zgrade Narodne knjižnice Grad. U prizemlju je otvoren glazbeni odjel zahvaljujući dijelu sredstava donacije *Roland Berger*, manji dio posudbenog odjela na prvom katu pregrađen je za potrebe informatičara i računalne opreme (server), a čitaonica *Salon sa zrcalima* upotpunjena je ostakljenim vitrinama. Uskoro se planira otvaranje novog ogranka Narodne knjižnice u Mokošici, preseljenje ogranka Montovjerna i Lapad u objekte u neposrednoj blizini sadašnjih prostora te rekonstrukcija prostora Ogranka Cavtat. U planu je i skoro preseljenje dviju knjižnica: Narodne knjižnice Ploče i Gradske knjižnice Metković u adaptirane prostore u strogom središtu grada. Narodna knjižnice Ploče je rješenjem MORH-a iz lipnja 2007. dobila prostor (160 m²) u prizemlju stambene zgrade u Ulici V. Nazora 16. Rješenjem Grada Metkovića iz 2006., Gradska knjižnica Metković je dobila na uporabu tri kata zgrade *Vage* (građevina iz doba austrougarske, spomenik kulture). Uz odgovarajuću rekonstrukciju i adaptaciju, to su izvrsna prostorna rješenja za ove dvije knjižnice.

Marica Šapro-Ficović, viša knjižničarka, Dubrovačke knjižnice, voditeljica županijske matične službe

U Dubrovačkim knjižnicama zaposlena od 1987., od 2001. na mjestu voditeljice županijske matične službe. Diplomirana knjižničarka od 1993., a 2001. promovirana u zvanje više knjižničarke. Od 2008. doktorska kandidatkinja na Odjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu s disertacijom o djelovanju knjižnica pod opsadom u ratu. Članica IFLA-ine komisije za slobodan pristup informacijama i slobodu izražavanja FAIFE i komisija HKD-a te stalna članica sekcije za međunarodne odnose Američkoga knjižničarskog društva. Autorica više stručnih članaka o povijesti knjižnica u Dubrovniku, korištenju i korisnicima narodnih knjižnica, pitanjima slobodnog pristupa informacijama objavljenih u domaćim i stranim stručnim glasilima.

ISTARSKA ŽUPANIJA //////////////////////////////////////

//////// SAŽETAK

Istarska županija površine od 2.813 km², s 206.344 stanovnika, ima 9 narodnih knjižnica i 5 knjižničnih ogranaka (svi su ogranci Gradske knjižnice i čitaonice Pula).

Narodne knjižnice nalaze se u Puli, Labinu, Poreču, Rovinju, Pazinu, Buzetu, Umagu, Novigradu i Bujama, što su sve gradska središta. U Vodnjanu, koji je također gradsko naselje, nalazi se knjižnica, ali je ona ogranak Gradske knjižnice i čitaonice u Puli. Općina Žminj koja obuhvaća 112 naselja, ima svoju narodnu knjižnicu, ali je i to ogranak Gradske knjižnice iz Pule. Gledajući, dakle, prema kriteriju razmještenosti, Istarska županija ima 11 narodnih knjižnica u 11 istarskih naselja.

Status knjižnica: do 30 lipnja 2007. osamostaljeno je šest knjižnica koje su do tada bile u sastavu pučkih otvorenih učilišta. To su Labin, Poreč, Rovinj, Pazin, Umag i Novigrad te Pula koja je samostalna od osnutka. Knjižnice u Buzetu i Bujama još su u sklopu svojih učilišta.

Prateći zakonsku obvezu osamostalivanja koje je teklo uz velike otpore i probleme, knjižnice i Istri ne samo što su se osamostalile, već su tim procesom dobile nove, preuređene i knjižnično osuvremenjene prostore, a dio njih je u fazi izrade projektnih dokumentacija i građevinskih priprema za nove knjižnice, uglavnom polivalentnih sadržaja. S pravom bismo mogli reći da je novo tisućljeće unaprijedilo knjižničarstvo Istre i prostorno i kadrovski., Uspoređujući županijski izvještaj iz 2001. s izvještajem za 2006., površina knjižničkog prostora porasla je s 1.979 m² na 4.585,5 m²; broj djelatnika od 28 na 48, a od toga je dobar dio njih pri završetku dodiplomskog studija knjižničarstva; porastao je broj računala za korisnike, broj sati korištenja interneta... Realizacijom naznačenih projekata, situacija će biti još bolja.

U pripremi je izgradnja-preuređenje prostora za knjižnice u Labinu i Novigradu (knjižnice sele u nove prostore) te adaptacija i proširenje postojećih prostora u Rovinju i Buzetu. No niti za jedan od tih "novih" knjižničnih prostora nije izgrađena nova zgrada, već su to preuređeni i prenamjenjeni prostori, tako da je katkad teško uskladiti prostorne mogućnosti s knjižničnim normativima i potrebama.

Slogan *Nova knjižnica za novo tisućljeće* koji smo koristili u izgradnji i opremanju Gradske knjižnice i čitaonice Pula, možemo upotrijebiti i za knjižničarstvo Istre: *Nove knjižnice za novi milenij.*

Mirjana Unković, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica i čitaonica Pula, voditeljica županijske matične službe U knjižničarskoj struci radi već 36 godina, uglavnom na poslovima informatorice i katalogizatorice u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula. Od 2004. voditeljica županijske matične službe za narodne knjižnice Istarske županije.

Jasmina Milovčić

KARLOVAČKA ŽUPANIJA/// **SAŽETAK**

Mrežu knjižnica Karlovačke županije čini oko 65 knjižnica, od toga pet gradskih i dvije općinske. Početkom 2007. sve narodne knjižnice završile su proces osamostaljivanja, izdvajanjem iz pučkih učilišta.

U razdoblju od 2000. do danas naše knjižnice obogaćene su s 2.967 novih četvornih metara prostora. Od toga matična knjižnica *Ivan Goran Kovačić* Karlovac s 2000 m² namijenjenih isključivo korisnicima, Knjižnica i čitaonica Plaški 80 m², Knjižnica i čitaonica Vojnić 125 m² te Narodna knjižnica i čitaonica Ogulin s 762 m². Novoopremljeni su studijski odjel Knjižnice Ivana Belostenca u Ozlju 2002. te dječji odjel Narodne knjižnice i čitaonice u Slunju 2000. godine. U tijeku su dogovori s lokalnom upravom Ozlja o dodjeli novog prostora knjižnici koja djeluje na 144 m² u prostorima Staroga grada Ozlja.

U narodnim knjižnicama zaposlena su 53 djelatnika, od toga 42 stručna djelatnika i 24 diplomirana knjižničara. Članova ima 15.054 pa učlanjenost stanovništva iznosi 12,8%. U knjižnicama ukupno ima 314.381 knjiga, što iznosi 2,28 knjiga po stanovniku županije te 93 računala – 48 za korisnike i 45 za osoblje. Cilj nam je povećati broj računala namijenjenih korisnicima i to s pristupom internetu. Novi prostori i oprema omogućuju nam da se pojačanim intenzitetom uključimo u informacijsko opismenjavanje naših korisnika i općenito stanovništva županije. Nastojimo mrežno povezati sve knjižnice županije u integrirani knjižnično-informacijski sustav CROLIST sa zajedničkim poslužiteljem i tako našim korisnicima olakšati pretraživanje i dostupnost informacijama.

Jasmina Milovčić, dipl. knjižničarka, Gradska knjižnica *Ivan Goran Kovačić* Karlovac, voditeljica županijske matične službe Diplomirala 1988. na Fakultetu političkih nauka u Zagrebu i stekla zvanje diplomirane politologinje. Obrazovanje nastavila na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i stekla zvanje diplomirane knjižničarke. U razdoblju 2004.–2007. zaposlena u knjižnici Veleučilišta u Karlovcu, a od 2007. u karlovačkoj Gradskoj knjižnici na poslovima voditeljice županijske matične službe. Predsjednica Društva knjižničara Karlovačke županije, članica Komisije za obrazovanje i stalno stručno usavršavanje HKD-a.

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA //////////////////////////////////////

//////// SAŽETAK

Sve tri gradske knjižnice u Koprivničko-križevačkoj županiji (u Koprivnici, Križevcima i Đurđevcu) samostalne su ustanove, smještene u vlastitom prostoru koji je bio nenamjenski, ali je prilagođen potrebama knjižnica i gotovo u cijelosti obnovljen i proširen te nanovo opremljen u razdoblju od 1996. do 2006. godine. Pritom je neprocjenjiva bila stručno-savjetodavna pomoć Matične službe KGZ-a koja je bila uključena u sve projekte adaptacije.

Ubrzano, međutim, rastu potrebe za uvođenjem novih usluga, a time i za dodatnim prostorom, pa je postojeći prostor u sve tri gradske knjižnice već sada premalen i nedovoljan. Knjižnice nastoje pronaći rješenje dokupom prostora ili izmještanjem pojedinih odjela na nove lokacije, ali želi li se omogućiti daljnji razvoj knjižnične djelatnosti na ovom području, nameće se prijevremena potreba za gradnjom novih knjižnica (osobito u Koprivnici i Križevcima).

U Županiji djeluje jedna samostalna općinska knjižnica – u Općini Virje, dok tri općine, Molve, Sv. Ivan Žabno i Gornja Rijeka, koje žele imati samostalne knjižnice, još nisu do kraja ispunile uvjete iz Zakona. Na području Županije djeluje još nekoliko mjesnih knjižnica na volonterskoj osnovi i uz pomoć županijske matične knjižnice: u Peterancu, Novigradu Podravskom, Podravskim Sesvetama i Đelekovcu. I ove knjižnice imaju potencijala da prerastu ili u samostalne knjižnice ili u knjižnične ogranke.

U deset općina (na koprivničkom području) funkciju narodne knjižnice obnaša bibliobus, a u tijeku je prikupljanje sredstava za nabavu bibliokombija za križevačko područje, za što je inicijalna sredstva odobrilo Ministarstvo kulture. Uvođenjem druge smjene postojećega, koprivničkog bibliobusa, bilo bi moguće obuhvatiti knjižničnom uslugom sve preostale općine u županiji, što je i cilj kojim bi se zaokružila županijska mreža narodnih knjižnica.

Ljiljana Vugrinec, viša knjižničarka, Knjižnica i čitaonica *Fran Galović* Koprivnica, voditeljica županijske matične službe Profesorica pedagogije i diplomirana knjižničarka, od 1996. voditeljica matične službe. Autorica *Vodiča kroz knjižnice Koprivničko-križevačke županije* i drugih priloga u stručnim glasilima. S D. Sabolovć-Krajina vodi radionicu o knjižničnim uslugama za slijepe i slabovidne u CSSU. Posebna područja interesa: pokretne knjižnice, usluge za osobe s posebnim potrebama, dječje i školske knjižnice.

Tatjana Nebesny

KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA //////////////////////////////////////

//////// Na području Krapinsko-zagorske županije djeluje 12 narodnih knjižnica. Svi gradovi (sedam) imaju narodne knjižnice, a od općina, samo u njih pet djeluju narodne knjižnice, iako postoje naznake za osnivanjem još nekoliko, dok je jedna općinska knjižnica trenutačno zatvorena zbog nedostatka osoblja. Jedna knjižnica djeluje u sklopu pučkog otvorenog učilišta, ostale su samostalne javne ustanove, nemaju ogranke u udaljenijim naseljima, a nema ni bibliobusnih stajališta.

Ukupan knjižnični fond narodnih knjižnica iznosi 192.527 sv. knjiga. Posljednjih se godina prikuplja i druga, AV, elektronička i multimedijalna, građa, a vrlo su bogati i brojni kulturni programi što ih knjižnice pripremaju za stanovništvo područja na kojem djeluju.

Statistički podaci pokazuju kako dio (uglavnom općinskih) knjižnica djeluje u uvjetima koji, u prosjeku, zadovoljavaju svega pedesetak posto prostora koji preporučuju Standardi za narodne knjižnice, a druge (gradske) znatno nadmašuju te standarde. Valja istaknuti da zbog nedovoljnog broja knjižnica u Županiji, sve knjižnice zadovoljavaju i potrebe stanovništva okolnih općina pa statističke podatke treba uzimati uvjetno jer se izračunavaju samo na osnovi pokazatelja one općine ili grada koji su osnivači knjižnica.

Knjižnice karakterizira suvremeno opremljen prostor koji se posljednjih godina obnavlja i uređuje sredstvima Ministarstva kulture i lokalnih zajednica.

U razdoblju od 2000. godine do 2007. opremljeno je novim namještajem, uređeno je i donekle adaptirano nekoliko općinskih knjižnica, a najznačajniji su pomaci napravljeni u gradovima Pregrada, Klanjec i Krapina, koji imaju suvremeno uređene knjižnične prostore. Uređenje Knjižnice A. Mihanovića u Klanjcu prva je značajna adaptacija, grad Pregrada u nekoliko je godina uspješno dva puta opremao i preseljavao prostor Gradske knjižnice, a Gradska knjižnica Krapina je, nakon višegodišnjeg preuređivanja, napokon 2003. preseljena u kvalitetan prostor koji joj omogućava obavljanje i matične djelatnosti (od lipnja 2007).

MEĐIMURSKA ŽUPANIJA //////////////////////////////////////

//////// SAŽETAK

Međimurje ima 3 gradska i 125 seoskih naselja; 3 grada (Čakovec, Prelog i Mursko Središće) i 22 općine.

Danas su Bibliobusom, s 3 postaje u čakovečkim poduzećima i 22 postaje u međimurskim naseljima, uz 6 narodnih knjižnica (Knjižnica *Nikola Zrinski* Čakovec, Gradska knjižnica i čitaonica Mursko Središće, Knjižnica i čitaonica Grada Preloga, Knjižnica i čitaonica Kotoriba, Knjižnica i čitaonica Općine Šenkovec, Knjižnica i čitaonica Goričan) županijskom mrežom knjižnica pokrivene gotovo sve općine.

U razdoblju od 2000. godine do danas u Međimurskoj županiji realizirani su sljedeći projekti:

- **novi** Bibliobus 2003.
- **prošireni** prostor Knjižnice i čitaonice Kotoriba 2005.; Knjižnica i čitaonica Općine Šenkovec; Knjižnica i čitaonica grada Preloga
- **novoopremani prostori**: Knjižnica *Nikola Zrinski* Čakovec, Knjižnica i čitaonica Kotoriba, Gradska knjižnica i čitaonica Mursko Središće, Knjižnica i čitaonica Općine Šenkovec, Knjižnica i čitaonica Grada Preloga.

U proteklih sedam godina sve Županijske narodne Knjižnice uglavnom su opremane novim namještajem i drugom opremom, a narodne knjižnice u Kotoribi, Prelogu i Šenkovcu proširile su svoj prostor, čime je napravljen mali pomak u proširenju ponude usluga za korisnike. Gotovo sve županijske narodne knjižnice imaju potrebu za većim prostorom za smještaj građe i za nove sadržaje, koji su sastavni dio svake suvremene knjižnice.

Stanje u međimurskim knjižnicama uvjetovano je povijesnim i geopolitičkim okolnostima. Odras je to osviještenosti o važnosti koju knjižnice, kao mjesna obrazovna, obavijesna i informacijska središta, imaju u stvaranju bolje budućnosti u svojem zavičaju. Svaki najmanji pomak u ponudi novih usluga za korisnike, koji je usko povezan s prostornim mogućnostima, uvijek je rezultirao velikim zanimanjem i povećanjem broja korisnika. Stoga knjižnice trebaju stalni angažman ne samo knjižničnih djelatnika, nego i potporu osviještene javnosti, kako bi kao javne ustanove mogle na najbolji mogući način koristiti svojoj zajednici.

Dina Kraljić, diplomirana knjižničarka, Knjižnica *Nikola Zrinski* Čakovec, voditeljica županijske matične službe Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirala na Odsjeku za informacijske znanosti, smjer bibliotekarstvo i Odsjeku za povijest umjetnosti. Za vrijeme studija sudjelovala na Međunarodnoj konferenciji bibliotekarskih škola (BOBCATSSS) u Bratislavi 1999. i u Krakovu 2000., a 2001. i na Međunarodnoj konferenciji o knjižnicama u digitalnom okruženju (LIDA). Od 2002. radi u Knjižnici *Nikola Zrinski*, najprije kao informatorica na Odjelu za odrasle, a od 2006. kao voditeljica županijske matične službe.

Andreja Grošelj

OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA //

//////// SAŽETAK

Mrežu narodnih knjižnica Osječko-baranjske županije čine sljedeće knjižnice: Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek (županijska matična narodna knjižnica), Gradska knjižnica Beli Manastir, Knjižnica i čitaonica Belišće, Centar za kulturu Čepin, Narodna knjižnica i čitaonica Donji Miholjac, Narodna knjižnica Dalj, Gradska knjižnica i čitaonica Đakovo, Hrvatska knjižnica i čitaonica Đurđenovac, Hrvatska narodna knjižnica i čitaonica Našice te Gradska knjižnica Valpovo.

Od deset narodnih knjižnica, sedam su gradske knjižnice (Beli Manastir, Belišće, Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Osijek i Valpovo), a tri općinske (Čepin, Dalj i Đurđenovac). Šest ih je samostalnih ustanova, a četiri su još uvijek knjižnice u sastavu.

Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek jedina ima ogranke, Gradska knjižnica i čitaonica Đakovo te Hrvatska narodna knjižnica i čitaonica Našice imaju dva knjižnična stacionara, dok Gradska knjižnica Beli Manastir ima jedan stacionar. Jedina bibliobusna služba u Osječko-baranjskoj županiji je Bibliobus Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek, koji svojim radom trenutačno pokriva sedam stajališta.

U razdoblju od 2000. do 2007. godine na području Županije realizirano je šest većih projekata uređenja i opremanja narodnih knjižnica i nekoliko manjih (zamjena postojeće dotrajale opreme novom bez znatnijih promjena u uvjetima rada knjižnica). U tijeku su dva projekta: izrada projektne dokumentacije za uređenje novog prostora Gradske knjižnice Valpovo i preuređenje Ogranka Industrijska četvrt Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek.

Od realiziranih projekata treba istaknuti projekt cjelovitog uređenja prizemlja i podruma Gradske knjižnice Beli Manastir (u prizemlju su uređeni posudbeni prostori za djecu i odrasle, igraonica, čitaonice, prostori za zbirke i interni stručni rad, a u podrumu zatvoreno spremište), projekt uređenja novoosnovane Narodne knjižnice Dalj te više projekata Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek (uređenje Ogranka Donji grad, Ogranka Retfala, Ogranka Industrijska četvrt te uređenje i opremanje novih odjela: Klub mladih *Paklena naranča* i Medioteka).

Andreja Grošelj, diplomirana knjižničarka, Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, voditeljica županijske matične službe Diplomirala 2006. na Odsjeku za knjižničarstvo i Odsjeku za hrvatski jezik i književnost Pedagoškog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Radila u knjižnicama osnovne i srednje škole. Od prosinca 2006. zaposlena u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek na mjestu diplomirane knjižničarke u Razvojnoj matičnoj službi.

POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA //////////////////////////////////////

//////// SAŽETAK

Požeško-slavonska županija jedna je od manjih županija u Republici Hrvatskoj, i po površini i po broju stanovnika. Mreža narodnih knjižnica stoga nije velika i broji pet knjižnica u pet gradova, dok općine do sada nisu pokazale zanimanje za osnivanjem narodnih knjižnica, iako su Zakonom na to obvezne. Bibliobusna služba kao moguće rješenje za sada još nije zaživjela. Narodne knjižnice u Lipiku i Pakracu pokrivaju zapadni dio županije, a središnji dio Gradska knjižnica i čitaonica Požega kao matična ustanova. Knjižnice u Kutjehu i Pleternici obuhvaćaju sjeverni i istočni dio županije. Županijska matična služba kroz svoj stručni rad procjenjuje stanje i razvoj knjižnične djelatnosti kao djelomično zadovoljavajuće, iako ni približno Standardima koji su određeni za narodne knjižnice. Najveća su odstupanja u veličini i kvaliteti prostora koji su nenamjenski te se više ne mogu proširivati, ali i broj stručnih djelatnika nije dovoljan za obavljanje redovitog poslovanja, tako da neke knjižnice rade s poludnevnom otvorenosti. I nedostatak informatičke opreme prepreka je u razvoju djelatnosti, tako da je samo Gradska knjižnica i čitaonica Požega potpuno informatizirana i najbliže dostizanju potrebne kvalitete u davanju usluga svojim korisnicima. U dosadašnjemu šestogodišnjem razdoblju primjećuje se određeni napredak u razvoju narodnih knjižnica Županije, no svi se napori svode na preuređenja i opremanja, bez kvalitetnih zahvata i izgradnje novih prostora za knjižnice. Najavljeni projekti adaptacije zgrade požeške knjižnice te izgradnje knjižnice u Pleternici velikim će dijelom poboljšati ukupno stanje kvalitete prostora, kadrova i osobito pružanja usluga korisnicima koji od narodnih knjižnica očekuju cjelovitu i kvalitetnu informaciju u što kraćem vremenu. Stoga i sadržaji prikazani na posteru čine samo dio rada djelatnika u narodnim knjižnicama Požeško-slavonske županije, a iduće godine daju naslutiti veće zahvate u pogledu razvoja narodnih knjižnica ove lijepe slavonske županije.

Branko Šimunović, diplomirani knjižničar, Gradska knjižnica i čitaonica Požega, voditelj županijske matične službe Profesor, stječe zvanje diplomiranog knjižničara. Kao voditelj matične službe za Požeško-slavonsku županiju bavi se stručnim poslovima razvoja i praćenja rada narodnih i školskih knjižnica. U radu s knjižničarima, ravnateljima škola, knjižnica, državnom i županijskom upravom, radi na unapređivanju stanja knjižnične djelatnosti u Županiji. Povremeno se javlja s tekstovima u glasilima knjižničarske struke.

Ljiljana Črnjar

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA /// **SAŽETAK**

Primorsko-goranska županija ima 305.505 stanovnika (Popis 2001.) i 36 jedinica lokalne samouprave (14 gradova i 22 općine). Na području Županije djeluje 21 narodna knjižnica, od toga je 16 samostalnih ustanova, a 5 ih djeluje u okviru drugih, gradskih knjižnica na temelju ugovora o obavljanju knjižnične djelatnosti.

U razdoblju od 2000. do listopada 2007. godine realizirano je ukupno 15 različitih projekata izgradnje, rekonstrukcije, proširenja i opremanja knjižnica, od kojih se 11 odnosilo na općinske i gradske knjižnice, a 4 na ogranke i odjele.

Ukupno prostor knjižnica tim je zahvatima povećan za 1.579 m². No treba spomenuti da su tim projektima samo 3 knjižnice dosegule minimum Standarda za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj i to Bribir (277 m²), Kraljevica (250 m²) i Novi Vinodolski (300 m²), što upućuje na zaključak da se, unatoč poboljšanjima, nedovoljno dugoročno planiraju potrebe za knjižničnim prostorom.

Čak trećina projekata realizirana je 2007. godine. Riječ je o knjižnicama u Bakru (258 m²), Krku (220 m²), Novom Vinodolskom, Čavlima (180 m²) i Ogranku *Drenova* Gradske knjižnice Rijeka (159 m²). Jedan je projekt u završnoj fazi – proširenje i opremanje knjižnice u Kostreni (200 m²) – a bit će dovršen početkom 2008. godine.

Ukupno 4 projekta su u pripremi, u različitim fazama izrade projektne dokumentacije. Dvršen je projekt rekonstrukcije, uređenje i opremanje novog prostora Narodne knjižnice i čitaonice Crikvenica (574 m²). Izrađeno je idejno rješenje proširenja, rekonstrukcije i opremanja postojećeg prostora Gradske knjižnice Mali Lošinj (600 m²).

Usvojeno je idejno rješenje uređenja novog prostora Ogranka *Zamet* Gradske knjižnice Rijeka u sklopu budućeg poslovno-sportskog kompleksa (355 m²).

U izradi je glavni projekt za novu zgradu Gradske knjižnice Rijeka na Klobučarićevu trgu (5.700 m²). Realizacijom ovoga projekta građani Rijeke konačno bi dobili knjižnicu primjerenu njihovim potrebama. Bila bi to *kruna* svim dosadašnjim postignućima u razvoju narodnih knjižnica Županije, a vjerujemo i poticaj mnogim budućim projektima.

SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA //////////////////////////////////////

//////// SAŽETAK

U Sisačko-moslavačkoj županiji djeluje 18 knjižnica. Najveća je Narodna knjižnica i čitaonica u Sisku, a u njoj je smještena i županijska matična služba.

Ta je knjižnica najbogatija knjižničnom građom i stručnim djelatnicima i zajedno s matičnom službom potpomaže stručni i tehnološki razvoj manjih knjižnica u Županiji. Pokrivenost Županije knjižnicama iznosi 97% i po tome smo na prvome mjestu u Republici Hrvatskoj.

Pomicanje knjižničarstva u središte pozornosti zahtijevalo je od matične službe intenzivnu kampanju zagovaranja stvaranja mreže knjižnica.

Za Dan županije 10. lipnja 2000. otvorena je adaptirana stara škola u Martinskoj Vesi, s odgovarajućim prostorom za knjižnicu. Iste je godine za Mjesec hrvatske knjige u Hrvatskoj Dubici, na veselje građana i djece, a u čast književnika Ivana Kozarčanina, otvorena knjižnica veličine 140 m² sa svim odjelima.

Postavljanje kulture u središte pozornosti uvjetovalo je otvaranje još dviju knjižnica. Načelnici Donjih Kukuruzara i Majura, čim su se ostvarile prostorne mogućnosti, kontaktirali su županijsku matičnu službu i s punim povjerenjem prepustili struci odabir opreme i nabavu fonda za knjižnice i čitaonice, koje su prvi put osnovane u tim općinama.

Za potpunu pokrivenost mreže knjižnica u Sisačko-moslavačkoj županiji, nakon godina uvjeravanja, 2007. je u Lekeniku izgrađena samostalna zgrada s prostorom namijenjenim knjižnici ukupne površine 240 m².

Svaki od spomenutih projekata tražio je od matične službe *vidovitost*, motivaciju, kreativno razmišljanje, pregovaranje, pa čak i sreću.

Vesna Mihanović

SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA /// **SAŽETAK**

Do 1991. godine na području Splitsko-dalmatinske županije djelovalo je 16 narodnih knjižnica (od kojih su neke bile ogranak veće knjižnice) u sljedećim gradovima i općinama: Bol, Imotski, Kaštela, Makarska, Omiš, Pučišća, Selca, Sinj, Solin, Split, Podstrana, Grohote, Supetar, Trilj, Trogir, Vrgorac .

Od uspostave suvremene hrvatske države do 2000. otvoreno je 8 novih narodnih knjižnica u sljedećim gradovima i općinama: Gradac (1999.), Hvar (1996.), Jelsa (1998.), Komiža (1998.), Runovići (1999.), Solin (1996.), Stari Grad (1992.), Vrljika (1998.), Vis (1999.) i 3 knjižnična ogranka: Vranjic, Meje i Kaštel-Sućurac. Od 2000. do 2006. otvorene su 3 nove knjižnice: Hrvatska narodna knjižnica Antonio Rendić Ivanović Sutivan (2001.), Narodna knjižnica Dugi Rat (2004.), Narodna knjižnica u Dugopolju (2006.) i 6 novih knjižničnih ogranaka: Gradska knjižnica Marka Marulića Split – ogranci Trstenik (2000.) i Spinut (2002.); Gradska knjižnica Kaštela – ogranci Kaštel-Lukšić (2001.) i Kaštel-Kambelovac (2006.); Gradska knjižnica Solin – ogranci: Mravince (2002.) i Sveti Kajo (2005.). Tijekom 2007. bit će dovršena Središnja knjižnica GKMM u Splitu i 3 nova knjižnična ogranka: Ravne njive, Brodarica i Žrnovnica pa će mreža narodnih knjižnica Splitsko-dalmatinske županije imati 27 knjižnica i 16 knjižničnih ogranaka.

Posebno dinamičan razvoj knjižnične djelatnosti bilježi se na otocima i u Splitu. U Splitu je proces obnove postojećih i otvaranja novih ogranaka započeo 2000. godine. U razdoblju od svega sedam godina obnovljeni su svi gradski ogranci, otvorena 2 nova, a do kraja 2007. otvorit će se još 3 nova ogranka i dovršiti rekonstrukcija, adaptacija i uređenje novog prostora za Središnju knjižnicu. U mreži GKMM-a u Splitu, uz Središnju knjižnicu, bit će 7 gradskih i dva općinska ogranka.

Na otocima se nalazi 11 narodnih knjižnica (do 1991. bilo ih je 5): Brač ima mrežu od 5 narodnih knjižnica, Hvar ima 3, Vis 2, a Šolta 1 narodnu knjižnicu.

Istodobno s otvaranjem novih knjižnica, promjene je doživjelo i 10 postojećih "starih" knjižnica, koje su se ili selile u nove, veće i preuređene prostore ili preuredile postojeći prostor. To su knjižnice u mjestima: Bol, Sinj, Trogir, Omiš, Kaštela, Imotski, Solin, Selca, Stari Grad, Trilj. No iako su u sve prije navedene projekte uložena znatna financijska sredstva, i državna i lokalnih samouprava, nisu dostignuti željeni standardi u pogledu veličine prostora i kvalitete opreme pa su to mnogim knjižnicama ograničavajući čimbenici u daljnjem razvoju knjižnične djelatnosti.

Vesna Mihanović, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica Marka Marulića Split, voditeljica županijske matične službe Profesorica, stječe zvanje diplomirane knjižničarke. Stručno područje rada su temeljni i razvojni poslovi matične djelatnosti za narodne i školske knjižnice Splitsko-dalmatinske županije.

ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA //////////////////////////////////////

//////// SAŽETAK

Šibensko-kninska županija smještena je u središnjem dijelu sjeverne Dalmacije. Administrativno je podijeljena na pet gradova i četrnaest općina. Mreža narodnih knjižnica obuhvaća sedam knjižnica: pet gradskih (Šibenik – županijska matična knjižnica te Knin, Drniš, Skradin i Vodice) i dvije općinske knjižnice (Primošten i Murter).

Nakon Domovinskog rata obnovljen je rad drniške i kninske knjižnice, koje su se nalazile na zaposjednutom području, a osnovane su i knjižnice u Skradinu i Primoštenu. Te su knjižnice najprije djelovale u okrilju tamošnjih ogranaka Matice hrvatske, a poslije kao samostalne ustanove (nakon rata drniška knjižnica izdvojila se iz Centra za kulturu, a murterska, koja je kao najstarija knjižnica i čitaonica u županiji 2006. proslavila 140. obljetnicu, izdvojila se iz Društvenog centra Murter).

U razdoblju od 2000. do danas u županiji su realizirana tri projekta rekonstrukcije i opremanja novih prostora, a u tijeku je rekonstrukcija i opremanje Pučke knjižnice i čitaonice Vodice (projekt je u fazi gradnje). Narodna knjižnica Knin preselila se 2001. u novi prostor u prizemlju (suteran) zgrade nekadašnje gimnazije, u kojoj se sada još nalaze i kninsko Veleučilište i Glazbena škola. Godine 2003. otvorena je knjižnica u zgradi Vatrogasnog doma u prigradskoj četvrti Zaton, koja je 2006. postala ogrankom Gradske knjižnice *Juraj Šižgorić* Šibenik.

Najveći projekt u navedenom razdoblju bilo je preseljenje Gradske knjižnice *Juraj Šižgorić* iz neprimjerenog prostora u prizemlju Plavog nebodera u zgradu na Poljani, u središtu grada. Ta zgrada, djelo arhitekta Ivana Vitića, koje pripada antologijskim ostvarenjima arhitekture hrvatske moderne, izgrađena je na istome mjestu na kojemu se nekad nalazila Narodna kavana s Narodnom slavjanskom čitaonicom. U novome prostoru Knjižnica je dobila mnoštvo novih sadržaja: audiovizualni odjel, galeriju, čitaonicu dnevnog tiska, studijsku čitaonicu, centar za vizualnu kulturu djece i mladih, igraonicu, računalnu radionicu, multimedijalnu dvoranu, a zavičajna zbirka dobila je zasebnu prostoriju. Pharos-sustav rezervacije rada na računalu za korisnike novost je u ovom dijelu Europe. Knjižnica ima 101 računalu, od čega su tri četvrtine na raspolaganju korisnicima.

Pučka knjižnica i čitaonica Vodice seli na gradsku obalu, u lijevo krilo zgrade u kojoj je nekad bila osnovna škola, a sada je u njoj Veleučilište (u desnom krilu). U središnjem dijelu zgrade bit će smještena Turistička zajednica Grada Vodica. U novome prostoru i vodička će knjižnica moći realizirati nove sadržaje, među ostalim, igraonicu i multimedijalnu dvoranu.

O rješavanju prostornih problema ostalih narodnih knjižnica u Županiji postoje planovi, ali tek kao ideja, dok bi se preseljenje Narodne knjižnice i čitaonice *Ante Starčević* 1912 Primošten u novi prostor moglo ostvariti u skoroj budućnosti.

Vilijam Lakić, diplomirani knjižničar, Gradska knjižnica *Juraj Šižgorić* Šibenik, voditelj županijske matične službe U Gradskoj knjižnici *Juraj Šižgorić* radi od 1987. Od 1998. na radnome mjestu voditelja županijske matične službe za Šibensko-kninsku županiju. Uređuje ediciju *Faust* u kojoj Knjižnica objavljuje stručna i znanstvena djela.

Jasminka Štimac

VARAŽDINSKA ŽUPANIJA //

///// SAŽETAK

U Varaždinskoj županiji samostalne narodne knjižnice djeluju u Varaždinu, Ivancu, Lepoglavi, Ludbregu i Novom Marofu. Na ukupnoj površini od 1.959 m² smještene su 305.734 knjige, 5.320 jedinica nekonvencionalne građe i oko 6.000 svezaka periodike. Knjižnice nastoje maksimalno iskoristiti svoje skućene prostore za koje su, u nedostatku namjenskih sredstava, tijekom više godina nabavljale nužnu opremu. U razdoblju 2000.–2007. prostori narodnih knjižnica uvećani su za 360 m².

U Varaždinu su nakon cjelovitog uređenja Odjela za odrasle 90-ih godina nastavljeni radovi u Odjelu za djecu te je 2002. završen projekt njegova opremanja. Iste je godine otvoren i Ogranak Banfica pa su korisnicima ponuđene nove usluge i sadržaji. Knjižnica u Ivancu je, nakon osamostaljenja 2000., prenamijenila vlastiti prostor kojim se povremeno koristilo Pučko učilište. Djelomice je nabavljena nova oprema za pojedine odjele i bitno je poboljšana njihova međusobna povezanost. Lepoglavska Knjižnica privremeno je 2004. preseljena u veći, dograđeni dio škole u kojem su korisnicima ponuđeni novi sadržaji i oblici rada. U Novom Marofu su postupno uređena tri manja spremišta koja s postojećim prostorom tvore funkcionalnu cjelinu. Uređen je euro-info-kutak koji je povezan s izložbenim prostorom te su korisnicima ponuđeni brojni kulturološki sadržaji. Najkritičnije je u Ludbregu gdje se, u nedostatku spremišta, počela ugrađivati oprema nestandardne visine, nakon što je Gradskoj knjižnici uskraćen prostor u staroj školi za čije je uređenje već napravljeno idejno rješenje.

Kratkoročni razvojni planovi postoje i vjerujemo da će njihova realizacija biti uspješna. U Varaždinu je u pripremi uređenje Odjela za mlade i Odjela strane literature te se očekuje da će nove usluge privući i nove korisnike. U urbanističkom planu određena je lokacija na kojoj će se graditi nova zgrada Gradske knjižnice za koju se pripremaju potrebni dokumenti, dozvole i projekti. U Lepoglavi su građevinski radovi na novoj lokaciji završili. Vodoravnom pregradnjom udvostručen je prostor nekadašnje sportske dvorane, koji čeka opremanje, a u Novom Marofu uskoro treba započeti izgradnja Doma kulture u čijem je prizemlju predviđen prostor za Gradsku knjižnicu.

U Varaždinskim Toplicama Knjižnica je u osnivanju, a planirana je obnova zgrade nekadašnje Trivijalne škole u koju će se smjestiti početni fond nekadašnjeg Ogranka koji je bio otvoren u sklopu Gradske knjižnice Novi Marof.

U novim prostorima omogućit će se razvoj djelatnosti, a daljnji razvoj mreže narodnih knjižnica tek predstoji. Nezamisliv je bez novih, uređenih i privlačnih knjižničnih prostora namijenjenih korisnicima svih dobi i različitih potreba i sklonosti.

Jasminka Štimac, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica *Metel Ožegović* Varaždin, voditeljica županijske matične službe

Završila studij književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U varaždinskoj Gradskoj knjižnici zaposlila se 1977. nakon što je apsolvirala na studiju bibliotekarstva. Od 1986. na radnome mjestu voditeljice županijske matične službe. Bavi se unapređivanjem rada narodnih i školskih knjižnica te edukacijom knjižničara. Obrađujući kulturološke teme, autorica je brojnih izložaba. Povremeno objavljuje članke u *Novostima HKD-a*, *Hrčku*, *Vjesniku* bibliotekara i dr. Godine 1996. odlikovana je Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA //

///// SAŽETAK

Adaptacijama, proširenjima, preuređenjima i opremanjima narodnih knjižnica u Virovitičko-podravskoj županiji nastojalo se na primjeren način smjestiti i zaštititi knjižničnu građu da bi bila lako dostupna i pretraživa i korisnicima i knjižničarima. Cilj uvođenja novih usluga i poboljšanja već postojećih bio je povećanje iskoristivosti zbirki i povećanje članstva. Svakako i priprema knjižnica za 21. stoljeće – stoljeće znanja u kojemu su informacije glavni resursi pa su zato ove knjižnice opremljene brojnim računalima i umrežene, građa im je računalno obrađena, a počelo se i s užurbanijom izgradnjom zbirki na novim medijima te digitalizacijom izabrane građe.

Nakon četverogodišnjeg (2003.–2007.) preuređenja i opremanja zgrade (1.250 m²) u samom središtu grada, *Gradska knjižnica i čitaonica u Virovitici* konačno je riješila problem smještaja i zaštite knjižnične građe, stvorila uvjete za bolju iskorištenost zbirki: knjiga (58.543 sv.), periodike (480 sv.), multimedije (3.163 jedinice), zavičajne zbirke (762 sv.)...što će u konačnici uroditi i znatnim povećanjem članstva (danas je 2.100 članova).¹ Knjižnica je ustrojila sve potrebne odjele i službe. Uz posudbu knjiga, nude se i mnogi drugi sadržaji: internet (u mreži je 40 računala), multimedija, posudba CD-a, CD-ROM-ova, DVD-a..., slušaonica glazbe, igraonica, računalna igraonica, čitanje tiska, studentska čitaonica, programi za građane (susreti s piscima, predstavljanje knjiga...). Knjižnica je u prizemlju dobila: čitaonicu tiska za odrasle, dječji odjel s čitaonicom i igraonicom, računalnom igraonicom, mjesto za pretraživanje i posudbu svekolike građe. Na katu su: studentski odjel s čitaonicom, zavičajnom zbirkom, računalnom učionicom, posudbeni odjel za odrasle (40.000 sv. knjiga u slobodnom pristupu) te uredski prostori (uprava, matična služba, služba nabave i obrade).

Pučka knjižnica i čitaonica u Pitomači je 2003. proširenjem (sa 120 m² na 220 m²), preuređenjem, opremanjem novim namještajem i opremom (informatička i ostala) na primjeren način smjestila i zaštitila svoj fond (11.544 sv. knjiga, 380 jedinica multimedija, 172 sv. zavičajne zbirke). Unaprijedila je svoju djelatnosti ponudivši korisnicima (261 član) nove usluge: internet (5 računala u mreži), posudba multimedija, igraonica, čitaonica tiska, studentska čitaonica (12 mjesta), programi za građane (susreti, izložbe, predstavljanje knjiga...) i tako povećala iskorištenost postojeće građe i poboljšala status knjižnice u mjestu.

Hrvatska knjižnica i čitaonica Suhopolje uselila je u svoj novouređeni i opremljeni prostor 1997. godine. Djeluje na 80 m², u prostoru ugodnom, svijetlom, lakodostupnom, ali nedovoljno velikom budući da je u fondu 15.711 sv. knjiga, 99 jedinica multimedija, 30 sv. u zavičajnoj zbirci te 200 članova. U mreži su 3 računala s pristupom internetu.

Gradska knjižnica i čitaonica Orahovica već ima projekt za preuređenje i proširenje u sadašnjem prostoru, ali nikako da započne s ostvarenjem. Djeluje na 350 m² i ima sve potrebne odjele. Proširenjem bi dobila još 200 m², što bi bilo dovoljno za smještaj građe i njezino primjereno korištenje. Dobila bi novi studentski odjel s čitaonicom koja bi se lako mogla koristiti kao višenamjenska dvorana za kulturne programe. Sadašnji dječji odjel te posudbeni odjel za odrasle preuredili bi se, proširili i opremlili novim namještajem i opremom. U fondu je 31.140 sv. knjiga, 1.831 jedinica multimedija, 89 sv. u zavičajnoj zbirci... Članova ima 341. U mreži je 6 računala s pristupom internetu.

Gradska knjižnica Slatina svoj je prostor (270 m²) preuredila te opremila novim namještajem i novom opremom 1997. godine. Prostor je u prizemlju Pučkog sveučilišta, ugodan, prozračan, svijetao, ali nedovoljno velik budući da su zbirke velike: knjiga (44.709 sv.), periodike (136 sv.), multimedija (1.207 jedinica), zavičajna zbirka (210 sv.)... Članova ima 1.163. Ukupno je 6 pristupnih mjesta internetu. Iako ima sve ustrojene odjele (dječji odjel, odjel za odrasle, studentski odjel), teško je njihovo djelovanje u ovako skučenom prostoru. Gradskoj knjižnici u Slatini potreban je prostor od 1.000 m² u kojem bi uspješno mogla djelovati i razvijati se u skladu sa smjernicama suvremenog knjižničarstva.

1 Podaci o zbirkama i članovima za sve knjižnice zaključno s danom 31. prosinca 2007.

Iva Pezer

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA //

///// SAŽETAK

Na području Vukovarsko-srijemske županije registrirano je pet samostalnih narodnih knjižnica: Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, Gradska knjižnica Vukovar s ograncima u naselju Borovo, mjestu Sotin i općini Lovas, Gradska knjižnica Županja, Gradska knjižnica i čitaonica Ilok te Općinska narodna knjižnica Drenovci. Djeluju i dvije općinske knjižnice (u Bošnjacima i Gunji) koje nisu ustrojene prema Zakonu o knjižnicama, već se nalaze u sastavu općina (otvorene su za korisnike polovicu radnog vremena), a postoji i županijski bibliobus koji ima 52 stajališta u 20 općina Vukovarsko-srijemske županije. U Općini Babina Greda u tijeku je osnivanje narodne knjižnice, uređen je prostor, očekuje se oprema i 15. studenoga 2007. bit će svečano otvorena prigodom zatvaranja manifestacije *Mjesec hrvatske knjige 2007.*

Od navedenih samostalnih narodnih knjižnica, četiri su gradske, u Vinkovcima, Vukovaru, Županji i Iloku, te općinska u Drenovcima. Sve su knjižnice na ovom području adaptirale, proširile i uredile prostore nakon Domovinskog rata.

Budući da je vinkovačka Knjižnica u cijelosti izgorjela 1991., smještena je u bivšu zgradu Radničkog sveučilišta gdje je 1994. adaptirana, opremljena i otvorena Dječja knjižnica mira – jedan od najljepših dječjih odjela u to vrijeme. Godine 2006., u povodu 130. obljetnice vinkovačke knjižnice, uspostavljena je bibliobusna služba (52 stajališta u 20 općina).

Vukovarska knjižnica je nakon ratnih stradanja potpuno obnovljena i opremljena 2001., kao i ogranci Borovo naselje, Sotin i Lovas (status ogranka u Lovasu uređen je ugovorom između Gradske knjižnice Vukovar i Općine Lovas – ima funkciju općinske narodne knjižnice).

Adaptacija i rekonstrukcija Gradske knjižnice Županja trajala je od 1998. do 2001., kada je u sklopu središnjeg obilježavanja *Mjeseca hrvatske knjige* proslavljena 140. obljetnica Knjižnice.

Iločka knjižnica upravo preseljava u adaptiran i opremljen novi prostor čije je uređenje trajalo od 2004., a svečano će biti otvorena 23. listopada tijekom *Mjeseca hrvatske knjige*.

Općinska narodna knjižnica Drenovci osnovana je 2003. i jedna je od najmlađih knjižnica u Hrvatskoj. Djeluje u potpuno novom, modernom i funkcionalno opremljenom prostoru.

Općina Gradište adaptirala je i uredila prostor Knjižnice i ljetnje pozornice u dvorištu Knjižnice te obavlja pripreme za osnivanje i opremanje.

Općina Tovarnik je 2001. započela projekt rekonstrukcije i izgradnje Spomen-kuće Antuna Gustava Matoša u okviru kojega je predviđeno i osnivanje Općinske knjižnice i čitaonice.

Općina Otok od 2006. ima status grada te je iskazana potreba za osnivanjem knjižnice.

Iva Pezer, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica i čitaonica Vinkovci, voditeljica županijske matične službe Profesorica hrvatskog jezika i književnosti, nastavlja školovanje za zvanje diplomirane knjižničarke. Na radnome mjestu voditeljice županijske matične službe radi na unapređenju djelatnosti narodnih i školskih knjižnica Vukovarsko-srijemske županije.

Nada Radman
Doroteja Kamber-Kontić

ZADARSKA ŽUPANIJA

SAŽETAK

Zadarska županija površinom je jedna od većih i raznolikijih županija u Republici Hrvatskoj. Obuhvaća vrlo razvedenu obalu, pitomo zaleđe Ravnih kotara, podvelebitski kraj te dio Like. Administrativno je ustrojena u 34 jedinice lokalne samouprave (6 gradova i 28 općina).

Do 2000. u Zadarskoj županiji bilo je 6 narodnih knjižnica i 1 knjižnični ogranak. U razdoblju od 2000. do danas otvorene su 3 novoosnovane knjižnice i jedan 1 knjižnični ogranak, a do kraja 2007. bit će otvorene još 2 knjižnice i 1 knjižnični ogranak. Rasprostranjenosti knjižnične mreže znatno je pridonijela i uspostava bibliobusne službe Gradske knjižnice Zadar, kojom su obuhvaćena 23 naselja u 15 jedinica lokalne samouprave. Prema navedenim podacima, organiziranu knjižničnu službu u Zadarskoj županiji imaju 23 jedinice lokalne samouprave (67,65%), dok ih je 10 (uglavnom otočnih općina i onih bliže najvećem središtu Županije – Zadru) bez narodne knjižnice (32,35%).

U ovome kratkom prikazu posebno želimo zabilježiti pozitivnu tendenciju izgradnje (i osnivanja) novih ili adaptacije postojećih narodnih knjižnica (Benkovac, Novigrad, Ražanac, Kolan, Biograd na Moru, Sali, Crno, Ploča) te inicijativu (rubnih) kontinentalnih (Starigrad, Stankovci, Posedarje) i otočnih mjesta za otvaranjem narodnih knjižnica (Kolan, Veli Iž, Kukljica). Izgradnja nove zgrade Gradske knjižnice Zadar (1999.), kojom je ova matična ustanova postala modelom suvremenoga knjižničarstva, zasigurno je nametnula kriterije drugim središtima, što se vidi u kvaliteti novoizgrađenih i adaptiranih objekata narodnih knjižnica, od kojih većina zadovoljava arhitektonsko-sadržajne standarde.

Nada Radman, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica Zadar, voditeljica županijske matične službe za narodne knjižnice

Na Filozofskom fakultetu u Zadru diplomirala 1995. i stekla zvanje profesorice povijesti. Na Pedagoškom fakultetu u Osijeku – dislociranom studiju u Zadru 2005. završila dopunski izvanredni studij knjižničarstva. Od 1996. do 2006. obnaša dužnost ravnateljice Narodnog sveučilišta Obrovac. Od 2006. radi u Gradskoj knjižnici Zadar na poslovima voditeljice novoosnovane bibliobusne službe i voditeljice županijske matične službe za narodne knjižnice.

Doroteja Kamber-Kontić, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica Zadar, voditeljica županijske matične službe za školske knjižnice

Na Filozofskom fakultetu u Zadru diplomirala 1992. i stekla zvanje profesorice hrvatskog jezika i književnosti. Od 1993. zaposlena u Gradskoj knjižnici Zadar te 1995. stječe zvanje diplomirane knjižničarke. Radila na poslovima obrade knjižnične građe, a od 1995. voditeljica županijske matične službe, najprije za narodne i školske, potom i za školske knjižnice.

Tatjana Nebesny

GRAD ZAGREB /// **SAŽETAK**

Knjižnice grada Zagreba najveća su mreža narodnih knjižnica u Hrvatskoj, planski širenih u središtu i novim zagrebačkim naseljima, osobito od sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Iako je ukupan prostor zagrebačkih narodnih knjižnica gotovo 17.000 m², raspoređen na središnju knjižnicu, dvanaest područnih knjižnica s trideset i jednim ogrankom te bibliobusnom službom s dva vozila, ipak je nedovoljan za potrebe narodnih knjižnica koje posjeduju 2.200.000 sv. knjiga, raznovrsnu AV i drugu neknjižnu građu, godišnje prosječno imaju oko 230.000 članova, posuđuju oko 4.500.000 jedinica građe. Dramatičan je nedostatak prostora Gradske knjižnice, koji se nastojao ublažiti vanjskim spremištem od 600 m², a i neke područne knjižnice ne mogu nadoknaditi svoju stiješnjenost unatoč otvaranju ogranaka (Knjižnica Novi Zagreb, Knjižnica M. Držića, Knjižnica Medveščak).

Od 2000. u Zagrebu nije otvorena ni jedna nova knjižnica (iako postoje planovi), ali je velika pažnja posvećena uređenju, pa i djelomičnom proširenju nekih knjižnica. Gotovo da nema knjižnice koja u tom razdoblju nije doživjela manje ili veće uređenje, promijenila svoj izgled, potpuno ili djelomično obnovila namještaj, nabavila novu opremu ili na kako drukčije učinila ugodnijim svoj prostor. Sve su knjižnice informatizirane i mrežno povezane, a do konca 2007. sve će biti i klimatizirane. Valja ipak istaknuti neka od većih uređenja u proteklom razdoblju: 2003. temeljito je uređena i proširena Knjižnica B. Adžije, novi je izgled dobila i Knjižnica S. S. Kranjčevića (u obje su knjižnice znatno poboljšane i proširene korisničke usluge), Knjižnica Novi Zagreb dvaput je uređivana (na žalost, i zbog poplave netom uređenog prostora), a obnovljeni su i prošireni brojni ogranaci. U tijeku je preseljenje Knjižnice A. Cesarca u novi, znatno veći prostor, pripremaju se projekti za izgradnju triju ogranaka u novim (i budućim) zagrebačkim naseljima.

ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

SAŽETAK

Na području Zagrebačke županije djeluje 11 narodnih knjižnica; od toga osam knjižnica u gradovima (svi gradovi, osim novoosnovanoga grada Sveta Nedjelja, imaju narodne knjižnice, samo jedna knjižnica ima ogranak, a dvije knjižnice djeluju još uvijek kao knjižnice u sastavu drugih ustanova) i tri knjižnice u općinama (koje djeluju kao knjižnice u sastavu). Koncem 2006. otvorena je suvremeno opremljena narodna knjižnica u Općini Bistra, koja će u jesen 2007., nakon konstituiranja, biti otvorena za korisnike.

Bibliobusna služba Knjižnica grada Zagreba ima bibliobusna stajališta u 20 naselja, gradova i općina Zagrebačke županije, čime se djelomično nadoknađuje nepostojanje ogranaka.

Ukupan knjižni fond narodnih knjižnica 31. prosinca 2006. iznosi 412.080 svezaka, što iznosi svega 1,91 sv. po stanovniku onih područja na kojima djeluju stacionirane knjižnice. Ukupno Zagrebačka županija ima 1,35 sv. po stanovniku jer svega 52 posto stanovništva ima knjižnicu u svojem mjestu stanovanja (prosjeck neznatno povećavaju bibliobusna stajališta čiji fond ovdje nije uračunat).

Uvjeti u kojima djeluju narodne knjižnice zadovoljavaju 20–60 posto Standardima za narodne knjižnice preporučenog prostora, ali se taj nedostatak nastoji ublažiti povremenim adaptacijama, uređenjima i novim opremanjem. Svega dvije knjižnice (Gradska knjižnica Velika Gorica i KGZ Knjižnica Ante Kovačića u Zaprešiću) svojim prostorima gotovo stopostotno zadovoljavaju Standarde, očekuje se proširenje i adaptacija ostalih gradskih knjižnica (projekti za Gradsku knjižnicu Samobor i naročito potreba adekvatnog smještaja GK Sv. Ivan Zelina).

Značajno je istaknuti uređenje Gradske knjižnice Velika Gorica, koja je od 15. listopada 2006., nakon višegodišnje adaptacije, smještena u proširene i lijepo opremljene prostore, te otvaranje nove knjižnice u zgradi Kulturnog centra Bistra u prosincu 2006. godine.

////////////////////////////////////

GRADILI SMO, GRADIMO KNJIŽNICE!

POJEDINAČNI PROJEKTI NA POSTERIMA //////////////////////////////////

Karmen Borković
Melita Bućan
 Gradska knjižnica Solin

KNJIŽNICA – NOVO SRCE GRADA //

//////// SAŽETAK

Gradsku knjižnicu Solin utemeljio je Grad Solin 1997. godine. Do ožujka 2006. bila je smještena u prizemlju Doma Zvonimir u Solinu u prostoru od 75 m². Temeljem Odluke Vlade Republike Hrvatske, Knjižnici je dodijeljen novi prostor od 246 m² u zgradi Kralja Zvonimira 117 D, u samome središtu Grada. U studenome 2005. započeli su radovi na adaptaciji i opremanju prostora, a završeni su u ožujku 2006. kada je bilo otvorenje i useljenje u novi prostor. Prostor je opremljen specijaliziranim namještajem i informatičkom opremom. Prema idejnom projektu, Knjižnica sadrži sljedeće odjele i prostorije: ulaz i garderobu, odjel za odrasle, odjel za djecu i mladež, studijsku čitaonicu u kojoj je smještena referentna i zavičajna zbirka, audiovizualni odjel, čitaonicu tiska, prostor za prijam korisnika, radni prostor djelatnika, pomoćne i sanitarne prostorije. Koristi se ukupno 9 računala, od čega je 5 računala namijenjeno za korisnike.

Prostor je opremljen sredstvima Grada Solina, Ministarstva kulture RH, Splitsko-dalmatinske županije i donacijom tvrtke INA – d.d. Zagreb.

Od preseljenja do kraja 2006. broj korisnika je porastao za 57,25 %, a obzirom na brojne usluge koje im se nude, prosječna dnevna posjećenost iznosi i do 200 korisnika.

Gradska knjižnica Solin postala je kulturno središte i najposjećenije mjesto u Solinu i bližoj okolici, zbog čega smo postali zanimljivi i medijima koji redovito prate svaku našu aktivnost.

Karmen Borković, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica Solin, ravnateljica
 Profesorica filozofije i komparativne književnosti. Od 1997. ravnateljica Gradske knjižnice Solin, a od 2000. godine urednica nakladničkog niza *Bibliotheca Salonitana* u izdanju Knjižnice.

Melita Bućan, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica Solin
 Dipl. ing. građevine, diplomirala i knjižničarstvo. Radi na poslovima katalogizacije knjižnične građe. Amaterski se bavi i grafičkim dizajnom pa osmišljava vizualni identitet informativnih i promidžbenih materijala i ponekih izdanja Knjižnice.

Marina Kalistović
Općinska narodna knjižnica Drenovci

OD STARE ŠKOLE DO NOVE KNJIŽNICE

SAŽETAK

Općinska narodna knjižnica Drenovci novootvorena je knjižnica, jedna od najmlađih u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Knjižnica je jedina kulturna ustanova na području Općine Drenovci koja ima 7.500 stanovnika u 5 naselja – Drenovci, Račinovci, Posavski Podgajci, Đurići, Rajevo Selo, i nalazi se na području od posebne državne skrbi (III. skupina).

Na mjestu današnje Knjižnice bila je stara škola, sagrađena u drugoj polovici 19. stoljeća, koju je prema idejnom rješenju trebalo adaptirati u knjižnicu. Zbog neizvedivosti nekih građevinskih zahvata, škola je srušena i na njezinu je mjestu podignuta nova zgrada s potpuno istim izgledom i gabaritima. Izgradnju i opremanje najvećim je dijelom financiralo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, zatim Općina Drenovci, dok je Vukovarsko-srijemska županija financirala spomenute radove u manjem iznosu. Danas se rad i poslovanje Knjižnice financira iz proračuna Općine Drenovci kao osnivača.

Zgrada Knjižnice svečano je otvorena u listopadu 2003. u Mjesecu hrvatske knjige. Ukupni prostor knjižnice je 341 m², od toga je 250 m² namijenjeno korisnicima. Rad s korisnicima počeo je u proljeće 2004. godine. Knjižnica ima odjel za odrasle sa studentskim odjelom, dječji odjel s multimedijom i igraonicom te čitaonicu.

Krajem 2006. godine Knjižnica je imala 668 članova i 7.860 primjeraka knjižnične građe u fondu koji je u potpunosti računalno obrađen. Svaki dan kroz Knjižnicu prođe četrdesetak korisnika – dvadesetak zbog posudbe, a dvadesetak koristi usluge čitaonice i igraonice.

U Knjižnici je trenutačno zaposlena jedna djelatnica, diplomirana knjižničarka, a do kraja 2007. godine trebao bi se zaposliti još jedan djelatnik, također VSS. Knjižnica je otvorena za korisnike 40 sati tjedno.

Odlukom Općinskog vijeća, svi učenici koji pohađaju osnovne škole na području Općine Drenovci učlanjeni su u knjižnicu, a članarinu za njih plaća Općina.

Marina Kalistović, diplomirana knjižničarka, Općinska narodna knjižnica Drenovci, ravnateljica
Diplomirala na Agronomskom fakultetu u Zagrebu 1988. te knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1990. godine. Radila je nekoliko godina u knjižnicama osnovnih i srednjih škola. Trenutačno na radnome mjestu ravnateljice Knjižnice. Bavi se nabavom građe te knjižničnim uslugama i programima za djecu i mlade.

Marijana Mazor

Narodna knjižnica i čitaonica Ogulin

REKONSTRUKCIJA I PRENAMJENA DOMA HV-A // U GRADSKU KNJIŽNICU //

//////// SAŽETAK

U tijeku je rekonstrukcija i prenamjena prostora zgrade bivšeg Doma HV-a za potrebe Narodne knjižnice i čitaonice Ogulin. Dovršetak projekta očekuje se 2008. godine.

Knjižnica opslužuje područje Grada Ogulina te okolne općine, ukupno oko 20 tisuća stanovnika.

U 2006. godini bilo je 1.448 aktivnih članova. Dnevni prosjek je oko 50 korisnika koji posude odnosno vrate oko 100 knjiga. Godine 2006. posuđena je 31.141 jedinica knjižne građe.

Postojeći prostor iznosi 157 m², a prostor koji se uređuje imat će oko 700 m².

Knjižnica ima dva zaposlena djelatnika, a očekuje se zapošljavanje još četiri stručna djelatnika.

Knjižnica je za korisnike otvorena 40 sati u tjednu, a u novom prostoru pokušat će se organizirati cjelodnevni rad s korisnicima.

U novom prostoru, prema projektu, planirani su: dječji odjel, glavni posudbeni odjel, čitaonica, višenamjenska dvorana, *internet cafe*, prostor za obradu građe.

Projekt potpisuje Projektni biro *Geograpal*, glavni projektant: Maja Majetić. Financira se sredstvima Grada Ogulina i Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Marijana Mazor, diplomirana knjižničarka, Narodna knjižnica i čitaonica Ogulin, ravnateljica

Diplomirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu – smjer pedagogija i sociologija, poslije položila stručni ispit iz knjižničarstva. U Knjižnici zaposlena od 1983., a od 2000. godine, otkako je Knjižnica samostalna ustanova, obavlja poslove ravnateljice.

Antonija Kukuljica
Anita Baier Jakovac
 Gradska knjižnica Vukovar

OBNOVLJENA KNJIŽNICA ZA NOVO DOBA //////////////////////////////////////

//////// SAŽETAK

Gradska knjižnica Vukovar obnovljena je i ponovno otvorena za korisnike u svibnju 2001. godine. Centralni objekt Gradske knjižnice Vukovar, u kojem je uposleno 14 djelatnika, površine je 730 m². Gradska knjižnica Vukovar ima 3 ogranka: Borovo naselje, Sotin i Lovas. Usluge Knjižnice namijenjene su za približno 33.000 stanovnika (Grad Vukovar oko 31.500 i Općina Lovas oko 1.500 stanovnika).

U 2006. godini Knjižnica je imala 2.929 upisanih članova, dok je ukupan broj korisnika svih knjižničnih usluga bio 104.386. Svaki dan Knjižnicu posjeti oko 250 korisnika.

Knjižnica je krajem 2006. godine imala 99.386 jedinica građe, a u istoj godini korišteno je 105.614 jedinica građe.

Knjižnica je otvorena od ponedjeljka do petka od 8 do 19.30 sati i subotom od 8 do 13 sati. Sve informacije dostupne su i na www.gkvu.hr.

U *Obnovljenoj Knjižnici za novo doba*, kako je glasio moto projekta, nalaze se: dječji odjel s čitaonicom i igraonica s multimedijalnim kutkom, odjel za odrasle s čitaonicom, studijski odjel, Zavičajna zbirka, Zbirka Domovinskog rata, Glazbena zbirka, *American Corner* te odjel nabave i obrade građe.

Antonija Kukuljica, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica Vukovar, ravnateljica

Diplomirala na Filološkom fakultetu, smjer komparativna književnost te položila stručni ispit za diplomiranog knjižničara. Ravnateljica Gradske knjižnice Vukovar bila je od 1987. do progonstva iz Vukovara 1991. godine. U progonstvu u Zagrebu radila je na obnovi i prikupljanju fonda za vukovarsku knjižnicu. Odlikovana spomen-medaljom Vukovar i Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi. Od 2004. ponovno je ravnateljica Gradske knjižnice Vukovar i, među ostalim, inicijator novih programskih ciklusa: *Ljeto u Knjižnici*, *Grad – to ste vi*, *Ususret kreativnim sugrađanima*, *Ususret blagdanima* i dr.

Anita Baier Jakovac, knjižničarka, Gradska knjižnica Vukovar, informatorica

Diplomirala u Zagrebu 1998. na Filozofskom fakultetu – Pedagogijske znanosti te položila stručni ispit za zvanje knjižničara. Radila kao voditeljica predškolskih igraonica i igraonica na engleskom jeziku u Zagrebu i Vukovaru. Od 2001. zaposlena je u Gradskoj knjižnici Vukovar.

Trenutačno je na radnome mjestu informatora na odjelu za odrasle korisnike. Aktivno sudjeluje u organiziranju i provedbi različitih programskih i animacijsko-promidžbenih aktivnosti za djecu i odrasle, na hrvatskom i engleskom jeziku.

**Renata Banožić,
Marija Kraljević**

Gradska knjižnica i čitaonica Ilok

NAJISTOČNIJA SUVREMENA GRADSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA

SAŽETAK

Mirnom reintegracijom 1998. godine Iločani se vraćaju u svoj Ilok, najistočniji grad Hrvatske. Idejom gradske vlasti, uz podršku tadašnjega gradonačelnika Stjepana Kraljevića i Ministarstva kulture, pristupilo se izradi projektne dokumentacije za obnovu i rekonstrukciju zgrade Doma kulture u kojem je danas smještena Gradska knjižnica i čitaonica Ilok. Pristupilo se i rješavanju imovinsko-pravnih odnosa te se Knjižnica izdvojila kao samostalna ustanova u lipnju 2000. iz dotadašnjeg Kulturnog centra grada Iloka.

Realizaciji projekta obnove i rekonstrukcije pristupilo se 2004., a Knjižnica je privremeno preseljena u neadekvatne prostore bivše upravne zgrade *Agrokomerca*. Rekonstrukciji zgrade pristupilo se u dvije faze. Prva faza obuhvatila je obnovu krovšta,

podruma i prizemlja, uključujući i opremanje, a druga faza obuhvatila je obnovu i opremanje prvog kata zgrade. Prva faza završena je 1. travnja 2007. i već nakon dva mjeseca pristupilo se obnovi prvog kata.

Gradska knjižnica i čitaonica preseljena je u novi prostor, prizemlje zgrade Doma kulture, te u novoobnovljenim prostorima djeluje od 3. rujna 2007. godine. Obnovljen je i prvi kat zgrade.

Danas, nakon devet godina povratka mirnom reintegracijom, Gradska knjižnica i čitaonica Ilok ima 25.000 knjiga i 777 korisnika. Obrada knjiga i posudba je automatizirana te se korisnici mogu služiti internetom i osim knjižne građe posuđivati i

neknjižnu građu (audiovizualnu građu, razglednice, tisak...). U Gradskoj knjižnici i čitaonici redovito se događaju razne aktivnosti kao što su predstavljanje knjiga, različite edukacije, dječje igraonice, radionice za djecu i odrasle i niz drugih. Sa sigurnošću danas možemo reći da je Gradska knjižnica i čitaonica Ilok u samo 3 godine (od rujna 2004. do rujna 2007.) postala suvremena knjižnica koja se brine o željama i potrebama ne samo svojih korisnika, nego i svih građana koji trebaju njezine usluge.

Renata Banožić, diplomirana knjižničarka, Gradska knjižnica i čitaonica Ilok, ravnateljica

Diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu 1998. te završila Izvanredni studij knjižničarstva 2005. na Filozofskom fakultetu u Osijeku. Ravnateljica Gradske knjižnice i čitaonice Ilok od 2003. godine. Aktivno sudjelovala u projektu obnove i rekonstrukcije prostora za Knjižnicu. Sudjeluje u kulturnom i društvenom životu grada Iloka i naselja Šarengrad, Bapska i Mohovo te surađuje sa svim ustanovama i institucijama s područja grada Iloka u svrhu poboljšanja rada i napretka Gradske knjižnice i čitaonice Ilok. Objavljivala radove o Gradskoj knjižnici i čitaonici Ilok u Zborniku Dani Julija Benešića.

Marija Kraljević, pomoćna knjižničarka, Gradska knjižnica i čitaonica Ilok

Zaposlena u Gradskoj knjižnici i čitaonici Ilok od 2006. godine. Aktivno sudjeluje u radionicama za djecu u suradnji s dječjim vrtićima i osnovnim školama. Prateći trend cjeloživotnog učenja, kontinuirano sudjeluje na svim predavanjima i seminarima vezanim za poboljšanje rada Gradske knjižnice i čitaonice Ilok. Trenutačno studira na Izvanrednom studiju predškolskog odgoja.

Jasmina Ninkov

Biblioteka Milutin Bojić Beograd

REKONSTRUKCIJA MREŽE BIBLIOTEKE MILUTIN BOJIĆ////////

//////// Biblioteka Milutin Bojić javna je gradska ustanova koju financira Skupština grada Beograda i jedna je od 4 gradske knjižnice u glavnom gradu Srbije. Posjeduje 11 lokacija (ogranaka) u jednoj od gradskih općina, Paliluli, koja je najveća u državi (prostor od 4775 ha i 170.000 po sastavu mješovitoga gradsko-prigradskog stanovništva i velikim brojem naselja). Od 2003. do danas rekonstruirano je 6 objekata, izgrađena su 3 nova, a u suradnji s općinom gotov je projekt za izgradnju nove knjižnice u Ovči, malom naselju preko Dunava, naseljenim pretežno Rumunjima. U ukupno deset ogranaka uloženo je oko 550.000 eura za rekonstrukcije, dok je izgradnju financirala općina dijelom iz gradskih donacija, a dijelom svojim sredstvima (oko 500.000 eura). Nova biblioteka u Ovči stajat će oko 250 000 eura.

Svi prostori su, neki u većoj, neki u manjoj mjeri, opremljeni novim namještajem.

Svi su informatizirani i klimatizirani.

REKONSTRUKCIJE, SANACIJE

1. **Ogranak Karburma**, Višnjička ulica, godina rekonstrukcije 2003., širi centar grada, 100 m², dva stručna radnika, radno vrijeme 8–19, prije 175 korisnika, danas 1.340, godišnji obrtaj 20.445 jedinica građe, 7.500 posjeta
2. **Karburma 2**, Ulica S. Aljendea, godina rekonstrukcije 2004., 110 m², 2 radnika, radno vrijeme 8–19, prije 432 korisnika, sada 1.332, 10.000 posjeta, 22.000 posuđenih jedinica
3. **Karburma 3**, Patrisa Lumumbe 43, godina rekonstrukcije 2006, 105 m², 2 radnika, prije 378 korisnika, sada 1.400, 7.800 posjeta i 20.445 posuđenih jedinica
4. **Centralna biblioteka**, Ilije Garašanina 5, godina rekonstrukcije 2005., 230 m², prije 550 korisnika, sada 3.950, 4 radnika, radno vrijeme 8–19, 40.640 posjeta, 88.000 posuđenih jedinica
5. **Padinska skela**, naselje, godina rekonstrukcije 2007., 80 m², jedna smjena, prije 316 korisnika, sada 1.092

NOVOIZGRADJENI PROSTORI

1. **Krnjača**, naselje preko Dunava, 2005., jedna smjena, 100 m²
2. **Borča**, naselje, 2007., jedna smjena, 150 m²
3. **Karburma**, Primorska 22, 2007., jedna smjena, 130 m²

PROJEKTI

1. **Ovča**, naselje, 2.800 stanovnika, gotov projekt, izgradnja 2007., površina 340 m², projektant arh. Tamara Milosavljević, procijenjena vrijednost radova 250.000 eura.

KOMENTAR

Ukupan broj korisnika Biblioteke bio je krajem 2002. godine samo oko 5.000 i sa svim parametrima – obrtaj, broj novih knjiga itd., ispod standarda. Aktivnim renoviranjem i opremanjem prostora, taj broj je rastao svake godine te je 2006. iznosio 18.000 korisnika, 220.000 posuđenih jedinica građe i 560 organiziranih kulturnih programa, prije svega radionica na više ogranaka.

Sredstva je osigurao Sekretarijat za kulturu Skupštine grada Beograda izravno Biblioteci, a dio sredstava za novoizgrađene objekte usmjeravan je općini Palilula.

Podaci o broju korisnika 2003. godine, kada počinje rekonstrukcija mreže, uzeti su iz Zapisnika o stručnom nadzoru nad radom knjižnice koji je provela matična ustanova Biblioteke grada Beograda, travanj 2003., i iz godišnjeg izvještaja za 2006. godinu.

Redoslijed, način i opseg sanacija i rekonstrukcije odredila je direktorica Jasmina Ninkov.

Procjena je iznosa sredstava relativna jer ne postoje točni podaci.

Jasmina Ninkov, bibliotekarska savjetnica, Biblioteka Milutin Bojić Beograd, ravnateljica

Diplomirala novinarstvo na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 1986. i time stekla zvanje diplomirane politikologinje. Specijalizirala se za predavačicu u području intelektualnih sloboda (Slovenija, 2001.), informacijske pismenosti (Ankara, 2008.), digitalizacije (Prag, 2008.).

Aktivno objavljuje tekstove u domaćoj i stranoj periodici o knjizi, čitanju, knjižničarstvu, europskim integracijama, elektronskoj upravi, kao i stručne radove (internet, marketing, odnosi s javnošću, e-kultura.). Članica je stručnog tima Zavoda za standardizaciju u području informacija i dokumentaristike (ISO standardi) i nacionalna koordinatorica za projekte Europske komisije u području primjene novih tehnologija u kulturi.

////////////////////////////////////

UMJESTO ZAKLJUČKA

EVALUACIJA SAVJETOVANJA //////////////////////////////////////

REZULTATI EVALUACIJE S PRIMJEDBAMA I PRIJEDLOZIMA

Od 158 sudionika Savjetovanja, 68 je ispunilo evaluacijski listić. Anketni upitnik sastojao se od tri dijela:

1. izbor najboljeg izlaganja i najboljeg referata na posteru
2. ocjena pojedinih aspekata Savjetovanja ili dijelova Savjetovanja
3. slobodno oblikovane primjedaba i prijedlozi.

1. NAJBOLJA POJEDINAČNA PREZENTACIJA/IZLAGANJE

NAJBOLJA POJEDINAČNA PREZENTACIJA/IZLAGANJE

1. Milivoj Zenić: *Novi život Vitićeva zdanja: projekt šibenske knjižnice*
2. Ante Mihić: *Ča je to mala otočka knjižnica?*
3. Dina Ožić-Bašić: *Svjertionici urbanog horizonta*

NAJBOLJI POJEDINAČNI POSTER

1. Renata Banožić: *Najistočnija suvremena gradska knjižnica (Ilok)*
2. Antonija Kukuljica i Anita Baier Jakovac: *Obnovljena knjižnica za novo doba Marijana Mazor: Rekonstrukcija i prenamjena Doma HV-a za Narodnu knjižnicu i čitaonicu Ogulin*
3. Marta Unković: *Knjižnica Veruda – bolja, veća, ljepša (Pula)*

2. OCJENA SAVJETOVANJA

OCJENA SAVJETOVANJA

Sudionici su mogli ocjenjivati pojedine aspekte Savjetovanja ocjenama od 1 (najslabije) do 5 (najbolje). U tablici su dane prosječne ocjene (zbroj ocjena podijeljen s brojem ocjenjivača).

Pitanje	Prosječna ocjena
Opći dojam	4,74
Organizacija, informiranje, vođenje	4,79
Materijali	4,75
web-stranica	4,64
Aktualnost sadržaja	4,67
Primjenjivost sadržaja	4,31
OCJENE PROGRAMSKIH CJELINA	
Realizirani i planirani projekti gradskih knjižnica	4,57
Uzduž i poprijeko po Hrvatskoj	4,47
Sinteze, trendovi, istraživanja, primjeri dobre prakse	4,50
Županijski poster	4,47
Pojedinačni poster	4,50
Prezentacije postera	4,20

3. //////////////////////////////////////

PRIMJEDBE

- Ova knjižnična zajednica vapi za konkretnim rješenjima bitnih pitanja
- Premalo vremena za razgovore i o drugim temama koje se nameću kao aktualni problemi u struci
- Bravo
- Samo čestitke na izboru teme i izlagača
- Osim hvalospjeva, trebali smo čuti više o stvarnim problemima i načinu rješavanja da na iskustvima drugih učimo kako ne bismo svi kretali ispočetka
- Nema, samo pohvale
- Možda suviše zgusnut tijek događanja
- Jednoličnost nekih izlaganja: povijest, povijest čitaonice – svi počinju od postanka svijeta
- Nepoštivanje predviđenog vremena
- Sreća je da sam tu. Toj je sreći pripomogla Marija. Hvala
- Nejasne polazne misli (teze) nekih predavanja
- Cijenjene kolegice, opet odlazimo iz Savjetovanja, a mnoge važne stvari nismo riješili:
 - Dodiplomski
 - Nadzor i pomoć oko rada matičnosti
 - Primjena Standarda osobito oko zapošljavanja novih djelatnika
- Nema računala s vezom na internet
- Posterli likovno neinventivni
- Sve pohvale organizatoru
- Projekcijsko platno – donji dio prezentacija nemoguće vidjeti iz udaljenih sjedišta
- Upozoravanje govornika na protok vremena – decentnije
- Mislim da je previše tematski ograničeno ovo 5. savjetovanje. Ne treba mu posvetiti tri dana predavanja. Ima problema koji puno više opterećuju knjižnice, a o njima ni riječi nije bilo
- Vrijeme za diskusiju rezervirano je kada je koncentracija uvelike pala

PRIJEDLOZI

- Uspostaviti neku vrstu standarda, kriterija za sufinanciranje infrastrukture narodnih knjižnica (zgrada, opreme) od strane Ministarstva kulture Republike Hrvatske s ciljem ujednačenosti razvoja i pravednije raspodjele sredstava
- Za iduća savjetovanja barem jedan dio dana ili točku u programu posvetiti aktualnim temama
- Povežite nas jer dok jedni grabe naprijed (za pohvalu) drugi (nepravедno) ostaju i zaostaju, a tako smo mala zemlja
- Dostupnost materijala izlagača na web-stranici
- Cjelovita izlaganja neka budu dostupna na webu-u
- Trebalo bi što više djelatnika neke knjižnice ići na ovakva savjetovanja i seminare
- Nastaviti s ovakvim načinom savjetovanja
- Za sljedeće savjetovanje – stanje malih narodnih knjižnica u Hrvatskoj
- U okviru CSSU-a organizirati module:
 - Kako javno izlagati (poštivanje vremena, moderatora, slušatelja)
 - Izgradnja knjižnice – od ideje do realizacije
 - Opremanje knjižnica
- Objavite referate
- Ovakvi susreti svake godine
- Financijski aspekt rada i poslovanja knjižnice
- Nagrade za najbolje iz ankete (od 1 do 3)
- Izlaganje na CD-u
- Naši pozvani izlagači (neki) bi mogli i bolje
- Internetska veza
- Više pridržavanja vremena na predavanjima
- Možda kao dodatak temi: kako u neprimjerenim uvjetima organizirati kvalitetne službe i usluge (dijelom je možda na to odgovorila famozna Antina prezentacija – ali mislim da je to ključni problem mnogih malih knjižnica, kao i “solo” knjižničarstvo
- Za buduća savjetovanja trebalo bi uvesti aktualni sat koji će biti posvećen problemima narodnih knjižnica – mislim da će taj sat biti najposjećeniji
- Problemski odrediti izlaganja – u formi zaključaka probleme istaknuti kao podlogu za diskusiju
- Savjetovanje je pokazalo kako je spoj i suradnja knjižničara i arhitekata potreba, a ne luksuz. Sve pohvale za tu vrstu organizacije, volio bih u budućnosti vidjeti više ovakvih skupova
- Poštovani knjižničari, cijenjeni organizatori,

Hvala na putovanju po vašoj knjižničarskoj magistrali. S uzbuđenjem sam ulazila u nove, obnovljene knjižnice, u nacрте sljedećih. Zaslužujete zvijezdu na opatijskom šetalištu! Hvala za poticajno ozračje i prijateljsku razmjenu iskustava. Želim vam svako dobro.

Silva Novljan

SADRŽAJ //////////////////////////////////////

- 7 PREDGOVOR (Marija Šegota Novak)**
- 9 RIJEČ MINISTRA KULTURE RH**
 mr. sc. Božo Biškupić: Kako smo mijenjali knjižnični zemljovid. Za boljitak hrvatskoga knjižničnog sustava
- 15 REALIZIRANI I PLANIRANI PROJEKTI GRADSKIH KNJIŽNICA OD 2000. DO 2007. GODINE: DIJALOG KNJIŽNIČAR – ARHITEKT – OSNIVAČ**
- 16 **Nikolina Radić Štivić, Marija Šegota-Novak**
NOVA KARTOGRAFIJA KLOBUČARIĆEVA TRGA: PROJEKT NOVE ZGRADE GRADSKE KNJIŽNICE RIJEKA
- 17 **Nikolina Radić Štivić:** Od ideje do arhitektonskog projekta – kratka kronologija
- 18 **Marija Šegota-Novak:** Nova *kartografija* Klobučarićeva trga: projekt nove zgrade Gradske knjižnice Rijeka
- 26 **Milivoj Zenić:** Novi život Vitićeva zdanja: projekt šibenske knjižnice
- 32 **Nela Načinović:** 535 koraka do nove Gradske knjižnice i čitaonice Pula
- 33 **Frida Bišćan:** Karlovačka knjižnica – nova vizura grada
- 37 UZDUŽ I POPRIJEKO PO HRVATSKOJ: VELIKI I MALI PROJEKTI NARODNIH KNJIŽNICA OD 2000. DO 2007. GODINE**
- 38 **Ljiljana Črnjar:** Dinamični iskoraci u Primorsko-goranskoj županiji
- 42 **Dolores Paro-Mikeli, Tomislav Klarić:** Grad u knjizi – predstavljanje projekta izgradnje Gradske knjižnice Bakar
- 44 **Barbara Kalanj Butković:** Prasak boja i oblika – Narodna čitaonica i knjižnica Novi Vinodolski
- 46 **Branka Miočić:** Novo svitanje *Halubajske zore*
- 48 **Elli Pecotić:** Split – tužna priča sa sretnim završetkom
- 50 **Jasenka Bešlić:** Secesija i knjižničarstvo za 21. stoljeće – mogu li zajedno?
- 53 **Mile Marić:** Od ideje do realizacije: stara škola – nova knjižnica
- 56 **Ilija Pejić, Ivan Zelenbrz, Matija Turkalj:** *Srebrna knjižnica:* Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica
- 58 **Davorka Bastić, Tatjana Nebesny:** Knjižnice grada Zagreba – izgradnja suvremene mreže narodnih Knjižnica
- 63 **Jasna Jednačak:** O projektima narodnih knjižnica u Sisačko-moslavačkoj županiji
- 66 **Nela Načinović:** Ča kup: stari prostor, nova namjena
- 67 **Ante Mihić:** Ča je to mala otočka knjižnica u Salima?
- 68 SINTEZE, TRENDOWI, ISTRAŽIVANJA, PRIMJERI DOBRE PRAKSE**
- 69 **dr. sc. Dina Ožić Bašić:** Svjetionici urbanog horizonta
- 83 **Dragutin Katalenac:** Predvorja slobode: hrvatske narodne knjižnice za 21. stoljeće
- 90 **mr. sc. Dijana Sabolović-Krajina:** Obnovljena i preuređena narodna knjižnica u lokalnoj zajednici – istraživanje društvenog utjecaja i korisnosti: analiza slučaja knjižnice i čitaonice *Fran Galović* Koprivnica
- 102 **Martin Palmer:** *Čarobne* naljepnice? Korištenje RFID tehnologije za poboljšanje korisničke usluge u knjižnicama
- 105 **Maija Berndtson:** Promijenjena uloga fizičkog prostora knjižnice
- 121 **Viljem Leban:** Knjižnice u doba virtualnih prostora

**125 GRADILI SMO, GRADIMO KNJIŽNICE!
ŽUPANIJSKI POSTERI**

- 127 Ilija Pejić: Bjelovarsko-bilogorska županija
 128 Ružica Junačko: Brodsko-posavska županija
 129 Marica Šapro-Ficović: Dubrovačko-neretvanska županija
 131 Mirjana Unković: Istarska županija
 132 Jasmina Milovčić: Karlovačka županija
 133 Ljiljana Vugrinec: Koprivničko-križevačka županija
 134 Tatjana Nebesny: Krapinsko-zagorska županija
 135 Dina Kraljić: Međimurska županija
 136 Andreja Grošelj: Osječko-baranjska županija
 137 Branko Šimunović: Požeško-slavonska županija
 138 Ljiljana Črnjar: Primorsko-goranska županija
 139 Jasna Jednačak: Sisačko-moslavačka županija
 140 Vesna Mihanović: Splitsko-dalmatinska županija
 141 Vilijam Lakić: Šibensko-kninska županija
 142 Jasminka Štimac: Varaždinska županija
 143 Ilija Pejić: Virovitičko-podravska županija
 144 Iva Pezer: Vukovarsko-srijemska županija
 145 Nada Radman, Doroteja Kamber-Kontić: Zadarska županija
 146 Tatjana Nebesny: Grad Zagreb
 147 Tatjana Nebesny: Zagrebačka županija

**148 GRADILI SMO, GRADIMO KNJIŽNICE!
POJEDINAČNI PROJEKTI NA POSTERIMA**

- 149 Marta Unković: Knjižnica Veruda – bolja, veća, ljepša
 150 Karmen Borković, Melita Bućan: Knjižnica – novo srce grada
 151 Marina Kalistović: Od stare škole do nove knjižnice
 152 Marijana Mazor: Rekonstrukcija i prenamjena doma HV-a u gradsku knjižnicu
 153 Elli Pecotić: Splitske knjižnice jučer, danas, sutra
 154 Antonija Kukuljica, Anita Baier Jakovac: Obnovljena knjižnica za novo doba
 155 Renata Banožić, Marija Kraljević: Najistočnija suvremena gradska knjižnica i čitaonica
 157 Dragutin Katalenac: Novi prostori – nove usluge Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek
 158 Jasmina Ninkov: Rekonstrukcija mreže Biblioteke Milutin Bojić

**160 UMJESTO ZAKLJUČKA
EVALUACIJA SAVJETOVANJA**

- 161 Rezultati evaluacije s primjedbama i prijedlozima

ISBN 978-953-97267-5-9